67. TIISTAINA 16. TOUKOKUUTA 2000

kello 14

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Vaaleja

1) Työ- ja tasa-arvoasiainvaliokunnan täydennysvaali 1805

Lähetekeskustelu

2) Hallituksen esitys laiksi rangaistusten täytäntöönpanosta annetun lain muuttamisesta 1805

Hallituksen esitys HE 35/2000 vp

3) Hallituksen esitys laiksi viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 38 §:n muuttamisesta 1805

Hallituksen esitys HE 36/2000 vp

4) Hallituksen esitys laiksi velkaneuvonnasta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi 1805

Hallituksen esitys HE 37/2000 vp

5) Hallituksen esitys aluevalvontalaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi 1824

Hallituksen esitys HE 38/2000 vp

6) Hallituksen esitys laiksi virvoitusjuomaverosta annetun lain liitteenä olevan virvoitusjuomaverotaulukon muuttamisesta 1834

Hallituksen esitys HE 40/2000 vp

7) Hallituksen esitys laeiksi eräiden valtion eläkelainsäädäntöön liittyvien lakien muuttamisesta 1838

Hallituksen esitys HE 41/2000 vp

8) Hallituksen esitys laiksi kirkkolain muuttamisesta 1838

Hallituksen esitys HE 42/2000 vp

9) Hallituksen esitys laiksi maaseutuelinkeinojen tukitehtäviä hoidettaessa noudatettavasta menettelystä annetun lain 6 ja 7 §:n muuttamisesta 1838

Hallituksen esitys HE 43/2000 vp

10) Hallituksen esitys laiksi taimiaineistolain muuttamisesta 1838

Hallituksen esitys HE 44/2000 vp

11) Hallituksen esitys siemenkauppalaiksi 1838

Hallituksen esitys HE 45/2000 vp

12) Hallituksen esitys laiksi Ilmailulaitoksesta annetun lain 6 §:n muuttamisesta 1840

Hallituksen esitys HE 46/2000 vp

13) Laki edustajanpalkkiosta annetun lain 1 ja 2 §:n, kansanedustajain eläkelain 5 §:n ja tuloverolain 70 §:n muuttamisesta 1840

Lakialoite LA 61/2000 vp (Antti Kalliomäki /sd ym.)

14) Hallituksen esitys eduskunnan suostumuksen antamisesta Sonera Oyj:n osakkeista luopumiseksi 1867

Hallituksen esitys HE 47/2000 vp

15) Hallituksen esitys laeiksi julkisesti tuettujen vienti- ja alusluottojen korontasauksesta sekä julkisesti tuettujen vienti- ja alusluottojen korontasausyhtiöstä annettujen lakien muuttamisesta 1886

Hallituksen esitys HE 48/2000 vp

16) Hallituksen esitys laeiksi vähittäiskaupan aukioloajoista ja elinkeinon harjoittamisen oikeudesta annetun lain 3 §:n 23 kohdan kumoamisesta 1886

Hallituksen esitys HE 49/2000 vp

17) Hallituksen esitys eräiden sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan virastojen ja laitosten johtokuntien lakkauttamista koskevaksi lainsäädännöksi 1902

Hallituksen esitys HE 50/2000 vp

18) Hallituksen esitys laiksi urheilijoiden tapaturma- ja eläketurvasta ja siihen liittyviksi laeiksi 1904

Hallituksen esitys HE 51/2000 vp

19) Hallituksen esitys rekisteröityjen lisäeläkejärjestelyjen sulkemisesta 1905

Hallituksen esitys HE 52/2000 vp

20) Hallituksen esitys laiksi lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain muuttamisesta 1905

Hallituksen esitys HE 53/2000 vp

21) Hallituksen esitys laiksi potilasvahinkolain 10 a ja 11 §:n muuttamisesta 1906

Hallituksen esitys HE 54/2000 vp

22) Hallituksen esitys laiksi asumistukilain muuttamisesta..... 1907

Hallituksen esitys HE 55/2000 vp

23) Hallituksen esitys laiksi vuokratalolainojen lainaehtojen muuttamisesta annetun lain 5 §:n muuttamisesta..... 1908

Hallituksen esitys HE 56/2000 vp

24) Laki vähittäiskaupan ja eräiden työliikkeiden liikeajasta annetun lain kumoamisesta 1908

Lakialoite LA 59/2000 vp (Kirsi Piha /kok ym.)

25) Laki vähittäiskaupan ja eräiden työliikkeiden liikeajasta annetun lain muuttamisesta 1908

Lakialoite LA 62/2000 vp (Päivi Räsänen /skl ym.)

Mietintöjen pöydällepano

26) Hallituksen esitys laeiksi tuloverolain ja vuoden 2000 veroasteikkolain 2 §:n muuttamisesta 1908

Hallituksen esitys HE 16/2000 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö VaVM 7/2000 vp
Lakialoite LA 1, 3, 28, 43/2000 vp

27) Valtioneuvoston tiedonanto 16.3.2000 annetuista määrärahakehyksistä 1909

Valtioneuvoston tiedonanto VNT 1/2000 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö VaVM 8/2000 vp

Puhetta johtaa puhemies Uosukainen.

Nimenhuuto

Nimenhuudossa merkitään täysistunnosta poissa oleviksi seuraavat edustajat:

Janina Andersson /vihr
Klaus Bremer /r
Mikko Elo /sd
Merikukka Forsius /vihr
Nils-Anders Granvik /r
Satu Hassi /vihr
Klaus Hellberg /sd
Esko Helle /vas
Timo Ihamäki /kok
Gunnar Jansson /r
Reijo Kallio /sd
Ilkka Kanerva /kok
Seppo Kanerva /kok
Juha Karpio /kok
Tarja Kautto /sd
Antero Kekkonen /sd
Inkeri Kerola /kesk
Mari Kiviniemi /kesk
Paula Kokkonen /kok
Jaakko Laakso /vas
Paavo Lipponen /sd
Pehr Löv /r
Raimo Mähönen /sd
Lauri Oinonen /kesk
Heli Paasio /sd
Susanna Rahkonen /sd
Aulis Ranta-Muotio /kesk
Leena Rauhala /skl
Pauli Saapunki /kesk
Sari Sarkomaa /kok
Kimmo Sasi /kok
Timo Seppälä /kok
Anni Sinnemäki /vihr
Katja Syvärinen /vas
Lasse Virén /kok
Jaana Ylä-Mononen /kesk

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuvat seuraavat edustajat:

Klaus Hellberg /sd
Paavo Lipponen /sd
Nils-Anders Granvik /r
Aulis Ranta-Muotio /kesk
Pehr Löv /r

Eduskuntatyöhön liittyvissä tehtävissä olevat edustajat

Merkitään, että puhemiesneuvosto on käsitellyt seuraavat ilmoitukset poissaolosta täysistunnosta eduskuntatyöhön liittyvän tehtävän vuoksi:

16.5 edustajat
Timo Ihamäki /kok
Paula Kokkonen /kok
Paavo Lipponen /sd
Pehr Löv /r
Aulis Ranta-Muotio /kesk
Kimmo Sasi /kok
Jaana Ylä-Mononen /kesk

16. ja 17.5. edustajat
Klaus Bremer /r
Mikko Elo /sd
Satu Hassi /vihr
Esko Helle /vas
Gunnar Jansson /r
Reijo Kallio /sd
Ilkka Kanerva /kok
Juha Karpio /kok
Antero Kekkonen /sd
Jaakko Laakso /vas
Raimo Mähönen /sd
Lauri Oinonen /kesk
Anni Sinnemäki /vihr

16.—18.5. edustajat
Susanna Huovinen /sd
Inkeri Kerola /kesk

16.—19.5. edustaja
Heli Paasio /sd

Sairauspoissaolot

Merkitään, että puhemiesneuvosto on käsitellyt seuraavan ilmoituksen poissaolosta täysistunnosta sairauden vuoksi:

16.5. edustaja
Sari Sarkomaa /kok

Poissaololuvat

Merkitään, että puhemiesneuvosto on myöntänyt seuraavat luvat poissaoloon täysistunnosta muun syyn vuoksi:

16.5. edustaja
Seppo Kanerva /kok
16.—19.5. edustaja
Leena Rauhala /skl

U-asiat

Puhemies: Ilmoitetaan, että valtioneuvosto on 11 päivänä toukokuuta 2000 päivätyllä kirjelmällään toimittanut eduskunnalle perustuslain 96 §:n 2 momentissa tarkoitetun Euroopan unionin asian n:o U 15/2000 vp.

Ilmoitetaan edelleen, että puhemies on tänään toimittanut mainitun asian käsiteltäväksi suureen valiokuntaan, jolle talousvaliokunnan on annettava asiasta lausunto.

Kansaneläkelaitoksen valtuutettujen toimintakertomus vuodelta 1999

Puhemies: Ilmoitetaan, että Kansaneläkelaitoksen valtuutettujen kirjelmän ohella viime maaliskuun 22 päivältä on eduskunnalle saapunut Kansaneläkelaitoksen valtuutettujen toimintakertomus vuodelta 1999 (K 4/2000 vp). Tämä kertomus on nyt saatettu eduskunnan tietoon jakamalla se edustajille.

PÄIVÄJÄRJESTYKSEN ASIAT:

1) Työ- ja tasa-arvoasiainvaliokunnan täydennysvaali

Vaaleja

Puhemies: Päiväjärjestyksen 1) asiana on työ- ja tasa-arvoasiainvaliokunnan täydennysvaali.

Kun täydennysvaalia varten vaalisäännön 8 ja 13 §:n mukaisesti jätetyssä ehdokaslistassa on valiokunnan jäseneksi ehdotettu valittavaksi yhtä monta kuin vaalissa on valittavia, totean vaalisäännön 10 §:n nojalla, että vaali on yksimielinen ja että työ- ja tasa-arvoasiainvaliokunnan jäseneksi on tullut valituksi ehdokaslistan mukaisesti ed. Krohn.

Asia on loppuun käsitelty.

2) Hallituksen esitys laiksi rangaistusten täytäntöönpanosta annetun lain muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Hallituksen esitys HE 35/2000 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti lakivaliokuntaan.

3) Hallituksen esitys laiksi viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 38 §:n muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Hallituksen esitys HE 36/2000 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti hallintovaliokuntaan.

4) Hallituksen esitys laiksi velkaneuvonnasta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Lähetekeskustelu
Hallituksen esitys HE 37/2000 vp

Puhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään talousvaliokuntaan.

Keskustelu:

[1] **Kari Uotila /vas:** Arvoisa rouva puhemies! On vähän yli vuosi aikaa siitä, kun aloitteestani tässä salissa toukokuun 5 päivänä viime vuonna käytiin ajankohtaiskeskustelu ylivelkaantuneiden aseman parantamisesta. Siinä keskustelussa kansanedustajat laidasta laitaan antoivat hallitukselle kehotuksia ryhtyä erinäisiin toimenpiteisiin ylivelkaantuneiden aseman parantamiseksi.

Ylivelkaantumisongelmaa on hoidettu ja pyritty hoitamaan eri toimenpitein, mutta edelleen

ongelma on erittäin suuri. Tuhannet ja tuhannet ihmiset painiskelevat edelleen niiden ylivelkaantumisongelmien kanssa, jotka syntyivät laman syvimpinä vuosina. Nyt monet ovat tuomittuja ikuiseen ulosottoon, köyhyyteen ja syrjäytymiseen.

Hallitusohjelmassa on maininta siitä, että velkaneuvonta vakinaistetaan, ja tälle on vankat perusteet. Muistan, että oikeusministeri Koskinen vuosi sitten käydyssä keskustelussa toi esiin, että velkaneuvonnan vakinaistaminen ja lakisääteistäminen tulee tapahtumaan. On hyvä, että nyt on oikeusministeriöstä ehdotus velkaneuvonnasta saatu. Kun neuvonta on ollut tähän asti vapaaehtoista, se on ollut kirjavaa eikä missään nimessä kaikilla paikkakunnilla ole täyttänyt niitä tarpeita, joita ylivelkaantuneilla ja sen kautta vaikeuksissa olevilla ihmisillä on.

Kuten esittelytekstissä todetaan, oikeusasiamies myös katsoi, että kattava velkaneuvonta on järjestettävä julkisin varoin, sillä vapaaehtoinen malli on kyseenalainen epäyhtenäisyytensä takia eikä ole omiaan edistämään ihmisten oikeusturvaa ja yhdenvertaisuuden toteutumista.

Vähän ihmetyttää se, että kun tässä salissa esimerkiksi kyselytunneilla on kyselty tämän valmistelun perään, on jotenkin saatu sellainen käsitys, että rahastakin on riidelty hallituksen sisällä. Olen sen käsityksen saanut, että oikeusministeri Koskisella on ollut täysi työ myös siltä osin saada esitystä eteenpäin, että sille myös turvataan riittävä rahoitus, jotta kunnat, jotka velvoitetaan velkaneuvontaa järjestämään, myös saavat kulut peitettyä valtion varoista.

Tämä ei tietenkään riitä. Todennäköisesti saamme uusia esityksiä eli ulosottolain kokonaisuudistuksen, johon liittyy ulosottovelkojen vanhenemismääräajat. Se on jo, voisiko sanoa, konkreettinen ja raskaampi keino auttaa ylivelkaantuneita. Toivottavasti pääsemme mahdollisimman pian sitä esitystä myös käsittelemään. Siinä yhteydessä eduskunta pystyy vielä ylivelkaantumiskysymystä senkin lakiehdotuksen osalta pohtimaan.

Kaiken kaikkiaan, kun ennen viime eduskuntavaaleja toiminut kirkon nälkäryhmä muun muassa esitti hallitusohjelmaan toimenpiteitä ylivelkaantuneiden aseman auttamiseksi, niin oli hyvä, että hallitusohjelmaan saatiin velvoite tähän asiaan puuttumisesta. Täytyy olla tyytyväinen, että toimenpiteitä on myös tehty ja tämäkin lakiesitys eduskunnalle annettu, mutta työn täytyy jatkua. Liian monet ihmiset ovat edelleen vaikeuksissa ylivelkaantumisongelman kanssa.

[2] **Oikeusministeri Johannes Koskinen:** Arvoisa puhemies! Niin kuin ed. Uotila viittasi, asia ei ollutkaan niin helposti tähän taloon saatavissa kuin hallitusohjelman kirjauksen perusteella ajateltiin. Lipposen toisen hallituksen ohjelmassahan todetaan, että velkaneuvonnan alueellisesta saatavuudesta huolehditaan, ja se tapa, jolla tällainen huolehtiminen toteutuu, on juuri se, että saatetaan koko maa tasapuolisesti velkaneuvonnan piiriin turvallisella tavalla siten, että kunnat ensi sijassa huolehtivat tästä ja valtion edustajina Kuluttajavirasto ja lääninhallitukset sopivat, minkälaisella verkolla velkaneuvontaa hoidetaan. Saadut kokemukset vapaaehtoisen velkaneuvonnan vuosilta ovat hyviä, ja suuressa osassa maata palvelut ovat kohtuullisessa kunnossa, mutta merkittäviä aukkojakin esiintyy.

Yhtenä vastaan puhuvana seikkana on väitetty, että velkaneuvonnan työt ovat vähentymässä, kun velkajärjestelyasiat tuomioistuimissa ovat supistuneet. Kuitenkaan velkaongelmat kokonaisuutenaan eivät juurikaan ole vähentyneet. Yksityishenkilön velkajärjestelyä hakeneiden määrä kuluneen seitsemän vuoden aikana ylittää jo 63 000, ja näistä yli 48 000 on päässyt velkajärjestelyn piiriin. Ulosottovelallisina olevien yksityishenkilöiden määrä on kuitenkin pysytellyt jo vuosia yli 300 000:ssa. Enimmillääkin se oli vain yli 400 000, joten suhteellinen pudotus ei ole ollut läheskään samaa suuruusluokkaa kuin maan taloudellisen tilanteen paraneminen toiseen suuntaan on ollut. Samoin luottotietorekisterissä on maksuhäiriömerkintöjä yli 300 000 henkilöllä.

Erityisesti nuorten henkilöiden velkaongelmat ovat lisääntyneet huolestuttavasti. Luottotietorekisterissä on yli 70 000 alle 30-vuotiasta, joilla on siis selviä maksuhäiriöitä. Esimerkiksi vuonna 98 yli 40 prosenttia uusista ensimerkinnöistä tuli alle 30-vuotiaille. Opintolainoja on tuolloin ollut perittävänä noin 31 000 henkilöltä. Tämäkin osoittaa sitä, että juuri nuoressa päässä on aivan uudella tavalla vakavia velkaongelmia.

Useiden eri tutkimusten mukaan ylivelkaantuneeksi itsensä kokevien kotitalouksien määrä on nykyään noin 100 000 ja henkilölukumäärä nousee noin 200 000 ylivelkaiseen. Tässä ei tietysti mitään absoluuttista totuutta ole saavutettavissa, mutta mitä pienemmistä tulotasoista on kysy-

mys, sitä pienempi bruttosumma riittää tuottamaan tällaisen ylivelkatilanteen, jossa velan lyheneminen on äärimmäisen hidasta tai sitä ei tapahdu lainkaan ja henkilöt ovat ulosoton ja perintätoimien kohteena vuosia ja vuosikymmeniä.

Velkaneuvonnan työmäärässä 90-luvun aikana tapahtui muutoksia, mutta tehtävät enemmänkin sisällöllisesti siirtyivät uusiin ryhmiin kuin että totaalisesti työmäärä olisi vähentynyt. Ensinnäkin varsinaisia velkajärjestelytapauksia tulee edelleen tasaiseen tahtiin useita tuhansia vuodessa. Sovintoratkaisut ovat olleet aikaisempaa halutumpia, ja sinänsä velkajärjestelyn olemassaolo painostaa ja edesauttaa velkojia myös sopimisratkaisuihin. Sovinnot työllistävät velkaneuvojia yhtä lailla, elleivät enemmänkin, kuin velkajärjestelyhakemukset.

Toiseksi, velkajärjestelyssä jo olevat velalliset, joita on lähes 50 000, tarvitsevat apua maksuohjelman noudattamisessa — siinä on erilaisia informointivelvollisuuksia — vastineiden laatimisessa, lisämaksuvelvollisuuden laskennassa, maksuohjelman muuttamisessa ja ohjelman raukeamista koskevissa asioissa. Näin nämä asiakassuhteet velkaneuvojien ja velallisten kesken ovat valitettavasti vuosia kestäviä.

Varsin suuri ryhmä on velalliset, jotka jäävät velkajärjestelyn ulkopuolelle. Heitä ajatellenhan ovat ulosottolain muutos ja siinä tehtävät velan perimiskelpoisuuden enimmäisajat hyvin merkittäviä ratkaisuja.

Neljäs ryhmä on velalliset, jotka ovat hakeneet velkajärjestelyä, mutta se on kertaalleen tai useammankin kerran hylätty. Siinäkin tilanteessa pitää yrittää löytää keinoja, joilla tilannetta helpotetaan: sopimalla velkojien kanssa maksuaikatauluista, korkojen kohtuullistamisesta jne. ja hakemalla sitten tällaista ratkaisua, joka mahdollistaisi velallisen aktiivisen toiminnan työelämässä tai yrityselämässä.

Kaikkein suurin velkaneuvonnan potentiaalinen asiakaskunta ovat ihmiset, joiden kohdalla kyse näitten muitten velkaongelmaisten joukossa on osaksi taloudellisesta neuvonnasta, maksuhäiriöistä, niiden hoitamisesta, ja erilaisiin esimerkiksi Takuu-Säätiön palveluihin ohjaamisesta jne. Tässä on hyvin monen tyyppistä neuvontaa, jota nämä asiantuntevat velkaneuvojat voivat menestyksellä hoitaa ja samalla vähentää kuormitusta esimerkiksi kuntien sosiaalitoimen puolella. Tälläkin toimella edesautetaan ihmisten pysymistä työelämässä aktiivisti toimimassa, kun heidän akuutteihin velkaongelmiinsa heti ohjataan asiantuntevaa apua.

Tämä neuvoteltu esitys on rakennettu sen varaan, että lisäresursseja tämän nyt käytössä olleen 12 miljoonan lisäksi tarvitaan 6 miljoonaa, ja tällä pystyttäisiin noin 100 velkaneuvojan verkko rakentamaan koko maahan. Siinä mitoitusperusteena olisi 56 000:ta asukasta kohti yksi täysin valtion kustantama velkaneuvoja. Kunnat voivat satsata siihen enemmän, ja käytännön järjestelyissä on toki apua siitä, että toimitilat esitetään sijoitettavaksi jonkin kunnan viranomaisen viraston yhteyteen ja teknistä apua velkaneuvojan työhön tulee ympäröivästä organisaatiosta. Tämä mitoitusperuste mahdollistaa kaikkien talousalueiden ja maakuntien saamisen velkaneuvonnan piiriin ja mahdollistaa myös lisäresurssit suurimpien kaupunkien velkaneuvontaan, jossa tarve on ollut huutavin.

Toivottavasti tämä saa talousvaliokunnassa ripeän ja asiantuntevan käsittelyn ja päästään loppuvuodesta valmistelemaan lain täysimittaista voimaan saattamista ja palvelujen markkinoimista koko maassa 1. tammikuuta 2001 lukien.

Puhemies: Tämän päivän vastauspuheenvuorot ovat minuutin mittaisia.

[3] **Jyrki Katainen /kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Tämä lakiesitys on erittäin hyvä ja perusteltu ja kannatettava. Tällä pystytään yhdenmukaistamaan ihmisten tulevaisuuden kuvia ja tulevaisuuden mahdollisuuksia siinäkin tapauksessa, että elämässä on ehkä tapahtunut virhearviointeja.

Ihan yhtenä huomiona vain opiskelijoiden tai niiden ihmisten asema, jotka ovat opintovelan kautta ylivelkaantuneet. He ovat monessa tapauksessa toisen asteen ammatillisen koulutuksen piirissä olleita, ja heillä ehkä tämä velkaongelma johtuu kaiken kaikkiaan elämänhallinnan puutteesta. Tässä ehkä paras tapa puuttua tähän on opinto-ohjaukseen panostaminen. Ennen kuin velka kerkiää syntymään, panostettaisiin koulussa opinto-ohjauksen puitteissa elämänhallintakysymyksiin. Uskon, että vaikka tämä laki on hyvin perusteltu ja koskettaa monia ihmisryhmiä, samaan aikaan pitää pohtia sitä, miten ongelmi-

en syihin tiettyjen ihmisryhmien kohdalla pystytään parhaalla tavalla pureutumaan.

Ed. Hellberg merkitään läsnä olevaksi.

---

4 **Marja-Liisa Tykkyläinen /sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministerille toteaisin, että olemme aikanaan tehneet tämän lain ja se on ollut hyvä, toimiva, ja nyt on hyvä, että myös velkaneuvonnassa voidaan edetä. Mutta sen sijaan totean vielä edelleen, että 8 000 hakemusta on jälleen hylätty, eli jotakin pitäisi tässä suhteessa tehdä.

Toiseenkin asiaan kiinnitän huomiota. Jotkut näistä velallisista haluaisivat tehdä työtä, mutta kun he ovat tehneet sopimukset, tulonhankinnassa on tietty kattoraja. Tähän tulisi kiinnittää myöskin huomiota ehkä tämän lain yhteydessä esimerkiksi lausumilla.

5 **Juha Korkeaoja /kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On hyvä, että hallitus on tiedostanut tämän ongelman ja tuo asiaa koskevia ratkaisuehdotuksia ja -esityksiä eduskuntaan. Kuitenkaan tämä asia, neuvontalaki, ei mielestäni ratkaise kaikkein pahinta ongelmaa, joka on takaajasitoumuksen kautta ylivelkaantumiseen joutuneet nuoret henkilöt. Useinhan tällaisissa tilanteissa on tapahtunut niin, että velka kasvaa korkoa korolle ja karkaa maksumahdollisuuksien ulkopuolelle. Tällä tavalla nämä nuoret eivät näe minkäänlaista tulevaisuutta elämässään. Ei ole hyvä yksilön kannalta eikä ole hyvä tämän yhteiskunnan kannalta, että tällaiset perheet ja ihmiset pidetään aktiivisen toiminnan ulkopuolella vain takausvelan takia. Toivon, että tähän tulee seuraavaksi ratkaisu.

6 **Ismo Seivästö /skl** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Onko hallituksen piirissä arvioitu tilannetta, kun ministeri mainitsi, että ylivelkaantuminen koskettaa noin 200 000:ta suomalaista ja samaan aikaan köyhyys tilastojen mukaan koskettaa myöskin noin 200 000:ta suomalaista? Tähän liittyy vielä noin 350 000 ihmisen työttömyys. Miten paljon nämä ihmisryhmät menevät päällekkäin, kun tuo 200 000, niin kuin mainitsitte, on nyt ihan sama luku sekä köyhiksi luetuissa ihmisissä että ylivelkaantuneissa?

7 **Anneli Jäätteenmäki /kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! On erittäin hyvä, että tämä esitys on annettu, mutta tämä tarvitsee ehdottomasti jatkoa, niin että tulevilla velkaneuvojilla on työkaluja auttaa velkaisia ja velkasyrjäytyneitä. Kuten ministeri puheessaan totesi, meillä on 300 000 ihmistä maksuhäiriörekisterissä. Se tarkoittaa sitä, että näiden ihmisten on erittäin vaikea saada asuntoa, puhelinta, pankkitiliä; muutenkin elämä on hyvin vaikeaa. Lisäksi voi sanoa, että meillä on 180 000 ihmistä, jotka ovat täysin syrjäytyneet normaalielämästä. Nyt tarvittaisiin nopeasti toimenpiteitä, jotta velkaneuvojilla olisi työkaluja. Muuten heidän työnsä on täysin turhaa, elleivät he voi auttaa näitä ihmisiä. Eli lisää esityksiä eduskuntaan.

8 **Annika Lapintie /vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Laki velkaneuvonnasta ratkaisee vain pienen osan koko velallisten ongelmasta. On sinänsä hyvä, että nyt eri puolilla Suomea asuvat, velkaneuvontaa tarvitsevat pääsevät samalle viivalle.

Mutta vaikein tilanne on kuitenkin niillä, jotka eivät ollenkaan pääse velkaneuvonnan piiriin. Toivoisinkin, että hallituksessa kiirehditään ensinnäkin lakia ulosoton määräaikaisuudesta. Ainakin itse olin huolestunut tiedoista, että ulosoton pituudeksi suunnitellaan 15:tä, 20:tä tai 25:tä vuotta. Silloin velkaneuvonta ei auta, kun ihmiset kuitenkin jäävät hyvinkin pitkään, vaikka 20 vuoden, velkavankeuteen, joten myös tämä puoli tarvitsee ratkaisua.

9 **Oikeusministeri Johannes Koskinen** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Tykkyläinen kiinnitti oikeaan asiaan huomiota, maksuohjelman muutoksiin ja siihen, miten pystyttäisiin toimimaan, kun tilanne muuttuu esimerkiksi maksuohjelman aikana, jotta velalliset tietäisivät, mitä pitää tehdä ja miten pystyisi jättämään vähän enemmän elämisen varaa tulojen noustessa. Nämä ovat sellaisia asioita, joita juuri velkaneuvojat päivittäin selvittävät. Tästä järjestelynaikaisesta elämästä ei ole riittävästi aikoinaan informoitu, kun velkajärjestelyt ovat alkaneet.

Ed. Seivästön kysymykseen päällekkäisyydestä näissä luvuissa. Varmasti suuri osa luvuis-

ta on päällekkäisiä, mutta meillähän on sitten ylivelkaisissa myös sellaisia henkilöitä, joilla on merkittävää varallisuutta ja esimerkiksi velkajärjestelyssä pystytään usein säästämään asunto pysyvästikin omistukseen, vaikka leikataan samanaikaisesti jopa miljoonien markkojen velkoja. Joten kyllä siellä on sitten sellaisiakin ryhmiä, jotka eivät taas näissä tulonjakotilastoissa ole köyhiksi luokiteltuja. Toimeentulotuki ja ulosoton suojaosuudet menevät jokseenkin samoihin. Kyllähän melkoista kituuttamista on tällaisessa pitkäaikaisessa ulosotossa ja perinnässä eläminen.

Ed. Lapintielle vielä tästä ulosoton määräaikaisuudesta. Vaikka enimmäiskesto olisi viisitoista ja kaksikymmentä vuotta, niin se olemassaolollaan jo helpottaisi tilannetta jo ennen niiden määräaikojen tuloa, koska velkojien intressissä olisi sitten pyrkiä maksamisessa sellaiseen sopimisratkaisuun, joka kuitenkin takaisi, että jotakin saadaan, kun tiedetään, että jos aika venyy sinne viiteentoista vuoteen, niin mitään velkoja ei sen jälkeen ole enää saatavissa takaisin.

[10] **Raimo Vistbacka /ps:** Arvoisa puhemies! Olen hyvin harvoin kannattanut nykyisen Lipposen hallituksen esityksiä. Tällä kertaa täytyy sanoa, että olen kannattamassa tätä esitystä. Tämä on hyvä, ja tätä on aika pitkään odotettu. Silloin kun näitä asioita eduskunnassa käsiteltiin, niin esillä oli hyvin voimakkaasti nimenomaan vapaaehtoinen velkaneuvonta. Silloin tässä salissa puhuttiin asiasta hyvinkin paljon. Järjestely on osoittautunut osittain ristiriitaiseksi lähinnä siksi, että palvelu ei ole saman tasoista eri puolilla maata, mikä on aiheuttanut velallisille määrättyjä ongelmia.

Tässä lakiesityksessä nimenomaan perustellaan, mitkä ovat velkaneuvonnan perusperiaatteet eli nimenomaan ylivelkaantuneiden velallisten avustaminen, sovintoesitysten etsiminen ja myöskin yksityishenkilöiden velkajärjestelyjen hakeminen. Viimeksi tänään aamupäivällä eräs henkilö maakunnista soitti, ja sen perusteella olin yhteydessä erääseen oikeusaputoimistoon. Keskustelun perusteella minulle tuli mieleen, kun luin tästä lakiesityksestä annettuja lausuntoja, että tämän neuvonnan kuitenkin ehkä pitäisi olla kytkettynä hyvin läheisesti esimerkiksi oikeusaputoimistoon, josta saa juridista neuvonta-apua, taikka sitten velkaneuvojalla pitäisi olla välittömästi käytettävissään myös sen tason apua silloin, kun sitä nimenomaan tarvitaan.

Aamupäivän tapauksessa oli kyse nimenomaan siitä, että velkaneuvojalla ei ollut riittävää tietoa tämän yksityisen henkilön kohdalla. Kyse oli yksinkertaisesta asiasta, joka loppujen lopuksi ei olekaan yksinkertainen. Ehkä oikeusministeri omalta osaltaan voisi siihen jonkinlaista ohjeistusta pohtia.

Silloin kun laki muutetaan, meidän kaikkien ja kaikkien kansalaisten pitäisi tietää, mikä on voimassa olevan lain sisältö. Vanhassa yksityishenkilön velkajärjestelylaissahan ei puhuttu mitään siitä, jos vahvistetun maksuohjelman aikana tulot jonkin verran lisääntyvät. Uuden lain mukaan se täytyisi ilmoittaa velkojille ja sitten määrätty osuus pitää maksaa enemmän. Tämähän on mainittu uudessa laissa, mutta vanhassa laissa ei ole sitä mainittu.

Kun vanhan lain aikana on hyväksytty maksuohjelmia, niin tässä konkreettisessa tapauksessa henkilö oli maksanut sen loppuun, mutta sitä tarkistettiin sitten siltä vanhalta ajalta ja tulikin hirvittävä uusi lasku. Henkilö on joutumassa sairaseläkkeelle, ja nyt pankki — sanon sen nimeltä: tässä tapauksessa Meritan asioita hoitava perintätoimisto Contant — ei anna periksi, ei millään. Tässä nyt yritetään vielä sovintomenettelyä ja kokeillaan hakea oikeudesta ennakkopäätöstä tämän tyyliseen ratkaisuun, joka tietysti osittain johtuu siitä, että silloin alussa, kun teimme ja hyväksyimme lain, tätä ei ehkä riittävästi pohdittu. Tämä on aiheuttanut tänä päivänä ongelmia nimenomaisesti tällaisten tavallisten ihmisten keskuudessa, jotka eivät tietenkään tiedä, eikä voida olettaakaan, että he tietävät, millä tavoin lainsäädäntö sinä aikana on muuttunut.

Lisäksi voisi todeta sen, niin kuin vastauspuheenvuoroissa erityisesti tuli esille, että vaikka meillä on velkaneuvontaa, sehän ei aina riitä sinällään näitten asioitten eteenpäinviemiseksi riippuen siitä, jos on sellainen velkoja, joka ei suostu minkäänlaiseen menettelyyn. Ainakin viime aikoina ainakin meidän alueellamme näyttää siltä, että eräät pankkiryhmittymät ja eräät velkojatahot ovat erittäin penseitä kaikille velkajärjestelyille. Jos henkilö ei pääse velkajärjestelyyn, sittenhän on edessä ikuinen velkakierre, jolloin ihminen totaalisesti ajautuu ikäänkuin yhteiskunnan ulkopuolelle.

Niistä puheista huolimatta, joita julkisuudessa on ollut ja joita äsken ministerinkin puheenvuo-

rossa osittain tuli esiin ja vastauspuheenvuorossa, erityisiä järjestelyjä tarvitaan. Vaikka se ajatus varmasti herättää ristiriitaisia tunteita eräitten henkilöiden kohdalla, että jotkut pääsevät helpommalla kuin toinen, joka on maksanut, kyllä minun mielestä kuitenkin, kun tuntee näitä tapauksia, kannattaa ottaa riski ja pohtia nimenomaan, millä tavoin henkilö päästetään irti velkakierteestä.

Itse olen niissä puheenvuoroissa, joita muun muassa pankkitukiasian osalta on tässä salissa on käytetty, esittänyt jopa sellaista mallia esimerkkinä, että silloin kun henkilö on pitkään ollut velkakierteessä, ei ole päässyt velkajärjestelyyn, mutta on maksanut pääoman korkoja mahdollisesti kaksin—kolminkertaisesti verrattuna alkuperäiseen pääomaan, niin on se ihme, että henkilöä ei vieläkään vapauteta. Tällaisia tilanteita on erittäin paljon.

Yksittäinen henkilö on voinut maksaa korkoa vuosien saatossa kaksi kertaa pääoman määrän alkuvaiheessa nimenomaan, silloin kun oli korkeat korot. Kun korko periaatteessa oli sidottu velanoton ajankohtaan, sitä ei voitu laskea. Jos korko oli esimerkiksi 18 prosenttia, niin se oli kolme tai viisi vuotta 18 prosenttia, vaikka yleinen korkotaso oli laskenut huomattavasti. Kun oli tullut korkoa korolle, niin on aivan luonnollista, että tavallinen ihminen ei ikinä saa niin paljon käteensä rahaa, että hän pääsisi lyhentämään pääomaa, vaan kaikki menee korkoihin. Tämän johdosta mielestäni ministeriössä kannattaisi harkita muun muassa sen suuntaista esitystä, että silloin kun pääoma on maksettu jo moneen kertaan korkoina, lainsäädännön kautta velka ikään kuin saatettaisiin raukeamaan eli ihminen pääsisi normaalielämään ja aloittamaan elämää ikään kuin uudelleen.

Arvoisa puhemies! Mielestäni laki on kaikesta huolimatta erittäin tarpeellinen ja välttämätönkin siitä huolimatta, että on sanottu, että ongelma ei ole enää ajankohtainen tänä päivänä. Mutta kun hallituksen esityksessä todetaan, paljonko meillä on ollut velkajärjestelyjä, paljonko on hyväksytty maksuohjelmia ja paljonko niitä vasta on päättynyt, mielestäni sellainen luku kuin 316 000 osoittaa, että ongelmaa ei ole kokonaan poissuljettu: eli meillä on viime vuonna ollut ulosotossa 316 000 henkilöä. Se on valtava määrä silloin, kun näitä ihmisiä ruvetaan laittamaan jonoon. Tämä koskettaa koko yhteiskuntaa, ja siksi mielestäni tämän talon pitää saada hallituksen esitys hyvin nopeasti lävitse. Toivon, että oikeusministeriö valmistelee jonkinlaisia parempia esityksiä nimenomaan velkakierteeseen joutuneita henkilöitä varten. Tästähän on ollut julkisuudessa joitakin kannanottoja.

Ed. Lipponen merkitään läsnä olevaksi.

---

[11] **Esa Lahtela /sd:** Arvoisa rouva puhemies! Hallituksen esitys velkaneuvonnan järjestämisestä on tarpeellinen. Se on jo edellisissä puheenvuoroissa todettu. Vaikka perusteluissa todetaan, että sinällään ongelma on lievittynyt, niin se loppujoukko, joka on tilastoissa pohjalla, on vaikeampaa porukkaa. Sen takia minusta, jotta velkaneuvonta olisi joka paikassa saatavissa ja mahdollisimman korkeatasoisia ammatti-ihmisiä saatavina, laki on hyvin tarpeellinen. Tämänhetkisestä tilanteesta voi todeta, jotta nyt kun tämän tyyppistä lakia ei ole ollut voimassa, koko velkajärjestelyhomma on ollut enemmän tai vähemmän sattumanvaraista, vähän retuperällä. Jollakin tavalla se on heitetty ilmeisesti kuntien toimesta lakiasiaintoimistoille hoidettavaksi, ja ne ovat osanneet sitten rahastaa aika hyvästi joissakin tilanteissa. Välttämättä lopputulos ei niillä lakiasiaintoimistoilla olekaan ollut päällimmäinen ajatus, vaan se, millä tavalla saa nopeasti paperit täytettyä, eikä hirveästi ole nähty vaivaa siinä, millä tavalla ihminen todellisuudessa selviäisi veloistaan ja saisi avun.

Niin kuin taisi ministeri Koskinen todetakin, velkaneuvonnassa merkittävä osuus ajankäytöstä tulee olemaan myös se, ja on tänäkin päivänä, jos neuvonta hyvin hoidetaan, että pyritään hakemaan sovintoa suoraan. Itse olen seurannut monta velkaneuvojaa sivusta. Siellä on hyviä ja vähemmän hyviä neuvojia. Jotkut, jotka ovat hyvin paneutuneet siihen hommaan ja kokevat sen elämäntehtävänään, ovat saaneet myös hyviä tuloksia sillä tavalla, että hyvin moni asiakkaista on saanut suoraan avun velkaneuvojan toimistosta.

Neuvoja on hoitanut asian neuvottelemalla velkojien kanssa suoraan. Sitten hän on etsinyt velallisille erinäköistä apua, koska useimmiten nämä henkilöt ovat hyvin pahassa rahapulassa. Perheissä on ongelmia. Mahdollisesti tarvitaan jääkaappia, uusia pesukoneita tai vesivaurio on

vaurioittanut lattioita ja kaiken näköistä muuta, mitä nyt elämässä voi tapahtua. Minusta nämä neuvojat ovat tehneet hyvää työtä siinä mielessä, että he ovat etsineet sitten siihen kaikilta tahoilta sympatiaa ja apua, rahallistakin apua, ja saaneet sovinnon aikaan, jolloin se on paras kaikkien kannalta, että ei turhaan uhrata varoja oikeusprosesseihin ja tuomarien palkkoihin.

Sen takia minusta hallituksen esitys on ajatuksena mahdottoman hyvä siinä, että tässä nyt velkaneuvonta tulee sillä tavalla kattavaksi, jotta kaikkialla Suomessa tiedetään, jotta kuntien on järjestettävä joko yksin tai yhdessä nämä asiat, ja tiedetään vaatia sitten, että sieltä pitää löytyä ammatti-ihminen. Pätevyysvaatimuksesta tässä on todettu, että pitää olla joku tutkinto; sitä ei kai ole laissakaan ihan tarkasti hahmotettu, minkä tyyppinen se on, mutta uskon, että se kyllä aikanaan selviää. Kuitenkin siinä pitää olla semmoista ei palkkapappiutta vaan ihan oikeata halua ja ammattitaitoa sen tehtävän suorittamiseen.

Sitten näistä ongelmista ed. Vistbacka käytti ihan hyvän puheenvuoron ja totesi jo joitakin asioita. Kyllä sille ylivelkaantuneiden ydinporukalle, joka ei ole löytänyt ulospääsytietä ahdingosta, pitää ratkaisut löytää, ja uskon, että jatkossa oikeusministeriö tulee antamaankin esityksiä, joissa toivon mukaan tulee vähän nopeampia ratkaisuja kuin on kaavailtu ulosottolain uudistuksen osalta.

On kaavailtu, että mahdollisesti ensimmäinen niin sanottu armahdus voisi olla 2008, jos ajatellaan tästä päivästä eteenpäin. 2003 tulisi voimaan uusi ulosottolaki, ja siitä viisi vuotta eteenpäin voisi olla ensimmäinen kerta, että saatavat vanhentuisivat mahdollisesti 90-luvun puolelta siirtyneistä veloista. Se on yllättävän pitkä aika, kun ajatellaan tulevaisuutta. Moni ennättää kyykähtää siinä ajassa, ja ainakin työkyky häviää siinä ajassa. Sen takia vielä toivoisi, että jatkossa löydettäisiin parempia elementtejä sillä tavalla ihan raa'asti laskien, kannattaako ihmiset pitää velkaorjuudessa periaatteessa koko ikänsä ja mitä jopa hyödyllistä työtä he voisivat tässä yhteiskunnassa tehdä. Tänä päivänä ne ihmiset on suljettu pois tästä yhteisöstä, eivät ainakaan verollisena työtä voi tehdä, koska kaikki viedään heiltä pois, mitataan ulos.

Tässä on myös niiden osalta ongelmia, jotka jo ovat päässeet velkajärjestelyyn, kun haetaan muutosta maksuohjelmaan: sairastutaan tai tulee jokin muu muutos, että ei ihminen pystykään suorittamaan maksuja. Siinä minusta pitäisi velkajärjestelylakiin saada sellainen muutos, jotta muutos olisi myönnettävä aina, kun on osoitettavissa, että maksukyky on heikennyt, ja vain törkeä tuottamus voisi olla esteenä, jotta tällaista muutosta ei tehtäisi. Tänä päivänä se riippuu puhtaasti siitä, mitä velkoja sanoo, hyväksyykö se muutoksen maksuohjelmaan vai eikö hyväksy. Tämä jättää liian paljon spekulaatiota ja pelimahdollisuutta velkojille.

Sitten suojaosuudet niissä tilanteissa, jos hankkii lisätuloa, mahdollisesti perintöä. Sitä ei hyvin monta tonnia pysty saamaan. Minullakin on useampi tapaus, joissa on ongelmana se, että on jakamaton kuolinpesä. Sitten tulee ongelma siitä, millä tavalla tällainen, joka on kymppitonnin saanut perintöä, lohkaisee kuolinpesästä oman osuutensa pois, koska se raha kuuluu kuitenkin jostakin saada, ja monessa tilanteessa on sitten vähän ikävänpuoleista käydä myymään tai osittamaan sitä kuolinpesää.

Samaten tulojen lisäys velkajärjestelytilanteessa. Minusta pitäisi tehdä sillä tavalla, kuten tämän eduskuntakauden alussa lakialoitteessa esitin: Aina jos alkuperäiseen tilanteeseen verrattuna hankkii lisätuloja, siitä pitäisi ihmisille jäädä puolet hyödyksi. Silloin se kannustaisi eikä tekisi sitä, jotta tehdään pimeää työtä. Nykyinen järjestelmä, joka on voimassa, ei kannusta lisäansion hakemiseen velkajärjestelyssä ollessa, vaan se kannustaa siihen, jotta kaikki, mitä tehdään, hankitaan pimeänä, koska siitä itselle ei jää muuten hyötyä. Sen takia aina kaikessa, myös tässä laissa, pitäisi olla mahdollista, että se on kannustavaa.

Näillä saatesanoilla toivon, että valiokunta esityksen käsittelee ja vähän terästää näitä asioita. Tämä on hyvä esitys.

12 **Kari Rajamäki /sd:** Arvoisa puhemies! Esitys velkaneuvonnasta on erittäin perusteltu. Monissa kunnissa eräissä kuntatalouden säästötalkoovaiheissa velkaneuvonnasta luopumista pidettiin hyvänä säästökohteena. Näin yleensä syrjäytyneiden ja hiljaisten asioissa on tapahtunut muulloinkin, että ne ovat olleet sopivia säästökohteita. Kyllä on erittäin tärkeätä, että turvataan velkaneuvonnan saatavuus. Ei kyse ole pelkästään laman aikana velkaantuneista, vaan myös tänä aikana on ihan riittävästi aiheita pitkäaikaistyöttömyyteen ja muuhun liittyen, jolloin apua tarvitaan.

Yleensäkin ylivelkaantuneiden kysymystä on myöskin nyt syytä lähteä pikaisesti viemään eteenpäin ylivelkaantuneiden aseman parantamiseksi. Koko elämän kestävä velkavankeus — ulosottotuomioiden, luottohäiriöiden rekisteröinnistä aiheutuvien vaikeuksien ja mahdollisten rikosoikeudellisten tuomioiden lisäksi — on kohtuuton seuraamus, rankimpia seuraamuksia, mitä mistään rikoksesta rikoslain mukaan periaatteessa pystyy kohta tässä maassa saamaan. Se ulottuu ei pelkästään asianosaiseen vaan hyvin rajusti koko perheeseen ja muun muassa lapsiin, mistä kertovat myös monet lastenpsykiatrian tilastot.

Yhteiskunnan kannalta on siis tärkeätä kyllä jatkossa nopeasti selvittää, miten näille ihmisille luodaan mahdollisuus päästä velkajärjestelyn kaltaisen menettelyn kautta tilanteeseen, jossa normaali elämä ja toisaalta verojen maksukin voi alkaa. Se on kyllä talouden ja koko kansantalouden kannalta tärkeätä, että myös se yrittäjäaines, joka meillä on tällä tavalla yhteiskunnan ulkopuolelle sysätty, voi päästä normaalin elämän piiriin. On nimittäin muistettava, että näissä monissa kaatuneissa pienyrityksissä on kyseessä 90-luvun alussa tapahtunut ulkomaisesta velanotosta johtuva tilanne hallituksen devalvaation seurausten vuoksi. Eli siihen devalvaatioon, jota ei pitänyt koskaan valtiovarainministeri Niinistön mukaan tulla, näitä kaatui. Ja monia yrityksiä vielä pankkien piikkiin laitettiin!

Tässä suhteessa on erittäin tärkeä miettiä myös velkaneuvontaan muitakin työkaluja. Velkajärjestelyn kaltainen velkojen anteeksianto on mahdollistettava myös niiden ihmisten osalta, jotka ovat ylivoimaisten velkojen edessä ilman mahdollisuutta päästä velkajärjestelyyn. Muun muassa velkajärjestelyyn pääsyn ehtona oleva kahden vuoden yhtäjaksoinen työttömyys rajaa käytännössä suurimman osan pitkäaikaistyöttömistä velkajärjestelyn ulkopuolelle. Velat eivät nykyisen lain mukaan vanhene koskaan, jos velkoja hakee saataviaan ulosoton kautta kerran kymmenessä vuodessa.

Tässä suhteessa on ongelmallinen ajatus siitä, että oikeusministeriö jatkaa nyt lainvalmistelua 15—25 vuoden kuoletusaika tai ulosoton keskeytysjärjestelmä tavoitteenaan. Aika on kyllä kohtuuttoman pitkä varsinkin niille, jotka ovat äsken mainitsemani devalvaation seurauksena joutuneet vaikeuksiin. Tämän vuoksi jätin heti viime vaaleissa valitun eduskunnan ensimmäisenä mahdollisena aloitteenjättöpäivänä lakialoitteen n:o 4/99, jossa esitetään ulosottolain muuttamista siten, että täytäntöönpanotoimenpiteitä ei voida jatkaa yli 10:tä vuotta, mikäli tässä ajassa ei ole saatu perityksi yli 80:tä prosenttia alkuperäisen saamisen korottomasta markkamäärästä. Mikäli velan alkuperäisestä markkamäärästä on peritty ulosoton avulla vähintään 5 vuodessa 100 prosenttia tai yli, velka katsottaisiin myös kokonaisuudessaan maksetuksi. Mikäli myöhemmin sitten ilmenee, että velallinen on tahallaan tai huolimattomuuttaan jättänyt ilmoittamatta varojaan tai tulojaan, löytyneet varat voidaan ulosottaa ja ulosottoa jatkaa korkeintaan 10 vuoden ajan.

Joka tapauksessa tämä tarvitsee kohtuullistamista ja oikeudenmukaista käsittelyä, koska kyseessä on yksi inhimillisesti ja taloudellisesti pahiten syrjäytyneistä ryhmistä eli elinikäisessä velkavankeudessa olevat.

[13] **Lauri Kähkönen /sd:** Arvoisa puhemies! Velkajärjestelyasioiden hoitaminen on lähellä oikeusaputoimintaa muun muassa siitäkin syystä, että oikeusaputoimistossa muutoinkin aina tehdään asiakkaan varoista ja veloista sekä käyttövaroista kokonaisselvitys, josta osittain riippuu se, miten jotakin asiakkaan yksittäistä asiaa on mahdollista jatkossa hoitaa. Usein kysymyksessä on tosiasiallinen ylivelkaisuus tai ainakin sitä lähellä oleva tilanne. Asianajollisesti ja asiasisällöllisesti ei ole mielekästä erottaa velkajärjestelyasioita muista oikeusapuasioista.

Lakiesityksessä on maininta, ettei kunnilla olisi velvollisuutta sitoutua sopimukseen lääninhallituksen kanssa velkaneuvonnan järjestämisestä. Kuntien osallistuminen velkaneuvontapalvelujen järjestämiseen olisi vapaaehtoista. Tällöin lääninhallituksen olisi hankittava palvelut tehtävien hoitamiseen sopivalta palvelujen tuottajalta, joka voisi olla myös julkinen palvelujen tuottaja. Lainaan lakiehdotuksen yksityiskohtaisia perusteluja. Siellä todetaan: "Ostopalvelun tuottajana voisi olla yksityinen tai julkinen palvelun tuottaja. Julkisesta palveluntuottajasta voidaan esimerkkinä mainita valtion oikeusaputoimisto ja yksityisestä palveluntuottajasta asianajaja tai järjestö." Korvaus palvelujen tuottajille maksettaisiin kuitenkin valtion varoista.

Esitys tässä muodossaan antaa mahdollisuuden jatkaa nykyistä käytäntöä ainakin niissä oikeusaputoimistoissa, joissa velkaneuvonta on viime vuosina koettu tarpeelliseksi ja tehokkaak-

si työmuodoksi. Näin ollen myös oikeusaputoimistoissa toimivat velkaneuvojat voisivat jatkaa tehtävissään aiempaa pitkäjännitteisemmin. Meillä esimerkiksi Pohjois-Karjalassa on tästä kokemusta, muun muassa maakunnan pohjoisosassa. Siellä on jo vuosia ennen valtiollistamista nähty tarpeellisena toiminnallinen työskentely-yhteys velkaneuvonnan kanssa. Ilmeisesti on muitakin paikkakuntia, ainakin Ruuhka-Suomen ulkopuolella, missä valtion oikeusaputoimisto on ainoa toimiva keino hoitaa velkajärjestelyasia.

Yhteistyöstä on erittäin paljon myönteisiä kokemuksia. Tällöin samalla pystyttäisiin turvaamaan myös se, että asiakkaat saisivat ammattitaitoista apua sekä velkajärjestelyasioissa että muissa siihen hyvinkin usein läheisesti liittyvissä oikeudellisissa (perintö-, avioliitto-, ulosotto- ym.) asioissa. Asiakkaalla ja velkaneuvojalla olisi mahdollisuus joustavasti käyttää oikeusavustajaa myös silloin, kun yksittäisen velallisen oikeudellinen kokonaistilanne on vaikeasti hallittavissa, esimerkiksi yhtäaikaisesti päällä olevat avioero ja yrityksen konkurssi tai muut sellaiset laajat kysymykset, joissa kaikissa velallinen tarvitsee ainakin neuvoja.

Asiakkaat ovat lisäksi vuosien varrella jo tottuneet hakemaan myöskin velkaneuvontapalveluja nimenomaan oikeusaputoimistosta. Jos kunta esimerkiksi liittäisi velkaneuvojan tehtävät osa-aikaisiksi jonkun muun virassa olevan tehtäviin, velkaneuvonnan taso todennäköisesti laskisi huomattavasti. Velkajärjestelyasiat ovat niin kokonaisvaltaisia ja aikaa vieviä, että niiden hoitaminen jonkin muun tehtävän ohella on käytännössä mahdotonta. Suuri vapaus yhdistelmävirkojen osalta saattaisi johtaa siihen, että velkajärjestelyasioiden hoitaminen jäisi taka-alalle ja tulisi sillä tavoin tosiasiassa osin unohdetuksi. Velkajärjestelyasioissa pitäisi päinvastoin olla kysymys siitä, että ylivelkaantuneita ja usein kovinkin masentuneita asiakkaita voitaisiin rohkaista ja innostaa myös sillä, että tuloksia viime kädessä ainakin oikeudellisilla keinoilla on saatavissa.

Lakiesityksessä on esitetty, että noin 56 000:ta asukasta kohden toimisi yksi kokopäivätoiminen velkaneuvoja. Esitän kysymyksen, eikö tässä voitaisi olla joustavampia eli eikö asukasraja voisi olla jonkin verran pienempi, ennen kaikkea kun alueelliset erityisolosuhteet huomioidaan.

Lakia velkaneuvonnasta on odotettu jo pitkään. Laki antaa velkaneuvontatyölle pysyvyyttä ja jatkuvuutta. Tähän saakka usean velkaneuvojan työsuhde on ollut määräaikainen ja työsopimus on tehty korkeintaan vuodeksi kerrallaan. Tämä on aiheuttanut epävarmuutta. Lakiesitys edellä mainittuine mahdollisuuksineen on myönteinen askel eteenpäin.

Arvoisa puhemies! Perustelen vielä lopuksi muutamalla kriteerillä tätä hyvää lakiesitystä, tervetullutta lakiesitystä:

Ensiksi, on mahdollisuus antaa velkaantumista ehkäisevää ja muuta taloudellista neuvontaa ja apua ja näin auttaa asiakasta oman elämänhallintansa ja samalla luottokelpoisuutensa säilyttämisessä.

Toiseksi, taloudellisten asioiden hoitoon liittyvät pienet, jopa yksinkertaisetkin asiat ovat olleet ihmisille monesti vaikeita ja jopa ylivoimaisia hoitaa itse, ja hoitamattomuuden seuraukset ovat saattaneet olla kohtalokkaat.

Kolmanneksi, asiakkaan koko elämäntilanne voidaan ottaa neuvonnassa huomioon ja auttaa asiakasta löytämään muihinkin ongelmiinsa ratkaisuja, joista on apua myös hänen velkojensa hoitoon. Esimerkkinä mainitsen työllisyysasiat.

Neljänneksi, laki tekee mahdolliseksi myös velkajärjestelyn aikana tapahtuneen neuvonnan ja tuen jälkihoidon. Asiakkaan elämä ei etene välttämättä vahvistetun maksuohjelman mukaisesti. Kun velallinen ja hänen perheensä elävät vuosia minimisuojaosuuden varassa, pieninkin muutos tuloissa tai menoissa, esimerkiksi yhden perheenjäsenen sairastuminen, voi suistaa tilanteen raiteiltaan.

Viidenneksi ja viimeiseksi, velkaneuvoja todella tarvitsee vaativassa työssään lain suomaa auktoriteettia neuvotellessaan sopimuksia ja laatiessaan hakemuksia ja vastineita.

[14] **Klaus Hellberg /sd:** Arvoisa rouva puhemies! Hallituksen esitys velkaneuvonnasta on todella erittäin tarpeellinen. Laki yksityishenkilön velkajärjestelyistähän tuli voimaan jo helmikuussa 93, ja se on siitä huomattavasti laajentunut.

Alussa sillä hoidettiin ainoastaan pahimmin velkaantuneet. Nyt kun aikaa on kulunut näin paljon, voidaan kuitenkin todeta, että yhtenäisyyttä ja saatavuutta täytyy edelleen parantaa. Meillä on suuri joukko kansalaisia, ihmisiä jotka tuntevat olevansa elinikäisessä velkavankeudessa. Sen takia täytyy turvata velkaneuvonnan saatavuus. Tällä lainmuutoksella uskon, että siihen

päästään. Vapaaehtoisuuden pohjalta siirrytään nyt yhtenäisen organisoidun toiminnan piiriin ja uskon, että se tulee edesauttamaan niitä ihmisiä, jotka ovat hyvin suurissa vaikeuksissa.

Yhteiskuntamme on entistä enemmän siirtynyt markkinavetoiseksi, ja se on valitettavasti tehnyt sen, että entistä suurempi määrä ihmisistä myöskin on erittäin suurissa taloudellisissa vaikeuksissa. Joillakuilla menee hyvin, mutta hyvin suurella osalla menee erittäin huonosti. Siksi tervehdin tyydytyksellä lakiehdotusta velkaneuvonnasta ja toivon, että se eduskunnassa saa mahdollisimman nopean käsittelyn, niin että saamme sen voimaan ajoissa.

15 **Pertti Mäki-Hakola /kok:** Arvoisa rouva puhemies! Tuntuu siltä, että meillä on nyt käsittelyssä hallituksen antama lakiesitys, joka saa hyvin yksimielisen hyväksyvän mielipiteen tässä salissa aikaiseksi, ja myös omalta osaltani totean, että olen tyytyväinen siitä, että lakiesitys on saatu.

Asiakkaita maakunnista riittää, jotka näiden asioiden kanssa painiskelevat. Hätä on monessa tapauksessa erittäin suuri, varsinkin kun kysymys on siitä, että ihminen joskus tietämättömyyttään tai ilman omaa syytään on joutunut tilanteeseen, josta hänen on todella vaikea selvitä, ja se aiheuttaa erittäin paljon muitakin ongelmia. Ihmisestä ja perheestä saattaa tulla hyvin monioongelmainen.

Näen, että esitys laiksi velkaneuvonnasta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi on kokonaisuus, josta tulee hyötyä kaikille: Siitä tulee hyötyä yhteiskunnan eri tahoille, siitä tulee hyötyä kunnille, siitä tulee erityisesti hyötyä yksityiselle ihmiselle, jolle tällä tavalla annetaan mahdollisuus selvitä ongelmistaan. Tässä tapauksessa haluan painottaa sitä, että on erittäin hyvä, että kunta saa mahdollisimman laajat mahdollisuudet järjestää asian sillä tavalla, että se tapahtuu joko kuntien yhteisenä työnä tai kunnan sisäisenä työnä ja siellä sillä tavalla järjestettynä, miten missäkin tapauksessa järkevintä on.

Mutta tässä tapauksessa täytyisi huolehtia siitä, että velkaneuvonnan resurssit olisivat riittävät asian kokonaisuutena hoitamiseen. Tällä tarkoitan lähinnä sitä, että ei riitä pelkästään se, että tehdään ohjelma, miten maksetaan velat pois, vaan pitäisi pystyä huolehtimaan siitä, että ihmistä, joka on työikäinen, työkykyinen, ohjataan työllistymään, ihmistä voidaan ohjata hakemaan apua sosiaalisiin ja terveydellisiin ongelmiin, mitä hänellä on. Tässä tapauksessa voi olla, että esimerkiksi osa-aikatyönä hoidettaessa velkaneuvojan resurssit eivät riitä asian kokonaisuutena hoitamiseen ja silloin asia jää kesken. Tässä tapauksessa tulisi erityisesti huolehtia siitä, että resurssit, kun neuvontaa annetaan, ovat sen tyyppistä, että pystytään asia kokonaisuutena hoitamaan ja ihminen ottamaan sillä tavalla huomioon, että koko hänen ongelmakenttänsä tulee hoidetuksi. Tässä tapauksessa kai tilanne on lähinnä se, että läänin, joka tekee sopimuksia kuntien kanssa, tulee huolehtia siitä, että velkaneuvonnan taso on riittävä asioiden loppuun asti viemiseen.

Erityisesti on tietysti kysymys siitä, kuten esityksessä todetaan, että erityisesti nuorten puutteelliset valmiudet hoitaa laina- ja talousasioitaan ovat aiheuttaneet paineita. Tässä tapauksessa kai kysymys on siitä, kun viitataan tähän, että tulisi antaa yleistä neuvontaa, opastusta ja tiedotusta, että se on myös asia, jossa varsinkin nuorten osalta on huolehdittava siitä että, jos tietoa ei muuten ja muualta saada, varmaan velkaneuvoja ja velkaneuvojatoimisto tai kuka niitä asioita hoitaa, on sellainen elin, josta tällaista kokonaisapua pitää saada. Tässä tapauksessa erityisesti ennakkoon annettava ohjeistus, ennen kuin joudutaan äärimmäiseen tilanteeseen, on varmastikin se rintama, jolla pitää päästä eteenpäin.

Kaiken kaikkiaan tähän liittyy myös velkajärjestelylaki. En tiedä, miten tähän pystyisi vaikuttamaan. Minulla on paperi edessäni, joka on käräjäoikeuden määräämän selvittäjän tekemä ehdotus maksuohjelmaksi. Jotenkin tuntuu, että tämä toiminta on joissakin tapauksissa täysin järjetöntä. Tämä on monikymmensivuinen paperi, jossa on varmaan käytetty erittäin paljon työaikaa. Lopputulos on se, että velallisen maksuvara on 4 markkaa 5 penniä kuukaudessa 5 vuoden ajan. Kertymät parhaimmillaan eri velkojille, joita on aika pitkä lista, ovat luokkaa 44 penniä, 19 penniä, 39 penniä, 10 penniä jne. Onko mitään järkeä käyttää työpanosta tällaisen paperin tekemiseen, jossa lopputulos on tämän tyyppinen? Lähtökohtahan velkajärjestelylain mukaan on se, että velat, joissa jako-osuus on pienempi kuin 100 markkaa, jäävät perimättä, ja tässä tapauksessa 78 velkaa kaikki jäävät alle 100 markan. En ymmärrä sitä, miten voidaan käyttää nähtävästi kallispalkkaisen henkilön ammattitaitoa tällaisen järjestelyn tekemiseen. Mielestäni pitäisi

myös tässä yhteydessä tarkastella, missä tapauksessa voidaan tällaisen paperin tekemisestä pidättäytyä. Minun ymmärtääkseni on talousvaliokunnan asia perehtyä asiantuntijoita kuulemalla myöskin tähän.

Kaiken kaikkiaan muuten toivon, että tämä asia ja lakiesitys mahdollisimman pian pääsee eteenpäin.

16 **Marja Tiura /kok:** Arvoisa puhemies! Hallituksen lakiehdotus velkaneuvonnasta tulee tarpeeseen, sillä tällä hetkellä velkaneuvonnan järjestäminen on vapaaehtoista eikä sen järjestämisessä paikkakunnittain ole yhtenäisyyttä. Laadullisesti ja määrällisesti riittävien neuvontapalveluiden saatavuuden koko maassa pitää olla lailla taattu. Tämä on tärkeää jo pelkästään kansalaisten oikeusturvan ja yhdenvertaisuuden vuoksi.

Lakiehdotuksen mukaan velkaneuvontapalvelujen tuottamisesta huolehtisivat kunnat, joille kauppa- ja teollisuusministeriö maksaisi korvausta palvelujen järjestämisestä. Velkaneuvonnassa annettaisiin tietoja ja neuvontaa talouden ja velkojen hoidosta sekä avustettaisiin ylivelkaantuneita yksityishenkilöitä sovintoneuvotteluissa velkojien kanssa, yksityishenkilön velkajärjestelyyn hakemisessa ja muissa velkajärjestelyyn liittyvissä asioissa.

Velkaneuvontaa tarvitaan, jotta tulevaisuudessa ylivelkaantumista voidaan estää ja sen seurauksia korjata. Taitamattomuus talousasioissa, ja välttämättä tämä taitamattomuus ei edes johdu henkilöstä itsestään, voi johtaa tilanteeseen, jossa ongelmat tuntuvat raha-asioiden lisäksi myös henkilökohtaisen elämän kaikilla muilla osa-alueilla. Ylivelkaantuneiden taloudellisen tilanteen selvittämiseksi velkaneuvojan apu voi usein olla ratkaisevan tärkeää, kuten hallitus esityksessään huomauttaakin.

Velkaneuvonnan toimenkuva on selkeästi muuttunut. Vuosikymmenen alun vakavien velkaongelmien hoitotarpeen vähennyttyä velkaneuvonta painottuu nyt enemmänkin talousneuvontaan.

Myös hallitus sivuaa esityksessään esille nousseita nuorten maksuhäiriöitä. Nuorten osuus maksuhäiriöisten henkilöiden lukumäärästä on viime vuosina lisääntynyt. Eräiden tietojen mukaan joka kymmenes nuori on saanut häiriömerkinnän ja noin kolmannes uusista häiriömerkinnöistä kirjataan 18—25-vuotiaille. Nämä luvut ovat hämmästyttävän suuria. Kyse ei siis ole pienestä ongelmasta tai muutamasta yksittäistapauksesta.

Nuorten maksuhäiriömerkintöihin johtaneet markkamäärät ovat huomattavasti pienempiä kuin muilla väestöryhmillä. Kuitenkin maksuhäiriömerkinnän aiheuttamat ongelmat ovat yhtä todellisia. Maksuhäiriörekisteriin syystä tai toisesta merkinnän saanut nuori kärsii jo tästä merkinnästä pitkään. Nimi säilyy luottotietorekisterissä enimmillään neljä vuotta, eikä sitä poisteta, vaikka velan saisi maksettua pois. Tänä aikana nuoren on vaikea saada opintolainaa, vuokraasuntoa, vakuutusta tai jopa puhelinliittymää.

Nuorten elämä tänä päivänä on hyvin tempoilevaa. Suoraa ja luonnollista siirtymää nuoruudesta ja opiskelusta aikuisuuteen ja työelämään ei enää ole. Nuori voi olla vuorotellen opiskelija ja työelämässä. Moni myös hoitaa näitä kahta roolia yhtä aikaa. Osa-aika- ja pätkätyöt sekä niin sanottu ekstraaminen vaikuttavat siihen, etteivät seuraavan kuukauden, saati sitten seuraavan vuoden, työtulot ole helposti ennustettavissa. Vielä opiskelujansa jatkavat nuoret joutuvat jatkuvasti seuraamaan ja sovittamaan yhteen opintotukiaan ja tulojaan. Opiskelun ja työn yhdistäminen on toki hyvä silta työelämään siirtymiselle ja tarjoaa jo opiskeluaikana mahdollisuuden työmarkkinoilla ensiarvoisen tärkeän työkokemuksen kartuttamiseen.

Tämän kevään takaisinperintäkeskustelu on kuitenkin erinomainen todiste siitä, ettei opiskelun ja työn sovittaminen toisiinsa kaikkien yhteiskunnan luomien sääntöjen mukaan ole todellakaan tänä päivänä helppoa. Viimeisimpien lukujen mukaan myös nuorten työttömyys on noussut. Tämäkään ei auta kokonaistilannetta.

Nuorten velkaantumisongelma alkaa usein maksamatta jääneistä kännykkälaskuista ja lyhentämättä jääneistä opintolainoista. Kännykkä- ja Internet-laskuja kertyy nykyisin käytössä olevalla tekniikalla helposti muutama tonnikin kuukaudessa. Opintolaina taas voi jäädä lyhentämättä, jos perheen perustaminen, asuntolaina ja muut kotiin liittyvät investoinnit osuvat kaikki samalle ajanjaksolle.

Maksuhäiriöiden lisääntyminen nuorten keskuudessa on hälyttävää, mikäli kyseessä on yleisestä moraalikehityksestä kertova ilmiö. En kuitenkaan suostu uskomaan sitä, että kaikki velkaantuneet nuoret vain olisivat välinpitämättö-

miä tai että heitä ei kiinnostaisi omien asioidensa hoitaminen. Monesti olen kuullut todettavan, että nuorten ylivelkaantumisen takana ovat puutteelliset tiedot ja taidot omien raha-asioiden hoitamisesta. Kyse on siis osaltaan myös koulutuksesta ja kasvatuksesta. Mielestäni kouluissa esimerkiksi yhteiskuntaoppi oppiaineena soveltuisi tähän kasvatukseen erittäin hyvin.

Velkaneuvontalaista puhuttaessa tulee kuitenkin huomioida, että velkaantuneet nuoret ovat ryhmä, joka ennen kaikkea tarvitsee juuri talousneuvontaa eli ammattilaisen apua selvitäkseen kunniakkaasti eteenpäin heitä kohdanneista rahallisista vaikeuksista. Talousasioiden hoitamisen oppiminen on tärkeää jopa siinä tapauksessa, että oppiminen tapahtuu vasta vaikeuksien myötä.

Lopuksi, arvoisa puhemies, toivoisinkin, että valiokuntakäsittelyssä pohditaan tarkasti myös nuorten ylivelkaantumista sekä sitä, onko tarvetta huomioida nuoret ylivelkaantuneet myös erityisryhmänä velkaneuvontalaissa ja räätälöidä heitä varten omia erityisiä toimenpiteitä.

[17] **Anneli Jäätteenmäki /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Olen samaa mieltä edellisen puhujan kanssa, että tämä lakiesitys tulee todelliseen tarpeeseen. Ei ole oikein ja kohtuullista, että velkaneuvonta riippuisi esimerkiksi kunnan taloudellisesta tilanteesta, ja tällä hetkellä, kun velkaneuvojia on vähän, jonotusajat ovat jopa yksi kaksi kuukautta. Me jokainen tiedämme, että sellaisessa tilanteessa, kun elämä on ahdingossa, kahden kuukauden ja kuukaudenkin jonotusaika on aivan liian pitkä. Voisi sanoa, että tämä on ehkä ensimmäinen toimenpide-esitys kirkon nälkätyöryhmän muistion perusteella. Arvoisa rouva puhemieskin oli tämän nälkätyöryhmän työssä ansiokkaasti mukana, ja on jo vuosi siitä, kun työryhmän mietintö luovutettiin, joten toivoisi — ja varmaan rouva puhemieskin toivoo — että hallitus pikaisesti pistäisi toimeen kaikki nämä nälkätyöryhmän esitykset. Siellä on todella paljon hyviä esityksiä velkaongelmaisten auttamiseksi.

Kohtuus on unohtunut ylivelkaisten kohtelussa. Suomalainen yhteiskunta pelasti pahimman laman aikana pankit syvästä ahdingosta, mutta nyt pitäisi samalla tavalla pelastaa nämä sadattuhannet ihmiset, jotka ovat joutuneet todella suuriin vaikeuksiin. Nyt olisi korkea aika osoittaa kohtuutta niille, joiden ainoa rikos on saattanut olla hyvässä uskossa ja usein lähimmäisenrakkaudessa tehty takaussitoumuksen allekirjoittaminen.

Velkavastuu on edelleen yleensä elinikäinen riippumatta siitä, miten ylivoimaiseksi tai kohtuuttomaksi se saattaa muodostua. Kohtuuperiaatetta pitäisi pikkuhiljaa laajentaa. On kysytty aiheellisesti, miksi yhteiskunta on auliimpi osoittamaan kohtuutta ja armoa jopa paatuneimmille rikoksentekijöille kuin ylivelkaisille. Ylivelkaantuneissa on paljon yrittäjiä, jotka haluaisivat palata takaisin työelämään luomaan uusia työpaikkoja. Tuhannet työikäiset ihmiset eivät voi tehdä mitään tai tekevät työtä pimeästi. Tilanteesta ei hyödy kukaan. Hyvässä yhteiskunnassa tarvitaan sääntöjen sitovuuden lisäksi kohtuuden periaatetta, joka sisältyykin oikeusjärjestykseemme. Mahdottomaan ei voida velvoittaa. Tänä päivänä tuntuu, että monilta ylivelkaantuneilta vaaditaan mahdottomia. Se, mikä ei ole oikeus ja kohtuus, ei voi olla lakikaan.

Olen tyytyväinen, että tämä esitys on eduskunnassa. Uskon, että valiokunta käsittelee sen ripeästi, ja odotan lisää esityksiä ja, voi sanoa, työkaluja tuleville velkaneuvojille, että he voisivat konkreettisesti auttaa niitä tuhansia ihmisiä, jotka heidän luokseen menevät ja kysyvät apua, koska tämä lakiesitys on raami ja ilman konkreettisia lain pykälän auttamistoimenpiteitä velkaneuvojat tulevat olemaan aika vaikeassa tilanteessa eivätkä pysty auttamaan ihmisiä.

[18] **Harry Wallin /sd:** Arvoisa rouva puhemies! Omalta osaltani esitän myös tyytyväisyyden siitä, että hallitus on tällaisen esityksen antanut eduskunnalle. On todella hienoa, että tämä esitys on saanut yli puoluerajojen laajan kannatuksen. Kun tätä tarkastelee pohjoismaisittain, niin Suomi on tässä edelläkävijä sikäli, että muissa Pohjoismaissa tämä asia on hoidettu yksittäisin säädöksin, mutta me tulemme tämän saattamaan lain muotoon. On tärkeää, että talousahdingossa olevien ylivelkaantuneiden ihmisten auttamiseksi tehdään nimenomaan tällaista työtä, jatketaan työtä kunnissa, joissa ehkä paras asiantuntemus tähän asiaan onkin.

Kuten ed. Mäki-Hakola totesi, on hyvä, että mahdollistetaan kuntayhteistyö, sillä tämän palvelun voi tuottaa kunta itse ostopalveluina tai useampi kunta voi tuottaa palvelut yhdessä. On hyvä, että edelleenkin kunnille korvataan velkaneuvonnasta aiheutuneet kulut kauppa- ja teolli-

suusministeriön vahvistamien perusteiden mukaisesti.

Mutta kuten on jo monesti todettu, tämä ei yksistään enää riitä. Tarvitaan lisää. Ulosottolain uudistus täytyy nopeasti valmistella ja tuoda eduskuntaan.

Itsekin olen törmännyt erittäin vaikeisiin tapauksiin. Viimeksi viime perjantaina kävimme yhdessä ed. Vistbackan kanssa erään ongelmaisen ihmisen luona, ja kyllä tilanne oli hyvin lohduton. Ihminen oli 90-luvun alussa lähtenyt takaamaan muiden yritystoimintaa, mistä oli seurannut hänelle yleispantin kautta yli 300 000 markan velat, kun yritys kaatui. Mikä on tilanne tänä päivänä? Velkaa on kertynyt yli 780 000 markkaa. Velka ei ole lyhentynyt, vaan se on kaksinkertaistunut. Samanaikaisesti pyörivät lainat 16—18 prosentin korolla, ja hän on maksanut jo korkoa saman verran kuin alkuperäistä pääomaa oli. Ed. Vistbackalla on esitys, että otettaisiin lainsäädäntöön sellainen kirjaus, jossa voitaisiin todeta, että kun korkoa on maksettu jo pääoman verran, voitaisiin ihminen vapauttaa tästä vastuusta. Kun ajattelee kyseistäkin tapausta, jossa työkyvyttömyyseläke on vain 5 000 markkaa ja siitä ulosmitataan 1 500 markkaa näitten 780 000 markan velkojen lyhennykseksi, tiedetään, ettei tämä velkavankeus koskaan lopu.

Tämän vuoksi toivonkin, että tämän esityksen jälkeen hallitus nopeasti valmistelee ulosottolain uudistuksen siten, että voisimme tämän eduskunnan aikana sen myös jo hyväksyä. Kun on saatu tiedot siitä, että velka vanhenisi 15:n, 20:n ja 25 vuoden kuluessa, niin toivoisi, että vielä kohtuus löytyisi, sillä 15 vuottakin on aika pitkä aika, kun ajattelee ja sitä tutkailee eteenpäin. Kyse on kuitenkin enemmän keski-ikäisistä ja vanhemmista ihmisistä kuin kovin nuorista. Sen takia toivoisinkin, että vuosimäärät voisivat olla pienempiä. Tietenkin, jos on ollut rikollista toimintaa, silloin tämä 25 vuotta on paikallaan.

Mutta suurin osa, pitkälle yli 90 prosenttia, takauksen antaneista on meitä tavallisia suomalaisia, jotka ovat hyvän hyvyyttään tietämättömyydessään allekirjoittaneet paperin, jonka johdosta on mennyt omakotitalo ja muu omaisuus — mökit, metsät — ja jäljelle on jäänyt vain suunnaton velka, josta ei ole toivoa päästä eroon. Annetaan näille ihmisille elämänuskoa tulevaisuuteen ja tuodaan nopeasti tämä laki eduskuntaan.

[19] **Mauri Salo /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Muutama sana tästä hallituksen esityksestä n:o 37 laiksi velkaneuvonnasta. Velallisen asema tässä yhteiskunnassa on lailla turvattu; toisaalta se on myös turvaton, ja on hyvä, että käsitellään asiaa, joka selkeyttää velallisen asemaa pitkällä aikavälillä. Ihminen, joka on joutunut velkakierteeseen, on onnettomassa asemassa. Siitä on hankala yksin selviytyä. Toisaalta täytyy aina muistaa se, että kun velkaa tehdään, siinä toisena puolena on useimmiten saanto, on saanut jotain ja sitoutunut sen asianmukaisesti maksamaan. Olosuhteiden muutokset voivat johtaa siihen, että tulee maksukyvyttömyys.

Toinen asia on kokonaan, jos on hyväuskoisesti lähtenyt takaamaan jonkun yritystoimintaa tai muuta toimintaa ja sitten takuumiehen onnettomaksi kohtaloksi on koitunut ja koituu toisen velkojenmaksu ja tätä kautta on joutunut tilanteeseen, jossa oma yksityistalous on sortunut.

Laki, jota nyt käsitellään, selkiinnyttää tilannetta, mutta toisaalta voi ihmetellä, että hallitus toi tämän lain eduskunnan käsittelyyn muutama viikko sen jälkeen, kun sama hallitus oli myynyt 56 000 velallista, Arsenalin asiakasta, kansainväliselle perintätoimistolle 600 miljoonan markan hinnasta, jolloin 12,2 miljardia markkaa tuli uuteen perintään. Elikkä voisi kysyä, miksi jo tässä yhteydessä ei pelastettu niitä ihmisiä, jotka nyt ovat kansainvälisen perijän armoilla.

Jotkut nuoret ovat joutuneet tahtomattaankin tilanteeseen, jossa ovat eläneet yli varojensa, elikkä heille on maksettu asumistukea enemmän kuin laki on edellyttänyt, Kelan toimesta on maksettu, ja nyt sitä peritään takaisin. Tämä aiheuttaa nuorille omat ongelmansa. Toinen ongelma on kulutusluottojen vahva kasvu, jossa ei välttämättä pidetä kirjaa tehdyistä toimenpiteistä ja sitten kuukauden kuluttua havaitaan, että laskut ovat ylisuuria.

Yhteiskunnassa on syytä käydä avointa keskustelua myös asenteista: Millä tavalla suhtaudumme omien asioiden hoitamiseen? Me emme voi jatkaa nykymenolla, että lainsäädännön kautta velat kuitataan ja hoidetaan pois, kun vastaavasti saamamiehet jäävät nuolemaan näppejään. Elikkä niin hyvä kuin tämä lakiesitys onkin, niin tässä myös olisi syytä hallituksen tuoda laajaan keskusteluun tällainen yleispoliittinen asia kuin omien varojen hallinta ja sitä kautta varmistaa, että entistä vähempi velkaneuvonnalla on käyttöä.

Arvoisa puhemies! Toivon, että tämä lakiesitys sinällään käsitellään asianmukaisesti, mutta hallitus osaltaan kiinnittää huomiota nyt vallalla olevaan tilanteeseen, jossa kulutusluottojen kasvu on riistäytymässä käsistä ja ihmiset eivät hallitse tänäkään päivänä tilanteita, joissa syntyvät ennalta nähtävissä olevat ongelmat, joita ei pitkällä aikavälillä voida jatkuvasti myöskään lainsäädännön avulla hoitaa.

[20] **Kalervo Kummola /kok:** Arvoisa puhemies! Tämä lakiesitys, joka on tuotu eduskunnalle, on varmasti tarpeen, niin kuin täällä on monessa puheenvuorossa todettu, mutta se on vasta hyvin pieni askel eteenpäin. Hyvää esityksessä on myöskin se, että esitetään tuomioistuimen tehtäväksi ilmoittaa velkajärjestelystä välittömästi ulosottoviranomaisille. Tähän astihan se on ollut velallisen oma asia, ja näin ollen tiedon perille vieminen on monta kertaa ollut hyvin vaikeaa. Kun tämä laki tulee kovin myöhään, niin kuin ed. M. Salo tuossa totesi, niin se ei kovin monia enää auta. Täällä on monessa puheenvuorossa todettu uuden ulosottolain tarpeellisuudesta jnp.

Ed. E. Lahtela kysyi, kannattaako pitää velkaorjuudessa työikäisiä ihmisiä. On erittäin paljon käytännön esimerkkejä siitä, että kun työssä oleva henkilö on joutunut tällaiseen velkakierteeseen, vaikka hänen palkastaan viedään kolmannes, niin hänen velkapääomansa korkojen jälkeen lisääntyy koko ajan. Näin ollen tämä aiheuttaa kierteen myöskin työelämässä ja on omiaan edesauttamaan täälläkin monesti puhuttua harmaata taloutta.

Vaikeus tässä ulosotossa tänä päivänä on se, minkä ed. Salo täällä jo mainitsi, että nämä velat on myyty kansainväliselle perintätoimistolle, joka ei tietenkään kaupastaan enää luovu. Kun talousvaliokunnassa kysyimme ministeri Siimekseltä mahdollisuutta armahdukseen siinä vaiheessa, kun Arsenal-pankki ajettiin alas, hän totesi asian tietysti hyvin välttämättömäksi mutta mahdottomaksi toteuttaa sen takia, että velallisia on myöskin monessa muussa pankissa.

Minusta 15 vuotta, puhumattakaan 25 vuodesta, on aivan liian pitkä aika. Armahtamiseen riittäisi varmasti 10, korkeintaan 12 vuotta, ja 10 vuotta rupeaa jo ensimmäisistä tapauksista pikkuhiljaa olemaankin. Eduskunta on omalta osaltaan kuopannut pankkikriisin, mutta edelleen elämme niiden aikojen vaikutuksia, jolloin 10 vuotta sitten tai vähän enemmänkin aikaa sitten pankinjohtajista, jotka aikaisemmin olivat käsitelleet asiakkaiden laina-anomuksia, tehtiin myyntitykkejä ja kilpailtiin, kuka sai eniten myytyä rahaa.

En tiedä, miten sitten kohdellaan niitä velkoja, jotka perintäyhtiölle on myyty, jos saamme jonkun uuden lain aikaiseksi. Se jäänee varmasti sitten hamaan tulevaisuuteen, mutta todella toivoisin, että hallitus tekisi esityksen myöskin ulosottolain pikaisesta muuttamisesta.

Arvoisa puhemies! Toivotan tämän lakiesityksen tervetulleeksi ja toivon myöskin hartaasti, että myöskin ammattitaitoisia velkaneuvojia löytyisi tähän tehtävään.

[21] **Anne Huotari /vas:** Arvoisa puhemies! Nykyisen velkaneuvontalain mukaan järjestelmä on vapaaehtoinen, ja tämän uuden esityksen mukaan lääninhallitukset olisivat velvollisia huolehtimaan siitä, että velkaneuvontapalveluja olisi riittävästi alueella. Palvelut voi järjestää kunta itse, tai ne voidaan järjestää ostopalveluina. Tässä pitäisikin huolehtia siitä, että palvelu on riittävän laadukasta ja että kunnilla on resursseja toteuttaa nämä palvelut, mikäli päädytään tähän kuntamalliin.

Aivan yhtä tärkeää kuin varsinainen velallisen neuvonta on ennalta ehkäisevä työ, mikä tässä keskustelussa on tullut jo aiemmin esille. Erityisesti luottokaupan osalta olisi tärkeää tiedottaa niistä asioista, mitä luottokauppa merkitsee, ja erityisesti siitä, että useista luotollisista toiminnoista voi nopeasti kertyä suuri summa erityisesti silloin, kun on kysymys pienituloisesta henkilöstä, joka yrittää siirtää menojaan luotollisten toimintojen kautta.

Monet, erityisesti nuoret, eivät tule aina edes ajatelleeksi, mitä maksamaton luottolasku merkitsee ja kuinka pitkään luottomerkinnät vaikuttavat heidän elämäänsä. Ikävä yllätys voi kohdata vuosien kuluttua, kun henkilö on perustamassa perhettä ja hankkimassa asuntoa. Esimerkiksi silloin kun sosiaali- ja terveysvaliokunta käsitteli toimeentulotukilakia, kuulimme sellaisia huhuja, että jotkut henkilöt olivat hankkineet itselleen luottomerkintöjä sen vuoksi, että he eivät saisi opintolainaa ja siten saisivat toimeentulotuen. Luulenpa, että tämän tyyppinen toiminta näille ihmisille, jotka sitä muutama vuosi sitten harrastivat, on tullut sitten eteen myöhäisempinä

vuosina, kun toiveet ja ajatukset ovat hieman erilaiset ja heillä olisi tarvetta muuhunkin luottoon kuin opintolainaan.

Oma lukunsa ylivelkaantuneissa ovat 1990-luvun laman melskeissä velkataakan alle jääneet. Silloin pelastettiin pankit mutta monet ihmiset, suurin osa yrittäjiä, jäivät oman onnensa nojaan ja hirvittävän velkataakan alle. Monilla heistä varsinainen velka ei ole juurikaan lyhentynyt, vaan kaikki on mennyt korkojen maksuun. Päinvastoin velka on saattanut kasvaa. Monilla heistä ei ole mahdollisuutta asua enää Suomessa, koska täällä ei voi saada asuntoa, puhelinta tai monia muitakaan normaaliin inhimilliseen elämään kuuluvia asioita, jos luottotiedoissa on häiriömerkintä. Sen lisäksi, että heiltä on viety taloudellinen mahdollisuus normaaliin elämään, heiltä on sitä kautta viety myös ihmisarvo. Monet heistä ovat olleet yrittäjinä, ja heillä olisi annettavaa tälle yhteiskunnalle paljonkin.

Ulosottolain uudistus on myös tulossa, ja sitä on kiirehdittävä. Siinä on erotettava rikollinen toiminta ja vilpitön toiminta. Erityisesti ulosoton määräajan lyhentäminen olisi tärkeää nimenomaan henkilöille, joilla on kysymys vilpittömästä toiminnasta, sillä useat heistä ovat jo pitkän pitkän aikaa olleet ulosottojen vankina.

Toivon, että valiokuntakäsittelyssä tässä keskustelussa esitetyt asiat selvitetään ja valiokunta voisi linjata muita tarvittavia esityksiä ylivelkaantuneiden tilanteen helpottamiseksi myös tulevaisuutta varten.

[22] **Seppo Lahtela /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Kun nyt varsin merkittävästä lakiesityksestä on kysymys ja hallitus ansiokkaasti on tämän saanut syntymään ja toteutumaan niin, että näiden puheiden perusteella ainakin tuntuisi siltä, että yksimielisesti tämä tulee vielä loppujen lopuksi hyväksyttyäkin, niin kuitenkin keskustelusta, mitä täällä tänään on käyty, on jäänyt selkeästi sellainen vaikutelma, että tarkoitus on nyt velkaneuvonnan ja tämän lain perusteella löytää keinot ja tavat, millä kaikki tähän mennessä ylivelkaantuneet ja elämässä epäonnistuneet vapautetaan ja löydetään neuvo, millä heidät vapautetaan tästä maksuvelvollisuudesta ja sillä päästään velasta eroon. Tämä näkemykseni on tarpeen sen takia, ettei tämä keskustelu jäisi aivan yksipuoliseksi ja ettei jäisi sellaista kuvaa, ettei eduskunnassa ole halua nähdä yrittäjän asemaa ja myöskin sen toisen puolen asemaa, joka usein on se osapuoli, joka jää vaille saatavaa rahallista korvausta.

Luulen, että useimmilla puhujilla on ollut ajatus ja näkemys siitä, että saajana, joka jää ilman, on valtio, jonka verosaatavista päästään tavallaan eroon, ja verovelkaa ei enää sen jälkeen ole. Mutta perimmiltään tässä on kysymys siitä, että usein se anteeksi antava osapuoli tämän jälkeen on yksityinen yrittäjä, joka on tässä epäonnistuneessa tapahtumassa, olkoon se tullut muodossa taikka toisessa, joutunut asemaan, jolloin hän ei ole enää saamassa tätä rahaa eikä maksusuoritetta sen alkuperäisen sopimuksen mukaan.

Kun ed. Tiura ja ansiokkaasti ed. Huotari perustelivat ja pohjasivat tässä asiassa, että pitäisi löytää tapa ja muoto, että nuoret eivät ylivelkaantuisi ja heidät saataisiin erityisesti nostettua tässä pinnalle, tämä varmasti pitää siltä osin paikkansa, mutta väitän, että opetus- ja sivistystoimi on tässä tasavallassa nuorten osalta pääasiassa epäonnistunut silloin, kun he joutuvat turvautumaan velkaneuvonnan apuun. Ei ole nuorilla opiskelijoilla, jotka koulunsa ovat kymmenen viime vuoden aikana käyneet, ollut sellaista merkittävää tehtävää, missä he yrityselämänsä, vaikeitten hankintojen, takausten tai muiden vastaavan tyyppisten tekijöitten johdosta olisivat joutuneet sellaiseen velkakierteeseen, missä neuvontaa veloista selviämisen osalta tarvittaisiin.

Täällä useassa puheenvuorossa on käyty läpi sitä, kuinka nopeasti velka kertautuu. Karkeasti sanottuna ja karrikoiden seitsemässä vuodessa pääoma aina kaksinkertaistuu korkoineen siellä perässä. Kyllähän se selvää on, että jos velka ikuisesti siellä perässä laahaa, ei siitä koskaan eroon päästä. Tämä ei varmasti oikein ole.

Sen, mitä lain sisällössä näistä tehtävistä sanotaan, ed. Kähkönen ansiokkaasti perusteli ja luetteli. En käy niitä toistamaan, koska ne on erikseen luettavissakin. Millään ei sellaista neuvojaa eikä neuvontajärjestelmää löydy, mikä pystyisi nämä ihmiset käsittelemään siinä laajuudessa kuin lakiehdotuksen perusteluissa todetaan arvioitaessa, kuinka paljon neuvontaa tarvittaisiin, jotta nämä ihmiset veloistaan selviäisivät.

Kun nähdään tämän asian lopputulos, mikä tästä syntyy ja tulee, toivottavasti hallitus tämän tältä osin ansiokkaan esityksen perusteella antaa myöskin tähän jatkoesityksen, missä löydetään tapa ja muoto, millä ihmiset kasvatetaan, opetetaan ja saadaan kunnioittamaan perusarvoja niin,

että tehty velka on myöskin maksettava ja hoidettava. Tämän osalta tarvitaan enemmän ja enemmän tehtävää ja tekijöitä, ettei tule sellaista asennetta, että kun velka on otettu ja se on syntynyt, niin joku sen aina armahtaa, kyllä siitä eroon päästään, eduskunta säätää kyllä lait, millä velka armahdetaan ja anteeksi annetaan.

Toivon, rouva puhemies, että asian valiokuntakäsittelyvaiheen aikana kuullaan myöskin yrittäjiä ja yrittäjäjärjestöjen edustajia siitä, minkälainen on yksityisen ja yksittäisen yrittäjän asema silloin, kun hän joutuu tämmöisen valtion tai kuntien maksaman neuvovan virkamiehen kanssa vastakkain pelaamaan, kun yrittäjä on yksin ja virkamies toiselta puolelta neuvoo, miten pääsee velasta eroon. Toivon myöskin, että tätä kautta tämän puheenvuoroni perussisältö tulisi huomioitua niin, että ihmisiä kasvatettaisiin siihen, että otettu velka on myöskin aina pois maksettava.

[23] **Erkki Kanerva /sd:** Arvoisa rouva puhemies! Se, mitä tässä nyt aion lyhyesti sanoa käsillä olevasta hallituksen esityksestä, ei tarkoita sitä kevytmielistä velkaantumista, josta edustajat Mauri Salo ja Seppo Lahtela äsken puhuivat, vaan 80—90-luvun velkaantumista.

Nimittäin 80—90-luvulla velanantokulttuuri pankeissa, ja todennäköisesti myöskin kauppiailla oli sitä tyyppiä, että se pankinjohtaja, joka tuuletti eniten rahaa maailmalla, teki pankin kannalta parhaan tuloksen ja hänet parhaiten palkittiin. Kun laina-aika lähes poikkeuksetta oli vähintään viisi vuotta ja näillä superpankinjohtajilla urakierto kolme vuotta, niin ne lainat eivät koskaan realisoituneet saman pankinjohtajan perittäviksi. Tästä osittain selittyy se velkakierre, jossa ihmiset ovat ja jota täällä on monessa puheenvuorossa kuvattu.

Toinen selitys sille on se, että nämä samaiset pankinjohtajat varsin aktiivisesti kalliille paperille monivärisesti painetuin mainoksin kauppasivat vakuudetonta luottoa ja saatuaan asiakkaan pankin sisälle tarjosivat ulkomaan luottoa, valuuttaluottoa. Silloinen valtiovarainministeri, jonka nimeä tässä nyt ei tarvinne mainita, vakuutti, että hän ei istu siinä hallituksessa, joka devalvoi. Kuitenkin kohta sen perään tuli kaksi perättäistä devalvaatiota. Nämä devalvaatiot veivät ulkomaan luotot, valuuttaluotot, velallisten maksukyvyn ulkopuolelle. Tässä ei ole kysymys siitä, ettei heillä olisi ollut sitä kykyä hoitaa omia asioitaan, jota ed. Mauri Salo täällä peräänkuulutti, vaan silloin ei ollut yhteiskunnalla, hallituksella eikä pankeilla kykyä hoitaa asioitaan.

Meillä on koko joukko ammattitaitoisia yrittäjiä, ammattitaitoisia ammatinharjoittajia, eri alan osaajia nostettu kansakunnan kaatopaikalle. Heidän velkojensa päivittäin juoksevat korot ovat satoja, eräissä tapauksissa tuhansia markkoja. Velkapääomaa menee koko ajan tavoittamattomiin ja karkuun. Nyt esillä oleva hallituksen esitys takaa velkaneuvojan 56 000:ta asukasta kohden, jos se tämän sisältöisenä toteutuu. 56 000 asukasta korkean työttömyyden alueella sisältää niin paljon neuvottavia velallisia, että yksi velkaneuvoja ei siitä selviydy, varsinkaan kun velkaneuvonta sisältää myös paljon sosiaalityöntekijän ja psykologin työtä. Kuntien ja seurakuntien on pantava tähän myös oma panoksensa.

On velallisen kannalta — ja tarkoitan nyt nimenomaan 80—90-luvun taitteessa ylivelkaantuneita, kahden devalvaation kierteessä ylivelkaantuneita — vahinko, että ulosoton vanhenemista ei voitu irrottaa siitä yli 200 pykälää käsittävästä ulosottolain kokonaisuudistuksesta, joka nyt on lähdössä vasta lausuntokierrokselle. Se on niin iso uudistus, että se vaatii pitkän laajan lausuntokierroksen, jossa ed. Seppo Lahtelan peräänkuuluttamalla tavalla kuullaan myöskin velanantajia, ja heitä kuullaan varmasti myöskin valiokunnassa. On arveltu, että lain valiokuntakäsittelykin vaatii puolisen vuotta aikaa. Nämä edessä olevat kolme vuotta ovat piinallisen pitkiä vuosia niille velallisille, joiden psyykkinen ja fyysinen kestokyky on äärirajoillaan. Mutta sekä tämä hallituksen esitys että lausuntokierrokselle lähtevä ulosottolain uudistusesitys sytyttävät kuitenkin ymmärtääkseni nyt jonkinlaisen toivon kipinän niille, jotka vielä jaksavat kolme vuotta.

[24] **Valto Koski /sd:** Arvoisa rouva puhemies! Puuttumatta tarkemmin lakiesityksen sisältöön, jota täällä on jo runsaasti kommentoitu, haluan omalta osaltani palauttaa mieliin asian taustavalmistelun. Olen nimittäin tehnyt asiaa koskevia kirjallisia kysymyksiä oikein kaksi kappaletta, joita aion lyhyesti kommentoida. Yhdyn muuten aika pitkälti niihin näkemyksiin, joita ed. Erkki Kanerva äsken toi julki. Tältä osin voidaan luottaa hänen asiantuntemukseensa.

Ensimmäisen kirjallisen kysymyksen tein vuonna 1998. Asia tuli silloin aika painokkaasti

eduskunnassa esille, kun käsiteltiin ministerivastuulakia erään tapauksen yhteydessä. Vastauksen kirjalliseen kysymykseeni antoi silloinen ministeri Huttu-Juntunen. Hän vastasi kysymykseeni näin:

"Ylivelkaantumisen ankarin vaihe, jossa velat olivat keskimäärin hyvin suuret, on yhteiskunnassamme vähitellen ohittumassa. Ylivelkaongelma itsessään ei kuitenkaan ole poistumassa, vaan on asiantuntija-arvioiden mukaan pikemminkin muuttamassa muotoaan.

Vuonna 1993 voimaan tulleessa laissa yksityishenkilön velkajärjestelystä säädetään menettelystä, jonka avulla ylivoimaisiin maksuvaikeuksiin joutuneen henkilön tilanne voidaan korjata. Lain perusteella on velallisen maksukykyä vastaavia maksuohjelmia vahvistettu yhteensä noin 40 000. Velkajärjestelylaki on siten tärkeä väline ylivelkaisten tilanteen korjaamisessa.

Yksityishenkilön velkajärjestelystä annettuun lakiin 1.2.1997 tehtyjen tiukennusten keskeisenä tavoitteena oli vähentää nollamaksuohjelmien passivoivaa vaikutusta. Muutosesitystä annettaessa valtioneuvoston pöytäkirjaan merkittiin lausuma, jonka mukaan oikeusministeriön tulee tarkoin seurata lain sosiaalisia vaikutuksia ja ryhtyä tarpeen vaatiessa toimenpiteisiin muun muassa ulosottolain kokonaisuudistuksen yhteydessä. Velkajärjestelylain toimivuutta onkin seurattu tiiviisti koko lain voimassaoloajan ja seurantaa jatketaan edelleen. Erityisesti velkajärjestelyn ulkopuolelle jäävien asemaan tullaan kiinnittämään huomiota.

Valtioneuvosto asetti 23.10.1997 ministerityöryhmän, jonka eräänä tehtävänä oli tehdä toimenpidesuosituksia ylivelkaantumisen seurauksista ja sen korjaamiseen käytettyjen menetelmien tarkoituksenmukaisuudesta. Ministeri Jouko Skinnarin johdolla toiminut työryhmä teki ehdotuksia muun muassa velkaneuvonnan kehittämisestä, takaajien aseman parantamisesta ja sosiaalisen luoton kehittämisestä. Asianomaisten ministeriöiden tulee raportoida työryhmän toimenpide-ehdotusten toteutumista 30.4.1998 mennessä.

Ministerityöryhmä esitti muun muassa erityisen selvitysmiehen asettamista kartoittamaan ja sovittamaan yhteen maan eri osien velkaneuvontapalveluja. Oikeusministeriö valmistelee parhaillaan selvitysmiehen asettamista. Ministerityöryhmä esitti myös sosiaalisen luototuksen kokeilemista neljän vuoden ajan. Kokeilun toteuttaisi Raha-automaattiyhdistyksen tuella toimiva Takuu-Säätiö. Ministerityöryhmä piti myös tärkeänä, että sosiaali- ja terveysministeriön 14.10.1997 asettama velkaongelmatyöryhmä selvittää kuntien halukkuutta sosiaalisen luototuksen kokeiluun sekä tällaisen luototuksen yksityiskohtaiset järjestämistavat."

Lisäksi ministerin vastaukseen sisältyy seuraava kohta: "Edellä mainitun sosiaali- ja terveysministeriön velkaongelmatyöryhmän tehtävänä on tehdä esityksiä velkaantuneiden kotitalouksien toimeentulo-ongelmien lievittämiseksi ja syrjäytymisen ehkäisemiseksi. Työryhmän määräaika päättyi 31.3.1998, ja se on jättänyt muistionsa 8.4.1998."

Vielä todetaan: "Kotitalouksien velkaongelmia tullaan käsittelemään myös tänä keväänä eduskunnalle annettavassa hallituksen sosiaali- ja terveyskertomuksessa."

Ministerin vastaus on päivätty 7.4.1998.

Toinen kirjallinen kysymys on ajankohtaisempi. Se on tehty tämän vuoden alkupuolella, ja siinä taas ministeri Koskinen on esittänyt vastauksen, jota ihan lyhyesti kommentoin, vaikka se on huomattavasti pidempi kuin edellinen.

Ministeri Koskinen antaa vastauksessaan ymmärtää, että velkaongelmia on monin tavoin ja useilla tahoilla pyritty hoitamaan koko viime vuosikymmenen ajan. Tehokkain ja paljon käytetty keino on ollut yksityishenkilön velkajärjestely. Velkajärjestelyn ulkopuolelle on eri syistä jäänyt joukko velallisia, joilla ei ole mahdollisuuksia maksaa perinnässä olevia velkojaan aikanaan kokonaan. Heidän asemansa kannalta merkittäviä hankkeita ovat velkaneuvonnan laksääteistäminen, ulosottoperusteen täytäntöönpanokelpoisuuden vanhentuminen ja vanhentumislainsäädännön uudistaminen.

Ministeri Koskinen toteaa: "Pääministeri Paavo Lipposen II hallituksen ohjelmassa todetaan, että hallitus huolehtii velkaneuvonnan alueellisesta saatavuudesta. Tällä hetkellä velkaneuvonta perustuu vapaaehtoisuuteen eikä sitä ole organisoitu yhtenäisesti. Kun velkaneuvonta perustuu vapaaehtoisuuteen, palvelujen saatavuus vaihtelee eri alueilla huomattavasti."

Oikeusministeri kiinnittää huomiota myös siihen, että ulosottolain kokonaisuudistuksen toinen vaihe on valmisteilla, ja toteaa, että ulosottolain uudistushankkeeseen sisältyvät säännökset muun muassa velalliskohtaisesta ulosottoasian

käsittelystä ja tuomion täytäntöönpanokelpoisuuden määräajasta toteutettaisiin.

Näiden kirjallisten kysymysten vastausten perusteella olen iloinen tai oikeastaan siitä syystä, että tänä päivänä eduskunta saa käsiteltäväkseen näiden kirjallisten kysymysten taustalle kuuluvan lakiesityksen, jolla toivon olevan myönteisen vaikutuksen erityisesti niiden ihmisten asemaan, jotka ovat lakiesitystä jo pitkään eduskunnasta odottaneet. Uskon, että kun asia tulee eduskunnan ja asianomaisten valiokuntien käsittelyyn, tähän tulee myös tarpeellisia lisäyksiä, jotka myös tämän keskustelun yhteydessä ovat esille tulleet.

Toivon, että asia etenee suhteellisen nopeasti ja saa sellaisen muodon, että se täyttää niiden ihmisten odotukset, jotka eduskunnalta lakiesitystä ovat odottaneet.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan ensimmäinen varapuhemies Anttila.

---

[25] **Hannu Aho /kesk:** Arvoisa puhemies! Kyseisen asian taustalta löytynee paljon esimerkkejä niin iloisesta, huolettomasta elämästä kuin ihan vakavistakin asioista. Monesti löytyy henkilöitä, joista voisi sanoa, että ei ole itse vaikuttanut millään tavalla ja siitä huolimatta joutunut hyvinkin vaikeisiin tilanteisiin.

Mielestäni tässä olisi kiinnitettävä paljon enemmän huomiota siihen, että meillä kaikilla olisi vastuullinen taloudenhoito, elämänhallinta, ja se pitää aloittaa jo kouluajalta, koska näissä pääsääntöisesti ovat kyseessä hyvin nuoret ihmiset. Ennaltaehkäisy on varmasti hyvä, mutta riittääkö siihen kunnilla voimavarat, ellei siihen tosissaan panosteta ja rahaa ihmisten palkkaamiseen hankita? Mielestäni kun häiriötilanteita tulee, niin huomattavasti aikaisemmassa vaiheessa pitäisi pystyä ennalta ehkäisevää neuvontaa tekemään ja sillä tavalla, että siihen myös asianosaiset sitoutuvat huomattavasti voimakkaammin kuin tällä hetkellä tehdään.

Sanon hieman samoin kuin ed. S. Lahtela, että varmaan monet kuvittelevat tyyliin antaa mennä vaan, aina meidät joku pelastaa. Mutta siihen meidän pitäisi enemmän sitouttaa ihmisiä ja sitä kautta päästä vähän paremmalle pohjalle.

[26] **Pekka Nousiainen /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Meillä on käsittelyssä hallituksen esitys eduskunnalle laiksi velkaneuvonnasta. Lakiehdotuksen mukaisesti velkaneuvonta muuttuu lakisääteiseksi ja vastuu palvelujen tuottamisesta tulee kunnille. Lääninhallituksen tehtäväksi tulee huolehtia palvelujen riittävyydestä alueellaan.

Kun ajattelee sitä velkaneuvontaverkostoa, joka meillä on tällä hetkellä vapaaehtoisuuden pohjalta ollut käytettävissä, herää huoli siitä, kuinka tämän lakiesityksen ja sen mukana tulevien resurssien myötä saadaan aikaan velkaneuvonnan kattava järjestelmä. Lakiesityksen kustannusvaikutuksissa todetaan, että tähän saakka kustannukset ovat olleet 12 miljoonaa markkaa vuodessa ja nyt niitä korotetaan 6 miljoonalla markalla.

Kiinnitän aivan samoin huomiota palvelun kattavuuteen kuin ed. E. Kanervakin. Tämä järjestelmä ei saata syntyä riittävän kattavaksi valtakuntaa ajatellen, vaan tähän tulee jäämään hyvin pahoja palvelujen saatavuusongelmia. Lakiehdotuksessa todetaan, että vasta vuonna 2003 suoritetaan seuranta, jonka perusteella on mahdollista täydentää palvelujen järjestämisverkostoa sekä ottaa tarvittavia lisämäärärahoja.

Pidän hyvin huolestuttavana sitä, että mikäli halutaan päästä kattavaan palvelujärjestelmään, kun tehtävä tulee lakisääteiseksi, kunnille tulee todennäköisesti velvollisuus järjestää palvelu, mutta kustannusvastuu jää niille, koska tuo raharesurssi ei riitä KTM:n perusteiden mukaisesti ehkä täysimääräisiin ja kattaviin palvelusopimuksiin.

[27] **Mauri Salo /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Ed. Erkki Kanerva puheenvuorossaan käsitteli 80—90-luvun taitetta ja silloista pankkien holtitonta luotonantoa. On totta, että silloin pankit antoivat luottoja holtittomasti ja siitä seurasi suuret ongelmat. Mutta kokonaisuutena 80-luvun loppupuolella harjoitettu pankkipolitiikka oli pitkälti seurausta juuri vääränlaisesta talouspolitiikasta, joka antoi ihmisille vääränlaisen uskon. Ihmiset jäivät sitten 90-luvun alussa kahden asunnon loukkuun ja niitä takaus- ja muita ongelmia syntyi sitä kautta.

Nyt edelleen kun tätä hyvää lakiesitystä tässä käsitellään, on syytä painottaa, että vastuu yhteiskunnassa on kaikilla toimijoilla, myös oi-

keanlaisista viesteistä talouden kehityksen suunnasta ja siitä, millä tavalla asiat jatkossa kyetään hoitamaan.

Helsingin kaupungin 450-vuotisjuhlassa ministeri Häkämies käytti puheenvuoron ja sanoi, että tämä Helsinki on kummallinen paikka, kun ministeripalkoilla ei enää voi täältä ostaa asuntoa. Tämä sisältää mielestäni vakavan viestin siitä, missä tässä yhteiskunnassa kuljetaan, elikkä olemme aika lähellä uutta kierrettä. Tähän on tämän lainkin jälkeen syytä keskittyä.

28 **Pentti Tiusanen /vas:** Arvoisa puhemies! Ed. M. Salo aikaisemmassa puheenvuorossaan viittasi näihin takaisinperintöihin, mitä on tapahtunut muun muassa opiskelijoilta liikaa maksetuista tuista. Totean, että tänään meillä on käsittelyssä hallituksen esityksiä nimenomaan näiden asioiden helpottamiseksi tai oikaisemiseksi, ennalta ehkäisemiseksi.

Mutta itse tähän ongelmaan. Tämä ylivelkaisuus todella syntyi aikana, jolloin pankinjohtajat juoksivat ihmisten perässä, että ettekö tarvitsisi lainaa, ja se aika johti todella ongelmiin. Kasinopeli ja kuplatalous ovat uhkana tietysti jatkuvasti, myös näinä aikoina.

Tuosta devalvaatiosta, josta jo moni, muun muassa ed. E. Kanerva on puhunut, toteaisin, että eiköhän se ollut niin, että silloinen valtiovarainministeri Viinanen päivää ennen vielä vakuutti, että ainoastaan hänen ruumiinsa kautta. Ei ole kylläkään sellaista ruumista ilmaantunut, mutta devalvaatio kyllä ilmaantui.

Kaiken kaikkiaan tässä on nyt hyvä hallituksen esitys, joka tietysti aina voisi olla parempi, mutta totean, että tämä on nyt aivan sellainen, jonka uskon myös ed. Seppo Lahtelan pystyvän hyväksymään. Hänhän käytti sellaisen puheenvuoron, jossa totesi, että tämä yksimielisesti hyväksytään.

29 **Marjatta Stenius-Kaukonen /vas:** Arvoisa puhemies! Velkaneuvonnan parantaminen on erittäin tärkeää, mutta samanaikaisesti tarvitaan monia muitakin tukitoimia velallisille. 1 §:ssä esitetään, että velallinen tulee ohjata hakemaan tarvittaessa oikeudellista apua. Tekisi mieleni ehdottaa, että tähän pitäisi lisätä, että täytyy hakea sosiaalista ja terveydellistä apua asianomaisilta viranomaisilta, koska usein henkilö siinä tilanteessa, kun asiat luisuvat käsistä, on jo hyvin masentunut eikä pysty omia asioitaan enää hoitamaan. Näinhän ei tietysti kaikissa tapauksissa ole, mutta tietyissä tilanteissa. Elikkä myöskin tämän puolen neuvonnan aikaansaaminen ja se, että sosiaaliturvasta annetaan riittävästi ja oikeaa tietoa, voi osaltaan auttaa näiden ongelmien ratkaisemisessa.

Mutta haluaisin tässä yhteydessä vielä korostaa sitä, mikä on tässä keskustelussa aiemmin tullut esille, että monta kertaa korkojen vuoksi velkapääoma kasvaa koko ajan, vaikka nämä velalliset ovat ulosotossa ja esimerkiksi kolmasosa palkasta taikka jostain muusta etuudesta viedään. En voi oikein ymmärtää sitä, että tässä asiassa ei ole päästy eteenpäin, vaikka ministeri Koskinen on jo aiemminkin kyllä luvannut, että tämäkin asia selvitetään. Eli mielestäni korkojen kasvaminen pitäisi pysäyttää siinä vaiheessa, kun todetaan, että velanhoito ei onnistu. Totta kai siihen pitää olla perusteet, että tämä pysäytetään. Korkeampi korkohan on tietysti yksi tekijä, jolla pyritään huolehtimaan siitä, että velka tulee maksetuksi. Mutta määrätyissä tilanteissa pitää osata korolle panna piste. Sillä olisi monta velkaongelmaa jo hoidettu moneen kertaan, jos näin olisi tehty. Nyt kuitenkin tämä jatkuu käytännössä ikuisesti, kun esimerkiksi työmarkkinatuella yritetään maksaa omaa tai takausvelkaa.

30 **Toimi Kankaanniemi /skl:** Arvoisa puhemies! Velkaneuvonnan järjestäminen on tärkeä asia, ja siitä on lausuttava kiitos. Valitettavasti lakiesitys tuli nyt näin myöhään tänä keväänä. Kun kuuntelee tätä keskustelua ja muutoinkin tietää sen ongelman laajuuden, joka velkaantumiskysymyksessä meillä on, niin olisi paikallaan, että samalla, kun lakiesitystä valiokunnassa käsitellään, otettaisiin tällainen laaja tarkastelu, että käytäisiin valiokunnassa läpi kaikki ne asiat, jotka liittyvät tähän, ja erilaiset ihmiskohtalot, jotka ovat tässä kysymyksessä.

Tähän liittyy todella monenlaisia ongelmia, ja silloin tarvitaan myös monenlaisia lääkkeitä ja korjaustoimenpiteitä. Yksistään velkaneuvonta ei tule ratkaisemaan näitä ongelmia. Se on hyvä, mutta ei todellakaan mikään ratkaisu näihin isoihin kysymyksiin. Tällaista inhimillistä tarkastelua peräänkuuluttaisin tässä asiassa.

Täällä on esitetty monia oheiskeinoja. Niiden eteenpäinviemistä tulisi valiokunnan ja eduskunnan nyt kiirehtiä lakiesityksen käsittelyn yhteydessä ulosoton ja korkokysymyksen osalta, henkilökohtaisen konkurssivaihtoehdon osalta jne.

Näitä on ollut paljon esillä. Niistä pitäisi saada nyt toimenpiteitä eteenpäin tämän lakiesityksen rinnalla.

Keskustelu päättyy.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään talousvaliokuntaan.

5) Hallituksen esitys aluevalvontalaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Lähetekeskustelu
Hallituksen esitys HE 38/2000 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään puolustusvaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan ja hallintovaliokunnan on annettava asiasta lausunto.

Keskustelu:

[1] **Puolustusministeri Jan-Erik Enestam:** Arvoisa puhemies! Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi aluevalvontalaki, johon sisällytettäisiin keskeiset säännökset Suomen alueellisen koskemattomuuden valvonnasta ja turvaamisesta eli aluevalvonnasta.

Valtion täysivaltaisuuteen kuuluu sen alueellinen koskemattomuus. Valtio valvoo alueellista koskemattomuuttaan ja turvaa sen tarvittaessa voimakeinoja käyttäen. Valtakunnan alueellisen koskemattomuuden turvaaminen edellyttää, että liikkumista ja muuta toimintaa valtakunnan rajoilla sekä muilla valtakunnan turvallisuuden kannalta tärkeillä alueilla valvotaan. Liikkumista ja muuta toimintaa on voitava tietyillä erityisalueilla tarvittaessa myös rajoittaa.

Käytännön tasolla aluevalvonta tarkoittaa Suomen alueelle tulevan sotilashenkilön, sotilasajoneuvon, valtion ilma-aluksen ja valtion aluksen tunnistamista sen selvittämiseksi, onko tällä oikeus maahantuloon. Jos oikeutta maahantuloon ei ole tai jos asianomainen ei noudata maahantulosta tai maassaolosta annettuja määräyksiä, kulkuun tai oleskeluun täällä puututaan.

Voimassa olevat aluevalvontasäännökset asettavat ulkomaalaiset Suomen kansalaisiin nähden eriarvoiseen asemaan, minkä on katsottu olevan ristiriidassa yhteisöoikeuden periaatteiden kanssa. Epäkohta poistuu ehdotettujen säännösten myötä, koska säännökset eivät, sotilaita lukuun ottamatta, enää erottele eri henkilöryhmiä kansalaisuuden perusteella.

Esityksen päätavoitteena on saattaa nykyinen, pääosin asetuksen tasoinen, sääntely lain tasolle ja tehdä siihen samalla tarkistuksia, jotka aiheutuvat perusoikeusuudistuksesta, muista lainsäädännön muutoksista ja Suomea sitovista kansainvälisistä velvoitteista. Sanottavia muutoksia ei esitetä nykyiseen aluevalvontajärjestelmään sinänsä eikä aluevalvonnan toimeenpanoon käytännön tasolla.

I propositionen föreslås alltså att en territorialövervakningslag skall stiftas. I förslaget införs i lagen alla centrala bestämmelser om övervakningen och tryggandet av Finlands territoriella integritet, dvs. om territorialövervakning. Det främsta syftet med propositionen är också att överföra den nuvarande regleringen, som huvudsakligen ingår i förordning, till lagnivå. Samtidigt görs sådana justeringar av regleringen som följer bland annat av reformen gällande de grundläggande fri- och rättigheterna, av andra ändringar i lagstiftningen och av internationella förpliktelser, som är bindande för Finland, inklusive gemenskapsrätten.

Det är särskilt viktigt att höja författningsnivån när det gäller sådana bestämmelser som på ett eller annat sätt har samband med de grundläggande fri- och rättigheterna, såsom bestämmelserna om myndigheternas behörighet, bestämmelserna om vissa begränsningar av verksamheten och därtill hörande tillståndsförfarande samt straffbestämmelserna.

Det nuvarande arrangemanget för territorialövervakning fungerar som sådant och några nämnvärda ändringar i sak gällande detta föreslås inte heller.

De bestämmelser, som gäller viss forskningsverksamhet beroende av tillstånd samt aktiviteter som på skyddsområdena är beroende av tillstånd, gäller enligt förslaget lika väl våra egna medborgare som utlänningar som lagligen vistas här.

Laissa säädettäisiin niistä edellytyksistä, joilla vieraan valtion sotilas, sotilasajoneuvo sekä valtion alus ja valtion ilma-alus voisivat tulla Suomen alueelle ja olla Suomen alueella. Maahantulo ja maassaolo olisi lähtökohtaisesti luvanvaraista.

Laissa säädettäisiin myös suoja-alueista. Suoja-alueita olisivat nykyiseen tapaan valtakunnan turvallisuuden ja aluevalvonnan järjestämisen kannalta tärkeät, rajoiltaan tarkkaan määritetyt Suomen aluevesien osat. Sanottuja alueita ovat esimerkiksi linnakesaarten ja varikkoalueiden ympäristö sekä alueet, joilla on vedenalaisia valvontalaitteita. Suoja-alueilla tietyt toiminnot olisivat sallittuja vain erikseen myönnetyllä luvalla. Lupamenettelyn piiriin kuuluisivat muun muassa laitesukeltaminen, kalastus tietyn tyyppisillä pyydyksillä, muiden kuin huviveneiden ankkuroiminen erikseen osoitettujen ankkuripaikkojen ulkopuolella sekä liikkuminen Puolustusvoimien alueiden läheisyydessä silloin, kun maihinnousu alueella on lain nojalla merkitty kielletyksi.

Hallituksen esitys perustuu aluevalvontatoimikunnan mietintöön. Mietinnöstä saaduissa lausunnoissa ehdotusta pidettiin pääosin hyvänä ja uudistusta tarpeellisena. Mietintöä arvosteltiin lähinnä siltä osin, kuin ehdotetut suoja-aluesäännökset rajoittavat harrastussukellusta. Eräät sukeltajia edustaneet järjestöt ovat julkisuudessa esittäneet äänekästä ja vahvasti yksipuolista kritiikkiä sukeltamisen luvanvaraistamisesta suoja-alueella. Järjestöt ovat useaan eri otteeseen olleet yhteydessä kansanedustajiin, yksittäisiin ministereihin ja puolustusministeriöön. Asian selvittämiseksi ministeriö on järjestänyt sukeltajajärjestöjen edustajille erillisen kuulemistilaisuuden. Merivoimien esikunta on lisäksi järjestänyt tilaisuuden, jossa on tarkasteltu tunnettuja sukelluskohteita kaavailluilla suoja-alueilla sekä ehdotetun lainsäädännön vaikutuksia sukellusharrastukseen. Puolustusministeriö on mahdollisuuksien mukaan tullut sukeltajia vastaan muun muassa suunniteltujen suoja-alueiden rajojen määrittelyssä.

Tarkempia säännöksiä aluevalvontalain täytäntöönpanosta voitaisiin ehdotetun lain mukaan antaa valtioneuvoston asetuksella. Valtioneuvoston asetuksella voitaisiin säätää muun muassa lupamenettelystä, joka koskee suoja-alueella noudatettavia toimintarajoituksia.

Suoja-alueista säädettäisiin niin ikään valtioneuvoston asetuksella. Tarkoituksena on vähentää suoja-alueiden lukumäärä, rajata ne alueeltaan pääosin nykyistä pienemmiksi ja suunnata ne nykyistä enemmän aluemerelle. Tämänhetkisten kaavailujen mukaan Suomenlahdella ja Saaristomerellä tulisi olemaan 19 suoja-aluetta. Ne kattaisivat noin 3 prosenttia Suomen aluevesistä sanotuilla merialueilla. Tämä osoittaa vääräksi sukeltajien esittämän väitteen, että sukelluskielto koskisi kolmatta osaa kyseisistä vesialueista. Nykyisiin suoja-alueisiin verrattuna uudet suoja-alueet, kuten sanottu, suuntautuvat saaristosta enemmän ulkomerelle, toisin sanoen alueille, joilla vakiintuneita sukelluskohteita on vähemmän.

Suoja-aluesäännösten tarkoituksena on osaltaan varmistaa Suomen alueellinen koskemattomuus. Rajoitussäännösten tarpeellisuutta pohdittaessa vastakkain on siten valtakunnan turvallisuus ja toisella puolella esimerkiksi mainittu harrastussukellus. Suoja-alueet tulisivat kattamaan, kuten sanoin, vain noin kolme prosenttia kyseisistä Suomenlahden ja Saaristomeren vesialueista ja niillä olisi 25 harrastussukeltamisen kohteena olevista 500 tunnetusta laivanhylystä. Voitaneenkin todeta, että kaavailtu lupamenettely tulisi käytännössä haittaamaan varsin vähän harrastussukellusta ja että kaavailtu rajoitussäännös on tältäkin osin oikeasuhtainen ja hyväksyttävä.

Korostan vielä, että sukellus olisi luvanvaraista suoja-alueilla. Sitä ei esitetä kiellettäväksi, kuten sukeltajajärjestöt ovat virheellisesti väittäneet. Kun julkisuudessa on pyritty luomaan sellaista kuvaa, että lakiesitys on suunnattu nimenomaan harrastussukellusta vastaan, niin totean tämänkin käsityskannan vääräksi. Lupamenettely tulisi koskemaan kaikkea laittein tapahtuvaa sukellustoimintaa. Lupamenettelystä on tarkoitus tehdä maksuton ja mahdollisimman yksinkertainen sekä luvan hakijan että sen käsittelijän kannalta. Tietyissä selvissä tapauksissa myös päivystystehtävää suorittava aluevalvontaviranomainen voisi myöntää luvan yksinkertaistetussa lupamenettelyssä. Tällöin lupamenettely tosiasiallisesti lähenee ilmoitusmenettelyä. Uskon, että kun suoja-aluesäännösten soveltamisesta on saatu riittävästi käytännön kokemuksia, sukeltajienkin on pakko todeta, että heidän etukäteishuolensa oli ylimitoitettua ja aiheetonta.

Arvoisa puhemies! Lait ehdotetaan tulemaan voimaan noin puolen vuoden kuluttua siitä, kun ne on hyväksytty ja vahvistettu. Siirtymäkausi on tarpeen muun muassa tiedottamisen ja teknisten valmistelujen takia.

[2] **Marjaana Koskinen /sd:** Arvoisa rouva puhemies! Hyvät edustajat! Jatkan tätä "yksipuolista kritiikkiä", jota sukeltajat aikaisemmin ovat jo

ministeriin päin osoittaneet. Eli muutamia kysymyksiä; ehkä niihin tulee jossain vaiheessa vastauksia.

Lainsäädännön varsinkin laitesukeltajat ovat varsin kiukkuisina ottaneet vastaan, ja tietenkin sen ymmärtää, kun lukee 17 §:n. On puolisen vuotta siitä, kun tein kirjallisen kysymyksen tästä asiasta. Tiedustelin sitä, että kun tämän tyyppistä hanketta suunnitellaan, että laitesukeltaminen tulee luvanvaraiseksi suojelualueilla, miten paljon byrokratiaa lisätään ja miten monimutkaiseksi käytäntö tulee. Siihen sain vastauksen. Kysymys on tehty 17.9., ja vastaus on tullut 12.10. Vastauksessa tuli aika pitkälle esille samat näkökulmat kuin tämänkin päivän keskustelussa.

Suoja-alueet olisivat pääsääntöisesti nykyisiä suoja-alueita suppeampia, sanotaan vastauksessa. Sukeltajien taholta on kuitenkin tullut esille, että Saaristomeren ja Suomenlahden suoja-alueet kattavat sukelluskelpoisista vesistä noin kolmasosan. Näin on ainakin perusteltu, kun he ovat tätä asiaa tuoneet meille kansanedustajille tiettäväksi.

Kysyisin samassa yhteydessä sitä, onko nyt ollut, kun on harrastettu laitesukellusta noin 50 vuotta tai ehkä enemmänkin, joitain ongelmia tai haittaa puolustushallinnolle siitä, että ilman lupamenettelyä on voitu harrastaa laitesukeltamista. Kirjallisessa kysymyksessäkin kysyttiin sitä, olisiko ollut jotain muuta mahdollisuutta, että lupajärjestelmä tai myöntämiskäytäntö olisi ollut joustavampi, jotta byrokratia ei lisääntyisi. Aika pitkälti koen samalla tavalla kuin sukellusharrastajatkin, että lakiin kirjattu sukeltamisen luvanvaraisuus vastaa oleellisesti niillä alueilla sukeltamiskieltoa. Kun puhutaan yksittäisestä henkilöstä, sukeltajasta, joka hakee harrastajalupaa viranomaiselta, voi olla myös niin, että viranomainen on vahvemmassa asemassa. Laissa on kyllä muutoksenhakumahdollisuus 22 §:n mukaisesti, mutta jos lähtee hakemaan muutosta kielteiseen päätökseen, se aina kestää. Eli sukellusharrastusta kaiken kaikkiaan sitäkin kautta hankaloitetaan.

Hämmästelen vähän sitä, että kun ristiriita on lainsäädäntövaiheessa ollut jo esillä, minkä takia siihen ei ole ponnekkaammin puututtu. Nyt vetoankin perustuslakivaliokuntaan, joka antaa lausunnon, samoin hallintovaliokuntaan ja puolustusvaliokuntaan, jotka käsittelevät tätä, että 17 §:n voisi katsoa vielä tarkemmin ja hakea ne perustelut, onko todella ollut niin, että aikaisemmin, kun vanha laki oli voimassa, sukeltajat ovat jotenkin aiheuttaneet haittaa toiminnallaan suoja-alueille. Jos näin ei ole, minkä takia laki pitää tämän pykälän kohdalta säätää näin?

[3] **Kirsi Piha /kok:** Arvoisa puhemies! Hallituksen esitys sisältää varsin huonoin perusteluin valmistellun pykälän koskien ed. Marjaana Koskisenkin mainitsemaa liikkumisvapautta merialueilla. Aiemminhan liikkuminen Suomen kansalaisille on ollut vapaata sekä pinnalla että sen alla myös Puolustusvoimien niin sanotuilla suoja-alueilla. EU:n lainsäädännön mukaisesti liikkumisvapautta ei kuitenkaan saa rajoittaa kansalaisuuden perusteella, vaan kaikki EU:n kansalaiset on laitettava tasavertaisiksi.

Puolustusministeriö onkin sitten päätynyt varsin erikoiseen johtopäätökseen. Suomen sukellusvedet eivät ole niitä houkuttelevimpia. Niinpä vuosittain täällä käy sukeltamassa arviolta kymmenkunta ulkomaalaista. Heidän muodostamansa niin sanotun uhan takia Puolustusvoimien valvontalaitteille Puolustusministeriö haluaa lakiesityksen mukaan tehdä laitesukelluksen luvanvaraiseksi suoja-alueilla. Kymmenen ulkomaalaisen sukeltajan takia 25 000 suomalaisen harrastussukeltajan elämä tehdään hankalaksi.

Lakiesitys lähtee hyvin omituisesta ajatuksesta. Ikään kuin oletetaan, että sukelluksen harrastajat valvontalaitteen tai tietoliikennekaapelin löytäessään ilman muuta tuhoavat sen. Analoginen tilanne maanpinnalta olisi tehdä metsissä kävely luvanvaraiseksi, koska on oletettavaa, että retkeilijä esimerkiksi matkapuhelinverkon tukiaseman havaitessaan rikkoisi sen. Luvanvaraisuus, toisista vakuutteluista huolimatta, uskoakseni aiheuttaa melkoista turhaa byrokratiaa, ja yksittäinen sukeltaja on täysin yksittäisen luvanantajan armoilla. Käytännössä on olemassa pelko, että luvanvaraisuus on yhtä kuin sukelluskielto.

Arvoisa puhemies! Onkin toivottavaa, että valiokunta käsitellessään kyseistä aluevalvontalakia poistaa liikkumisvapautta perusteettomasti rajoittavan 17 §:n 1 momentin sekä sen johdannaisena lakiesitykseen ja asetusesitykseen sisältyvät laitesukelluksen luvanvaraisuutta, lupamenettelyä ym. koskevat säädökset ja, toisin kuin ilmeisesti ministerit, ottaa asiantuntijoikseen myös urheilusukeltajien delegaation.

[4] **Klaus Hellberg /sd:** Arvoisa rouva puhemies! Minäkin esitän samanlaisia kysymyksiä

aika pitkälle kuin edustajat Marjaana Koskinen ja Piha. (Ed. Nepponen: Onko samasta lähteestä?) — Anteeksi, en kuullut. Hyvä, selvä. On hyvä, että upseerit ovat hereillä tässäkin tilanteessa. — Kun minusta tässäkin asiassa on lähdetty siitä, että on tarkoitus poistaa turhia liikkumisrajoituksia esimerkiksi EU-kansalaisilta — ja nythän on esitettykin esimerkiksi veneilyn osalta ratkaisua, että vapautetaan se täysin myös ulkomaalaisille — niin kuitenkin sukeltamisen osalta on päädytty nyt sitten päinvastaiseen ratkaisuun.

Ministeri Enestam totesi, että käytännössä tämä lupamenettely lähenee ilmoitusmenettelyä. No, kuitenkin tässä on kielto, jota ei saa rikkoa. Vasta kun on saanut luvan, silloin saa ainoastaan harjoittaa laitesukellusta. Tietysti tässä vaiheessa ei pysty vielä sanomaan, kuinka tässä tulee käymään, millä perusteilla joillekin ei anneta lupaa.

Miksi tämä laki yleensä säädetään? Nyt on esimerkiksi sellainen mielenkiintoinen tilanne, että kyllä nykytekniikalla vedenalaisten laitteiden sijainti ja ominaisuudet voidaan selvittää huomattavasti sukeltamista nopeammin ja huomiota herättämättä esimerkiksi yli ajavasta aluksesta käsin. Siitä huolimatta tämä on täysin sallittua. Veneilyllä voidaan nämä asiat hoitaa varmasti aivan samalla lailla kuin sukeltamisella, mutta jostain syystä sukeltaminen on nyt ilmeisesti joillekin virkamiehille tullut eräänlaiseksi arvovaltakysymykseksi ja on täytynyt nimenomaan puuttua sukeltamiseen. Eli tämä tässä tuntuu kaikkein ihmeellisimmältä. Minä en haluaisi missään nimessä rajoittaa veneilyä. Siitä ei ole kysymys, mutta miksi sukellusharrastajat nyt on koettu tällaiseksi uhaksi?

Viisikymmentä vuotta suunnilleen on harrastettu urheilusukeltamista, ja ainakaan minä en ole kuullut eikä julkisuudessa ole ollut mitään tietoa, että siitä olisi ollut varsinaista haittaa ainakaan valtakunnan turvallisuudelle. Ehkä joillekin aikoja sitten uponneiden alusten erilaisille konjakki- ym. aarteille sitä vastoin kyllä on ilmeisesti ollut suurempi uhka, mutta valtakunnan turvallisuuden kohdalla ei tällaista ole näkynyt. Minä ihmettelen, että kun veneellä voidaan kyllä nykytekniikalla kaikenlaista saada selville, niin miten se on mahdollista samoilla alueilla, missä ei saa sukeltaa laitteilla. Se tässä tuntuu erittäin ihmeelliseltä.

Tämähän menee nyt käsittelyyn ja tulee myös perustuslakivaliokuntaan lausunnolle ja saadaan asiasta selvyys, mutta ministeri Enestam varmaan, kun on paikalla, vastaa näihin kysymyksiin, joita täällä on esitetty. Ainakin minua kiinnostaisi, miten veneilyä sitten näillä samoilla alueilla ei koeta samanlaiseksi uhaksi kuin nyt ilmeisesti sukeltaminen koetaan.

[5] **Raija Vahasalo /kok:** Arvoisa puhemies! Lähetekeskustelussa oleva aluevalvontalaki on sinänsä varmasti hyvä ja tarpeellinen, mutta sukeltamisharrastuksen vaikeuttaminen tässä arveluttaa, niin kuin monia muitakin. Laissa ehdotettu suoja-aluevyöhyke on hyvin laaja. Se kattaa peräti 25—35 prosenttia Suomenlahden sukellusharrastukseen käytetystä pinta-alasta. Suomessa sukeltaminen on olosuhteiden vuoksi vaativa laji verrattuna kirkkaan tai lämpimän veden maihin. Tavallisella urheilusukeltajalla ei ole mahdollisuuksia saada aikaan minkäänlaisia turvallisuusriskejä. Näkyvyys Suomen merialueilla on vain 3—5 metriä, vesi on kylmää ja vedenalainen luonto on hyvin vaatimatonta.

Ulkomaisten sukeltajien osuus Suomessa puolestaan on hyvin vähäistä. Suomalaiset sukeltajat eivät ole joutuneet samanlaisten sukellusrajoitusten kohteiksi ulkomailla, esimerkiksi Australiassa, Thaimaassa, Egyptissä tai Norjassa. Hallituksen esitys on tältä osin mielestäni hätävarjelun liioittelua.

Kun turvallisuudesta puhutaan, suurempi riski on veneily. Yksi veneilevä vakoilija pystyy kartoittamaan merenpohjan valvontalaitteet tehokkaammin kuin tuhat sukeltajaa. Tässä ehdotettu sukeltamisen lupamenettely on mahdoton senkin vuoksi, että sukeltamispäätökseen vaikuttaa sää ratkaisevasti, joten päätös sukelluskohteesta voidaan tehdä vain muutamia tunteja ennen sukellusta.

Toivon, että valiokunnassa, kun lakiehdotusta käsitellään, huomioidaan sukeltajien asema, otetaan se vakavasti ja päädytään sukeltajien kannalta parempaan ja helpompaan ratkaisuun.

[6] **Puolustusministeri Jan-Erik Enestam:** Arvoisa puhemies! Hyvin on näköjään sukeltajajärjestöjen yksipuolinen kritiikki uponnut.

Ensinnäkin, tämä esitetään vietäväksi myös perustuslakivaliokuntaan, jotta tämä nyt varmasti tulee kunnolla katsottua.

Toistan nyt varmuuden vuoksi vielä: tällä lakiesityksellä sukeltamista ei edes suoja-alueilla

kielletä. (Eduskunnasta: Se on luvanvaraista!) — Juu, mutta se on aivan toinen asia. Tarkoitus on myöntää lupa, tätä ei kielletä. Luvan jälkeen se on, totta kai, mahdollista. — Koko lupamenettely on niiden keskustelujen perusteella, joita sukeltajajärjestöjen kanssa on käyty monta kertaa, tehty niin joustavaksi kuin suinkin vain on mahdollista. Lupa on mahdollista saada koko sukelluskaudeksi, ilman että jokaista sukellusretkeä varten sitä tarvitsisi pyytää. Jos yhtäkkiä haluaa lähteä sukeltamaan eikä ole tätä kirjallista menettelyä pystynyt noudattamaan, lupa on mahdollista saada myös puhelinsoitolla, erityisesti kun on kysymys normaalista sukeltamisesta. Lupakäytäntö tulee siis olemaan erinomaisen joustava.

Pelkään pahoin, arvoisat edustajat, että teillä on vanhaa tietoa. Alkuperäinen lakiluonnos oli hyvin kankea eikä ollenkaan joustava. Tämä sen sijaan on ja myöskin asetukset tulevat olemaan. Tarkoitus on nimenomaan se, että elämää, ed. Piha, ei tehdä hankalaksi, vaan erinomaisen joustavaksi. Sukeltajien kanssa on käyty lukuisaan otteeseen neuvotteluja, mutta kun ilmeisesti ainoa tavoite on ollut, että minkäänlaista lupaa ei sillä puolella olla valmiita hyväksymään, niin ei haluta myöskään näitä vastaantuloja tunnustaa.

Enkä oikein ymmärrä ed. Hellbergin logiikkaa tässä, että tämän mukaan veneilyäkin pitäisi rajoittaa. Ei kai siitä kuitenkaan voi olla kysymys, vaan tämä on valtakunnan turvallisuuden kannalta järkevä esitys, jossa myöskin suoja-alueilla pienen vaivan jälkeen on mahdollista jatkaa entiseen tapaan.

Ensimmäinen varapuhemies: Ed. Piha, vastauspuheenvuoro. Painakaa vastauspuheenvuoropainiketta. Vastauspuheenvuoron pituus on yksi minuutti.

7 **Kirsi Piha /kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämä on hieman epäselvää, kun ministeri sanoo, että tätähän ei kielletä, vaan tämä tehdään luvanvaraiseksi ja on tarkoitus antaa lupa. Silloinhan 17 § on täysin tarpeeton, jos kerran lupa saadaan joka tapauksessa ja jokaisessa tilanteessa. Silloinhan tässä ei ole mitään kiistaa, vaan sen pykälän voi tarpeettomana poistaa.

Paheksun kyllä ministerin lausetta siitä, että jaaha, tässä on yksipuolinen kritiikki sitten tainnut upota. Jos ministeriön yksipuolinen tieto ja käsitys ei uppoa meihin kansanedustajiin, niin kyllä meillä on oikeus myös vastakkaiseen mielipiteeseen ilman ministerin hapanta kommenttia lobbauksesta.

8 **Marjaana Koskinen /sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Hämmästelen edelleen suuresti sitä, että 17 § on suurin piirtein saman tyyppisessä muotoilussa kuin se alun perin oli. En saanut vastausta siihen, onko harrastesukeltajista ollut joskus haittaa puolustushallinnolle, Puolustusvoimille. Se olisi mielenkiintoista kuulla, koska jos ei mitään ongelmia ole ollut, niin kuin olen ymmärtänyt, minkä takia 17 § pitää säätää?

9 **Susanna Huovinen /sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Aivan samaa jatkan kuin kaksi edellistäkin puhujaa. En voi oikein ymmärtää sitä, että ministeri täällä todella esittää tällaista käsitystä, että tämä nyt olisi täysin yksipuolista kritiikkiä, jota järjestöjen taholta on esitetty. Tässä maassa käsittääkseni kaikilla pienilläkin järjestöillä, pienilläkin harrastajamäärillä, on oikeus ottaa kansanedustajiin yhteyttä ja kertoa niitä näkemyksiä, joita heillä kulloiseenkin lakiesitykseen on. Mielestäni se on hyvä asia ja siihen meidän pitäisi enemmänkin kansalaisia ja kansalaisjärjestöjä rohkaista eikä esittää siitä tällaisia näkemyksiä.

Haluan myös, että ministeri voisi kommentoida vielä ed. Marjaana Koskisen esittämää kysymystä, onko ollut hankaluuksia tähän mennessä historiassa, joka käsittääkseni urheilusukeltamisessakin on yli 50-vuotinen.

10 **Raija Vahasalo /kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeriltä kysyisin: Onko tutkittu, paljonko byrokratiaa tämä lupamenettely aiheuttaa ja paljonko se maksaa? Kysyisin vielä: Millä perusteella voidaan sanoa, että veneily ei olisi turvallisuusriski mutta harrastajasukeltaminen olisi sitä?

Ensimmäinen varapuhemies: Myönnän vielä tässä debatoinnissa enintään minuutin mittaiset vastauspuheenvuorot edustajille Esa Lahtela, Seivästö, Hellberg ja Petri Salo ja sen jälkeen ministeri Enestam.

11 **Esa Lahtela /sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Sivulla 34 perusteluissa

todetaan, että kiellon tarkoituksena on estää valvontalaitteiden paljastuminen ja vahingoittuminen. Jos ministerin ajatus on totta, että lupia myönnetään väljästi, siinä tapauksessa nämä ovat ristiriidassa keskenään, koska ne laitteethan paljastuvat sitten ilman muuta, koska luvat myönnetään.

Jotenkin on tullut mieleen vain sellainenkin ajatus, jotta annetaanko tässä ulkovaltoihin päin sellainen mielikuva, jotta meillä on hirveät laitteistot merenpohjassa. Kun sinne ei myönnetä lupia, sehän on semmoinen salainen ase ihan kokonaan. Tällä lailla on tarkoitus suojata sitä, jotta eivät vakoilijat, eivät kotimaiset eivätkä ulkomaiset, pääse tutkimaan niitä ihmevärkkejä siellä!

12 **Ismo Seivästö /skl** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Esityksessä todetaan, että on vähän vaikea tehdä kansainvälistä vertailua tämän asian osalta. Johtuuko se osittain siitä, että monilla naapurimaillamme on käytössä sukellusveneitä, joilla liikkua veden alla ja Suomelta valitettavasti nämä veneet puuttuvat? Onko hallituksella mahdollisesti aikomus ryhtyä toimenpiteisiin, kun venäläiset ovat edelleen meille velkaa runsaasti, että me saisimme muutaman sukellusveneen tähän maahan, jotta vedenalainen valvonta tehostuisi ja mahdollisesti sukeltajienkin asema sitä myöten helpottuisi?

13 **Klaus Hellberg /sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! En suinkaan lähtenyt siitä, että veneilyä pitäisi rajoittaa. Siinä ei ole mitään mieltä. Mutta en oikein ymmärrä tätä logiikkaa, kun tässä koetaan, että sukellusharrastajat ovat uhka valtakunnan turvallisuudelle suoja-alueilla. Tästähän täytyy olla kysymys.

Mutta ainakin minä olen saanut asiantuntijoilta sellaisen tiedon, että nykytekniikalla vedenalaisten laitteiden sijainnit, ominaisuudet ja muut voidaan selvittää huomattavasti sukeltamista nopeammin ja huomiota herättämättä yli ajavasta aluksesta käsin. Tämä ei minulle vieläkään ole auennut, mikä on tämä erityisuhka nyt, jonka sukeltajat sitten valtakunnan turvallisuudelle aiheuttavat, kun nämä tiedot ilmeisesti laitteista tai niiden ominaisuuksista voidaan saada muulla tavalla.

14 **Petri Salo /kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! On viitattu paljon lobbaukseen, mitä me kaikki edustajat varmasti olemme jo puolen vuoden ajan saaneet urheilusukeltajilta ja muilta vastaavilta järjestöiltä. Niin olen minäkin saanut ja olen vastannut heille, että haluan kuulla ensin lähetekeskustelussa ministerin kannanoton siitä, miten tämä on vaikuttanut lakiesitykseen. Nyt sain kuulla, että alkuperäinen lakiesitys oli kankea. Nyt se tuodaan joustavana hallintokäytäntönä, vaikka on puolustusministeriön hallinnonalasta kysymys, Suomeen ja päästään tämmöiseen käytäntöön, joka ei haittaa perusoikeuksia enemmän kuin on tarpeen.

Nythän on päästy siihen, mihin lobbauksella on pyrittykin, jo ennen varsinaista edustajien lakikäsittelyä. Turhaan me tässä väittelemme, kun me olemme oikeastaan kaikki samaa mieltä, että nyt on päästy siihen lopputulokseen, mihin lobbauksella pyrittiinkin, ja kansanedustajat tukevat hallituksen lakiesitystä. Minä olen valmis ainakin tukemaan ministerin puheenvuoron jälkeen.

15 **Puolustusministeri Jan-Erik Enestam:** Arvoisa puhemies! Vastauksena kysymyksiin:

Ensinnäkin taustanahan on se, että joko sukeltamien yhteisöoikeuden mukaan on kaikille sallittua ilman lupaa tai ei, myöskin EU:n kansalaisille, ihan riippumatta siitä onko heitä tänä päivänä kymmenen; tulevaisuudesta ei ole tietoa. Siksi tämä. Kysymys sitten kuuluu, halutaanko jatkaa nykyisellä menolla ja antaa kaikille mahdollisuus vai ei. Tämä on se peruskysymys.

Ei toki ole ollut ongelmia, ei ollenkaan ongelmia. Tarkoitus on, että jatkossa ei myöskään ole ongelmia. Mutta jotta valvonnallisista syistä olisi homma hanskassa, on kehitetty tällainen hyvin joustava lupajärjestelmä, jolla on jatkossakin mahdollisuus harrastaa tätä sinänsä tervettä, järkevää harrastusta. Ei ole tarkoitus vaikeuttaa, vaan nimenomaan joustavalla lupamenettelyllä on haluttu helpottaa. Jos nyt kerran koko sukelluskaudeksi voi tällaisen luvan saada, onko se kauhean vaivalloista? Jos nyt yhtäkkiä haluaa lähteä sukeltamaan, tällainen lupa jopa puhelinsoitolla järjestyisi.

Minä en pysty ottamaan kantaa siihen, mikä on sukeltamiskelpoinen vesialue. Tiedän vain sen, että kaikista meidän vesialueistamme suojaalueet kattavat 3 prosenttia.

16 **Pekka Vilkuna /kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Nyt minua jäi suuresti hämmästyttämään, mihin sitä lupaa tarvitaan, jos sen saanti kerran on noin joustavaa. Miksi se yleensä pitää olla? Miten sitten voidaan valvoa, jos koko kesäkaudeksi saa sukellusluvan ja menee toista kautta sinne alueelle ja sukeltaa ja onkin toinen kaveri samassa veneessä, jolla ei olekaan kyseistä lupaa? Kuka sen valvoo, kenellä se lupa on?

Tässä on aivan selvästi tulossa semmoinen laki, jota ei voi loppujen lopuksi valvoa, noudattaako yksilö sitä vai ei. Miksi tehdään semmoista lakia, jonka valvonta on loppujen lopuksi täysin mahdoton? Onko se kesäkauden lupa, onko viikonloppulupa vai onko lupaa ollenkaan sillä, joka sinne sukeltaa? Minusta täysin käsittämätön homma ja lisää byrokratiaa.

17 **Olli Nepponen /kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Todella kiinnittäisin huomiota siihen, että suoja-alueet määritetään vain niin pieniksi, kuin on välttämätöntä, tai niin suuriksi, kuin on välttämätöntä, joten varmasti vieläkin, kun tätä säädöstä tehdään, sitä tarkistetaan näiltä lähtökohdiltaan.

Kun itse olen edellisessä työssäni ollut mukana seuraamassa kesäisin liikettä, jota tapahtuu aluevesillä, sisäisilläkin, määrätyssä vaiheessa kesää eräiden kansallisuuksien veneet tulivat ja ankkuroivat pysyvästi alueille. Jo tällainen tuo mahdollisuuden esiin, että meillä liikkuu. Ei se ole poissuljettu tänä päivänäkään. Haluan myöskin ymmärtää asian niin, että byrokratia, jota epäillään, ei ole kankea. Päinvastoin siinä on päästy varmasti lähelle niitä toiveita, jotka urheilusukeltajat ovat esittäneet.

18 **Puolustusministeri Jan-Erik Enestam** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Juuri siksi, että kokemukset ovat niin hyviä toistaiseksi, tätä ei ole tarkoitus tehdä hankalaksi, mitä sukeltajajärjestöjen sukeltajiin tulee, mutta jotta olisi mahdollisuus valvoa sitä, jos tänne tulee ulkomaalaisia, olkootkin EU-kansalaisia, tällainen mahdollisuus on lupamenettelyn myötä olemassa. Jos halutaan, että tällaista mahdollisuutta ei ole, se on vähän asia erikseen, mutta olemme pitäneet sitä tarpeellisena ei johtuen siitä, että meillä olisi huonoja kokemuksia ollenkaan, mutta vastaisen varalle.

19 **Tapio Karjalainen /sd:** Arvoisa puhemies! Äskeisen debatin jälkeen minulla ei ole syytä pitkittää keskustelua. Totean vain lyhyesti yksipuolisuuteen, ministeri Enestam: Urheilusukeltajien ja kalastajien ennakkokritiikki osoittaa, että he ovat kokeneet esityksen yksipuoliseksi. Minusta on syytä lainvalmistelussa ja valiokuntatyöskentelyssä huolehtia siitä, että huonosti perusteltuja rajoituksia ei lain kautta tule.

20 **Pekka Ravi /kok:** Arvoisa rouva puhemies! Ministerin vastauksessa ainakin minulle tuli uutta tietoa, kun ministeri arvosteli joitakuita edustajia siitä, että meillä on vanhentunutta aineistoa. Minä olen tämän aineiston ottanut mukaani lähtiessäni perjantaina tästä talosta, ja jos katsotaan lakiesitykseen liittyvää asetusluonnosta, sen 10 ja 11 §:ää, todella luvanvaraisuussäädökset, jotka siinä on esitetty, ovat minusta erittäin selvästi ristiriidassa sen suullisen informaation kanssa, mitä ministeri meille äskeisissä puheenvuoroissaan antoi.

Minusta nämä ovat kaukana epäbyrokraattisesta ja joustavasta menettelystä, jos kuusi vuorokautta ennen sukellustapahtumaa täytyy antaa seikkaperäiset tiedot mukana olevista sukeltajista, aluksesta ja aluksen päälliköstä, kun tosiasiallinen toiminta tapahtuu niin, että kohde saattaa selvitä sääolosuhteista ja mukaan tulevasta retkikunnasta riippuen vasta hetki ennen lähtöä.

Haluaisin vielä lisätarkennusta siihen, jos on tarkoitus noin joustavaan menettelyyn mennä, miksi on valmisteltu tällainen asetusluonnos.

21 **Esa Lahtela /sd:** Arvoisa rouva puhemies! Ihan paikaltani sanon muutaman sanan. Miksi yleensä lupaa tarvitaan? Silloin pitää jo olla tiedossa uhkatekijöitä siinä, kenelle mahdollisesti lupaa ei myönnettäisi. Niin kuin ministeri totesi, tässä vähän kaiken varalta tehdään sellainen laki, jotta voitaisiin mahdollisesti tyssätäkin joitakin asioita. En tiedä, millaisia nämä uhkat voisivat olla. Voisihan kuvitella johonkin toiseen lakiin verrattuna, että jos tiedetään, että on vaikka joskus näpistellyt, kaiken varalta pannaan etukäteen linnaan, niin ei näpistele. Tässä on aika kovaa ennakointia.

Jos on millään tavalla mahdollista valiokunnassa pakittaa koko juttu, koska ainakaan tässä keskustelussa en ole vielä yhtään hyvää perustelua kuullut, miksi tällainen laki tehdään, valiokunta toteaisi, että hallituksen esitys on vähän

epäkelpo, ja jatkettaisiin systeemiä entiseltä kantilta. Tässä ei kuitenkaan ilmeisesti ole sellaisia valtakunnansalaisuuksia paljastumassa, että mikään uhka olisi tulossa sen takia, jos sukeltajat urheilutoimintaansa harrastaisivat. Sen takia toivon mukaan valiokunnasta löytyy viisautta tämän kippaamiseen nurin ja hallitus ei vedä turhaan poroja nokkiinsa, jos tällainen tapahtuisikin.

22 **Hannu Aho /kesk:** Arvoisa puhemies! Näyttää siltä, kun keskustelua kuuntelee, että tässä on selkeästi vähän ristiriitaisia tietoja systeemistä, millä tämä tulisi pelaamaan. Itse olen ministerin kanssa pari kertaa keskustellut aikaisemmin ja olen saanut häneltä aivan saman vastauksen, että tässä ei ole tarkoitus vaikeuttaa sukellustoimintaa ja laki on muuttunut alkuperäisestä. Mutta jos asetusluonnoksessa lähdetään siitä, mitä kuultiin, aika vaikea siitä tulee.

Uskon siihen, että tarvitaan suoja-alueita. Meillä on strategisia kohteita, joita pitää suojella. Mutta miten käytäntö saataisiin joustavaksi sillä tavalla, että se olisi molemminpuolinen, koska kompromissia tässä täytyy mitä ilmeisimmin pystyä hakemaan? Näkisin ja uskon, niin kuin ministeri sanoi, että pyritään hyvään lopputulokseen, ja silloin riittänee, että sukelluskaudeksi haetaan lupa ja ilmoitusmenettely on se, jolla ilmoitetaan, että olemme sillä alueella, jos sukelluspaikkaa joudutaan nopeasti muuttamaan. Varmasti myös se on lähtökohtana, että tietenkin pitää tietää, mitä veden alla tapahtuu ja liikkuu, mutta pitää olla myöskin luottamus, ja ainakin ymmärsin ministerin puheesta, että se on ollut erittäin hyvä tähän saakka eikä ongelmia ole ollut. Ei pitäisi vaikeuttaa toimintaa, vaan on positiivinen asia, jos vapaaehtoisharrastusta on, myös Puolustusvoimille. Toivon tässä kompromissia, joka tyydyttää molempia osapuolia, ja sitä, että käytettäisiin niin sanottua maalaisjärkeä tässäkin asiassa.

23 **Puolustusministeri Jan-Erik Enestam** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! 13 §:ssä on esitetty yksinkertainen lupamenettely, joka kertoo siitäkin mahdollisuudesta.

Näyttää siltä, että en pysty vakuuttamaan siitä, että tarkoituksena todella on toimia joustavasti tässä asiassa eikä hankaloittaa sitä. Yritän vielä kerran vakuuttaa: Ei ole tarkoitus tehdä elämää hankalaksi. Sukellusharrastus on erittäin myönteinen asia, ja sitä pitää voida harrastaa myöskin suojelualueilla. Tämä on ollut vakaa tarkoitus.

24 **Seppo Lahtela /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Hallituksen esitys aluevalvontalaiksi ja eräistä muista muutoksista, joita siihen tulee, on kokonaisuutena luettuna, sanoisin, hyvänpuoleinen. Kokonaisuus on Suomelle ja sanoisin, että koko itsenäiselle isänmaalle, erittäin eduksi ja ansioksi. Näin tätä päältä käsin lukien ainakin näyttäisi ja tuntuisi olevan.

Kuitenkin tätä eduskuntakeskustelua kuunnellessa ja seuratessa tuntuu, että ei oikeastaan ole löytynyt kuin yksi epäkohta, joka ei kenellekään epäselväksi ole jäänyt: se, että tämä oikeastaan estää ja mitätöi urheilu- ja harrastesukelluksen. Toisaalta tämä lähetekeskustelu ei ole oikeastaan muuta uutta tuonut tässä vaiheessa vielä kuin ed. Seivästön esittämän näkemyksen siitä, ratkeaisiko tämä ongelma, tulisiko se kerralla hoidettua, jos Suomessa olisi sukellusveneitä. Ehkä tätä pidemmälti jalostamalla voidaan löytääkin semmoinen näköala, että tämä olisi jokin lähtökohta ja ratkaisu tälle asialle olemassa.

Kun lain pääasiallista sisältöä ja perusteluja olen lukenut, niin valmisteluvaiheessa on kuultu muun muassa kalastajia ja kalastajien näkemykset on otettu tässä huomioon, ja ministerin puheenvuorosta usein on käynyt ilmi, että on kuultu myöskin sukeltajien näkemyksiä tässä asiassa, ja saamani käsityksen mukaan ne on otettu myöskin huomioon. Valitettavasti en ole saanut käsille sitä alkuperäistä esitystä, joka huonoksi on todettu, ja tämä parannettu versio parempana on näkyvissä ja olemassa täällä.

Toivottavasti kuitenkaan tämä keskustelu tästä aluevalvontalain sisällöstä ei rakentuisi kokonaan tähän sukeltamisen estämiseen ja sukeltamisen mahdollisuuteen ja sen sisältöön ja tämä koko esitys käytäisiin siinä vaan ympäri. Tässähän on tavattoman paljon, niin kuin alkuun viittasin, koko Suomea koskevaa asiaa, lähinnä sotilaallista asiaa ja sotilaallista koskemattomuutta ja alueloukkaamattomuutta koskevaa asiaa. Näiden korostamisen tässä asiassa pitäisi tulla enemmän näkyviin, vahvempana ja tiiviimpänä niin, että eduskuntakin keskustelisi muusta kuin näistä joistakin yksittäisistä pykälistä.

En malta kuitenkaan olla sivuamatta asiaa, jota kaikki muutkin ovat sivunneet: sukeltamista ja sitä, onko sukeltaminen uhka yleensä Suomel-

le, onko se uhka tälle alueelliselle koskemattomuudelle ja onko sukeltaminen uhka vaiko mahdollisuus.

Kaiken kaikkiaan sukeltaminen on erittäin kovaa ja vaativaa tehtävää, vaatii harrastusta, vaatii koulutusta, vaatii fyysistä kuntoa, taitoa, tietoa ja kokemusta. Näkisinkin niin, että jos tulee käymään niin, että sisältö tämän muotoisena hyväksytään ja sukeltajat tässä lupamenettelyn myötä tulevat myös rekisteröityä, niin heistä muodostuisi maanpuolustuksellinen vahva reservi rannikkojoukoille, jotka olisivat selvästi kirjoissa ja kansissa olemassa, ja olisi tieto, mihin heitä voidaan käyttää, sekä olisi myös tieto, mitä alueita he jo ennestään tuntevat ja mikä apu heistä valtakunnan turvallisuudelle kaiken kaikkiaan olisi olemassa.

Toivottavasti kun tämän lain valmisteluvaiheessa mennään eteenpäin, nämä tiet ja näkemykset löytävät toisensa. Tämäkin näkökohta, jonka mukaan yhteistyöllä saataisiin enemmän hyötyä, kuin näitä haittatekijöitä on olemassa, voisi tulla kysymykseen, ja tämä olisi kokonaisuutta palveleva ratkaisu.

Jos ajatellaan tarkemmin tätä sisältöä, niin täällähän on erittäin tarkasti kuvattu se, mitä tulee ilmakuvauksiin, merenpohjakartoituksiin ja moneen muuhun tämmöiseen asiaan. Jos ajatellaan sukeltajien ja monen muun näkemystä, että suunnistusta ei kuitenkaan ole tässä kielletty eikä maastossa liikkumista, niin ehkä tämä näkemys — sotilaskohteitten läheisyydessä liikkuminen, oleilu ja niiden kartoittaminen — on jäänyt vähäiselle käsittelylle. Olisin toivonut, että se olisi vähän tarkemmin myöskin monien paikkojen osalta täällä käyty vastaavan tehokkaasti ja laajasti kuin tämä sukeltamiskysymyskin on esillä ollut.

Kaiken kaikkiaan on asetettu epäilyksenalaiseksi se, tuleeko lupien myöntäminen toteutumaan niin joustavasti kuin ministeri tässä asiassa lupasi ja ovatko virkamiehet yleensäkään niin joustavia tässä tasavallassa kuin on perusteluissa annettu ymmärtää. Katsoisinkin, että valiokuntakäsittelyssä tulee löytää semmoiset perusteet, että virkamiehet, jotka lupia myöntävät, tulevat ymmärtäneeksi tämän asian niin, että joustava menettely tulee hoidettua ja tämä myönteinen asia tulee hoitoon ja myöskin samalla, jos tässä joitakin sellaisia epäkohtia on olemassa, joita nyt ei ole vielä esille tullut, nämäkin tulisivat niin kirjattua ja hoidettua, että siitä tälle tasavallalle etua olisi olemassa.

On mielestäni hyvä asia, niin kuin täällä todetaan, että esitys lähetetään perustuslakivaliokuntaan. Jo hallitus yksin esityksessään esittää, että on syytä käyttää esitys siellä, ja jos myöskin hallintovaliokunta käy ja kuulee tämän samalla lailla, niin uskon, että tämä tulee niin perusteellisesti puitua ja nähtyä, että tähän ei ihmisoikeuksia ja vapaata liikkumisoikeutta koskevia rajoituksia tule jäämään.

Yhtä asiaa en malta olla kuitenkaan tässä lähestymättä: Ellei Suomi nyt täällä EU:n ihannemaassa olisi mallioppilaana olemassa, niin tuskin tällaista asiaa vielä tällä kertaa esillä olisikaan, vaan täällä tasavallan kansalaiset liikkuisivat ja olisivat ja euroalueeseen kuuluvat yhteistyömaamme, kumppanit, eivät olisi vapaan liikkumisoikeuden puitteissa, niin kuin tällä kertaa tämän kautta on olemassa.

Kyllä selkeästi kuitenkin on niin, mihin ed. Nepponen käsittääkseni vastauspuheenvuorossaan viittasi, että jonkin maan alukset liikkuvat täällä ja kulkevat, ja todennäköisesti se on aivan yhtä yleistä maalla kuin vesilläkin. Ilmatilaa en tunne enkä tiedä. Väittäisin, että tuskin se siellä on tavanomaista ja yleensäkään toteutumassa. Mutta kyllä selviä uhkia tässä asiassa on olemassa. Tähän asiaan vain valitettavasti ei pidä kotimaista väkeä sotkea ja näillä uhkilla miinoittaa. Siltä osin toivottavasti valiokuntakäsittelyn yhteydessä nämä kaikki osapuolet tulevat kuulluiksi ja niin hoidetuiksi, että jokainen tahtonsa ja toimintakykynsä säilyttää.

Olenkin vakuuttunut siitä, että ehkä tämä on niitä tämän eduskunnan ensimmäisiä lakeja, joita hallitus on antanut, jossa lähetekeskustelu tulee myös valiokuntatyöskentelyssä noteerattua ja hoidettua, niin että muistetaan, mitä salissa silloin puhuttiin ja mitä tässä asiassa oli olemassa. Valitettavasti minulle on jäänyt sellainen kuva ja käsitys, että lähetekeskustelun aikana puhutaan niitä ja näitä ja valiokuntakäsittelyn aikana asiantuntijat puhuvat siitä, mistä mietintöluonnos muodostuu, ja tähän useimmiten valiokunnan jäsenet yhtyvät. Harvoin vastalauseita ja poikkeavia näkemyksiä sen jälkeen näkyy.

Rouva puhemies! Uskon ministeri Enestamin lausuntoon ja lupaukseen tässä asiassa, että tämä joustava menettely toteutuu. Uskon myöskin, että tästä muodostuu hyvä, kaikkia osapuolia tyydyttävä, oikeudenmukainen ja oikea laki, joka

vie tasavallan turvallisuutta eteenpäin myöskin tulevina vuosikymmeninä.

25 **Jouni Lehtimäki /kok:** Puhemies! Olen ed. Pihan kanssa samaa mieltä siitä, että perustuslain suojaama vapaa liikkumisoikeus tarkoittaa liikkumista maalla, merellä ja ilmassa, mikäli liikumme Suomen vesialueilla ja ilmatilassa. Toinen asia kuitenkin on se, että vapaaseen liikkumisoikeuteen aivan samoin kuin elinkeinovapauteenkin voidaan lailla säätää poikkeuksia, eli tänään keskustelemme siitä, onko tässä laissa perusteet säätää muun muassa sukeltajille poikkeuksia liikkumisvapaudesta.

Oma kantani on se, että valtakunnan turvallisuuden puolustaminen on sellainen seikka, että poikkeuksia voidaan säätää, mutta epäilen kyllä hiukan sitä, aiheuttavatko harrastajasukeltajat sellaisen uhan, että heidän kohdaltaan poikkeuksiin voidaan mennä. Mikäli perustuslakivaliokunta kuitenkin päätyy siihen, että poikkeuksiin on hyväksyttävät perusteet, yhdyn niihin edustajiin, jotka haluavat turvata sen, että luvanvaraisuudesta ei tule kuitenkaan kieltoa, ja haluan uskoa ministeri Enestamia siinä, että asetuksen 13 §:n mukainen yksinkertainen lupamenettely toteutuu eikä tämä asetus aiheuta mitään estettä hyvälle harrastukselle.

26 **Olli Nepponen /kok:** Arvoisa rouva puhemies! Tämä keskustelu urheilusukeltajien oikeuksista on peittänyt alleen sen kaiken hyvän, mikä sisältyy annettuun esitykseen uudeksi aluevalvontalaiksi, jonka säädökset tähän saakka pääsääntöisesti on asetuksella määritelty. Tämä laki kattaa valtakunnan alueen hyvin kattavasti ja antaa lakisääteiset perusteet Puolustusvoimien ja muiden aluevalvontaviranomaisten toiminnalle ja on siksi tarpeen aikana, jolloin myöskin olemme tiiviisti mukana Euroopan unionin toiminnassa.

Täällä kysyttiin, miksei suunnistusta ole kielletty. Liikkumista Puolustusvoimien alueella voidaan rajoittaa muiden lakien perusteella. Siksi sitä ei ole sisällytetty tähän lakiin.

Siinä, että sukeltajien asia on noussut näin tärkeäksi, ymmärrän myös sukeltajia, koska he pelkäävät, että heidän harrastuksensa kärsii, mutta kun lähtökohtana on ollut se, että ulkoista uhkaa varten me pyrimme tällä varautumaan, ja kun meillä ei sallita säätää lakia, jolla vain ulkomaalaisilta kiellettäisiin, siksi tämä on jouduttu laittamaan kattavaksi. Mutta kun täällä vakuutettiin, että lupamenettely on kaikesta byrokratiasta vapaa, jaksan uskoa siihen, ettei tästä muodostu myöskään kohtuutonta rajoitetta sukellusharrastukselle.

Vielä painotan sitä, että kokonaisuudessaan on mittavasta uudistuksesta lakitasolle vietynä kyse ja laitesukellukseen liittyvät rajoitukset ovat vain pieni asia, joka on noussut pinnalle.

27 **Pentti Tiusanen /vas:** Arvoisa puhemies! Se, että laitesukeltamiseen, yleensä urheilusukeltamiseen jne., liittyvät kysymykset ovat niin vahvasti nousseet pintaan, johtuu tietysti siitä, että nimenomaan tämän asian kohdalla tämä laki ja nimenomaan asetus vaikuttavat vahvasti yliampuvilta. Mitä tulee ulkoiseen uhkaan, jos tuota uhkaa kovasti mielessämme pureskelemme ja mietimme, se helposti johtaa tällaiseen ylivarovaisuuteen ja myöskin ihan suomalaisten liikkumisoikeutta rajoittavaan lupakäytäntöön. Sen vuoksi on hyvä, että ministeri vakuuttaa, että painopiste on asetuksessakin 13 §:n puolella eikä muussa, vahvasti byrokraattisessa suhtautumisessa.

Se vielä, että tämä asia kaiken kaikkiaan julkisuudessa on näin paljon ollut esillä, on hyvä, ja siitä kiitos sukeltajajärjestöille, sukeltajille, jotka ovat tätä asiaa pitäneet jo kauan esillä ja tuoneet sen myös kansanedustajille tiedoksi jo varsin varhaisessa vaiheessa. Se on ollut aivan oikean suuntaista kansalaistoimintaa.

Mutta edelleenkin tähän jää nyt todella se toive perustuslakivaliokunnan ja myös puolustusvaliokunnan suuntaan, että siellä voitaisiin ehkä vielä asiaa selventää nimenomaan sen suuntaisesti, mitä enemmistö, ymmärtääkseni lähes kaikki puheenvuoron käyttäjät, ovat sukeltamisongelmasta lausuneet.

28 **Ismo Seivästö /skl:** Arvoisa puhemies! Puolustusvoimat, Rajavartiolaitos ja poliisi pääosin tekevät ruohonjuuritason aluevalvontatyötä. Siksi näille viranomaisille on taattava myös tulevaisuudessa riittävä kalusto ja riittävät henkilökuntaresurssit tuon tehtävän hoitamiseen niin alueellisen koskemattomuuden kuin valtakunnan turvallisuuden takaamiseksi kuin myös sen takaamiseksi, ettei tähän valtakuntaan jatkossa pääsisi

niin paljon muun muassa huumausaineita, kuin tällä hetkellä Suomeen tulee.

Siksi toivon, että myös puolustusministeri hallituksessa kiinnittää tähän puoleen huomiota, jotta viranomaisilla tätä tehtävää suorittaessaan olisi todellakin kättä pidempää, heillä olisi välineitä, koiria, erilaisia laitteita, jotta tuo huumausaineinvaasio, joka tällä hetkellä uhkaa Suomea ja on jo räjähtämässä monin paikoin käsiin, saadaan myös tässä samassa aluevalvontalaissa hoidettua.

29 **Seppo Lahtela /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Jatkaen ed. Seivästön puheenvuoroon pidän tärkeänä, että resurssit olisivat olemassa. Eduskunta nimenomaan ne resurssit rahallisesti myöntää. Kunhan ei tässä tulisi käymään niin kuin ed. Esa Lahtela puheenvuorossaan hahmotteli, että kun kielletään paljon alueita, on ikään kuin peitekielto ja salainen ase, jotta luullaan, että on enemmänkin kätkettävää kuin nyt kätkettävissä oleva. Kuten ed. Seivästö sanoi, tarvitaan sellaiset resurssit, joilla tasavaltaa valvotaan niin, että uhkat ovat ennalta torjuttavissa. Tämä laki antaa siihen erittäin hyvät mahdollisuudet, mutta pitää olla myöskin rahaa ja voimaa, millä viranomaiset pystyvät toimimaan ja pelaamaan.

30 **Puolustusministeri Jan-Erik Enestam:** Arvoisa puhemies! Ettei syntyisi väärinkäsityksiä, minäkin pidän sukeltajien lobbaustoimintaa hyvin järkevänä ja heidän asiansa kannalta tietenkin paikallaan olevana.

Olen vain tässä joutunut pahoittamaan mieltäni siitä, että kritiikin sisältö matkan varrella ei juurikaan ole muuttunut, vaikka on tehty muutoksia, tultu vastaan niin paljon kuin ylipäätään on ollut mahdollista. Tämä on todellakin muuttunut niiden keskustelujen perusteella, mitä muun muassa sukeltajien ja kalastajien kanssa on käyty. Vakaa tarkoitus on, että harrastustoiminta jatkossakin tämän lain jälkeen voisi kukoistaa.

Keskustelu päättyy.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään puolustusvaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan ja hallintovaliokunnan on annettava asiasta lausunto.

6) Hallituksen esitys laiksi virvoitusjuomaverosta annetun lain liitteenä olevan virvoitusjuomaverotaulukon muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Hallituksen esitys HE 40/2000 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan, jolle ympäristövaliokunnan on annettava asiasta lausunto.

Keskustelu:

1 **Christina Gestrin /r:** Värderade talman, arvoisa puhemies! I lagförslaget föreslås att buteljerat, naturligt mineralvatten inte längre skall omfattas av läskedrycks- eller miljöaccis. Man motiverar förslaget med att detta skulle underlätta småföretagares möjligheter att komma in på marknaden, vilket i sig är en viktig sak. Det är i alla fall skäl att påminna sig om att miljöskatten har kommit till för att styra producenterna till att använda återanvändningsbara flaskor för sina drycker.

Lakiesityksessä ehdotetaan, että luonnosta saatava kivennäisvesi ei enää kuuluisi virvoitusjuomaveron eikä lisäveron eli ympäristöveron piiriin. Esitystä perustellaan sillä, että tämä helpottaisi pienyrittäjien mahdollisuuksia päästä markkinoille, mikä sinänsä on tärkeä asia. On kuitenkin hyvä muistaa, että ympäristöveron tarkoitus on ohjata tuottajia ja kuluttajia käyttämään kierrätettäviä päällyksiä.

För att få sänkt miljöskatt är villkoret för läskedrycker och vissa alkoholdrycker att förpackningen skall vara återvinningsbar eller återanvändbar. Konsumenterna har lärt sig att utnyttja detta system. 97 procent av returflaskorna returneras och återanvänds i dag. Lagstiftning som kan försvaga detta för oss finländare så invanda system måste granskas noggrant.

Då lagförslaget som slopar miljöskatten på vissa mineralvatten nu går vidare till utskottsbehandling är det viktigt att den miljömässiga aspekten granskas. Miljöskatten och dryckesflaskorna har ju haft den önskade effekten. Den har lett till att bryggerierna investerat i system för återanvändbara, återvinningsbara förpackningar. Ny hävdar Livsmedelsindustriförbundet att

skattelättnaderna för s.k. naturligt mineralvatten kommer att leda till ett tryck från handeln mot att öka marknaden med engångsförpackningar. Det kräver en övergångstid för att den finska industrin skall hinna bygga ut ett system för engångsförpackningar. Det skulle vara ett stort bakslag miljömässigt sett om t.ex. Hartwall, som i dag producerar naturligt mineralvatten på returflaskor, som en följd av lagändringen skulle gå över till engångsförpackningssystem.

Lakiesityksen nyt edetessä valiokuntakäsittelyyn on tärkeää, että kiinnitetään huomiota ympäristönäkökulmaan. Meillä on Suomessa hyvin toimiva virvoitusjuomapullojen sekä eräiden alkoholijuomapullojen palautus- ja panttijärjestelmä. On kiinnitettävä erityistä huomiota sellaiseen lainsäädäntöön, joka voi heikentää tätä meille suomalaisille niin tuttua järjestelmää.

Juomapulloihin kohdistetulla ympäristöverolla on ollut toivottava vaikutus. Se on johtanut siihen, että panimot ovat investoineet järjestelmiin, joissa voidaan kierrättää ja uudelleen täyttää päällyksiä. Nyt Elintarviketeollisuusliitto esittää, että niin sanottuihin luonnon kivennäisvesiin kohdistetut verohelpotukset tulevat johtamaan kaupan taholta paineisiin lisätä kertapäällyksien käyttöä markkinoilla, ja vaatii ylimenoaikaa Suomen teollisuudelle järjestelmän rakentamiseksi kertapäällyksiä varten. Jos esimerkiksi Hartwall, joka tänään tuottaa luonnon kivennäisvettä, lakimuutoksen seurauksena siirtyisi kertapäällysjärjestelmään nykyisestä palautusjärjestelmästä, muodostaisi tämä suuren takaiskun Suomen teollisuuden ympäristöprofiilille ja veisi kehitystä väärään suuntaan pois kestävästä voimavarojen käytöstä.

Förpackningsmaterial är ett problematiskt avfall. Engångsförpackningar för drycker är ofta gjorda av pvc som hör till de värsta plasterna ur miljösynvinkel. I Finland producerar vi 84 kg förpackningsavfall per person då mängden i Frankrike, där användningen av engångsvattenflaskor är stor, är 191 kg per person. De lagar vi stiftar får inte leda till att våra avfallsberg växer eller till en större slösaktighet med naturresurser och medföljande miljöproblem.

Toivon, että eduskunta lakiesitystä käsitellessään kiinnittää huomiota ympäristövaikutuksiin ja tarkkaan pohtii mahdollisia seurausvaikutuksia, mikäli päällyksiä koskevia ympäristöveroja heikennetään.

Jag hoppas att riksdagen vid sin behandling av lagförslaget beaktar de miljömässiga effekterna och noggrant granskar vilka följdverkningarna kan bli om kravet på miljöskatter på förpackningar luckras upp.

[2] **Raimo Vistbacka /ps:** Arvoisa puhemies! Itse en näihin ympäristöasioihin osaa ottaa kantaa enkä niitä varmasti maalta olevana oikein tunnekaan.

Mutta, arvoisa puhemies, kun näin päiväjärjestyslistan ja tämän hallituksen esityksen, kävin hakemassa muutamia kirjallisia kysymyksiä, joita ed. Ihamäki on tehnyt vuonna 98. Kun lukee vastauksia niihin neljään kirjalliseen kysymykseen, joita on nimenomaan tehty luonnon kivennäisvesien verokohtelusta, johon liittyy valmisteverolainsäädäntöä ja myöskin nimenomaan päällystemateriaaliin liittyvää asiaa, on erittäin mielenkiintoista lukea näitä ministerin vastauksia, kuinka hirveän tuhoisia tällaiset kertakäyttöpäällykset nimenomaan tällaisissa tilanteissa ovat.

Täällä viitataan myös siihen, kuinka esimerkiksi ruotsalainen Ramlösa on tehnyt jopa sopimuksen Hartwallin kanssa, että siirrytään kierrätettäviin pulloihin. Sitten todetaan, että kertakäyttöpulloihin siirtyminen ei liene todennäköistä tältä osin enää tämän tuottajan osalta.

Sitten kysyjä kantaa nimenomaan huolta seuraavassa kysymyksessä siitä, että kun suomalainen pienyrittäjä sillä hetkellä tuotti ainoana luonnonvettä, niin kertakäyttöpullojen lisävero koski periaatteessa ainoastaan tätä yrittäjää.

Vastaukset ovat muutenkin sangen mielenkiintoisia, kun lukee nyt tätä hallituksen esitystä. En tiedä, onko jokin työryhmä ollut vai ei, mutta jos tässä on ollut sama valmistelija kuin henkilö, joka on kirjoittanut vastaukset kirjallisiin kysymyksiin, niin silloin voi sanoa näin, että muutaman yön nukkumisen jälkeen käsitykset ovat muuttuneet totaalisesti nimenomaan ajatellen sitä, mitkä ovat tämän lakiesityksen perustelut. Kirjallisen kysymyksen vastauksessa todetaan muun muassa: "Tässä vaiheessa yllä esitetyn perusteella hallitus katsoo, että virvoitusjuomaveron lisäveron periminen on perusteltua veron johdosta saavutettujen positiivisten ympäristövaikutusten vuoksi. Lisävero on keskeinen tekijä

juomapakkausten ympäristötavoitteiden mukaisen kierrätyksen onnistumisessa."

Sama tilanne on myöskin laadun osalta, kun puhutaan siitä, mitä lakiesitys periaatteessa koskee. Ensinnäkin on tietysti todettava, että tällä hetkellähän kierrätettävän raaka-aineen osalta on markka per litra ylimääräinen vero. Kun täällä nimenomaan todetaan se, mitä luonnon kivennäisvesillä tarkoitetaan nyt tässä lakiesityksessä, niin jos vertaa niitä silloisen ministerin vastauksiin neljään kysymykseen vuonna 98, tuntuu mielenkiintoiselta, että nyt kuitenkin luonnon kivennäisvesien periaate ja määritelmä olisi ikään kuin uusi. Täällä todetaan, että luonnon kivennäisvedellä tarkoitettaisiin luonnosta sellaisenaan saatavaa vettä riippumatta siitä, mikä on veden kivennäissuolapitoisuus.

Aikaisemmissa vastauksissa nimenomaan puututtiin kivennäissuolapitoisuuksiin. Kun Suomesta Heinolan korkeudelta löytyi sellainen kaivo tai mikähän nyt lie, josta löytyi tällaista suolapitoisuutta, niin ministeriö totesi: "Verolain suolapitoisuusrajan määritelmän muuttamisella ei siten yksinään olisi vaikutusta veden verokohteluun." Sangen monimutkaisesti silloin vastattiin. Nyt uusi määritelmä onkin se, että ei vaikuta lainkaan, minkälaiset kivennäissuolapitoisuudet tällä vedellä on.

Mutta hyvä näin. Tämä avaa mahdollisuuden myös suomalaisille pienyrittäjille tuottaa lähdevettä riippumatta siitä, mikä sen kivennäissuolapitoisuus on silloin, kun se otetaan maan alta. Lisäksi perusteluissa todetaan, että lähdeveden määritelmän mukainen vesi voi olla joku muukin, esimerkiksi porakaivovesi. Minun mielestäni se nyt on aika kaukana kuitenkin varsinaisesta lähdevedestä. Ainakin ennen vanhaan, kun jostakin lähteestä vettä haettiin, niin parempana sitä kuitenkin pidettiin kuin porakaivovettä monessa suhteessa.

Sitten taloudellisista vaikutuksista, kun täällä nyt on niin hirveästi niistä puhuttu. Mielenkiintoista on se, että ministeriön valmistelemassa hallituksen esityksessä todetaan nimenomaan, paljonko tämä vaikuttaisi valtiontaloudellisesti, eli se vähentäisi perusveron tuottoa noin 150 000 markkaa vuodessa. Erittäin suuri vaikutus varmasti tältä osin. Mutta sitten sanotaan: "Lisäveron tuottoihin tämä muutos ei vaikuttaisi, sillä lisäveroa luonnonvesistä ei käytännössä makseta nykytilanteessakaan. Tämä perustuu siihen, että nykyisin verolliset luonnonvedet joko pullotetaan verottomiin, uudelleen täytettäviin päällyksiin, tai ne on pienten pullottajien kyseessä ollessa huojennettu."

Tältä osin en ymmärrä ihan ed. Gestrinin perusteita, mitä hän täällä totesi, koska käytännössähän tilanne on se, että suuret pullottajat ilman muuta joutuvat käsitykseni mukaan veron piiriin, jos ei jotakin määrättyä lobbausta harjoiteta. Tämä huojennus koskettaa nimenomaan tällaisia pieniä yrittäjiä, joilla on hyvinkin, sanotaanko näin, pienet määrät sitä pullotettavaa. Esimerkiksi viime vuonna lisäveroa kertyi valtiolle 20 000 markkaa, ainakin tämän hallituksen esityksen perusteluitten mukaisesti.

Sitten myöskin siihen, mitä ed. Gestrin totesi, eli kuitenkin tämän hallituksen esityksen perusteluissa mainitaan: "Kaikkien luonnonvesien säätämisen verottomaksi ei sen sijaan arvioida sinänsä lisäävän mainittavasti kierrättämättömiin kertapäällyksiin pullotettujen vesien kokonaismarkkinoita." Itse uskoisin näin, että mikäli ministeriö on tiukkana siinä, että nimenomaan suurille virvoitusjuomavalmistajille, jotka kivennäisvesiä nyt tuottavat siltä osin kuin ne perustuvat niin sanottuihin lähdevesipohjaisiin luonnonkivennäisvesiin, ei myönnetä näitä vähennyksiä eli niin sanottua huojennusta samalla tavoin kuin pienyrittäjille, niin eihän tämä ongelma konkretisoidu. Kyllähän yrittäjät, erityisesti suuret yritykset, ovat hyvin tarkkoja siitä, kuinka paljon ne veroa tuotteistaan joutuvat maksamaan. Silloinhan ne pelastautuvat siltä, kun he kierrättävät pulloja eikä ainoastaan raaka-ainetta, niin kuin huojennettujen pienyritysten osalta tilanne on.

[3] **Erkki Pulliainen /vihr** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Vistbacka puheenvuoronsa alkupuolella päivitteli sitä, kuinka virkamiehet saattavat kirjoitella, mitä sattuu. Kunnianarvoisa entinen ministeri hyvin tietää, että kun nämä pikkuvirkamiehet laitetaan poliittiseen ohjaukseen, he kirjoittelevat ihan mitä tahansa uudestaan, ja sillä siisti.

[4] **Raimo Vistbacka /ps** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiitos, ed. Pulliainen. Se lyhyt kokemus, 333 päivää, tietysti vahvistaa sen. Muutamia uusia esityksiä tuli silloisen ministerin pöydälle, ja kun sen verran kokemusta joistakin asioista oli, totesin, että on parempi mennä valmistelemaan uudelleen, minä en hyväksy.

Olikohan se sitten sitä poliittista ohjausta, mitä ed. Pulliainen tarkoitti?

[5] **Tapio Karjalainen /sd:** Arvoisa puhemies! Virvoitusjuomavero laajasti ottaen on osa suomalaisen juomakulttuurinkin ohjausta. Siinä mielessä luonnonvesien poistaminen veron piiristä on askel oikeaan suuntaan. Tämän esityksen jälkeen tietenkin jää avoimeksi kysymys yleensä virvoitusjuomaveron tarpeellisuudesta tai tarkoituksenmukaisuudesta varsinkin siinä vaiheessa, kun alkoholiverotus mahdollisesti tulee laskemaan.

Haluaisin kuitenkin puuttua lyhyesti keskusteluun lisäveron säätelemästä kierrätysjärjestelmästä. Sitä kohtaan on myös kritiikkiä, ei pelkästään kiitosta, niin kuin ed. Gestrin täällä esitti. Muun muassa tällaiset pienet alalle yrittävät yritykset katsovat, että suomalainen järjestelmä kaikesta tehokkuudestaan huolimatta jää vielä jälkeen ruotsalaisesta mallista. Esitän puheenvuoron ihan siinä toivossa, että asiaa tuntemattomana saisin sitten valiokunnalta vastauksen siihen, onko meillä mahdollisuus ympäristönäkökohtien kannalta tehokkaampaan ratkaisuun esimerkiksi Ruotsin-mallin mukaisella panttijärjestelmällä.

[6] **Pertti Mäki-Hakola /kok:** Arvoisa rouva puhemies! Henkilökohtaisesti tervehdin tyydytyksellä annettua esitystä nimenomaan siinä mielessä, että tällä tuetaan selkeästi maaseudulla toimivia pienyrittäjiä. Sieltä on tullut jonkin verran jossakin vaiheessa yhteydenottoja, joissa on ihmetelty, miten meillä voidaan sallia sellainen tilanne, jossa ulkomailta tuotava luonnonvesi, kivennäisvesi, on kilpailuasemaltaan paremmassa asemassa kuin täällä meillä tuotettu, kun kuitenkin pyritään siihen, että nimenomaan maaseudulle pystyttäisiin luomaan työtilaisuuksia. Minä uskon, että tällä on myönteinen vaikutus siihen suuntaan.

Virvoitusjuomaverolla sinänsä varmastikin, niin kuin täällä on todettu, kierrätysjärjestelmän osalta on ollut myönteinen vaikutus, ja niitä ongelmia, mitä tämä on tuottanut, on pystytty poistamaan. Mutta tässä on todella niin pienestä asiasta siihen nähden kysymys, että uskon, että tällä ei ole vaikutuksia. Mielenkiintoista tässä on huomata se, että tämä on valtiovarainministeriön valmistelema asia, joka johtaa siihen, että perusveron tuotto vähenee. Se on aika uutta sinänsä, että valtiovarainministeri vapaaehtoisesti tekee näin.

Toiseksi sitten ympäristöministeriö on ollut mukana ja hyväksynyt esityksen. Siltä osin uskon, että ympäristökysymykset ovat tulleet myöskin siellä huomioon otetuiksi. Pidän tätä hyvänä ja myöskin sitä, että tässä nyt selkeästi lähdetään siitä, että kaikki luonnosta sellaisenaan saatava vesi määritellään luonnonvedeksi ja verottomaksi. Se selkiinnyttää tilannetta kaiken kaikkiaan.

[7] **Pentti Tiusanen /vas:** Arvoisa rouva puhemies! Osasta virvoitusjuomia kerätään nimenomaan lisäveroa, jonka tavoite ei ole fiskaalinen vaan ympäristöpoliittinen. Tavoitteena on, kuten hallituksen esityksen perusteluista käy ilmi, verouhan avulla aikaansaada käyttäytymismuutos, jotta erityisesti korkeimman veroportaan piiriin kuuluisi mahdollisimman vähän juomia eli nimenomaan kierrätysjärjestelmä toimisi.

On aivan selvää, että siihenkin liittyy omia ongelmiaan. Täällä tuli jo esiin Ruotsin-malli. Sen selvittäminen on tämänkin asian, hallituksen esityksen n:o 40, kohdalla hyvä tehdä. Ed. Gestrinin huoli on tässä mielestäni aivan paikallaan, ja hänen puheenvuoronsa on erittäin tärkeä ja hyvä näkökulma tähän keskusteluun, joskin myös, aivan oikein, Suomessa tapahtuva yritystoiminta ja pullotus aivan hyvin ansaitsee sen tuen, mitä täällä on vuosia nimenomaan ed. Ihamäki ajanut.

Lopuksi, arvoisa puhemies, on hyvä, että asia lähetetään lausunnolle myös ympäristövaliokuntaan. Sellainen ehdotus on puhemiesneuvoston taholta tehty. Näin ollen esimerkiksi ympäristövaliokunta voi nimenomaan näihin näkökohtiin oman käsityksensä lausua.

[8] **Esa Lahtela /sd:** Arvoisa rouva puhemies! Kivennäisvesiasiassa pitää nostaa hattua ed. Ihamäelle. Ed. Ihamäki ei ole nyt paikalla, mutta hän on ilmeisesti saanut tässä aikaan veromuutoksen. Aikaisemmin jo puhuttiin siitä, että virkamiehet tekevät vastauksia niin kuin haluavat ja sitten, kun poliittiseen ohjaukseen joutuvat, pitää tehdä sellaisia vastauksia kuin sanotaan. Ed. Vistbacka kävi läpi puheenvuorossaan kirjallisten kysymysten vastauksien ristiriitaa tähän esitykseen nähden, ja tässä se näkyy selkeästi.

Tässä pitää nostaa, niin kuin sanoin, hattua ed. Ihamäelle. Hän varmaan on iloinen siinä vaiheessa, kun huomaa, että hänen esityksensä on men-

nyt läpi. Samanlaisia esityksiä on varmaan muitakin, jotka aikanaan on torpedoitu, ovatpa ne olleet kirjallisten kysymysten tai lakialoitteiden muodossa. Tämä kuuluu varmaan eduskunnan hallintokulttuuriin, ettei haluta edustajalle antaa sulkaa hattuun, vaan hallitus sen sulan ottaa. Mutta eikö tämä ole hyvä näin?

[9] **Christina Gestrin /r:** Ärade talman! Det är viktigt att komma ihåg att de här pantsystemet för returglas är frivilligt också för de stora företagen. De betalar skatt om de använder engångsförpackningar, men det är frivilligt för dem att gå med i ett sådant här retursystem. Om nu miljökraven luckras upp kan det leda till att handeln hellre tar in engångsprodukter, som är lättare för affärerna att hantera. På det sättet kan de också påverka de stora buteljerarna att övergå till ett engångsförpackningssystem. Denna risk är överhängande och den tycker jag att man måste ta på allvar även i det här skedet.

Det är alldeles klart att småbuteljerarna också skall få komma in på marknaden. Det är viktigt, men den saken måste kunna skötas på ett annat sätt, inte så att man på något sätt riskerar det här välfungerande retursystemet som vi har i dag.

Keskustelu päättyy.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan, jolle ympäristövaliokunnan on annettava asiasta lausunto.

7) Hallituksen esitys laeiksi eräiden valtion eläkelainsäädäntöön liittyvien lakien muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Hallituksen esitys HE 41/2000 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

8) Hallituksen esitys laiksi kirkkolain muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Hallituksen esitys HE 42/2000 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti hallintovaliokuntaan.

9) Hallituksen esitys laiksi maaseutuelinkeinojen tukitehtäviä hoidettaessa noudatettavasta menettelystä annetun lain 6 ja 7 §:n muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Hallituksen esitys HE 43/2000 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti maa- ja metsätalousvaliokuntaan.

10) Hallituksen esitys laiksi taimiaineistolain muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Hallituksen esitys HE 44/2000 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti maa- ja metsätalousvaliokuntaan.

11) Hallituksen esitys siemenkauppalaiksi

Lähetekeskustelu
Hallituksen esitys HE 45/2000 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään maa- ja metsätalousvaliokuntaan.

Keskustelu:

[1] **Erkki Pulliainen /vihr:** Arvoisa puhemies! Vuonna 1993 eduskunnassa käsiteltiin siemenkauppalakia, jossa kävi niin, että eduskunta perustavaa laatua olevalla tavalla muutti hallituksen esitystä. Vaikka paikallisiin pelisääntöihin ei kuulu koskaan viitata puhetta johtavaan puhemieheen, koska hän on puhekyvytön näissä asioissa, niin en voi olla toteamatta, että silloin nyt puhetta johtava puhemies oli maa- ja metsätalousvaliokunnassa keskeisesti mukana siinä operaatiossa, joka tuotti tulokseksi sen, että eduskunta muutti hallituksen esityksen päinvastaiseksi yksimielisesti.

Ideana tässä oli yksinkertaisesti se, että me halusimme silloin säilyttää mahdollisimman pitkälle sen geeniaineiston, joka sisältyy meillä oleviin viljelykasveihin. Mehän olemme maapallon pohjoisin maatalousvaltio, jonka lähialueillakin, siis Ruotsissa toisaalta ja Venäjän federaation alueella toisaalta, on lähestulkoon kokonaan luovuttu viljelykasvituotannosta samoilla leveyspii-

reillä. Elikkä meidän on itsekkäästi varjeltava sitä geeniaineistoa, jonka varassa viljelykasvit meillä tuottavat satoa kaikissa olosuhteissa, kun sääolosuhteet tunnetusti vaihtelevat hyvin suuressa määrin.

Vanhassa järjestelmässä niin sanottu kauppasiemenluokka oli se, joka nimenomaan rakenteellisesti säilytti geeniaineiston. Tietysti EU:n, silloin EY:n, intresseissä oli se, että ei mitään muuta kuin hävitetään suomalainen kauppasiemenluokka ja laitetaan tilalle sellainen sertifioitu siemenluokka, jota myyvät eurooppalaiset suuret tuottajat. Sitten sellainen siemenaines tuottaa Suomessa satoa tai on tuottamatta. Kriteerinä siinä käytetään vain itävyyttä eikä mitään muuta. Tämä on äärimmäisen ovela kikka: Luodaan luokitus, joka suojelee tiettyjä yleiseurooppalaisia suurtuottajia ja kauppaketjuja, jotka kylvösiementä myyvät, ja sillä tavalla hävitetään pois paikalliset pakkaamot ja kylvösiemenen tuottajat.

Tämänkin eduskunnan aikana eduskunnalla on ollut tilaisuus jo moneen kertaan, viimeksi oliko se viime vai toissa viikolla, ottaa näihin asioihin kantaa. Maa- ja metsätalousvaliokunta käsitteli geenivarantolausunnossaan näitä asioita tänään.

Tämä asia on nyt jälleen kerran eduskunnan käsiteltävä ja nyt sillä tavalla, että koko siemenkauppalaki on täällä jälleen uudestaan käsiteltävänä. Hallituksen esityksen perusteluissa käydään, aivan oikein, äsken kuvaamani historia läpi ja todetaan, että me olemme nyt EU:n vaatimuksesta kertaalleen aina vuosilakina hyväksyneet näitä EU-direktiivipyrkimyksiä, mutta joka tapauksessa olemme säilyttäneet puhevaltamme näissä asioissa.

Nyt ollaan, arvoisa puhemies, siinä tilanteessa, että hallituksen esityksen 4 §:ään, jossa on kysymys siitä, miten sertifioidun kylvösiemenen vaatimuksesta voidaan poiketa, on geenivarannon säilyttämisen kannalta aivan välttämätöntä lisätä sellainen kohta esimerkiksi kohdaksi 3 a) taikka uudeksi kohdaksi 4), joka sanoo selvästi, että niin sanotut maatiaislajikkeet kuuluvat tämän poikkeussäädöksen piiriin silloin, kun niitä ylläpidetään geenivarannon säilyttämistarkoituksessa. Tällä silloin voidaan hoitaa se, että kaikissa tapauksissa, joissa meillä on olemassa tätä perinnöllistä monimuotoisuutta säilyttämiseen saakka, se pystytään kaikissa oloissa säilyttämään. Eduskuntahan, arvoisa puhemies, jo hyväksyi Kasvinjalostuslaitosta koskevan lain yhteydessä ponnen, jossa se vaati Maatalouden tutkimuskeskukseen erillistä geenidiversiteettiyksikköä, jonka tehtävänä on tämän kaltainen säilytystoiminta.

Totean sen, arvoisat edustajat, että tämä on nyt sitä, mikä meillä on kaikkein arvokkainta: ne geenit, jotka niissä viljelykasveissa ovat. Historia onneksi on sellainen, että meillä niitä täällä on. Meidän tulee vaalia niitä vihonviimeiseen hengenvetoon saakka. Meidän ei tule mennä EU:n edessä polvillemme tässä asiassa. Tämä on niitä aivan todella perimmäisiä kysymyksiä, ehkä noin jokapäiväistä leipää ajatellen kaikkein arvokkainta, mitä täällä Suomen rajojen sisäpuolella on meille ominaista.

Vielä korostan sitä, että Ruotsi on jo luopunut, Venäjän federaatio on luopunut tavallaan rakenteellisesti yhteiskunnallisesta tilanteestaan johtuen. Tässä on vielä sekin mahdollisuus, kun Venäjän federaatio tuosta nousee, että silloin me voimme olla kylvösiementuottaja Venäjän federaation markkinoille jopa niin suuressa määrin, että jossakin täällä Uudellamaalla ei oikeastaan mitään muuta peltoalalla tuoteta kuin kylvösiementä idän markkinoille.

[2] **Pertti Mäki-Hakola /kok:** Arvoisa rouva puhemies! Olen eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunnassa tottunut luottamaan ed. Pulliaiseen aivan ehdottomana asiantuntijana. Kuten hän totesi, me tänä aamuna viimeksi käsittelimme tähän liittyviä asioita.

Olen täysin samaa mieltä ed. Pulliaisen kanssa siitä, että meidän on turvattava maatiaissiemenen tulevaisuus ja pystyttävä huolehtimaan siitä niin, että EU sitä ei meiltä tuhoa pois. Elämme täällä äärimmäisissä pohjoisissa olosuhteissa, jotka saattavat muuttua päivänä minä hyvänsä. Silloin on kysymys siitä, että meillä täytyy olla lajikkeita, jotka pärjäävät näissä olosuhteissa. Jos meille Keski-Euroopasta tuodaan siementä, meille saattaa tulla erittäin suuria vaikeuksia silloin, kun olosuhteet tulevat äärimmäisiksi. Kysymys on selkeästi tähän liittyvän elinkeinotoimintamme turvaamisesta ja sen elinmahdollisuuksien ja pärjäämisen varmistamiseksi tehtävistä päätöksistä. Siinä mielessä varmastikin valiokunta tulee ed. Pulliaisen ottaman näkökulman tuomaan eduskunnan käsittelyyn.

Toinen asia on, että tässä on myös kysymys siitä, että meillä on pienpakkaajia, jotka omalta osaltaan toimivat näiden asioiden piirissä. Mei-

dän pitää pyrkiä huolehtimaan myös siitä, että pienpakkaajien asema pystytään myös turvaamaan eikä tällä lakiesityksellä vaaranneta sitä.

Keskustelu päättyy.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään maa- ja metsätalousvaliokuntaan.

12) Hallituksen esitys laiksi Ilmailulaitoksesta annetun lain 6 §:n muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Hallituksen esitys HE 46/2000 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti liikennevaliokuntaan.

13) Laki edustajanpalkkiosta annetun lain 1 ja 2 §:n, kansanedustajain eläkelain 5 §:n ja tuloverolain 70 §:n muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Lakialoite LA 61/2000 vp (Antti Kalliomäki /sd ym.)

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava asiasta lausunto.

Keskustelu:

[1] **Marjaana Koskinen /sd:** Arvoisa puhemies! Hyvät edustajat! Ihan muutamia huomioita liittyen lakialoitteeseen n:o 61.

Tämä on erittäin merkittävä lakialoite, koska kaikki muut eduskuntaryhmät paitsi kristilliset ovat ryhmän puheenjohtajan kautta tämän allekirjoittaneet ja voisi olettaa, että tästä jossain vaiheessa on tulossa myös lainsäädäntöä. Tämä on tietenkin myös sen suhteen merkittävä, että on kyse kansanedustajien palkkiojärjestelmästä ja koko tämän järjestelmän muutoksesta. Tämä lähtee perustuslakivaliokuntaan lausunnolle, ja valtiovarainvaliokunta tekee tästä mietinnön. Siinä vaiheessa tämä sali ottaa asiaan kantaa, ja sen jälkeen, jos tämän salin enemmistö tämän hyväksyy, meillä ei ole kauheasti tämän asian kanssa muuta tekemistä kuin se, että kansliatoimikunta sitten toimii säännösten mukaisesti.

Tässä on lähtökohtana se, että valittaisiin palkkiotoimikunta, jossa on kolme jäsentä, joista yksi toimii puheenjohtajana. Palkkiotoimikunnan valitsevat puhemiehet neljäksi vuodeksi kerrallaan. Palkkiotoimikunta tekee kansanedustajan palkkioon liittyvän esityksen, jonka kansliatoimikunta vahvistaa.

Lakialoitteessa on kohtia, jotka ovat ihan hyväksyttäviä, mutta peruslähtökohta on ongelmallinen. Tämä on liian kiireellä tehty, ja kansanedustajat ovat päässeet liian vähän tästä keskustelemaan ennakkoon. Toiseksi, tässä on tietyn tyyppinen menettelytapaongelma. Tämä olisi voitu tehdä rauhallisemmin ja ottaa järjestelmä käyttöön seuraavalla eduskuntakaudella. Silloin tämä olisi ollut paljon parempi kuin tällä hetkellä. Kun tähän on vielä sisällytetty se, että palkkiotoimikunnalle on asetettu eväät, minkä mukaisesti pitää toimia, niin se on yksi heikkous, eli palkkiotoimikunnan täytyy tuoda tietyn tyyppinen esitys, siten kuin lakialoitteessa sanotaan. Niin ainakin olen lakialoitteen lukenut.

Lakialoitteessa ehdotetaan eläkelaista poistettavaksi säännös, jonka mukaan veronalainen kulukorvaus lisätään kansanedustajan eläkkeeseen. Tämä järjestelmä muutettaisiin. Se on toisaalta ihan perusteltu muutos, mutta se esitys, että meidän taulukkopalkkamme A 27 nousisi A 30:een tai A 31:een, on kohtuuton, koska meillä on juuri takana työmarkkinaneuvottelukierros, jolla on puhuttu 3—4 prosentin palkankorotuksista, ja eduskunnan ja kansanedustajien taholtakin on toitotettu sitä, että malttia pitää olla palkankorotusvaatimuksissa. Tässä kansanedustajien palkankorotus olisi noin 30 prosenttia, eli se ei mitenkään suhteudu siihen näkökulmaan, että oltaisiin maltillisia.

Tietenkin pitää muistaa se, että suomalaisessa yhteiskunnassa ovat viime vuosien aikana tuloerot kasvaneet, ja aina kun tämän tyyppisestä asiasta puhutaan, niin jokainen kansalainen suhteuttaa sen omaan elämäntilanteeseensa ja näkee, että me olemme hirvittävän ahneita, kun tämän tyyppistä lainsäädäntöä tehdään. Eli toimeentulotukiasiakkaat, köyhät ihmiset, jotka pohtivat tätä, suhteuttavat sen omaan elämäntilanteeseensa, niin myös eläkeläiset ja työttömät.

En usko myöskään siihen argumenttiin, että jos tämä näin tulee valtiovarainvaliokunnasta ja enemmistö on tämän takana tällä tapaa, sen jälkeen tässä salissa olisi parempia kansanedustajia. Siihen argumenttiin en myöskään usko.

Toivon, että kun tätä valiokuntavaiheessa käsitellään, tätä käsiteltäisiin perusteellisemmin kuin sitä tänne tuotaessa on käsitelty. Eli tämä on tuotu todella kiireellä. Jos halutaan tehdä muutoksia, niin on ihan hyvä, että olisi ulkopuolinen palkkiotoimikunta, mutta sille ei pitäisi antaa valmiita eväitä siihen, millä tavalla se toimii. Toisaalta se järjestelmä voitaisiin luoda, mutta sen toteuttaminen pitäisi siirtää niin, että se vasta seuraavalla kaudella on käytössä.

[2] **Marja-Liisa Tykkyläinen /sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. M. Koskisen puheenvuoron johdosta haluan todeta, että tätä on valmisteltu siltä osin jo pidempään, että täällä on tehty kansainvälisiä vertailuja jo aiemmin. Väittämänne ei pidä paikkaansa. Meillä on täällä sivulla 5 taulukko, jossa vertaillaan. Suomi on siinä toiseksi viimeisellä sijalla tällä hetkellä.

Mitä tulee palkkaluokkiin, esityksessä ei käsitellä palkkaluokkia ollenkaan, vaan esityksessä on vain esillä kansainvälisiä vertailuja ja tilastotietoja. Palkkaluokka-asiat tullaan päättämään vasta palkkiotoimikunnan puolesta, eli ulkopuolinen organisaatio tulee tekemään tästä päätökset. Tässä on vääriä tulkintoja ed. Koskisella.

[3] **Saara Karhu /sd:** Arvoisa puhemies! Olisin käyttänyt tämän puheenvuoron jo viime torstaina meidän ryhmäkokouksessamme, jos olisin ollut paikalla, mutta olin työmatkalla. Se oli peräti toinen kerta, kun olin poissa meidän ryhmäkokouksestamme, kummallakin kerralla virkasyyn takia. (Ed. Vistbacka: Mikä työmatka se oli?) — Olin Kosovossa. — En pystynyt silloin ottamaan asiaan kantaa. Luin siellä vain printistä, että se on mennyt myös meidän ryhmässämme yksimielisesti läpi. Sen takia minä nyt käytän tämän puheenvuoron, että minusta on reilua sanoa julkisesti oma mielipiteeni asiasta. Jos olisin puhunut ryhmässä, en puhuisi enää tässä.

Ehkä puheenvuorossani tulee pikkuisen saman tyyppisiä virhearviointeja kuin edellisessä puheenvuorossa johtuen siitä, mitä tämän aloitteen yhteyteen on otettu, ja silloin ne seikat täytyy myös huomioida, koska on oletettavaa, että sen tyyppiset esiinnostot, joita tämän aloitteen yhteydessä on lehdistössäkin ollut, ovat realiteetteja siinä vaiheessa, kun tämä menee eteenpäin.

Ihan ensimmäiseksi haluaisin kiittää hyvänä asiana sitä, että palkkion vahvistaminen siirtyy ulkopuoliselle toimikunnalle. Tämä on vaikea asia. Näyttää siltä, että koskaan ei ole oikea aika tämän asian korjaamiseen, mikäli korjaaminen katsotaan ajankohtaiseksi, ja sen takia on hyvä, että tulee ulkopuolinen toimikunta, joka sitä puntaroi.

Hyvää on myös se, että puhemiesneuvostolle annetaan mahdollisuus pidättää edustajanpalkkio pitkän luvallisen poissaolon aikana. Se on mielestäni erinomaisen hyvä asia.

Kritiikkiä esittäisin sen sijaan siitä, että myös itselleni tieto tästä asiasta tuli totaalisena yllätyksenä. Niin kuin kerroin, luin se pienestä printistä Kosovossa. Olin täysin ulkona siitä, että tämmöinen asia on valmistelussa, ja haluaisinkin nyt tämän salamyhkäisyyden vuoksi pikkuisen antaa tässä piikkiä. Minä en tällaista ymmärrä. Jos todella vilpitön, perusteltavissa oleva tarve palkkion korotukseen ja palkkiolain muuttamiseen on olemassa, silloin se vaatisi mielestäni myös julkisen ja avoimen keskustelun. Selvää on, kuten jo sanoin, että aika korottamiselle ei ole koskaan oikea ja aina on hoitamattomia asioita, joita täytyisi hoitaa, ennen kuin voidaan palkkojamme korottaa, mutta silti asia vaatisi avoimen käsittelyn, jotta siihen voisi myös avoimesti suhtautua, ettei tulisi sellaista oloa, että se on viimeiseen asti viety salamyhkäisesti ja sitten heitetty pöytään ikään kuin ottakaa tai jättäkää -malliin.

Olen tämän saman asian, julkisen kannan, jonka nyt sanon, ottanut yli vuosi sitten, ennen kuin olin kansanedustaja. Minulta jostain syystä kysyttiin lukuisissa tilaisuuksissa, joissa kyllä olivat mukana muutkin Pirkanmaan kansanedustajaehdokkaat, muistaakseni koko tämä joukko, joka täällä on, ainakin meidän puolueen osalta, mitä mieltä olen asiasta. Se oli jostain syystä ilmeisesti joidenkin ihmisten mielestä akuutti asia. Minä en seurannut keskustelua enkä tiennyt, oliko tämä palkkioasia jotenkin erityisesti esillä, mutta sitä minulta kysyttiin.

Minä totesin silloin, että olen tyytyväinen nykytilanteeseen, ja olen edelleenkin tyytyväinen nykytilanteeseen. Mutta jos jonkinlaista korjaamista katsotaan olevan aiheellista tehdä, silloin haluaisin kritisoida sitä, että korjaaminen tapahtuu kertarykäyksellä. Minkään alan kuoppaa — meillä on monia aloja, joilla ollaan kuopassa — ei voida missään muuallakaan täyttää ja jälkeenjääneisyyksiä korjata kertarykäyksellä. Se on täysin mahdotonta kaikille muillekin. Miksi se

olisi sitten mahdollista meille? Tässä on tällainen oikeudenmukaisuusperiaate.

Toinen asia, joka minuakin hiertää, on se, että tätä asiaa ollaan tekemässä meille itsellemme. Hygieenistä olisi, jos muutoksia tehdään ja korotuksiin päädytään, että ne päättää tämä eduskunta ja seuraava eduskunta saa sitten vasta kerätä hyödyn asiasta, eli tällaisen asia ottaminen omaan laariin tuntuu jotenkin minusta erikoiselta menettelyltä.

Myös minä haluaisin puuttua siihen, että esiin nostetut summat, joista on puhuttu, viittaisivat peräti 30 prosentin korotukseen. Vaikka ne tässä itse aloitteessa eivät ole, ne ovat nousseet tämän asian esittelyn ja lehdissä olleen käsittelyn yhteydessä esiin ja ovat aika suuria.

Omalta kohdaltani voin sanoa, että kun olen tämän julkisen kannan ottanut jo reilu vuosi sitten ja vuoden kuluessa useampaan kertaan ja olen puhunut optioita vastaan, olen puhunut maltillisen palkkaratkaisun puolesta jopa sellaisissa liitoissa, joissa tiesin, että sitä maltillista ratkaisua ei välttämättä lähdetä ensisijaisesti hakemaan — toivon edelleenkin ensi syksyyn maltillista ratkaisua — mielestäni kaikilta näiltä puheilta menee pohja pois, jos olen tukemassa tämän tyyppistä ratkaisua meille. Eli haluan elää niin kuin puhun, ja sen takia minun on hirveän vaikea hyväksyä, että teemme näin.

Vielä toinen asia tähän liittyen. Perustelut ovat aika jännät. Todetaan, että saamme tänne parempia kansanedustajia. Minusta on säälittävää, että aliarvioimme itsemme näin. En usko, että rahalla ostetaan ketään mihinkään hommaan. Siinä on yksi syy, miksi olen optioita kovasti kritisoinut. Mielestäni tämä työ vaatii sellaista sitoutumista, että rahalla sitä ei osteta. Tätä työtä voi tehdä — sitä on paljon — antaumuksella, hyvällä työmoraalilla tai sitä voi tehdä toisella takajalalla, mutta rahalla ei ole merkitystä siinä. Totta kai työstä pitää saada kunnollinen palkka, mutta kun palkkaamme nostetaan, se voidaan nostaa vaikka pilviin. En tiedä, onko meidän tarkoituksemme saada tänne joitain kenties, haluamatta leimata ketään, nuoria juppeja, jotka miettivät, suuntautuvatko he tietoteknologiaan vai tulevatko eduskuntaan. Sekö sitten on se parempi eduskunta? Vai ovatko professorit se kansa pienoiskoossa, jota tänne toivomme, vai keitä ovat ne paremmat? Siinä mielessä kritisoisin tätä asiaa myös.

Olen todella pahoillani siitä, että taidan kuulua siihen pieneen vähemmistöön, joka ei näe pelkästään hyviä puolia, mutta olen vilpittömästi tätä mieltä. Tiedän, että puheenvuorostani tullaan sanomaan, että se on populismia, mutta jos periaatteessaan pysyminen ja sanansa pitäminen on populismia, olen mielelläni populisti.

4 **Esa Lahtela /sd:** Arvoisa rouva puhemies! Ei olisi uskonut, mihin Ahon vapautus johtaakaan! Ed. Aho lasketaan Amerikkaan, ja sen takia pitää uudistaa koko palkkiosääntö ja kytkeä samaan vielä ylimääräiset palkankorotukset. Näinhän tässä on käymässä.

Vaikka esityksessä ei suoraan esitetäkään sitä, jotta palkkoja korotetaan, vaan annetaan vain vihjaus toimikunnalle, että tällaisen kun teette, nämä olisivat hyväksyttäviä korotuksia, sehän tarkoittaa sitä, että ei kai toimikunta tule tekemään huonompia esityksiä, kuin mitä tässä vihjaillaan ja esitetään.

Kun otetaan huomioon juuri näitä samoja ajatuksia, mitä ed. Karhu esitti, koko 90-luku on leikkauksien aikaa, köyhien kurjistamista. Kaikkia eläkeläisiä ja työttömiä kupattiin, osin aiheestakin, sillä jouduttiin tekemään säästöjä jostakin. Kaikkea sitä, mitä tehtiin 90-luvulla sinä aikana, kun olin eduskunnassa, en hyväksynyt enkä vielä nytkään hyväksy. Nyt on puhuttu maltillisesta palkkapolitiikasta ja yhä edelleen vaaditaan myös tulevaisuudessa samaa. Odotetaan, että työmarkkinoilla tehtäisiin maltillisia, pitkäaikaisia tupoja. Tämä on kuin palkkapapin hommaa, jotta tehkää niin kuin puhun, mutta älkää tehkö niin kuin teen.

Sen takia meidän ei pitäisi palkkapapista ottaa esimerkkiä, vaan meidän pitäisi olla oikeasti toista mieltä, näyttää omilla teoillamme, että mitä puhutaan, teemme itsekin samalla tavalla. Sen takia tämä ei vahvista kansalaisten uskoa eikä myöskään koko yhteiskunnan moraalikäsitystä; meidät leimataan samanlaisiksi kuin optioahnehtijat. Vaikka tässä on pienestä kysymys, se pieni on osoitus siihen suuntaan, että itse olemme valmiita ottamaan kuitenkin. Olen sitä mieltä, jotta jos yksin rahalla, palkan suuruudella, käydään mittaamaan kansanedustajien työn arvoa, olemme hakoteillä. Täällä jo jotkut totesivat aikaisemmin — olen lukenut vain lehdistä — että tänne saadaan parempia edustajia ja ehdokkaaksi parempia ihmisiä. Silloinhan se tarkoittaa, että itse halvennamme eduskunnan arvovaltaa, ja jos raha on pelkkä ponnin, tänne tulee palkkapappeja hirveän paljon.

Minusta sen lisäksi, että kansanedustajan tehtävästä saamme sellaisen palkan, jolla elämme — minulle on riittänyt ainakin tällä hetkellä — siinä täytyy olla henkistä panosta, aatteen paloa, jotta pyritään hoitamaan ihmisten asioita vilpittömästi, ei niin, että tulemme tänne puhumaan puhumisen vuoksi ja pelkästään rahan vuoksi hakeudumme tänne. Tämä on yksi sellainen näköala, joka pitää myös ottaa huomioon tässä kysymyksessä.

Ei riitä, että perusteluissa verrataan siihen, mitä palkka on jossain muualla, ulkomailla. Optiojärjestelmä on tuotu Suomeen Amerikasta, ja se ei sovi tähän maahan lainkaan. Koko systeemimme, joka eduskuntaan on luotu, on pitkän aikavälin tuloksena muodostunut, ja sillä on ollut omat taustansa. Sen vuoksi ison tasokorotuksen tekeminen tässä vaiheessa, jos muut ovat saaneet 3,1 prosenttia tai himpun yli ja tämä on kymmenkertainen niihin verrattuna, antaa huonon impulssin joka suuntaan. Silloin ainakin minusta aika hankala on aamusella mennä peiliin katsomaan, että aha, tuossa on se kaveri, joka semmoista nappia paineli, jotta halusi itselleen ottaa ylimääräistä palkankorotusta.

Tässä tausta-ajatuksena kuitenkin yritetään häivyttää se ajattelu sillä tavalla, että okei, nimetään toimikunta. Se tekee sen likaisen työn, sanotaan niinpäin, jolloin me voimme sanoa, jotta eihän tämä meidän vikamme ollutkaan oikeastaan, kun se toimikuntahan teki tämmöisen asian. Siinä mielessä onhan se tietysti hämäystä. Se on vähän kuin kunnallisissa osakeyhtiöissä: Kun ei itse haluta käyttää valtaa, se osakeyhtiöitetään, jolloin voidaan sanoa, että se osakeyhtiö tämän jutun tekikin. Tässä on vähän saman tyyppistä.

Tässä voisi puhemies Uosukaiselle nostaa hattua. Hän on hyvä pääluottamusmies ilmeisesti, ei millään pahalla, mutta kun olin itse pääluottamusmiestehtävässä pitkään, pääluottamusmiestehtävässä saa aina pyrkiä porukalle hankkimaan mahdollisimman hyviä etuuksia.

Jo viime kaudella muistan hyvästi puhemiesten huolen siitä — kaikki eivät ole enää niistä henkilöistä puhemiehinä — jotta nämä edustajat eivät ole riittävän hyviä ja se johtuu siitä, että palkka on liian pieni eli tänne ei hakeudu paras aines, älykkäin aines Suomen kansasta.

Kun kuitenkin katsoo meidän edustajaporukkaamme, tämähän edustaa suhteellisen hyvin Suomen kansaa, mutta sillä tavalla kun katsoo, täältä puuttuu työtä tekevää porukkaa kuitenkin aika paljon (Ed. Stenius-Kaukonen: Työttömistä puhumattakaan!) — työttömistä puhumattakaan — semmoisia, jotka ovat eläneet syvästi, elämää nähneet, mitä on todellisuus. Jos tänne tulee pelkästään koulun penkiltä virkamiesuran kautta, sillä asenteella olevia ihmisiä, minusta he eivät edusta Suomen kansaa. Ne pienet ihmiset, työttömät tai työntekijät, jotka nousevat eduskuntaan, eivät ole ensimmäisenä huutamassa palkkojen perään. Sitä mieltä minä ainakin olen.

En tiedä, mitä mieltä monet muut ovat, mutta itse olen kokenut, että minulle tämä palkka on riittävä tähän mennessä ainakin ollut. Toivon mukaan ei ahneuden synti iske hyvin nopeasti jatkossakaan. Sen vuoksi tämä vuodatus, minkä tässä tein. Ryhmässämme lienee useampikin tällainen henkilö. Muun muassa ed. Marjaana Koskinen antoi käsityksen, ettei hän ole hyväksymässä tätä esitystä. Siinä vaiheessa, kun tämä aikanaan on kiertänyt valiokunnan, todennäköisesti joudumme jopa tästä äänestelemään. Silloin selviää totuuden paikka, ketkä todellisuudessa haluavat ylimääräisiä korotuksia tässä salissa.

[5] **Esko-Juhani Tennilä /vas:** Rouva puhemies! Kansanedustajille nyt tosiasiassa esitettävää rutkaa palkankorotusta voi puolustaa tai vastustaa riippuen siitä, mihin kansanedustajan palkkaa vertaa tai mihin sitä oikeastaan pitää verrata. Ison korotuksen esittäjillä on ainakin piilosti vertailulähtökohtana optioilla rahaa rohmuavat yritysjohtajat tai silmää räpäyttämättä tähtitieteellisiä laskutuksia tekevät juristit. Näinhän siellä piilossa tuo perustelu kulkee, kun tällaista korotusta esitetään.

Minä en tätä lähtökohtaa hyväksy. Minusta kansanedustajan palkkoja pitää verrata meitä äänestävien ihmisten tuloihin, tavallisten arki-ihmisten tuloihin, ja kun näin tehdään, tässä vertailussa kansanedustajat eivät ole suinkaan palkkakuopassa vaan saavat vähintäänkin kohtuuisoa palkkaa. Esimerkiksi korkeakouluopiskelijan opintotuki on 1 540 markkaa kuukaudessa, ja siitäkin on vielä näpsäisty pois 1995. Työmarkkinatuelle tai peruspäivärahalle pudotettu työtön: 123 markkaa päivälle, 2 645 markkaa kuukaudessa, ja sitä ei ole korotettu lainkaan — tai onhan siihen tullut markan korotus. Eläkeläisistä sai vuoden 1998 lopussa 682 000 eläkeläistä bruttona alle 5 000 markkaa kuukaudessa. Näiden pienituloisten eläkeläisten osuus on lähes 60 prosenttia koko eläkeväestöstä.

Palkansaajien keskipalkka Suomessa on tällä hetkellä 11 600 markkaa kuukaudessa. Duunari saa käteen alle puolet siitä, mitä kansanedustaja tosiasiassa saa tällä hetkellä käteen. Eivät kansanedustajien tulot tässä vertailussa pieniä ole. (Ed. Kuosmanen: Voi lahjoittaa duunarille sen kansanedustajan palkan!) — Kansanedustajien käytettävissä oleva, käteenjäävä tulo on noin 20 000 markkaa kuukaudessa. Joka sitä pienenä pitää, se ei tunne tavallisen arkikansan tilannetta. Tämä on minusta todella suuri ongelma nimenomaan, että etäisyys väkeen kasvaa, kun oma asia on tullut hyvin hoidettua ja kun ei tarvitse miettiä, miten pienillä tuloilla kituuttaa.

Onhan tässä nähty sekin, miten tässä talossa suhtaudutaan, esimerkiksi tämä herra Kuosmanen, duunarien palkankorotuksiin. Minä kuulin teidän taholtanne kovaa uhoa siitä, että esimerkiksi AKT on ahne, kun se vaatii autonkuljettajille 4,1 prosentin korotusta — lähes rikollinen porukka ja pitäisi oikein lakot kieltoon panna. Näin kokoomuksen taholta ilmoiteltiin, kun AKT vaati edes pientä korotusta palkkoihin. Ja mitä saavat autonkuljettajat? Yksityisellä puolella 7 500 markkaa kuukaudessa, pienin nuoremman kuljettajan palkka. 12 vuotta työssä olleen autonkuljettajan palkka on 8 300 markkaa kuukaudessa, kunnallisella puolella sentään yli 11 000 markkaa kuukaudessa, mutta ei puoltakaan siitä kuin näitä ahneussyytteitä esittäneiden kansanedustajien tämänhetkiset tulot.

Tässä on nyt iso ero. Yksille saarnataan malttia ja esitetään syytöksiä, jos joku ei pysy 3 prosentissa, ja itselle otetaan 4 000—5 000 markkaa käteen lisää kuukaudessa. Minulle tämä yksinkertaisesti ei käy. Tämä ei ole moraalisesti oikein, eikä tämä ole perusteltua myöskään siltä kannalta, että minusta meidän tehtävänämme on tasoittaa tuloeroja. Kaikki Suomessa puhuvat siitä, että tuloerot ovat nyt liian isoja, ainakin puheissaan. Piispat ovat saarnanneet oikein hyvin. Tuloeroja kuitenkin lisätään koko ajan. Minä juuri kuulin esimerkiksi, että valtiovarainvaliokunta on hylännyt lakiesitykseni siitä, että työttömät saisivat edes saman veronalennuksen, jonka palkansaajat saavat, eli kunnallisen ansiotulovähennyksen tehdä. Ei edes sitä anneta työttömille, joiden korotus päivärahaan tämän vuoden alussa oli markka. Nyt ei tule edes verohelpotusta, ja näin tuloerot kasvavat.

Herra puhemies! Minä näen tämän myös hyvin periaatteellisena asiana niin kuin sanoin, sillä kansanedustajien saamilla palkoilla ja etuuksilla on vaikutusta siihen, mikä käsitys kansanedustajilla on arkitodellisuudesta ja arkikansan elämästä. Kovat tulot ja niihin vielä kovat korotukset johtavat siihen todellakin, että erkaannutaan arjesta. Tämmöinen kehitys on ollut jo käynnissä, ja nyt esitetty rutka palkankorotus ilman muuta tätä eroa arkikansaan edelleen vain lisäisi. Minä tulen ilman muuta äänestämään tällaista korotusta vastaan.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan toinen varapuhemies Mikkola.

---

[6] **Mikko Kuoppa /vas:** Herra puhemies! (Ed. Kuosmasen välihuuto) — Ed. Kuosmanen huutelee välihuutoja. Ed. Kuosmasella on täällä lakialoite, jolla hän pyrkii estämään lakot, jotta työntekijät eivät pystyisi parantamaan omia asioitaan, omia oikeuksiaan. Minä huomautan ed. Kuosmaselle: Kun työläiset joutuvat tyytymään 3,1 prosentin palkankorotukseen, niin ed. Kuosmanen on täällä ajamassa asiaa, joka merkitsee kolmen palkkaluokan palkankorotusta. Se kolme palkkaluokkaa on sentään aivan eri asia, kuin on 3,1 prosenttia tavallisen työläisen palkoista. Tässä on, ed. Kuosmanen, pieni ero, mistä nyt puhutaan.

Tämä esitys, ei tässä muodossa mutta kuitenkin, oli esillä jo viime keväänä valtiovarainvaliokunnan tarkastusjaossa, josta se palautettiin ja pompautettiin takaisin. Se ei lähtenyt siellä silloin etenemään, ja se tuotiin takaisin eduskunnan elimiin. Mutta nyt se on täällä salissa sitten tässä mallissa.

En voinut sitä silloin hyväksyä enkä voi hyväksyä sitä nytkään. Mielestäni mitä kauemmaksi päättäjät etääntyvät kansasta, sen vähemmän he tietävät niistä ongelmista ja vaikeuksista, missä kansa elää, sen huonommin he tuntevat kansan elinolosuhteita. Näyttää siltä, että edustajat haluavat myös taloudellisesti etääntyä kansasta niin paljon, etteivät he tunne sitä arkitodellisuutta, missä tavallinen ihminen joutuu elämään.

Tämä palkankorotusesitys, joka on nyt verhottu tähän palkkiotoimikuntaan — se on siellä palkkiotoimikunnan selän takana — merkitsee suunnilleen sitä, mitä kymmenettuhannet osa-ai-

katyötä tekevät liikeapulaiset ja osittain nuorimmat kokoaikatyötä tekevät liikeapulaiset saavat kuukaudessa. Nyt nämä samat liiketyöntekijät ollaan pistämässä pyhätyöhön, jotta heidän ansionsa nousisivat, kun kauppojen aukioloaikalakia ollaan muuttamassa. Tässä vain joitakin vertailukohtia siihen, minkälaisista summista on kysymys.

Mielestäni eduskunnan arvovalta ei nouse sillä, että se ottaa jopa kaksikymmenkertaiset palkankorotukset siihen nähden, mitä tavalliselle kansalaiselle tupokierros toi. Meidän palkkoihimmehan tuli jo tupokorotus, niin että eihän tässä sen ihmeellisempää ole. Me olemme saaneet tupokorotuksen jo tänä vuonna.

Kuten ed. Tennilä totesi, työttömyysturvaan suunniteltiin alun perin 2 markan korotusta, mutta indeksi näyttikin, että markka riittää. Sitä korotettiin vain markalla eli 123 markkaan päivässä viitenä päivänä viikossa miinus verot. (Ed. Stenius-Kaukonen: Kaksi tonnia netto!) —Tällä summalla edellytetään ihmisten tulevan toimeen. Tämä summa ei riitä edes kansanedustajien palkankorotukseen. Uskallan väittää, että kansanedustajan palkalla tulee erittäin hyvin toimeen. Mielestäni kansanedustaja, joka ei tule tällä palkalla toimeen, ei ole kovin kyvykäs ihminen hoitamaan taloudellisia asioita, ei edes omia asioitaan. (Eduskunnasta: Siitähän jää jopa säästöön!) — Uskallan väittää, että siitä saattaa jopa jäädä säästöönkin, jos haluaa. — Näin ollen ei ole perusteita, että ylimääräinen tasokorotus tehdään, kun samanaikaisesti syytetään tavallisia palkansaajia, työntekijöitä, ahneiksi, kun he yrittävät saada todella pieniin palkkoihinsa korotuksia, joilla pitää elättää perhe, maksaa vuokra, ostaa ruoat jnp.

Näin ollen tässä yhteiskunnassa on mielestäni monia paljon kiireellisempiä korjattavia asioita kuin kansanedustajien palkat. Aina löytyy syitä, kun kärsä on kipeä, jos sanotaan näin, kun halutaan perustella jokin asia. Ensin tehdään päätös ja sitten haetaan perustelut. Mielestäni tätä asiaa ei voi hyväksyä. Tulen ilman muuta äänestämään esitystä vastaan.

[7] **Jukka Gustafsson /sd:** Arvoisa puhemies! En ole tavattomasti pitänyt tämän alkukeskustelun sävystä ja sisällöstä, koska tähän on otettu juuri ne elementit ja asiat mukaan, jotka kaikki eivät tähän asiaan kuulu. Ymmärrän hyvin sen, että keskusteluun nostetaan esille taakse jäänyt työmarkkinakierros, eri palkansaajien tulokehitys, mutta haluan kunnioittaen tätä lakialoitetta todeta sieltä erään tärkeän asian, joka on jäänyt ääneen sanomatta, ja se on se, että edustajapalkkion tason tulee olla sellainen, että se vastaa edustajantoimen arvoa, tehtäviä ja vaativuutta.

Tulen puheenvuoroni loppuosassa päätymään aika kriittisiin kannanottoihin, mutta minusta on tärkeää, että eduskunta keskustellessaan, kun sen on pakko keskustella omasta palkkatasostaan, pyrkii tekemään sen mahdollisimman tasokkaasti ja tyylikkäästi. Täällä ei ole esimerkiksi vielä todettu ääneen sitä, minkä takia tästä asiasta keskusteleminen on kuitenkin perusteltua. Syy on se, että taustaselvitysten mukaan kansanedustajien palkkataso on kuitenkin jäänyt vuosina 86—99 jälkeen 15—23 prosenttia vertailuryhmien palkkakehityksestä. Myöskin meille toimitetussa tausta-aineistossa todetaan, että kun kansanedustajien A27-palkan muutos on ollut suuruusluokkaa 54 prosenttia, sen kasvu, valtion palkkaluokassa A21 peruspalkka on noussut 71,3 prosenttia, koska on ollut aivan oikein, että pieniä palkkoja on nostettu suhteellisesti enemmän.

Mutta itse asian periaatteelliseen ja käytännölliseen puoleen.

Pidän itse myöskin tärkeänä sitä, että jatkossa kansanedustajien palkat asiallisesti ottaen voisi kannanotoillaan päättää ulkopuolinen riippumaton palkkatoimikunta.

Olen myöskin sitä mieltä neljännen kauden kansanedustajana, kun esimerkiksi seuraan valiokuntien puheenjohtajien työtä ja työmäärää, että soisin heille jonkin verran korkeamman palkkatason siitä työmäärästä ja vastuusta, jonka he joutuvat kuitenkin työstään kantamaan ja jonka minun kokemukseni mukaan yleisesti ottaen myöskin valiokuntien puheenjohtajat hyvin kantavat. Minusta valiokunnan puheenjohtajan palkka voisi hyvin olla yhden palkkaluokan korkeampi.

Mutta sitten tullaan ikään kuin ytimeen. Sanoisin sen sillä tavalla, että yleensäkään yhteiskunnassa en pidä siitä, että jokin firma irtisanoo viisisataa tai tuhat työntekijää kertaheitolla. Olen sitä mieltä, että modernin yrityksen, jollei nyt mitään ihan ulkopuolista äkkinäistä tapahdu, pitäisi kyetä pidemmän aikavälin suunnitteluun niin työvoiman rakenteen, palkkatason kuin muittenkin eri tekijöitten suhteen. Sen vuoksi myöskään en pidä noin periaatteellisesti oikeana ja hyväk-

syttävänä sitä, että me mahdollisesti joutuisimme tekemään tässä tasoltaan, suuruusluokaltaan, 5 000—6 000 markan palkankorotuksen, kuoppakorotuksen. Se ei minusta nyt vaan istu, ei tähän yleistilanteeseen, enkä pidä sitä muutenkaan perusteltuna.

Sen sijaan pidemmällä aikavälillä olen sitä mieltä, että kansanedustajien palkkatason tulee olla sen kaltainen, kuin lakialoitteessa todetaan, niin että se vastaa edustajantoimen arvoa, tehtäviä ja vaativuutta. Silloin kansanedustajien lähtöpalkan taso, mikä esimerkiksi tänä päivänä on, kiistatta tarvitsee yhden kahden palkkaluokan korotuksen. Olen valmis puolustamaan sellaista palkankorotusta julkisuudessa niin työväenyhdistyksen kokouksissa, Tammelantorilla kuin eduskunnassakin, mutta en ole valmis hyväksymään kertaheitolla kolmen neljän palkkaluokan korotusta. (Eduskunnasta: Kuinka paljon sitten?) — Valistunut kuulija jo tästä, mitä sanoin, ymmärtäisi sen, mitä tarkoitan. Mutta voi sen vääntää rautalangasta. Se tarkoittaa sitä, että näkisin perusteltuna edetä asiassa jotenkin kaksivaiheisesti. Pyrin itse vaikuttamaan jatkokäsittelyssä siihen, että tästä löytyisi hyvin laaja sopu. Pitäisin tavoiteltavana sitä, että myöskin kristillisten eduskuntaryhmä — sitä eduskuntaryhmänä ja sen yksittäisiä kansanedustajia arvostan — voisi olla hyväksymässä sen tyyppistä kohtuullista palkankorotusta, jota esimerkiksi tässä itse tavoittelin.

Jättäisin sitten toisen puolen palkankorotuksen tekemisen ja arvioimisen palkkatoimikunnalle, joka harkintansa mukaan toisi sen sitten joko nykyistä eduskuntaa koskevana tai niin, että se astuisi voimaan, kun uusi eduskunta on valittu, jolloin myöskin kansalaiset pääsisivät lausumaan sanansa. Katson nyt kuitenkin, että tämä asia ei vaalien kannalta ole kaikkein tärkein, ei toiseksi eikä kolmanneksikaan tärkein. Mutta periaatteellisesti voisi ajatella tällä tavalla kuin sanoin.

Arvoisa puhemies! Lopuksi vielä haluan sanoa oman näkemykseni kulukorvausjärjestelmästä. Se on minusta perusteltu, mielekäs ja tarpeellinen. Jonkinmoisella elämänkokemuksella myöskin ennen kuin minut valittiin kansanedustajaksi, totuin siihen, että liikkuessani Suomessa tai ulkomailla minulle maksettiin päiväraha, joka oli tarkoitettu korvaamaan ylimääräisiä kustannuksia. Myöskin kulukorvauksesta me maksamme kakkosasunnon vuokran. Meillä on paljon enemmän kustannuksia tästä työstä, sen ulkopuolisia kustannuksia — autolla ajamisesta viikonloppuisin, postituksesta, vieraanvaraisuudesta — kuin kansalaiset keskimäärin tietävätkään. Sen vuoksi minusta kulukorvaus on perusteltu suunnilleen sen tasoisena kuin se nytkin on ollut, mutta olen valmis myöskin valiokuntakäsittelyssä pohdiskelemaan sen tarkennusta ja kehittämistä, mutta noin rakenteellisesti pidän sitä perusteltuna.

Toinen varapuhemies (koputtaa): Pyydän, että edustajat ovat kohtuullisen hiljaa ja kuunnellaan, mitä asianomainen puhuja sanoo.

[8] **Toimi Kankaanniemi /skl:** Herra puhemies! Edustajien palkkiojärjestelmän uusimista koskeva lakialoite on sellainen asia, että jos sitä vastustaa, syytetään populistiksi, ja jos sitä kannattaa, syytetään ahneeksi ja oman edun ajajaksi. Sellaista mallia tai lähestymistapaa ei varmaan löydykään, josta saisi kaikkien myötätunnon. Kuitenkin jotakin on tehtävissä siihenkin arvosteluun vastaamiseksi, jota on saatu tämän esityksen osalta.

Ensinnäkin olisi ollut ja olisi tietysti vielä, koska tätä ei ole päätetty, mahdollista edetä asiassa asteittain, niin kuin muun muassa ed. Gustafsson juuri totesi, ja esimerkiksi niin, että seuraavan vaalikauden alusta otettaisiin järjestelmä käyttöön. Nyt tehtäisiin jokin pienempi, esimerkiksi yhden kahden palkkaluokan, tarkistus. Silloin voisi löytyä sellainen malli, jolla voitaisiin päästä eteenpäin ilman 30 prosentin kertakaikkista korotusta, joka todella on tavattoman suuri näissä oloissa.

Arvoisa puhemies! Vertailu kansanedustajien palkkion osalta on aika hankalaa. Mehän voisimme tietysti asettaa kriteeriksi sen, että olisimme kaikkein tärkein joukko koko maassa, koska säädämme lakia ja päätämme budjetista koko kansalle. Tällöin meidän pitäisi olla Nokian pääjohtajan palkkatasolla tai vähän sen yläpuolella. Se voisi olla se huippu. Sitten taas, jotta olisimme todella kansan edustajia, meillä pitäisi olla ehkä kansan keskimääräinen palkkataso palkkamme pohjana. Kumpikaan ei varmaan voi toteutua, onneksi.

Vertailukohtana ei voida myöskään pitää yksiselitteisesti ulkomaisia parlamentteja eikä kotimaassakaan ihan mitä tahansa tehtäviä. Epäilenpä, että professorit tai aika isojenkaan kaupunki-

en kaupunginjohtajat eivät pääse siihen ansiotasoon, mikä minulla on. Mielestäni minulle maksetaan aivan riittävästi tästä tehtävästä tänä päivänä. Toki suurin ongelma on ehkä se, että esimerkiksi asumiskulut Helsingissä ovat kasvaneet ja ovat voimakkaassa kasvussa koko ajan. Se jälkeenjääneisyys on tosiasia, eli nykyinen kiinteä asumiskorvaus ei kata niitä asumiskustannuksia, jotka nyt on. Tältä osin on tapahtunut tulotason selkeää alenemista viime aikoina.

Arvoisa puhemies! Lakialoitteessa, jota kristillisen liiton eduskuntaryhmä ei halunnut tässä muodossa lähteä tukemaan, (Eduskunnasta: Itse pitää päättää palkoista!) on hyviä, myönteisiä kohtia. Ulkopuolisen palkkiotoimikunnan asettaminen on hyvä malli. Toimikunta tekee ehdotukset, jotka ovat varmasti hyvä pohja asian eteenpäin hoitamiselle.

Toinen kohta, joka on tietysti tarpeen, on — voiko sitä nyt sanoa Esko Aho -pykäläksi — pitkien poissaolojen ajalta palkkion maksamisen peruuttaminen. Sen mahdollisuuden tuominen lakiin on paikallaan.

Tässä on kyllä ongelmia, joita on vaikea ymmärtää.

Ensinnä totean, että kyllä me olemme saaneet kaikkina vuosina, minäkin kun 14:ttä vuotta olen täällä, aina kun on solmittu valtion virkaehtosopimus, sopimuksen mukaiset korotukset siihen A27-palkkaluokkaan, jossa koko ajan on oltu. Eli tänäkin vuonna on 3,1 prosentin korotus tullut. Ei siinä suhteessa ole kuoppaan jääty, mutta tietystikään palkkaluokan tarkistuksia ei ole tullut, mutta ei niitä viime vuosikymmenen alkuvuosina tullut kovin monille muillekaan suomalaisille. Esimerkiksi entisellä työalallani kuntasektorilla ei nyt niin valtavasti ole palkkaluokan tarkistuksia viime aikoina tehty.

Ongelma, joka tähän erityisesti sisältyy, on ensinnäkin kohta, jossa sidotaan asetettavaksi esitetyn ulkopuolisen palkkiotoimikunnan kädet etukäteen lakialoitteen perusteluissa. (Ed. Aittoniemi: Mikä siellä sitoo?) — Taloudelliset laskelmat, ed. Aittoniemi, osoittavat selkeästi, mikä on tarkoitus. Sivulla 7 on ehdotuksen taloudelliset vaikutukset. Siitä voidaan ainakin selkeästi lukea, mihin tämä halutaan viedä, ja valmistelussa on aivan selvästi tullut esille, että näin pyritään etukäteen sitomaan sen toimikunnan kädet, jonka asettaminen tässä mahdollistetaan. — Mielestäni tämä on vähän epärehellistä. Pitäisi tehdä niin, että asetetaan toimikunta, ja se itsenäisesti harkitsee, mikä on oikea taso palkkiolle. Ilmeisesti sen on syytä niin olla, että kulukorvaukset ja muut ehdot päätetään laissa, mutta palkkaluokka palkkiotoimikunnan esityksen pohjalta. Ulkopuolinen toimikunta päättäköön siis itsenäisesti, mikä on palkkaluokkaesitys, jonka se tekee päätöksenteon pohjaksi.

Toinen kohta on kulukorvaus. Suurin kritiikki tässä järjestelmässä tulee kulukorvauksen osalta. Pääosin yhdyn siihen, mitä ed. Gustafsson edellä totesi. Totean edelleen, että asumiskustannukset kakkosasunnosta ja päiväraha ovat itsestäänselvät asiat, jotka pitää korvata. Sen lisäksi meille tulee edustuskuluja ja matkakuluja kotimaakunnassa ja laajemminkin, edelleen tietoliikennekustannuksia jne., joiden suhteen korvaamistapa on tietysti harkittava. En näkisi mitenkään mahdottomaksi sitä, että matkoistamme pitäisimme ajopäiväkirjaa niin kuin sadattuhannet suomalaiset työntekijät pitävät joka päivä, ja niitten pohjalta voitaisiin edetä tässä. Sitten jos tuon päivärahan ei katsota riittävän muihin kuluihin, voisi olla mahdollista se, että jokin tehtävän luonteesta johtuva lisäkulukorvaus olisi vielä mukana, mutta tämä järjestelmä pitäisi saada läpinäkyvämmäksi kuin se nyt on. Jos näin halutaan tehdä, niin hyväksyttävyys tälle järjestelmälle voidaan paljon paremmin saada kuin tällä hetkellä.

Myönnän, että ongelmia tässä suhteessa on, enkä pidä itsekään siitä, että kuittien kanssa ruvetaan pelaamaan niin edustajat itse kuin tämän talon taloustoimistokaan ja edelleen toimittajat, jotka siellä peuhaisivat niitten kuittien parissa, mitä on laskutettu milloinkin. Se ei tietysti ole mikään kovin positiivinen asia kaiken kaikkiaan, mutta enemmän läpinäkyvyyttä kulukorvausjärjestelmään täytyisi saada. Sillähän on kuitenkin, tällä kulukorvauksella, tosiasiassa verotusta, meidän korkeaa marginaaliverotustamme, kierretty ja kierretään tänä päivänä. Rehellisyys olisi parempi. Ehkä rehellisyys on väärä sana tässä, mutta läpinäkyvyys olisi kuitenkin parempi ja kaikkien edun mukaista. Maksettakoon veronalaisena sellainen palkka, joka on kohtuullinen, ja sitten kulut mahdollisimman hyvin sen mukaan, mitä niitä syntyy. Sitten tällainen malli saataisiin voimaan seuraavan vaalikauden alusta, ja silloin tässä ei olisi kovinkaan paljon arvostelemista.

Mutta tältä pohjalta tätä ei ole tehty. Me olemme vielä tälläkin vaalikaudella leikanneet kansaneläkkeen pohjaosaa ja tehneet monia muita

negatiivisia päätöksiä. Ruotsissa esimerkiksi, kun katsotaan kansanedustajien palkkatasoa, se on samalla tasolla kuin meillä. Siellä on kuitenkin lamanaikaiset kansaneläkkeitten ja muun sosiaaliturvan leikkaukset kumottu niin, että on nostettu niitä etuuksia. Meillä ensimmäiseksi... (Ed. Gustafsson: Siellä on vasemmistohallitus, ed. Kankaanniemi!) — Niin on meilläkin sosialidemokraattinen pääministeri. — Meillä on menty nyt toiseen suuntaan. Meillä lähdetään siitä, että ensimmäiseksi korjataan laman jäljiltä kansanedustajien talous, sen jälkeen vasta ehkä jää aikaa ja mahdollisuuksia muiden väestöryhmien osalta tehdä parannuksia.

Arvoisa puhemies! Tietyillä korjauksilla, jos valiokunta on ne valmis tekemään, tämä on hyväksyttävissä, mutta tällaisena tätä 30 prosentin korotusta on todella näissä oloissa vielä hyvin vaikea hyväksyä.

Toinen varapuhemies (koputtaa): Pyydän huomauttaa edustajille, että annetaan puhujille puhujarauha. Kuullaan paremmin, mitä sanottavaa on, kun ei puhuta yhtä aikaa.

[9] **Pertti Turtiainen /vas:** Arvoisa herra puhemies! Kiitos siitä, että saan rauhassa puhua.

Asia, joka nyt on käsittelyssä, elikkä edustajien palkkiolakialoite, aiheuttaa varsin ristiriitaisia tunteita: Tällaistako tämä eduskuntatyö on sitten, että päällimmäisenä kysymyksenä on edustajien oma palkka? Kun aikaisemmassa työssäni noin 20 vuotta pääluottamusmiehenä joutui tappelemaan niistä penneistä, se ei ollut ollenkaan helppo asia. Jos nyt tämän lakialoitteen mukaan edetään, niin tässähän suorastaan tyrkytetään tuhansia markkoja. Se tuo tällaisen ristiriitaisen tunteen, ja epäilyn mikä nyt on vialla kokonaisuudessa.

Se hämmästyttää, että tässä perusteena, jota on käytetty, on ollut jälkeenjääneisyys ja 14 vuotta, minkä puhemies jossakin yhteydessä otti esiin. Ettäkö 14 vuotta sitten on viimeksi tarkistettu edustajien palkkioita? Se tuntuu vähän oudolta. Eikö sitä valmiutta taikka sitä taitoa tässä talossa ole ollut, että ne asiat olisi saatu korjattua ja kuntoon, jos siinä kerran vääristymiä on?

Se, mikä on kansanedustajan työn arvostus, riippuu meistä itsestämme ja osittain tiedotusvälineistä, joista muodostuu kansanedustajan työn kuva kansalaisten silmissä. Kyllä viime päivinä on katkerasti saanut kokea sen, että ei tämä nyt niin kauhean arvostettu työ ole, vaan meitä pidetään suorastaan rikollisina, laiskoina ja kaikkea muutakin. Kyllä tässä vähän housut välillä tutisee, että mitähän pahaa tässä on tehnyt, kun on kansanedustajan tehtävään valittu. Mutta osaltammehan me voimme itsekin kyllä korjata sitä ulkoista kuvaa olemalla aktiivisempia ja hoitamalla asiat niin, että poissaololukuja ei siinä laajuudessa näy tuolla taululla kuin viime aikoina on näkynyt.

Perusteita palkkiotarkistukseen on esitetty sellaisiakin, että se osaltaan aktivoi edustajia, jos palkkio nostetaan sille tasolle, että se kiinnostaa myöskin korkeasti koulutettuja ja vaativissa tehtävissä yksityisellä puolella olevia siirtymään vaalien kautta kansanedustajan tehtäviin. Mutta siihen en usko, ja samaan ed. Karhukin viittasi, että rahalla sitä aktiivisuutta ja tietoa ostetaan. Kyllä se tulee muuta kautta. Näissä tehtävissä ei voi kyllä rahalla asioita hoitaa.

Se, mikä tässä kaikkein eniten harmittaa, on tämän asian nopeatempoinen saliin tuonti ja se edellytys, että päätös tapahtuu nopeasti. Esimerkiksi meidän oman eduskuntaryhmämme kohdalta viime viikolla paikalla oli noin puolet edustajista ja kyselin, voitaisiinko tätä käsitellä vielä tällä viikolla tarkemmin yksityiskohtien ja perusteitten kohdalta, mutta annettiin ymmärtää, että tämä pitää hoitaa mitä pikimmin. Ehkä tässä taustalla on ed. Lahtelan viittaama ed. Ahon asia osaltaan vaikuttanut siihen, että pitää päätös saada nopeasti voimaan, jotta ed. Aho saa vapautuksen kaikissa muodoissaan lähteä Harvardiin opiskelemaan ja luennoimaan.

Tämän esityksen perusteet siltä osin, että on jälkeenjääneisyys kansanedustajien palkkojen kohdalla verrattuna eurooppalaiseen muuhun tasoon, mielestäni eivät ole kestävät sinällään, koska jos tälle tielle lähdetään, samoin voitaisiin nostaa vertailukohteiksi myös muiden alojen palkkataso. Jos seuraavissa tuloneuvotteluissa aletaan vertailla eri ammattiryhmien tai eri virkamieskuntien palkkoja Eurooppa-tasolla, silloin varmaan tulee aikamoisia vaikeuksia palkkojen määrittelyn osalta.

Tämä ajankohta, kun samaan aikaan on puhuttu maltillisesta tulosopimusratkaisusta ja tässä yhteydessä eduskunnassa puhutaan monin verroin korkeammista ratkaisuehdotuksista, ei istu ajatusmaailmaani moraalisesti ollenkaan. Parin viime viikon aikana on eri tahoilla puhuttu tule-

vasta mahdollisesti kolmevuotisesta tuloratkaisusta, joka edellyttää maltillisia palkkaratkaisuja, ja voitte arvata, että jos eduskunnassa tehdään tämän lakiehdotuksen mukainen päätös tasollisesti, kyllä paineet tulevat olemaan melkoiset syksyllä, kun lähdetään neuvottelemaan tulevista tuloratkaisuista, sillä ihan samalla lailla oikeus on vaatia eri ammattiliittojen ihmisille rahaa heidän tekemästään työstä.

Tämän esityksen perusteiden kohdalta mielestäni on epäselviä asioita, mitä olisi syytä valiokunnassa selvittää osaltaan, kun asia joka tapauksessa valiokuntaan menee: Mikä on kansanedustajan työn vaativuus? Liitetiedoissa meitä on verrattu erilaisiin ammattiryhmiin, enkä ollenkaan pidä sitä oikeana vertailutapana. Jos haluamme todellisen vertailupohjan siihen, silloin ulkoisen toimikunnan pitää lähteä määrittelemään kansanedustajan työn vaativuus siltä osin, kuinka vaativaa tämä on verrattuna johonkin muuhun työhön, ja määritellä vertailukohde, onko se yritysmaailman keskijohto vai mikä se onkaan. Ollilatasoon en kyllä usko mahdollisuuksia olevan ja onko mitään perusteitakaan. (Ed. Gustafsson: On sitä yleisellä tasolla määritelty tuossa, kun lukee sen tarkasti!) — Tehtävien kohdalta ei ole mielestäni tarpeeksi tarkkaan määritelty, ja jos tällainen määrittely pystytään uskottavasti tekemään ja toteuttamaan, se tietysti antaa enemmän pohjaa tähän vertailuun jatkoa ajatellen.

Samoin kun esillä on ollut 14 vuoden ongelma, tässähän olisi pitänyt selkeästi määritellä sekin, että jatkoa ajatellen yleinen kehitys sidotaan ryhmän yleiseen kehitykseen, mikä sitten valitaankaan, ettei syntyisi uudelleen tällaista tilannetta, mikä nyt on syntynyt.

Samoin minua on hämmästyttänyt ikälisäjärjestelmä, kun eduskuntaan tulin, se että tällainen portaittainen järjestelmä on olemassa. Tässä on kovasti sen puolesta puhuttu, että tällainen pitää olla ja sitten vielä lisätä palkkiota valiokuntien puheenjohtajien kohdalta. Esimerkiksi ed. Gustafsson viittasi siihen, että hän hyväksyy sen, että valiokuntien puheenjohtajilla on vielä yhden portaan ylempi palkkio. Tämä ei oikein istu siihen keskusteluun, mitä käytiin ed. Ahon lomanpyynnöstä. Silloin puhuttiin luottamustoimesta. Tietääkseni missään luottamustoimessa ei tämmöistä ikälisäjärjestelmää tunneta. (Ed. Gustafsson: Sen sijaan siihen vaativuuteen se istuu!) — Jos me tälle tielle lähdemme, silloinhan voimme tarkastella myös esimerkiksi kunnanvaltuustoissa olevien valtuuston jäsenten toimintavuosien määrää ja määritellä myös palkkiot sielläkin sillä tapaa, samoin kuntayhtymien luottamushenkilöiden. Tässä on monenlaisia mahdollisuuksia tarkastella asiaa.

Kulukorvaukset ovat sellaisia, että niissä ei varmaan koskaan päästä sellaiseen tasavertaiseen tilanteeseen, että järjestelmä kohtelee oikeudenmukaisesti kutakin. Kyllähän aivan varmaa on, että niillä kulukorvauksilla, mitä nyt maksetaan kullekin edustajalle, pärjää eivätkä kulut ylity, koska sen mukaan pitää elää, mitä kulukorvausta maksetaan eduskunnasta.

Itse lakialoitteeseen, joka pitää sisällään korotusehdotuksen: Se on niin tuntuva korotusehdotus, (Ed. Rönni: Missä pykälässä se on?) — että minä en ainakaan tämän tasoista korotusehdotusta tule hyväksymään siinä vaiheessa, kun tämä muuttuu markoiksi valiokunnan käsittelyn jälkeen.

[10] **Pentti Tiusanen /vas:** Arvoisa puhemies! Tämä kansanedustajana oleminen ei todellakaan ole mikään kutsumustehtävä eikä ammatti, vaan tämä on ennen muuta luottamustoimi. Näin ollen ei voida lähteä vertaamaan myöskään tämän tehtävän palkkioita joihinkin ministeriön virkamiesten palkkioihin tai palkkoihin. Kuten joku aivan hyvin totesi, että on joko ahne tai populisti, minä ainakin mieluummin tässä asiassa olen populisti kuin ahne.

Julkisuudessa ja kansalaisten kirjoituksissa on viitattu tulosvastuuseen ja tulosohjaukseen eli kansanedustajien tulosvastuuseen tekemisistään, ja kyllä ed. Tennilän luettelo siitä, minkälainen on kansakunnan tila, on sikäli ihan vakavaa kuultavaa meille kaikille, kun ajattelemme eläkeläisten tilannetta ja lapsiperheiden sekä työttömien, kohonneita terveydenhoitokustannuksia jne. Siihen joukkoon nähden ei ehkä meidän halumme nostaa palkkioitamme tunnu kovin perustellulta. (Ed. Korkeaoja: Onko huono omatunto?)

Moni muu on jälleen tuonut sen asian esille, miten ministeriössä tai paremmin palkatuissa piireissä meille naureskellaan ja hymyillään, kun olemme niin pienellä palkalla liikkeellä. Mielestäni näkökulma, mistäpäin asiaa katsotaan, on hyvin tärkeä.

Riippumattomuudesta on puhuttu ja, aivan oikein, tietysti meidän pitää taloudellisesti olla riippumattomia, kun ei kansanedustajaa kohta enää saisi "lahjoakaan" jne. Mutta kun äänestet-

tiin vaalirahoituksen julkisuudesta, muistaakseni enemmistönä oli "poissa", eli se joukko ei kovin paljon pysty motivoimaan ja argumentoimaan palkkioiden vahvaa korottamista. (Ed. S. Lahtela: Ketkä olivat vastaan?)

Kansanedustajien tasa-arvoinen asema on tärkeä ja keskeinen asia, ja se mielestäni on hyvä pitää mielessä. Eduskunta on myös äänestänyt aikaisemmin pankkivaltuusmiesten palkkioista. Silloin esityksen teki puhemiesneuvosto. Vanhan perustuslain aikana puhemiehen yhteenveto tuli sen keskustelun pohjalta, mitä puhemiesneuvostossa käytiin. Nyt tämä asia on tuotu saliin kansliatoimikunnasta ja sitten se viedään valiokuntakäsittelyn jälkeen kansliatoimikuntaan, ja jälleen on jokin muu kulissi, jonka taakse voidaan mennä. Sen vuoksi nämä keskustelut nyt ja sitten, kun tämä asia palautuu tänne, ovat hyvin tärkeitä.

Ehkä ajattelu, että tämän tyyppisen asian pitäisi tulla voimaan tulevan eduskunnan aikana eikä tämän eduskunnan aikana, joka asiasta päättää, olisi erityisen perusteltu tapa lähestyä tätä asiaa. Näin ollen mielestäni oikea tapa olisi edelleenkin viedä tätä asiaa eteenpäin niin, että ongelmallisin kohta eli kulukorvausjärjestelmä pystyttäisiin poistamaan sellaisena kuin se tähän saakka on ollut. Se sisällytettäisiin palkkioon ja lähdettäisiin ensiksi siitä, että näin tehtäisiin. Sitten katsottaisiin, onko palkkio riittävä, jos palkkio olisi esimerkiksi 34 000 markkaa kuukaudessa, mitä esimerkiksi nykyinen kulukorvaus verollisena palkkion kanssa merkitsee.

Onko parempia kansanedustajia, jos maksetaan parempia palkkioita? Mielestäni ei ole eikä arvostusta tietenkään kansalaisilta palkkion mukaan saa, vaan sen mukaan, minkälaisia päätöksiä, minkälaista työtä eduskunta tekee. Tässä yhteiskunnassa on koko joukko ihmisiä, jotka muun muassa julkisissa tehtävissä tekevät erittäin tärkeätä työtä paljonkin pienemmällä palkalla ja palkkiolla kuin me kansanedustajat.

Edellisessä työssäni kirurgina, kun yöllä leikkasin umpisuolen, käteenjäävä summa ihmisen elämän pelastavasta toimenpiteestä oli 30 markkaa. En ajatellut, että onpa työni ala-arvoista, kun saan siitä vain 30 markkaa. Enkä ajattele nytkään, että tämä työ olisi jotenkin huonoa, heikkoa tai vähän niin kuin häveten tehtävää sen takia, että palkkio on, mikä on. Kyllä tällä palkkiolla ja kulukorvauksella tätä työtä aivan hyvin voi ja sietää tehdä. Mutta tietysti sitten hävettää, jos tehdään ja teemme yhdessä tai yksin vääriä ratkaisuja. Arvostus ei ole kiinni siitä, miten paljon maksetaan palkkaa tai palkkiota.

Tietysti edelleen eletään presidentinvaalien jälkeistä aikaa ja se, että ed. Esko Ahon aikomuksista päättäminen on johtanut omalta osaltaan tähänkin tilanteeseen, kai lienee tosiasia.

Lopuksi haluaisin todeta, että on aivan oikein, että palkkio- ja kulukorvaussysteemiin paneudutaan, mietitään sitä ja ratkaistaan, tehdään parempia malleja ja käytäntöjä, mutta sen mielestäni pitäisi tapahtua niin, että kulukorvaus sisällytetään palkkioon ja taso pysyisi kutakuinkin nykyisenä. Ed. Gustafsson, yksi palkkaluokka olisi mielestäni ehdoton maksimi, mutta olisi järkevintä pysyä nykyisessä bruttotilanteessa ja lähteä sitten vasta toisessa vaiheessa katsomaan, onko tarpeellista nostaa palkkion tasoa.

11 **Veijo Puhjo /vas:** Herra puhemies! Meillä on nyt käsittelyssä ed. Kalliomäen ym. aloite edustajanpalkkiolaista annetun lain muuttamisesta. Eduskunnassa toimitaan kuitenkin vakiintuneiden tapojen mukaan. Vakiintuneen käytännön mukaan valiokunnissa otetaan yksittäisen edustajan lakialoite käsittelyyn, mikäli siihen on saatu yli sadan kansanedustajan allekirjoitus. Kun nyt kuitenkin tämän edustajanpalkkiolakiesityksen on allekirjoittanut vain yhdeksän edustajaa, niin sitä ei kuulu siten valiokunnassa ottaa käsittelyyn lainkaan.

12 **Sakari Smeds /skl:** Arvoisa puhemies! Toivon, että tämän lakialoitteen käsittelyn yhteydessä kysymyksille ja kritiikille on aidosti sijaa. Mikäli perusteita ilmenee, kuten uskon, toivon, että lakialoitteessa esitetty palkkiokokonaisuuden muutos voisi myös muuttua.

Itse suhtaudun tässä hahmoteltuun kokonaisuuteen, korotustasoon, varsin kriittisesti ja koen sen hyväksymisen hyvin vaikeana. On mielestäni selkeää, että palkkiojärjestelmässämme on kyllä korjaamisen tarvetta. Se on myönnettävä. Yksi semmoinen korjaamisen tarpeen kohta on kulukorvauksiin sisältyvässä asuntokorvauksessa, joka ei ole ollut riittävässä suhteessa kustannustasoon. Kun 90-luvun alussa lamavuosina asuntojen hinnat ja vuokrataso Pääkaupunkiseudullakin jonkin verran laskivat, kulukorvaus pysyi ennallaan. Nyt on käynyt toisin päin, asuntojen hinnat ja vuokrataso ovat nousseet, asunto-

korvaus on säilynyt ennallaan. Jonkinlainen selkeämpi yhteys asuntokorvauksella ja kustannustasolla pitäisi mielestäni olla.

Toiseksi, korjaamisen tarvetta on mahdollisesti valiokuntien puheenjohtajien palkkioiden osalta. On olemassa erityistehtäviä, joista voisi olla paikallaan suorittaa pieni lisäkorvaus.

Suhtaudun ajatukseen palkkiotoimikunnan perustamisesta myös kohtuullisella ymmärtämyksellä. Koen kuitenkin tässä lakialoitteessa olevan linjan hyvin ristiriitaisena siinä suhteessa, että toisaalta palkkiotoimikunnalle halutaan antaa itsenäinen mahdollisuus harkita, mikä edustajien palkkiotason tulisi olla, mutta sitten toisaalta lakialoitteessa hyvin yksityiskohtaisesti ikään kuin evästetään ja kuvataan, että tässä on nyt se oikea järjestelmä.

Neljänneksi, pidän myös hyvänä ja ihan välttämättömänä palkkiojärjestelmän muutosta siltä osin, että palkkion pidättäminen pitkän poissaolon ajalta on mahdollista.

Tässä lakialoitteessa ei kuvata edustajien käteenjäävän palkan muutosta kovin selkeästi, vaikka hyvinkin yksityiskohtaisesti muutostoiveet on linjattu. Pienen laskelman jälkeen päädyin itse siihen, että jos arvion kohteeksi otetaan ensimmäisen kauden kansanedustaja, joka tulee maakunnasta, jolla on täällä vuokra- tai omistusasunto ja jonka veroprosentti on noin 40 prosentin tasolla, peruspalkka tullee nousemaan, jos tämän lakialoitteen viesti siis toteutetaan, nettomääräisesti noin 3 300—4 700 markkaa riippuen siitä, kumpi tässä lakialoitteessa esitetystä palkkaluokasta otettaisiin käyttöön.

Kulukorvausten puolella lakialoite on muotoiltu niin, että näyttäisi siltä, että kulukorvaukset pienenisivät, mutta näin itse asiassa ei tule tapahtumaan johtuen verokohtelun muutoksesta. Ensimmäisen kauden kansanedustajalle, joka tulee maakunnasta ja jolla on oma asunto, käteenjäävä palkka tämän lakialoitteen allekirjoittajien toiveen mukaisesti nousisi vähintäänkin 4 000 markkaa kuukaudessa. Jos ylempi palkkaluokka toteutetaan, korotus on noin 5 300 markkaa näillä oletuksilla, jotka totesin. Tämä korotustaso on mielestäni yli sen, mitä on pidettävä kohtuullisena.

Lakialoitteen tueksi on esitetty joitakin perusteluja, joita pidän puutteellisina. Ensinnäkin suomalaisia kansanedustajia on verrattu eurooppalaisiin kollegoihimme ja siltä pohjalta on sanottu, että olisimme ikään kuin alipalkattuja. On kyllä hyvin vaikea osoittaa, vaikka tässä lakialoitteessa niin pyritään tekemään, missä suhteessa suomalaisen kansanedustajan palkkataso eurooppalaiseen on. Järjestelmät ovat hyvin erilaisia. Etuudet ovat niin monimuotoisia, että niin suoraa vertailua, mitä lakialoitteessa on tehty, ei voi suinkaan tehdä.

Esimerkiksi yhden eurooppalaisen maan kohdalla palkkiota ei suinkaan makseta kuukausittain vaan neljätoista kertaa vuodessa. Se on sen kaltaista luovuutta, jota monet parlamentit näyttävät historian aikana harrastaneen. (Ed. Gustafsson: Se on yleinen tapa myös tavallisten palkansaajien kohdalla Espanjassa!) — Nämä kaikki erilaisuudet täytyy huomioida, jonka jälkeen vasta voidaan todeta, missä suhteessa suomalaisen kansanedustajan palkkataso on eurooppalaisiin.

On varmasti niin, että keskitasoon verrattuna suomalaisten kansanedustajien palkka on alhaisempi, mutta näin on tässä maassa muidenkin palkansaajaryhmien kohdalla. Suomessa palkkataso useisiin maihin verrattuna vain tahtoo olla alhaisempi. Onko tämä nyt se viesti, jonka eduskunta haluaa muillekin palkansaajille ensi syksyä ajatellen viestittää, tavoitteena korkeampi eurooppalainen taso? Tämä peruste ei mielestäni kestä, vaan ratkaisu tulee tehdä suomalaisen yhteiskunnan lähtökohdista käsin.

On esitetty perusteluja ja laskelmiakin siitä, että kansanedustajien palkka on jäänyt jälkeen muista suomalaisista palkansaajista. Tämä on mielestäni kyllä oikea vertailupohja. Näin vertailuja tulee tehdä. Niitä tulee analyyttisesti tutkia. Jälkeenjääneisyys ei kuitenkaan välttämättä ole niin suuri kuin tässä lakialoitteessa halutaan ymmärtää. Tilastokeskuksen mukaan, jos edustajien palkkojen muutosta verrataan vuodesta 90 viime vuoden loppuun valtion virkamiesten palkkoihin nähden, jälkeenjääneisyys olisi bruttomääräisesti noin 1 650 markkaa kuukaudessa ja verrattuna valtion kaikkiin työntekijöihin jälkeenjääneisyys olisi siis bruttomääräisesti alle 2 000 markkaa. Luulisin, että jos korotustaso olisi tässä luokassa, kansalaistenkin näkökulmasta nämä muutokset olisivat paremmin hyväksyttävissä.

Tuohon lakialoitteeseen sisältyy mielestäni lähes huvittava mutta vähän ongelmallisempi yksityiskohtainen perustelu, kun lakialoitteessa tunnetaan suurta huolta siitä, että keskimääräinen laskennallinen jälkeenjääneisyys johtuu yleiskorotusten muodosta eli siitä, että pienimpiä palk-

koja on nostettu suhteellisesti eniten. Mielestäni on kyllä ylipäätään hyvä, jos työmarkkinoilla kyetään tekemään pienituloisia suosivia palkkaratkaisuja.

Lakialoite on puutteellinen mielestäni siltäkin osin, että taloudellisten vaikutusten osalta eläkemenojen vaikutuksia ei ole arvioitu. Mutta tämä on varmasti semmoinen puute, joka valiokuntakäsittelyn yhteydessä on korjattavissa. Eduskunnalle on hyvä selkeästi esittää myös se, millä tavoin kansanedustajien eläkemenot ja sopeutumistukijärjestelmän menot tulevat muuttumaan.

Arvoisa puhemies! Toivon, että valiokuntakäsittelyn yhteydessä tätä esitystä voitaisiin vielä kohtuullistaa ja saattaa oikeudenmukaisemmalle tasolle. Tässä muodossa, jossa lakialoite nyt on eduskunnalle jätetty, sitä on hyvin vaikea kannattaa.

[13] **Unto Valpas /vas:** Arvoisa puhemies! Uudesta edustajasta tuntuu siltä, että tämä asia on pitkälti etukäteen sovittu, vähän niin kuin tuntui silloinkin, kun ed. Esko Ahon lomasta täällä keskusteltiin. Voivatpa nämä asiat liittyä jotenkin yhteenkin, niin kuin täällä on vähän epäilty.

Tutkimusten mukaan tuloerot ovat Suomessa kasvaneet viime vuosina. Nyt esillä oleva palkkiolain muutos tulee johtamaan siihen, että kansanedustajien palkkiot tulevat nousemaan moninkertaisesti verrattuna esimerkiksi tämän vuoden maltillisena pidettyyn 3,1 prosentin tuporatkaisuun. Sitä ei suoraan esityksessä sanota, mutta näin tulee käymään, että korotus tulee olemaan todennäköisesti yli 30 prosenttia.

Kansanedustajien palkkioiden nousu esitetyllä tavalla on huono signaali, ja se houkuttelee muitakin suurituloisia kasvattamaan palkkojaan ja palkkioitaan. Esitetty malli siis rohkaisee lisäämään tuloeroja edelleenkin. Tämä ei ole oikein, koska tuloeroja pitäisi kaventaa. Entisten valtionyhtiöiden johtajat ja monet muut, entinen tasavallan presidentti Ahtisaari mukaan luettuna, ovat antaneet jo huonoja esimerkkejä ahneudesta ja itsekkyydestä. Kansanedustajien ei pitäisi mielestäni liittyä tähän joukkoon.

Täällä on tehty vertailuja. Vertailen tässä kansanedustajien palkkioita pienituloisten saamiin tuloihin. Tässäkin salissa on puhuttu monta kertaa pienituloisten palkkojen jälkeenjääneisyydestä. Me tiedämme, että viime vuosina ei ole esimerkiksi työttömiä, opiskelijoita ja eläkeläisiä kohdeltu tasavertaisesti, jos tarkastellaan heidän tulokehitystään. Käytännön toimia näiden pienituloisten ryhmien hyväksi ei ole saatu aikaan täällä, vaikka näistä asioista on paljon puhuttu. Päinvastoin vielä viime syksynä tässä salissa tehtiin leikkaus muun muassa kansaneläkkeen pohjaosaan.

Nämä taustat huomioiden kansanedustajien palkkioiden roima korotus tuntuu nyt todella pahalta. Meidän pitäisi pystyä antamaan joitakin myös pienituloisille, ennen kuin ryhdytään korottamaan omia palkkioita näinkin suurin lukemin. Maamme talous antaisi nyt mahdollisuuden hoitaa pienituloisten asiat paremmin, niin ettei leipäjonoja tarvittaisi. Näyttää kuitenkin siltä, että halua ei ole ainakaan vielä hoitaa näitä asioita kuntoon. Tämä on tietenkin valitettavaa.

Arvoisa puhemies! Mitä tulee kulukorvauksiin, niin jos järjestelmä halutaan tehdä oikeudenmukaiseksi ja muiden kansalaisten kanssa vertailukelpoiseksi, silloin on mentävä tosite- ja päivärahamenettelyyn eli todellisten kulujen korvaamiseen. Menettely toisi lisää byrokratiaa, se on totta, mutta muuta keinoa ei ole, jos halutaan, että toimimme tässä asiassa täysin läpinäkyvästi. Helpompiakin keinoja voi olla; toivottavasti ne löytyvät.

Kaiken kaikkiaan nyt annettu esitys on huono, ja se ei ainakaan lisää meidän uskottavuuttamme kansalaisten silmissä. Meidän omat asiamme ovat olleet tänä keväänä aivan liian paljon esillä tässä salissa.

Arvoisa puhemies! En tule hyväksymään nyt esitettyä lakialoitetta.

Ed. Granvik merkitään läsnä olevaksi.

---

[14] **Erkki Pulliainen /vihr:** Arvoisa puhemies! Syytä on ehkä aluksi vähän palauttaa mieliin, mitä tässä asiassa on aikaisemmin tapahtunut, mikä luo vähän pohjaa tämän päivän tilanteen arviointiin.

Vuonna 87 työnsä aloittanut eduskunta aloitti uudella edustajanpalkkiojärjestelmällä. Silloin varsin olennainen muutos aikaisempaan oli se, että valtion virkamiesedustajat menettivät kaksoispalkkauksensa. Hehän olivat saaneet puolet siviilivirkansa palkkauksesta edustajanpalkkion päälle. (Ed. Stenius-Kaukonen: Eikö se ollut

kaksi kolmasosaa?) — Taisi olla puolet. Ainakin minulle kerrottiin, että puolet, koska minä silloin tänne satuin luiskahtamaan sisälle ja sillä odotuksella tulin tänne, tietoisena siitä että se puolikas häipyy pois. — Tämähän merkitsi käytännössä sitä, että silloin 87 keväällä henkilökohtainen palkkanikin putosi tasan 7 000 kuukaudessa, joka kuitenkin veroprogression johdosta merkitsi 2 500:n nettomääräistä käteentulevan palkan pienennystä.

Arvoisa puhemies! Kun tällaisia vertailuja tehdään, silloin on erittäin tärkeätä, että pidetään erillään palkka ja kulukorvaukset. Jos rohkenen arvioida eräitä täällä käytettyjä puheenvuoroja, jotka olen yrittänyt tarkkaan kuunnella, niin ovat vähän menneet sekaisin asiat. Se on vähän huono homma meidän kaikkien kannalta. Nämä asiat on pidettävä mielestäni aivan tismalleen erillään toisistaan.

Vielä totean sen, että mehän yritimme sitten heti kohta 80-luvun lopulla silloista järjestelmää korjata. Meillä oli täällä Vihmolan työryhmä työmarkkinajohtaja Vihmolan johdolla. Siinä oli tällaista palkkatoimikuntaa vähän etsitty. Olin sen työryhmän jäsenenä. Silloin me teimme mielestäni erittäin hyvän ehdotuksen, jossa äsken mainitsemani periaate oli mielestäni viety aivan hyvään, selvään jakoon: palkka palkkana ja kulukorvaukset kuluja vastaavasti kuluina. Siinä vain kävi sitten sillä tavalla, että eräs puolue, merkittävä puolue, viime hetkellä veti länget kaulaan, ja niin se homma meni läskiksi. Niin sitä ei voitu toteuttaa silloin.

Se, mikä silloin jäi erittäin pahaksi ja erittäin periaatteellisesti kiusalliseksi asiaksi, oli se, mikä oli tämän periaatteen vastaista, minkä äsken jo pari kertaa totesin: Meidän kulukorvaukseemme on tullut verollinen ja veroton osuus. Sehän merkitsee sitä ajatuksellisesti, että kuitenkin kulukorvaus on jollakin tavalla tuloa. Silloin koko järjestelmä hämärtyy perustavaa laatua olevalla tavalla. On erittäin tarpeellista, että systeemi selkiytyy niin, että kulut ovat kuluja ja palkka on palkkaa ja että kulukorvaus vastaa niitä kuluja, mitä edustajantoimesta aiheutuu.

Tässä, jos minä olen ymmärtänyt oikein, on lähdetty siitä, että siinä on yleinen päivärahasysteemi pohjalla, 157 markkaako se tällä hetkellä on. Sitten on lähdetty siitä, että meillä on se kakkosasunto. Onhan se nytkin niin, että pitää olla näyttö, että on kakkosasunto. Eräillä edustajilla on ollut vähän huono muisti lähimenneisyydessä, onko minulla kakkosasunto vai eikö minulla ole kakkosasuntoa, ja sitten käräjäoikeus on pohtinut sitä, oliko minulla kakkosasunto vai eikö minulla ollut kakkosasuntoa. Toisin sanoen huonomuistiset on palautettu ruotuun käräjäoikeuden tai vähän korkeamman oikeusasteen kautta, mutta lähtökohta on selvä.

Edelleen on aivan selvä asia, ihan pelkästään Hesaria seuraamalla tietää, mikä pääkaupungissa on semmoisen yksiön tai kaksion vuokratason kehitys. Sehän on niin kuin nuin ja nuin ja nuin ja pääasiassa nuin, elikkä nousee ja laskee ja pääasiassa nousee johtuen siitä, että ihmiset ovat niin typeriä, että muuttavat pääkaupunkiin, tänne ydinkaupunkiin, asumaan ja sillä tavalla nostavat vuokratasoa. Ei siinä mistään muusta ole kysymys. Varsin ajattelematonta toimintaa kansalaisten taholta.

Ajatellaan sitten, mikä on kohtuullinen palkkataso. Ed. Tiusanen oli aivan oikeassa siinä, että kysymys on luottamustehtävästä. Luottamustehtävässä kuitenkin, ed. Tiusanen, vertailukohta ei ole suinkaan mikään valtion johtava virkamies, hyvänen aika sentään. Älkää sekoittako meitä heihin! Vastaavia luottamustehtäviä löytyy muista parlamentaarisesti hallituista maista. Silloin vertailukohta on se tehtävä siellä ja se tehtävä täällä. Sitten kun tehdään palkkavertailu, se pitää tietysti tehdä oikein, ed. Tiusanen, eikä väärin. Silloin pitää ottaa selville, mitenkä se palkka muodostuu, eikä sotkea kulukorvauksia siihen, niin kuin täällä eräät edustajat ed. Tiusanen mukaan lukien äsken tekivät. Nämä asiat mielestäni ovat loppujen lopuksi hyvin selkeitä, kun ne selkeinä otetaan. (Ed. Kuoppa: Kulukorvaus ja palkka ovat eri sarakkeissa tilinauhalla!) — Niinhän ne ovat, ed. Kuoppa, mutta kun ne ovat nytkin jo menneet sekaisin sen takia, että siellä on se verollinen ja veroton. Sellaisesta systeemistä, jolla tämä asia hämärretään, pitää, ed. Kuoppa, päästä eroon. Siinä suhteessa asia on menossa ihan oikeaan suuntaan, ed. Kuoppa.

Toisin sanoen minun mielestäni tämä uudistus, muutos, on aivan oikean suuntainen. Se, mikä koskee kulukorvausta, sen kulukorvausosan täytyy vastata kulloisiakin kuluja selvästi. Kulukorvaus on korvaus kuluista, eikä se ole palkanlisä. Kun tästä pidetään kiinni, tämä on paljon paljon yksinkertaisempi ja selvempi asia, kuin miltä se monen monen puheenvuoronpitäjän puheitten perusteella näyttää.

[15] **Marjatta Stenius-Kaukonen /vas:** Arvoisa puhemies! Ed. Gustafsson totesi, että on nostettu esiin sellaisia kysymyksiä, jotka eivät tähän asiaan kuulu. En nyt varmuudella ymmärtänyt, mitä hän tarkoitti, mutta omasta mielestäni tähän asiaan kuuluvat ne korotukset, mitä muut kansalaiset ovat saaneet, semminkin kun perusteluna sille, että korotukset eivät voi olla korkeita, on sanottu, että nyt ovat suhdanteet ylikuumenemassa ja tämän vuoksi ei voida tehdä korotuksia. Minun mielestäni tämän perustelun pitää koskea myöskin kansanedustajia. (Ed. Gustafsson: Mutta se ei yksin riitä!) Jos muille sanotaan näin, sen pitää silloin yhdenmukaisesti koskea myöskin kansanedustajien palkkioita.

Täällä on tuotu esille tuloratkaisuissa tulleet korotukset, keskimäärin 3,1 prosenttia. On tuotu esille myöskin työttömien ja muiden päivärahansaajien sekä eläkeläisten saamat korotukset tai osalla miinukselle menemiset. Itse kun arvioin näitä asioita, minulle merkitsee erityisen paljon se, miten kaikkein heikoimmassa asemassa olevia kansalaisia kohdellaan.

En voi mitenkään pitää oikeudenmukaisena sitä, että kun veroratkaisut nyt on tehty ja tällä viikolla loppuun käydään tämän vuoden osalta, niin näille päivärahan saajille ei ole löytynyt lainkaan verohelpotuksia, kun puhutaan alle 4 000 markan päivärahan saajista, jotka eivät hyödy valtion tuloveroasteikon kevennyksistä lainkaan. Näitä päivärahansaajia on noin 190 000 työmarkkinatuensaajan lisäksi sairauspäivärahansaajista noin 22 prosenttia — laskeskelin tuossa, kun sain tilastot, että noin 65 000 päivärahansaajaa. No, hehän eivät saa päivärahaa välttämättä koko vuotta, mutta kuitenkin se kuvaa tasoa. Äitiyspäivärahansaajista tai vanhempainrahansaajista 34 prosenttia, ja tämä oli muistaakseni noin 35 000 henkeä, saa alle 4 000 markkaa kuukaudessa. Äitiyspäiväraha vanhempainrahan kanssa yleensä kestää täyden vuoden, tietysti ne eivät välttämättä satu samalle kalenterivuodelle.

Näille päivärahansaajille ei ole löytynyt valmiutta tehdä verohelpotuksia lainkaan. Tosin valtiovarainvaliokunnan kahdessa mietinnössä, jotka tänään on pöydille jaettu, on mielestäni tähän asiaan ensimmäistä kertaa vakavasti kiinnitetty huomiota, että ei voi olla niin, että nämä ryhmät jätetään kokonaan vaille verohelpotuksia, kun hallitusohjelmaan on kirjattu, että saman suuruisina kaikkiin tuloluokkiin veronkevennykset tehdään ansiotuloihin. Nämähän ovat kaikki ansiotuloja. Eläkeläisten tilanteesta on puhuttu paljon. En palaa siihen enempää kuin toteamalla, että osalla heistä on reaalisesti mennyt miinukselle monta vuotta. Jos näiden ryhmien kohdalla ei ole valmiutta nyt kesken vuoden tehdä mitään korotusta, kun kaikille muille on korotukset jaettu ja ansiopäivärahan korotus on ollut 50 penniä, työmarkkinatuen markka — se on tällä hetkellä 122 markkaa — niin mielestäni ei sitten pitäisi löytyä sellaista perustetta, joka tekee kesken vuoden perustelluksi tehdä kansanedustajien palkkioihin merkittävät korotukset.

Tätä taustaa vasten katson tilannetta. Viime viikolla käsittelimme asiaa omassa ryhmässäni. Muut ryhmämme jäsenet ovat jo kertoneet, mitä siellä tapahtui. Itse ehdotin, että jos tämä hyväksytään, sen pitäisi tulla voimaan vasta seuraavan vaalikauden alusta. Sitä ratkaisua on moni muukin edustaja esittänyt. Puheenjohtajallamme oli sellaiset eväät, kun ryhmänjohtajien kokoukseen meni, että tämäkin ehdotus piti tuoda esille. Tästä emme kaikki olleet yhtä mieltä, mutta paikalla olleista useat olivat samaa mieltä kanssani, ja puheenjohtajan saamat eväät olivat aivan selvät: tämä pitää tuoda esille. Siitä olimme kaikki yksimielisiä, että vasemmistoliiton eduskuntaryhmä on mukana vain, jos kaikki muut eduskuntaryhmät tämän hyväksyvät. Meillä on kristillisten ryhmä, joka ei ole tätä hyväksynyt, kun tulos ei vastannut keskustelua, mitä ryhmässäni käytiin.

Edelleen ovat ed. Gustafsson ja useat muutkin toivoneet, että voitaisiin vielä hakea jonkinlaista muuta ratkaisua kuin lakialoitteessa on. Kun tätä valiokunta käsittelee, omakin toivomukseni on se, että voitaisiin pohtia, millä tavalla tätä voitaisiin vielä muuttaa. Voimaantulon siirtäminen seuraavaan vaalikauteen voimaantulon porrastaminen vähintään ovat asioita, joilla mielestäni esitystä pitäisi korjata.

Myös budjettiraamit ovat tulossa käsittelyyn. Tiedämme kaikki, minkälaiset raamit on annettu ja minkälaiset ukaasit on eduskunnalle esitetty, että raameissa on sitten pysyttävä; no itse en pidä sitä perustuslain mukaisena, että eduskunnalle asetetaan raamit kaulaan, ettei muutoksia saa tehdä.

Kaikki nämä tekijät huomioon ottaen mielestäni meidän pitäisi olla johdonmukaisia. Kansanedustajien palkkauksessa ja palkkioissa on ongelmia, jotka on tuotu esille, mutta silloin, kun lähdetään niitä korjaamaan, pitää ottaa huomioon, mitä muilta kansalaisilta edellytetään.

[16] **Matti Kangas /vas:** Arvoisa puhemies! Edustajanpalkkiosta annettu lakiehdotus on mielestäni huonosti harkittu. Juuri kun muille kansalaisille työehtosopimusneuvotteluissa annettiin palkankorotuksia 3—4 prosentin mukaan, niin me edustajat olemme ottamassa moninkertaisen potin kansantulon kakusta, niin kuin tekevät optiomiljonäärit, joita olemme täällä tuominneet, aina entistä presidenttiä myöten.

Kun Suomessa yritetään kasata syksyllä uutta tupoa, ei ole vaikea arvata, mitä työpaikoilta vastataan. Muun muassa ed. Turtiainen on kiinnittänyt tähän huomiota. Itse kyllä kannatan tupoa ensi syksynä. Se on parasta, mitä maallemme voisi tulla tulevina vuosina, mutta sen takia meidän tulisi hillitä palkankorotushaluja, varsinkin kun olemme sellainen ryhmä, joka voi itse päättää omista palkoistaan.

Lakiesityksessä esitetään, että ulkopuolinen viisaitten ihmisten ryhmä päättäisi edustajien palkoista tulevaisuudessa. Tämä on vähintä, mitä voidaan tehdä. Mutta sanoisin, että jos vuonna 86 viimeinen kuoppakorotus on tehty, jos silloin olisi viisaitten miesten taikka naisten ryhmä perustettu, niin me olisimme nyt niissä palkkaluokissa, joita nyt haetaan tällä lakiesityksellä. Eli olisi verrattu, mitä muita palkkoja oli siihen aikaan kansanedustajien palkkojen tasalla, ja niitä olisi koroteltu pitkin vuosia. Sanoisiko, että tavallaan itse me tulevaisuudessakin palkoista päätämme, mutta se siirretään täältä vain pois ja hoidetaan vähän siistimmin.

Olen itse lähtöisin siitä porukasta, joka sai 3,1 prosenttia kevään tes-neuvotteluissa. Sen verran vähän aikaa sieltä on ollut pois, että tällaiset, joita täällä esitetään palkankorotuksina, tuntuvat kohtuuttomilta. Ajattelen niitä yhden markan korotuksen saaneita työttömiä. Varsinkin kun kasvupaikkakunnilla ainakin ovat kovat vuokrankorotukset olleet ja asumistuet eivät ole seuranneet näitä kovia vuokrankorotuksia, niin useiden niin sanottujen 2 000 markan ihmisten elikkä niiden, jotka ovat peruspäivärahalla, ansiot ovat pienentyneet 100—150 markkaa kuukaudessa.

[17] **Bjarne Kallis /skl:** Arvoisa herra puhemies! Ed. Kankaanniemi totesi, että jos on tätä esitystä vastaan, silloin on populisti, ja jos on tämän puolesta, niin silloin on egoisti. (Ed. Tiusanen: Ei, kun ahne!) — No, minä sanoin, että egoisti. — Tämä pitää kyllä paikkansa. Olen miettinyt, missä se raja on, milloin edustaja ei ole populisti. Johtopäätöksenä vedän sen, että tämän salin mukaan edustaja ei ole populisti vain siinä tapauksessa, että hän hyväksyy tämän esityksen. Jos jollakin edustajalla tai jollakin ryhmällä on se kanta, että nykyinen palkka on hyvä tai nykyistä palkkaa voidaan jonkin verran korottaa, leimataan populistiseksi. Mutta kuitenkin toivon, että kunnioitettaisiin toisten mielipiteitä, kun sanon, että minun ja koko kristillisen liiton ryhmän edustajien kanta on se, että kohtuullinen korvaus, kohtuullinen korotus, kansanedustajien palkkoihin on paikallaan.

Me olemme koko ajan olleet ajan tasalla. Me olemme tienneet, mistä keskustellaan. Me olemme ryhmässä, jos emme ole ryhmäpäätöstä tehneet, niin hyvin perusteellisesti tutustuneet niihin selvityksiin, joita on tehty ja joita meille on esitetty ja joita nytkin esitetään. Ne selvitykset osoittavat, että kansanedustajat ovat jonkin verran jääneet palkkakehityksestä jälkeen. Paljonko ovat jääneet jälkeen? Tilastot osoittavat, että noin 1 500—1 600 markkaa, ja silloin me emme vastusta sitä, että nostetaan 1 500—1 600 markalla, joka käytännössä tarkoittaa yhtä palkkaluokkaa, ja kun se vielä vaikuttaa kulukorvaukseen, niin silloin nettokorvaus olisi vähän toistatuhatta markkaa.

Minusta on ihan oikein, että tehdään vertailu muitten maitten kansanedustajien palkkoihin. Mutta aivan niin kuin veroja verrataan muitten maitten veroihin, niin yleensä silloin huomautetaan, että otetaan myöskin huomioon veropohja. Kun vasemmalla laidalla esitetään, että pääomatuloveroprosenttia pitäisi nostaa 40:een ja 50 prosenttiin, niin me aina muistutamme, että muissa maissa veropohja on kapea, kun taas meillä on laaja veropohja, ja näin ollen 29 prosenttia on monesti tuotoltaan suurempi kuin 50 tai 60 prosenttia. Nyt, kun me puhumme kansanedustajien palkkioista ja palkasta, kulukorvauksista, niin on otettava kaikki nämä eri korvaukset huomioon.

Minä en yhdy siihen, mitä ed. Pulliainen sanoi, että on tehtävä selvä ero kulukorvausten ja palkan välillä. Kulukorvaus maksetaan markoissa. Palkka maksetaan markoissa. Enkä minä häpeä sanoa, mikä minun palkkani tästä talosta on. Se on hieman päälle 20 000 markkaa kuukaudessa. Siihen sisältyvät palkka ja kulukorvaus. Totta kai minulla on jonkin verran kuluja, mutta katson, että ne, jotka väittävät, että koko kulukorvaus menee kuluihin, minun käsitykseni mukaan

liioittelevat. Olen yrittänyt tiedustella, kuinka paljon edustajat maksavat vuokria. Alhaisin vuokra, minkä minä olen kuullut, on 500 markkaa kuukaudessa ja korkein 3 100 markkaa kuukaudessa. Eli ei meillä niin hirveästi niitä kuluja ole. Ehkä toisilla on enemmän, toisilla on vähemmän, mutta mielestäni pitää katsoa, mikä on se, mikä käteen annetaan, ja kuten mainitsin, se rahamäärä on yli 20 000 markkaa.

Kun edelleen väitetään, että näin alhaisella palkalla tai näin alhaisella korvauksella ei saada kaikkia niitä hyviä kykyjä pyrkimään eduskuntaan, niin tätä väitettä en voi allekirjoittaa. Olen huomannut, että eduskuntavaaleissa on ollut ehdokkaina kansliapäälliköitä, kaupunginjohtajia, eduskunnan palveluksessa olevia. Olen huomannut, että valiokuntasihteerit ovat joskus siirtyneet kansanedustajiksi, mutta en ole kyllä huomannut, että yksikään kansanedustaja olisi pyrkinyt valiokuntasihteeriksi, vaikka nyt väitetään, että meidän palkkamme on niin huono, paljon huonompi kuin valiokuntasihteerillä. Jos se nyt on niin paljon huonompi, miksi sitten edustaja ei sellaiseen virkaan pyri, mutta päinvastaisesti pyritään kyllä?

Arvoisa herra puhemies! En missään nimessä hyväksy sitä, että ryhmämme edustaja olisi populistisesti tähän suhtautunut. Olemme todenneet, mitä totesin: Olemme jonkin verran jääneet jälkeen, mutta ei missään nimessä niin paljon kuin lakialoitteessa esitetään. Jos korotus on kohtuullinen, ei sitä vastusteta, mutta tässä muodossa vastustamme kyllä voimakkaasti.

[18] **Esa Lahtela /sd:** Arvoisa herra puhemies! Vielä muutama sana täältä edestä. Jotkut edustajat ovat matkan varrella puheissaan arvostelleet niitä edustajia, jotka arvostelevat tätä eivätkä hyväksy näitä perusteluissa mainittuja korotusajatuksia, populisteiksi. Niin kuin edellinenkin puhuja totesi, on kaikkein helpoin tapa tyrmätä ajatukset sanomalla ihmisiä populisteiksi. Silloin vältytään siltä ajattelulta, ettei käytäisi syvällisesti läpi, mitä koko tämä paketti pitää sisällään tai mihin tällä pyritään. Sen takia toivoisin, että käytäisiin asiallinen keskustelu siitä — niin kuin monet ovat käyneetkin hyvää keskustelua — mitä tämä tarkoittaa.

Kulukorvausjärjestelmää ei pidä palkkaan sekoittaa, niin kuin ed. Pulliainen puheessaan totesi. Siinä jollakin tavalla jossakin vaiheessa on jo haksahdettu semmoiseen ajatteluun, että osin palkankorotusta on siirretty kulukorvauksen puolelle ja tehty se verottomaksi. Minusta tämän ajattelun pitäisi olla kaikessa, myös verotuksessa, selvää, että kulut ovat kuluja ja palkka on palkkaa. Meillähän on tapahtunut jollakin tavalla omituista siirtymää siihen suuntaan, että ei yksin kansanedustajan kulukorvauksen osalta vaan myös perhepäivähoitajilla kustannusten korvaukset on laitettu verollisiksi, vaikkei siinä mitään älyä ole. Jos on kustannusten korvaus tai kulukorvaus, sehän tarkoittaa sitä, että sen pitää olla korvausta mahdollisesti syntyneistä kustannuksista.

Kansanedustajan kulukorvauksessa olisi ajateltava, millä tavalla se saataisiin oikeudenmukaiseksi. Tällä hetkellähän me olemme hirveän eriarvoisessa asemassa riippuen siitä, missä satutaan asumaan, miten kaukana lentokentältä tai rautatieasemalta tai linja-autoasemalta asumme. Jotkut asuvat esimerkiksi itäisessä Suomessa. Jotkut asuvat semmoisella keskipaikalla, missä kaikki tapahtuu, jotkut asuvat kauempana ja joudutaan evästystilaisuuksiin viikonloppuihin ja kaikkiin tilaisuuksiin matkustamaan hyvinkin pitkiä matkoja. Siitä huolimatta kulukorvaus on sama, vaikka käsitykseni mukaan kulukorvaus on tarkoitettu niihin ylimääräisiin kustannuksiin, joita kansanedustajan tehtävän takia kansalaisten tapaaminen vaatii, sen lisäksi puhelinkuluihin ja kaiken näköisiin, postimerkkeihin ja edustuksiin, mitä nyt tapahtuukin.

Yleensä kansanedustajan kustannusten korvauksista puhelinkustannus on hyvä esimerkki siitä, jotta sillä tavalla ei olisi pitänyt korvata tätä, könttäsummana. Jotkut saavat säästymään, kun eivät käytä kännykkää ollenkaan todennäköisesti, ja voi olla semmoisiakin edustajia, jotka eivät välttämättä maksa puheluistaan edes sitä summaa. Minusta olisi ollut kohtuullista, jotta laskun mukaan maksetaan puhelimen käytöstä ja sillä sipuli. Silloin se tulisi juuri sen mukaan eikä olisi kellään nokan koputtamista. Lehdistö kyllä pitäisi huolen siitä, että katsoisivat, että aha, nyt on se ja se edustaja soittanut liian paljon. Se hakeutuisi uomiinsa sitä kautta, jotta älyttömiä soittomääriä ei varmasti tulisi. Tai laitettaisiin katto siihen, jotta määrättyyn asti maksetaan niitä, mutta ei maksettaisi, ellei ole puhelinlaskua olemassa.

Muistakin kuluista se olisi oikeudenmukainen vasta, jos myös matkojen osalta mentäisiin lippulappusysteemiin, mutta en minä sitä kannata, koska se on kieltämättä hirveän iso systeemi, jos

koko kulukorvaus tehtäisiin sillä tavalla, että pitäisi osoittaa, että siellä on käyty, ja kaikki laskut pitäisi tuoda tänne. Kieltämättä siinä tulisi aikamoinen ruljanssi kokonaisuutena.

Tästä määrittelystä. Jotkut ovat puhuneet siitä, että kansanedustajan työtä ei ole mitattu. Työpaikoilla, tavallisessa työelämässä ja muualla, mitataan hyvin tarkkaan, minkä arvoista työtä siellä tehdään, määritellään työn vaativuusasteet. Miksei kansanedustajankin työssä voisi tehdä sillä tavalla, että olisi määrätty peruspalkka ja sitten kirjallisten kysymysten määrästä ja aloitteiden määrästä tulisi vähän lisää liksaa? Sitten esimerkiksi pohjapalkkahan voisi lähteä vaikka siitä, jotta vaalipiiristä saatu prosentuaalinen äänimäärä määräisi määrätyn palkan. Sehän tarkoittaisi sitä, katsokaas, jotta silloin pitäisi tehdä köyhien puolesta töitä ja äänestäjien puolesta töitä, jolloin sehän olisi sitä kannustavuutta. Kaikessa työelämässäkin pyritään siihen, että pitäisi olla tämmöistä pointtia, porkkanoita, miksi tehdä jotain. Silloin kansanedustajahan tekisi hyvää työtä ihmisten hyväksi, kun hän saisi kansalta luottamusta. Eikö tätä pitäisi kehittää siihen suuntaan eikä tämmöisiä äkkipikaisia juttuja, joita nyt ollaan tekemässä, ja summittaisia, ylimääräisiä palkankorotuksia, jotka eivät perustu mihinkään muuhun kuin ahneuteen?

[19] **Ismo Seivästö /skl:** Arvoisa puhemies! Keskustelu edustajanpalkkiosta on elvyttänyt yhden asian eduskunnassa. En ollut täällä viime kaudella eli en voi siihen verrata, mutta välihuudot ovat elpyneet aika reippaasti tämän keskustelun aikana. Se on oikeastaan sellaista tervettä pientä elpymistä. (Ed. S. Lahtela: Häiritään puhujaa!) — Anteeksi, ed. S. Lahtela? (Ed. S. Lahtela: Estetään puhujaa nukkumasta!) — Aivan, estetään puhujan nukkumista ja muutenkin pidetään sellaista pientä tunnelmaa yllä. — Tietenkin toivoisin, ettei välihuudoissa ainoastaan heiluteta leimasinkirvettä, että olet joko ahne tai populisti, vaan kiinnitetään asiakysymyksiin mahdollisimman paljon huomiota. Suomen historiassa on valitettavia esimerkkejä siitä, kun eduskunnassakin on tiettyjä ihmisiä leimattu hyvin tehokkaalla tavalla sellaisiksi, etteivät he ansaitsisi luottamusta, vaikka täällä ovatkin. (Ed. Gustafsson: Toivon, että ed. Seivästö hakee kultaista keskitietä!) — Minä pyrin, ed. Gustafsson, tällaiseen jonkinlaiseen kultaiseen keskitiehen mutta sallin täysin myös ed. Gustafssonille teidän erinomaiset välihuutonne. Ne ihan piristävät täällä, ja voitte ihan ajatella, kun olen siviiliammatiltani pappi, että pidätte papin hereillä.

Vertailukysymys on ollut hyvin mielenkiintoinen. Mihin tästä työstä saatua palkkiota tulee verrata? Onko oikea vertailukohta se, että nostamme täällä esiin ne ihmisryhmät, joilla suomalaisessa yhteiskunnassa ei todellakaan mene hyvin: leipäjonojen asiakkaat, pienituloiset eläkeläiset, syrjäytyneet, pienipalkkaiset työntekijät, ne jotka odottavat ja hakevat työtä kuukaudesta toiseen ja lopulta masentuvat, peruspäivärahalla olevat jne? Onko tämä oikea vertailukohta? En vastaa tähän kysymykseen, mutta kaikki, jotka näistä ihmisryhmistä ovat täällä puhuneet, ovat tuoneet suomalaisen yhteiskunnan todellisia kipupisteitä esille.

Näiden ihmisten asioiden korjaamisessa meidän tarvitsisi olla yhtä innokkaita kuin tässä keskustelussa nyt olemme olleet. Työmarkkinaosapuolten, eduskunnan ja hallituksen tarvitsisi ihan yhtä suurella pontevuudella ja innolla puuttua näihin. (Ed. Huotari: Myös yhtä nopeasti!) — Aivan, niitä ei tietysti ihan käden käänteessä pystytä minkäänlaisella hallituspohjalla eikä minkäänlaisella eduskunnan kokoonpanolla korjaamaan, mutta tietyllä ajanjaksolla nämä asiat pystyttäisiin voittamaan, jos vaan nyt yhteistä tahtoa kaikilta osapuolilta löytyisi. (Ed. Kuosmanen: Eläkeläiset unohtuivat!) — Eläkeläiset minä mielestäni, ed. Kuosmanen, mainitsin.

Eräs rintamamieseläkeläinen kävi kanssani Turun torilla lauantaina puhumassa, ja hän oli hyvin kiitollinen siitä korotuksesta, jonka hän sai. Hän sanoi, että hän saa tulitikkuaskin sillä rahalla, mikä hänelle korotuksesta käteen jää, ja siitä tulitikkuaskista hän oli hyvin tyytyväinen, kun tämä sali oli tämän askin korotuksen hänelle suonut, hänelle joka oli juoksuhaudoissa ja korsuissa kultaisen nuoruutensa viettänyt tätä maata puolustaessaan. Tulitikkuaski, se oli hänelle tämän korotuksen tulos, ja siitä hän oli iloinen ja pyysi minua kiittää. Tällaista on elämän realismi joskus, kun kansan keskuudessa kulkee.

On toinen vertailukohta: Onko täällä esiin nostettu kansainvälinen vertailu sitten se oikea? Se puoltaa tietyssä mielessä paikkaansa, mutta ensisijaisesti katsoisin siinä vertailussa, mikä on naapurimaittemme tilanne eduskunnan palkkioissa tai palkassa. (Ed. Korkeaoja: Idässä vai lännessä?) — Minä ottaisin molempiin suuntiin, ed. Korkeaoja, koska Venäjäkin on edelleen olemas-

sa suurvaltana. — Mikä on siellä duuman edustajien palkka? Mikä on palkka Virossa, Latviassa, Liettuassa, Ruotsissa, Tanskassa, Norjassa ja Islannissa? Ne ovat naapurimaitamme. Jos tässä suhteessa vertailemme — en tarkoin tunne Baltian maita, mutta ehkä ed. Korkeaoja, joka katsoi vähän idänkin suuntaan, tuntee palkat siellä paremmin — niin perinteisessä pohjoismaisessa yhteisössä olemme aika hyvin siinä samassa kuin Ruotsi, Norja, Tanska ja Islanti. Me olemme alapuolella, mutta Suomihan on köyhä maa ja siksi jää; näin on jo aikoja sitten sanottu.

Norjassa ja Ruotsissakin on tietynlaisia systeemejä; edustaja saa siellä esimerkiksi asua työhuoneessaan. Siellä parlamentti järjestää kaukaa tuleville edustajille tällaisen mahdollisuuden. Näin on ainakin ollut silloin, kun olen Ruotsin parlamentissa vieraillut. Nyt en ole siellä käynyt, etten tiedä, ovatko he muuttaneet systeemiä, mutta näin on ainakin ollut siellä. Olen tällaisessa yhdessä pienessä työhuoneasunnossa vieraillutkin; se ei ollut mitään luksusta, mutta eihän mitään luksusta tarvitakaan. (Ed. Kuosmanen: Mitenkähän Amerikassa on?) — Amerikasta en, ed. Kuosmanen, valitettavasti tiedä, mutta koska heititte retorisen kysymyksen, oletan, että omassa puheenvuorossanne tulette perusteellisesti valottamaan USA:n käytäntöä tässä asiassa ja kaikkea sitä, mitä USA:n systeemiin tulee liittymään. Odotan ihan mielenkiinnolla puheenvuoroanne, ed. Kuosmanen, tästä USA-kuviosta.

Tässä keskustelussa nähdäkseni vertailupohja tulee siis säilyttää pohjoismaisella tasolla. Ei meidän yhteiskuntamme muistuta Italian tai Espanjan yhteiskuntaa. Pohjoismainen yhteiskuntajärjestelmä on aivan ainutlaatuinen maailmassa, ja siitä hyvinvointijärjestelmästä me toivottavasti yhdessä pystymme pitämään kiinni.

Lakialoitteessa on nähdäkseni unohtunut se, että mikäli palkkaa tullaan nostamaan, sillä on tiettyjä heijastusvaikutuksia. Niiden valtiontaloudellinen merkitys ei tietenkään ole kauhean suuri. Voidaan sanoa, että se on se tulitikkuaski tai hiukan enemmän, kyllä. Tämä vaikuttaa, jos korotus tulee, ainakin euroedustajien palkkaan, tietääkseni myös pankkivaltuutettujen saamaan korvaukseen sekä valtiontilintarkastajille maksettavaan korvaukseen. En ainakaan sillä lukemalla, kun tämän esityksen luin, löytänyt tästä aloitteesta näitä sivuvaikutuksia.

Sitten keskustelussa on nostettu esille arvostus, ja minä olen ihmetellyt, millaista itseironiaa tai itsehalveksuntaa on esitetty siinä, että Suomen kansa viime vaaleissa olisi tehnyt aivan hullun valinnan, kun valitsi meidät tänne, 2 000 ehdokkaasta valitsi tämän joukon ja se olisi jotenkin ollut huono valinta. Minä arvostan tätä työtä, demokratian linnaketta, korkealle ja sitä, että olen tänne päässyt vähän meitä isomman puolueen avittamana. Minä arvostan tämän työn tälläkin palkalla erittäin korkealle enkä oikein ymmärrä sitä, että me lähdemme siitä, että täällä olisi sitten monin verroin parempia edustajia, jos palkka olisi 5 000 markkaa enemmän.

Osa edustajista on tullut tänne suurellakin rahalla ja pienemmälle palkalle, kuin hänellä siviilityössään on. (Ed. Korkeaoja: Vain 30 prosenttia parempi!) — Niin, mutta täällä on paljon myöskin, ed. Korkeaoja, edustajia, joiden palkka on todella laskenut, ja he ovat silti halunneet tulla tänne. — Jotain on demokratiassa sellaista, että tähän saliin on tunkua yllättävän paljon. Mielestäni meidän ei kannata kauheasti lähteä sille tielle, että me aliarvioimme ehdokkaita ja valittuja edustajia. Kansa on tehnyt ratkaisunsa ja kansa tekee sitten vuonna 2003 taas seuraavan ratkaisun.

Arvoisa puhemies! Lopuksi: On paljon sellaisia ammatteja, joita henkilökohtaisesti arvostan ja uskon valtaosan muistakin edustajista arvostavan, joiden palkkataso on jotain 8 000—12 000 kuukaudessa. On sairaanhoitajia, perushoitajia, laitosapulaisia, kansliatyöntekijöitä, siivoojia, kaupan myyjiä, jotka tekevät osittain iltaisin henkensä uhalla sitä työtä, koska heille halutaan järjestää, niin kuin tulevassa hallituksen esityksessä on, lisää jännitystä sikäli, tuleeko joku huumeneulan kanssa yksin työskentelevän myyjän kimppuun vai eikö tule, palomiesten työ jne. ja niiden ihmisten työ, jotka tekevät seitsemän päivää viikossa työtä karjan kanssa, hoitavat maatilaa ja tekevät seitsemän päivää työtä ehkä 20 markan tuntipalkalla.

Minä arvostan näitä ihmisiä erittäin korkealle, että he jaksavat sen tehdä. Minä soisin tietenkin heille suuremmat tulot. Mutta siitä huolimatta, että heidän palkkansa on tietynlainen, arvostan heidän työpanostaan tämän yhteiskunnan eteen erittäin korkealle. Tässä suhteessa me suomalaiset edustajat emme ole missään hirmuisessa montussa, mutta tästä yhteiskunnasta luonnollisesti löytyy henkilöitä, jotka ovat tällä hetkellä aikamoisessa kuopassa. Pieni tarkastus kustannusten nousun takia Pääkaupunkiseudulla olisi

paikallaan mutta ei tämän suuruusluokan mukaan, mitä tämän lakialoitteen perusteluissa on ilmaistu.

Arvoisa puhemies! Pyydän anteeksi lievää ajan ylitystä. Osittain se johtui replikoinnista.

Ed. Ranta-Muotio merkitään läsnä olevaksi.

---

20 **Eero Akaan-Penttilä /kok:** Arvoisa puhemies! Edustajanpalkkiosta annettu lakialoite näyttää olevan varsin monimutkainen kokonaisuus. Tuskinpa se monelle toisaalta täällä oli yllätys. Siihen näkyy liittyvän paljon poliittisia kantoja, taktikointeja ja mielipiteitä. Muistojakin me olemme kuulleet ja tietysti populismia.

Arvoisa puhemies! Minä keskittyisin ainoastaan yhteen asiaan koko tässä lakialoitteessa, ja se on eläketurva, josta täällä en ole kuullut vielä puhuttavan. Se on itse asiassa aika vakava asia. Nimittäin minulla on käsitys tietyistä puutoksista siinä täysin riippumatta siitä, mikä meidän palkkasummamme on. On kuulemma useampi sata kansanedustajaa, jotka ovat sen aikanaan sitten vanhuuseläkkeelle lähtiessään huomanneet yllätyksekseen. Yritän perustella sitä asiaa lähemmin, mutta lähestyn tästä näkökulmasta tätä asiaa, sillä koko eläketurvakeskustelu meillä tässä isossa salissa on oikeastaan aika vähäistä.

Meillä on eläkelait, jotka säätelevät tiettyjä asioita, ja siellähän on kaksi semmoista isoa asiaa esimerkiksi työeläkelainsäädännössä, joista eläke koostuu. Toinen on tietysti työsuhteen kestot eli aika, ja toinen on sitten se palkka, mikä rahana saadaan siitä työstä, mitä on tehty. Niin kuin varsin hyvin tiedätte, jos 40 vuotta on yhtäjaksoisesti ollut töissä, silloin ajallinen kesto toteutuu, ja 65 vuottahan on sitten normaalisti eläkeikä. Totta kai näistä on paljon erilaisia muita sovellutuksia, mutta periaatteessahan se on näin, ja rahamäärä sitten puolestaan on 60 prosenttia ansaitusta tulosta, näin kun voimakkaasti pelkistän sitä, mitä tässä nyt ajan takaa.

Mutta lakialoitteesta jokainen teistä voi lukea, se on sivulla 6, eläketurvaa koskevan kohdan. Siinä sanotaan muutama asia, jotka kuuluvat edustajanpalkkiosta annetun lain sisältöön. Ensimmäinen niistä kuuluu niin, että kansanedustajien eläkelain 5 §:ssä todetaan, että "eläkkeen perusteena on -- kansanedustajalle kuukaudelta suoritettava edustajanpalkkio". Näin sen tietysti tulee ollakin. 2 momentti, joka koskee osittaista kulukorvausta ja sen kohtelua siltä osin kuin se on verollista, ehdotetaan tässä poistettavaksi. Samalla kuitenkin todetaan myös, että eläkkeen kertymiseen ei vaikuta, onko ollut poissa tehtävästään täälläoloaikana. Sen sijaan kokonaan jätetään huomioimatta se, että kansanedustajan tehtävää ei, arvoisa puhemies, hyväksytä yhtenäiseksi palveluajaksi sillä tavoin kuin valtion virassa.

Tarkoitan pelkistettynä sitä, että jos joku meistä, joku meidän edeltäjistämme, joku meidän jälkeemme tulevista on esimerkiksi 20 vuotta kansanedustajana, hän sen jälkeen varmaan ajattelee, että hän on koko ajan ollut kansanedustaja, kaikki ne kaudet, kaikki ne vaalien ajat ja muut eli hän on ollut työsuhteessa johonkin 20 vuoden ajan, mutta asia ei olekaan näin. Jos on valtion virassa 20 vuotta, niin se on yhtenäinen aika, mutta tässä talossa se 20 vuotta tarkoittaakin lyhyempää eläkkeen kertymisen aikaa. Minulle on kerrottu usealta taholta, että tämä tarkoittaa sitä, että kansanedustaja, joka kuvittelee 63-vuotiaana kokonaisuuden takia pääsevänsä täysin palvelleena pitkäaikaisen yhtenäisen työsuhteen jälkeen eläkkeelle, joutuu toteamaan, että tämä toteutuukin hänellä vasta kaksi vuotta myöhemmin, 65-vuotiaana.

Toisin sanoen, oli miten oli, tältä osin minusta, arvoisa puhemies, tätä asiaa valiokuntakäsittelyssä sietäisi kyllä miettiä, koska se on tämän lakialoitteen sisällä. Korostan tässä sitä, että tällä ei ole mitään tekemistä nyt sen suhteen, minkä kannan otamme siihen, kuinka paljon nostamme tai alennamme, jos me yleensä jonkun palkan täältä saamme, vaan tässä on kysymys tavallaan palvelusuhteen yhtenäisestä kestosta.

Sitten siihen liittyy vielä, arvoisa puhemies, toinen saman tyylinen ongelma, jonka ne kansanedustajat todennäköisesti tietävät, jotka ovat olleet ministereinä. Mutta en tiedä, ovatko he sen realisoineet aivan niin kuin se mahdollisesti pitäisi. Nimittäin ministerin kausi menetetään eläketurvamielessä kokonaan. Tämä on minusta kyllä hyvin mielenkiintoinen asia sikäli, että ainahan työmies on palkkansa ansainnut ja työstähän pitäisi saada ihan samalla lailla eläkekertymä, on se minkä nimikkeistä työtä tahansa.

En välttämättä tiedä, miten paljon tätä aikaisemmin on joissain kuvioissa mietitty ja kuinka

oikeat nämä minun väitteeni ovat, mutta kun en ole varma, tuleeko tämä sosiaali- ja terveysvaliokuntaan, jossa eläkkeistä päätetään, vaan käsitykseni on, että tämä menee vähän muualle, niin valiokunnassa, jossa tai joissa tätä ehkä käsitellään, nämä kaksi asiaa aivan erityisesti tulisi ottaa huomioon. Sillä oikeudenmukaisuuden joka tapauksessa tässä täytyisi toteutua, koska tästäkin työstä maksetaan palkkaa ja tässä on selvästä työperiodista kysymys.

Tässä maassa on koko ajan kansanedustajat olemassa, huolimatta eduskuntavaaleista. Vaikka meillä ei ole istuntokautta menossa, niin lainsäädännön mukaan se eduskunta, joka on jo tavallaan hajotettu, voidaan kuitenkin kriisitapauksissa kutsua tänne koolle, jos seuraavaa ei vielä ole valittu. Kyllä minun riviedustajan järkeni mukaan tässä on nyt paneutuminen asiaan näiden kahden seikan osalta. Toivon, että valiokunnissa istuvat edustajat nyt nämä kaksi asiaa muistaisivat.

21 **Leea Hiltunen /skl:** Arvoisa puhemies! Mielestäni lakiesitys on sisällöltään erittäin huono ja jopa masentava. En voi todellakaan hyväksyä tätä tämän sisältöisenä. Jos on tarvetta tarkistaa palkkaa, niin kuin työmarkkinoilla tänä päivänä tehdään, mielestäni sen pitää olla silloin samassa linjassa muiden kanssa. Palkkioiden tarkistuksessa olisin 3—4 prosentin korotuksen voinut hyväksyä, mutta siihenkin tarvitaan perustelut. Nimenomaan sisältökorjausesityksiä täällä on tullut esille erittäin hyvin edustajien Kankaanniemi, Kallis, Smeds ja monien muiden puheenvuoroissa. Jos näitä sisältökorjauksia tähän saadaan, olen valmis näkemään, että esitystä voidaan viedä eteenpäin.

Palkka tulee tietysti maksaa palkkioina ja kulukorvaukset siten, että kulut korvataan, eikä niin, että puhutaan verollisesta ja verottomasta kulukorvauksesta. Tämä on jo nykyisin todella epäkohta, ja siihen tulisi saada korjaus. Ei voi ajatella, että kulukorvauksista muodostuu palkanlisä. Tämä on epäoikeudenmukaista.

Sitten vertailusta: Ed. Ismo Seivästö erinomaisessa puheenvuorossaan nosti esille tämän tilanteen, jossa yhteiskunnassa ollaan. Olisin toivonut, että aivan samalla tehokkuudella ja nopeudella olisi tuotu nyt jo hallituksen esityksinä lakiesityksiä, joissa korjataan monien monien väestöryhmien elämäntilanteen kipukohdat; työttömien, ylivelkaantuneiden ja syrjäytyneiden elämäntilanteita olisi korjattu. Nimenomaan olisi tullut myöskin lähteä työttömyyskorvausten parantamiseen ja monien työelämän ulkopuolella olevien tilanteiden parantamiseen eikä ainoastaan työssä olevien. Nimenomaan tämä menettelytapa on mielestäni huono. Toivoisin, että tähän tulisi korjaus.

22 **Pentti Tiusanen /vas:** Arvoisa herra puhemies! Ed. Pulliaiselle haluaisin hiukan vastata hänen puheenvuoroonsa toteamalla, että sellainen periaate, että meillä olisi yksi palkkio, joka olisi kutakuinkin sitä suuruusluokkaa kuin nykyinen kulukorvaus plus nykyinen palkkio, olisi mielestäni viisas. Olisi hyvä muodostaa ensiksi tämä ja sitten rauhassa katsoa, onko se riittävä vai ei, ja lopullinen päätös, siis voimaantulo tuon tarkastelun jälkeen, olisi seuraavalla vaalikaudella. Se olisi minun mielestäni oikeudenmukaista. Se ei merkitse sitä, että sotketaan kulukorvaus ja palkkio. Nimenomaan yhdyn tässä ed. Kallion ajatukseen ja itsekin totesin, että ne ovat markkoja niin kulukorvaukset kuin palkkiokin. Meillä kaikilla on aika tavalla erilaisia kuluja. Siinä on nyt vain olemassa tällainen virtuaalitilanne, että kaikilla on kuitenkin saman kokoinen kulukorvaus.

Näin ollen tästä olisi hyvä lähteä. Mielestäni myös valiokunnan, joka tätä asiaa käsittelee, olisi hyvä paneutua lakialoitteen perusteisiin. Nythän lakialoitteen perusteluissa lähdetään 5 000—7 000 markan palkkionkorotuksista, ja kulukorvauksiin tulee muutaman kympin korotus. Mielestäni tämä ei ole kestävää. Korotus on liian suuri, eikä tämä ole missään tapauksessa kansalaisten oikeustajuun menevä esitys.

23 **Anne Huotari /vas:** Arvoisa puhemies! Kansanedustajan luottamustehtävä on kutsumustehtävä. Siksi palkkion ei tarvitsekaan olla sama kuin palkkatyöntekijöillä. Tällä hetkellä se on noin keskikokoisen kaupungin osastopäällikkötasoa. Pelkään, että jos palkkio nousee kovin korkeaksi, tänne voi hakeutua sellaisia henkilöitä, joita ei kiinnosta itse kansanedustajan työ vaan jotkut muut tehtävät kansanedustajan statuksella, erityisesti sen vuoksi että lakialoitteessa kerrotaan, että puhemiesneuvostolle ehdotetaan annettavaksi valtuus päättää, maksetaanko luvallisesti eduskuntatyöstä poissa olevalle edustajalle poissaolon ajalta palkkiota.

Jos yli kahden viikon poissaoloista tulee kohtuullisen yleinen käytäntö tai jos hakijoita tulee enemmän, tästä tulee läpikulkupaikka myös sellaisille henkilöille, jotka tällä hetkellä ovat kohtuullisen hyväpalkkaisessa työssä ja joita ei kiinnosta lainsäädäntötyö vaan muut tehtävät. Sen vuoksi olen sitä mieltä, että kansanedustajan palkkion ei tarvitse olla sama kuin palkkatyöstä saatavan. Sen on oltava sellainen, että sillä kohtuudella toimeen tulee. Mielestäni nykyisellä tasolla pystyy varmaan tulemaan jokainen meistä toimeen.

Jokainen meistä nyt täällä istuvista on ottanut tämän tehtävän vastaan tietäen, mikä palkkion taso on. Siksi en näe mitään perusteita nostaa palkkiota kesken kauden. Mikäli asiassa halutaan edetä, se pitäisi tehdä ensi kauden alusta lukien. Päätöksen voi tehdä jo tällä kaudella, mutta panna toimeen ensi kauden alusta lukien, jolloin kaikilla niillä ihmisillä, jotka arvostelevat tätä ratkaisua, on mahdollisuus asettua ehdokkaaksi ja tulla tähän "korkeapalkkaiseen" työhön.

En ole pitänyt siitä tavasta, jolla asiaa on valmisteltu. Isojen ryhmien kopla on valmistellut asiaa salassa. On kuulunut tietoja, että palkkiota valmistellaan, ja sitten yhtäkkiä yhtenä torstaina, päivänä, jolloin ei ollut istuntoa ja iso osa kansanedustajista oli muissa tehtävissä, nämä asiat tuotiin ryhmiin. Toisin kuin varapuhemies Mikkola oli aikaisemmin päivällä lukusalissa kertonut, että meille jaetaan paperi, sitä paperia ei kuitenkaan jaettu ryhmäkokouksissa, ei ainakaan meidän ryhmässämme. Kovin pienellä ryhmällä tämä esitys on paalutettu. Nimittäin käytännössä ryhmille ei annettu mitään muuta vaihtoehtoa kuin tämä lakialoitteen mukainen vaihtoehto. Mielestäni se ei ollut demokraattista toimintaa.

Sitten kulukorvauksesta. Ed. Tiusanen esitti täällä, että kulukorvaus olisi siirrettävä palkkioon, koska kaikillehan kuluja syntyy. Mielestäni näin ei pitäisi tehdä, vaan pitäisi siirtyä normaaliin kulukorvausmenettelyyn, joka muillakin ihmisillä on. Silloin todelliset kulut tulisivat korvatuiksi. Esimerkiksi niillä henkilöillä, joilla on vaalipiirissään pitkät matkat, erityisesti Lapissa, mutta myös Kainuussa, jossa reunasta reunaan matkaa on yli 300 kilometriä, kulut korvattaisiin sen todellisen tilanteen mukaan. Varmasti monella joinakin kuukausina se menee huomattavasti ylikin sen kulukorvauksen, joka täältä maksetaan.

Ed. Kallis ihmetteli, kuluuko kaikkien kulukorvaus kuluihin. Voin sanoa, että tässä on yksi edustaja, jolla kuluu. Riippuu tietysti siitä, miten paljon käy eri puolilla vaalipiiriä, ja riippuu tietysti siitä, haluaako kansalaisille ilmoittaa siitä, että on tavattavissa.

Päivällä laskeskelin, paljonko normaaleihin kuukausittaisiin kuluihin menee. Asuntoon menee 2 300 markkaa; päivärahaan, jos ajatellaan, että meidän sijoituspaikkamme on siellä vaalipiirissä, noin 3 300 markkaa. Puhelimeen minulla menee noin 1 500 markkaa enemmän kuin silloin, kun en ollut kansanedustaja, kuukaudessa. Kilometrikorvaukset vaihtelevat kuukausittain. Täytyy muistaa se, että kaikkialla ei julkinen liikenne kulje sillä lailla, että pystyisi käyttämään esimerkiksi junaa tai linja-autoa mennessään tilaisuuksiin, eli on pakko olla käytettävissä sellainen auto, jolla uskaltaa lähteä talottomien taipaleitten takaa myös myöhään illalla liikenteeseen.

Sen lisäksi vielä puhelinkuluista tahdon sanoa sen, että kun vertasin kansanedustajaa esimerkiksi maakuntajohtajaan, joka minusta on aika vertauskelpoinen tässä asiassa, niin heillehän maksetaan nämä kaikki kulujen mukaan tietenkin, sehän on luonnollista, mutta myös puhelin on talon puolesta, eikä kukaan kysele, puhuuko maakuntajohtaja omia puhelujaan talon kännykästä. Ihmettelen kyllä, jos joku jaksaa vielä puhua ylimääräisiä, kun tässä työssäkin joutuu jo niin paljon puhumaan puhelimessa.

Kun on sanottu, että kuittiruljanssi olisi mahdoton, niin luulenpa, että esimerkiksi tuollaisessa isommassa ammattiliitossa jo yksistään ajopäiväkirjojen ja muitten vastaavien kuittien ruljanssi on aivan saman kokoinen kuin tässä 200 henkilön kohdalla olisi. Tämä on yksi peruste, jolla haluamme vähentää omia töitämme, jos emme haluaisi ajopäiväkirjaa täyttää. Tietysti ongelmaksi muodostuisi se, miten iltapäivälehdet sitten repostelisivat sitä, onko tämä juuri ollut työmatka ja onko tämä henkilö käynyt jossakin muualla sattumalta myös kuin työkomennuksella sillä kertaa, kun on ajanut tämän matkan. Mutta olisipahan heilläkin uutta kerrottavaa. Kulut ovat hyvin erilaisia riippuen siitä, missäpäin maata henkilö asuu ja miten hän käytännössä toimii.

Mielestäni kansanedustajan arvon mitta ei ole kiinni palkkiosta vaan siitä, miten hän tehtävänsä hoitaa. Täytyy sanoa, että tällä hetkellä, näiden muutamien päätösten ja poissaolotilastojen

ja joidenkin muiden asioiden vuoksi kansanedustajien arvo ei ole kovinkaan korkeassa kurssissa esimerkiksi siellä, missä minä toimin, vaikka poissaoloihin olisi ihan pätevä syy ollutkin.

Olenko sitten populistinen, jos ymmärrän kansalaisten suuttumuksen, esimerkiksi niiden työttömien suuttumuksen, joita on potkittu päähän vuosikaudet, joille ei ole löytynyt mitään muuta kuin karenssi annettavaksi monta kertaa aiheettomasti? Minusta ei ole mikään ihme, jos joku työtön syyllistyy jopa laittomuuksiin kansanedustajaa kohtaan tällaisessa tilanteessa.

Minä kyllä muistan, arvoisa puhemies, tämän vuoden äitienpäivän loppuelämäni ja myös perheeni muistaa sen. Köyhien puolustajat joutuvat kaikkein kovimpaan kritiikkiin, sillä meiltä ei ole odotettu tätä ahneutta.

[24] **Antti Kalliomäki /sd:** Puhemies! Lakialoitteen keskeisin asia, oikeastaan ankkuri koko uudistukselle, on se, että kansanedustajanpalkkion määräytyminen tulevaisuudessa siirretään eduskunnan ulkopuolelle. Siksi on päädytty, voi sanoa, pohjoismaisen mallin mukaiseen palkkiotoimikuntaan, jolle asia ratkaisevasti siirtyisi.

Palkkiotoimikunnan päätöksenteon taustaksi on perusteluihin kirjattu Tilastokeskuksen vertailevaa materiaalia koskien vuodesta 86 vuoteen 99 ulottuvaa jälkeenjääneisyyttä ja edelleen tasoa, jolle kansanedustajien työn sisältö ja arvostus palkan osalta voisi asettua.

Välttämätön lähtökohta tämän aloitteen tekemiselle ja jättämiselle on ollut koko ajan se, että sille on saatava hyvin laaja kannatus eduskuntaryhmissä, siis kansanedustajien laaja kannatus. Tämä lähtökohta on edelleen voimassa. Näin pitää voida edetä, enkä ota yhtään moitetta vastaan ryhmän puheenjohtajien puolesta siitä, että valmistelu olisi ollut salaista. Tämä on ollut välttämätön tavoite, lähtökohta, ja siitä pitää pitää kiinni. Tämä lähtökohta on valmistelussa muokannut sisällön yksityiskohdat sellaisiksi kuin ne nyt ovat. Niitä voidaan kritisoida, mutta tämä laajan hyväksynnän lähtökohta on muokannut aivan ratkaisevasti myös sisältöä.

Aloitteen sisällöstä poikkeaville, varmaan ihan hyville ehdotuksille on yhteistä, että niistä ei vain synny sitä kokonaisuutta, joka saisi riittävän laajan kannatuksen eduskuntaryhmissä. Näin se on kaikkien niiden selvitysten mukaan, joita olemme tehneet valmistelun yhteydessä. Se koskee muun muassa kulukorvausjärjestelmää, esimerkiksi kulujen vastikkeellisuutta kuittien keräämisen muodossa, tai voimaantuloajankohtaa. Kaikki on sillä tavalla tarkastettu.

Siksi lopuksi ihan lyhyesti totean sen, että allekirjoittajat, siis ryhmien puheenjohtajat, ovat, voi sanoa, taakan ottaneet kannettavakseen vakuuttuneina siitä, että aloitteen ainoa vaihtoehto olisi, että ei tehdäkään mitään, ei tehdä tälläkään kertaa mitään. Realismia sen jälkeen on sitten se, että kuluu taas vähintäänkin 14 vuotta, ennen kuin seuraavan kerran mietitään tosissaan, voisiko tätä järjestelmää järkevöittää ja tehdä sen koko porukalla tai ainakin, niin kuin sanoin, hyvin laajalla enemmistöllä.

Tässä minusta on oikeastaan se oleellinen, mitä ryhmän puheenjohtajien puolelta on eduskunnalle sanottavissa tässä vaiheessa aloitteen käsittelyä.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan puhemies Uosukainen.

---

[25] **Marja-Leena Kemppainen /skl:** Arvoisa puhemies! Edellisessä puheenvuorossa tulikin esille muutamia asioita, joita aioin ottaa esille.

Mielestäni lakialoitteessa on hyvää juuri se, että ulkopuolinen palkkiotoimikunta on se, joka asiaa työstää. Mutta jos ulkopuolisen palkkiotoimikunnan tehtävä on jo määritelty ja tehtävä annettu valmiiksi, mikä on palkkiotyöryhmän osuus kokonaisuudessa? Onko se vain ryhmä, joka on tehnyt sen, minkä toiset ovat valmistelleet? Mielestäni palkkiotyöryhmältä on viety asema jo etukäteen, vaikkei sitä vielä ole edes perustettu.

Kansanedustajien ehdotettu palkankorotus on mielestäni kohtuuton. Kohtuuton se on ennen kaikkea niihin päätöksiin verrattuna, mitä tässä talossa on tehty. En lähde niitä tässä luettelemaan, mutta jokainen meistä ne tietää. Se on myös ristiriitainen suhteessa muihin palkankorotuksiin ja niin sanottuihin kuoppakorotuksiin. Toivoisinkin, että tässä päästäisiin maltillisempaan lopputulokseen, kun seuraavan kerran tästä keskustellaan.

Työstä aiheutuvat kulut tulee mielestäni korvata, mutta onko ehdotettu kulukorvausjärjestel-

mä oikeudenmukainen? Viittaan tässä ed. Anne Huotarin käyttämään puheenvuoroon.

Mielenkiintoista on ollut keskustelua seurata, ja usein on tuotu esiin, että lakiehdotus johtuu ed. Esko Ahosta. Olen miettinyt, miksi voisi johtua ed. Esko Ahosta. Minä olen ymmärtänyt sen näin, että ed. Esko Aho on henkilö, jonka asian käsittely ja lopputulokseen päätyminen tämänkin on mahdollistanut. Jos tämä on ollut pitkään pinnan alla ja tätä on pohdittu, niin miksi sitten joku ihminen syyllistetään, kun puolustetaan sitä, että ollaan ajamassa palkankorotuksia? Minusta nykyinen järjestelmä on ihan hyvä, paitsi että kulukorvausjärjestelmää tulisi jossakin mielessä muuttaa. Toivon, että palkankorotus kokonaisuudessaan ja tämä asia löytäisi hyvän lopputuloksen, että meillä olisi yhtenäinen päätös.

[26] **Päivi Räsänen /skl:** Arvoisa rouva puhemies! Lakialoitteen perusidea on siinä mielessä mielestäni kannatettava, että tässä ehdotetaan ulkopuolista palkkiotoimikuntaa tekemään ehdotukset kansanedustajan palkkiosta. Pidän tätä periaatetta terveenä kehityksenä, että eduskunta ei pelkästään itse harkitse omaa palkkaansa tai palkkiotasoaan.

Samoin pidän hyvänä ja kannatettavana sitä, että poissa olevalta edustajalta voidaan pidättää palkkio. Ihmettelen kuitenkin sitä, miksi ihmeessä tämän lakialoitteen perusteluissa täytyy niin tarkoin määritellä palkkion taso ja raamit näille muutoksille. Jos todella haluttaisiin jättää palkkiotoimikunnalle vapaus harkita ehdotuksensa, korotuksesta tai samasta tasosta tai kenties palkkiotason laskemisesta, niin mielestäni silloin ei tulisi kirjata niin selkeitä ehdotuksia kuin tässä paperissa on ja kategorisia ajatuksia, että nykyistä palkkiota ei voida pitää riittävänä, kuten perusteluissa lukee.

En myöskään usko siihen perusteluun, mitä on esitetty, että ehdotetuilla suurilla korotuksilla edustaja-aineksen tasoa kohotettaisiin ja saataisiin tasokkaampia edustajia tähän taloon. Olisin myös toivonut ja toivoisin edelleen, että valiokuntakäsittelyn aikana kiinnitettäisiin kulukorvausjärjestelmiin huomiota. Minä myös kannatan sitä ajatusta, että tämä järjestelmä tehtäisiin läpinäkyvämmäksi ja kulut korvattaisiin kuittien perusteella.

[27] **Aulis Ranta-Muotio /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Se, mikä eniten kansanedustajan palkkauksessa kansalaisia ärsyttää, on verovapaa kulukorvaus. Mielestäni tämä asia voitaisiin tällä lakiesityksellä hoitaa paremmin eli tehdä läpinäkyvämmäksi, kuten ed. Räsänenkin totesi. Tällainen epämääräinen prosenttikorvaus ei ihmisille avaudu, ja kuitenkin kulukorvaus on täysin eriteltävissä asumiskorvaukseen Helsingissä, joka voisi olla 3 000 markkaa, päivärahojen osuuteen, 3 500 markkaa, ja esimerkiksi 1 500 kilometrin matkakorvaukseen kuukausittain vaalipiirissä. Nämä olisivat selkeästi ymmärrettäviä. Matkakulujen osuus saattaa olla pieni. Kyllä itsekin jokin viikko sitten ajoin yhtenä sunnuntaipäivänä 370 kilometriä. Se oli vain yksi päivä. Mutta se, että nämä olisivat eriteltyjä, olisi paljon parempi järjestelmä. Se avautuisi kansalaisille toisin kuin tämä epämääräinen prosenttikorotus. Mielestäni tätä kohtaa pitäisi parantaa lopputulosta silti muuttamatta.

[28] **Kalervo Kummola /kok:** Arvoisa puhemies! Olen kuunnellut tätä keskustelua mielenkiinnolla, ja ehkä ihmeellisintä tässä keskustelussa on ollut se, että tämäkin asia vieritetään ed. Esko Ahon syyksi, joka on nyt luopumassa kokonaan edustajanpalkkiostaan, päinvastoin kuin nostamassa sitä. Kaikkein populistisin varmaan on ollut ed. Gustafsson, joka puolusti täällä kaikkia kulukorvauksia, jopa niitä, joita eduskunta maksaa muutenkin, ja hän vastustaa kaikkea palkankorotusta. (Ed. Gustafsson: Tämäkään ei pidä paikkaansa, pitäisi kuunnella paremmin, ennen kuin esittää väitteitä!) Tämä on mielestäni aivan erikoinen asenne.

Ed. Tiusasen malli, että kulukorvaukset lopetettaisiin kokonaan ja siirrettäisiin palkkoihin, vasta eriarvoisuutta toisikin tänne eduskuntaan. En ymmärrä lainkaan sitä, että helsinkiläinen kansanedustaja nostaa tällaista kulukorvausta, jota nyt maksetaan, kun vaalipiiri on korkeintaan 15 kilometriä kanttiinsa, mitataan se mistä asunnosta hyvänsä, kun sen sijaan otetaan Oulun tai Lapin vaalipiiri tai vaikkapa Pohjois-Karjala, jossa joudutaan ajelemaan satoja kilometrejä paikasta toiseen.

Ruotsin malli onkin aika oikeudenmukainen siinä mielessä, että siellä asuinpaikka katsotaan virkapaikaksi ja sieltä tehdyt virkamatkat niin vaalipiirin sisällä kuin eduskuntaankin katsotaan korvauksenalaisiksi. Kakkosasunnon hoitaa eduskunta, niin kuin ed. Seivästö kertoi. Sitten maksetaan päiväraha. Jos päiväraha maksettai-

siin niiltä päiviltä, kun eduskunta esimerkiksi istuu, sehän ei aiheuttaisi minkäännäköistä kuittiruljanssia, ei sen kummempaa kuin tänä päivänä oman auton käytöstä, ei ehkä sitäkään, koska se voitaisiin maksaa suoraan niiltä osanottopäiviltä, milloin ollaan paikalla.

Mitä tulee palkkaan, kannatan ehdottomasti tätä suurempaa korotusta eli A31:tä. Se on reilumpaa ja oikeudenmukaisempaa. Täällä on puhuttu myös, että tämä on kutsumusammatti. En tunne toistaiseksi yhtään edustajaa, joka on kutsuttu tänne. Kyllä tänne ovat kaikki pyrkineet, ja se monta kertaa maksaa vielä aika paljon. Ed. Kuosmasellakin on siitä hyviä kokemuksia, niin kuin allekirjoittaneellakin. Maksaa yleensä enemmän kuin normaaliin työpaikkaan pyrkiminen.

Lopuksi toteaisin mielihyvällä, niin kuin ed. Kalliomäki totesi, että kun tätä keskustelua on käyty jo 14 vuotta, niin tämä eduskunta on rohkeampi kuin edeltäjänsä, koska tämä esitys varmasti menee muodossa tai toisessa läpi. Näin ollen tämä eduskunta myöskin arvostaa työtään enemmän kuin edeltäjänsä.

29 **Pekka Kuosmanen /kok:** Arvoisa rouva puhemies! Kansanedustajien palkkiot ovat minun mielestäni 14 vuoden aikana olleet kohtuuttoman halvat. Jos olisi oikein tämä asia hoidettu, niin vuosittain olisi nostettu edustajien palkkiota yleiskorotuksen verran eli noin 2—3 prosenttia. Ed. Kuoppa varmasti olisi ollut tyytyväinen sen tyypin palkankorotuksiin, koska kansalaisten palaute on erittäin negatiivinen, kun näin suuri palkankorotus on kysymyksessä.

Henkilökohtaisesti esitän, että valiokunnassa otettaisiin käytäntöön palkkahaarukka A20—A30. Siitä kansanedustajat itse voisivat ruksata, minkä palkkaluokan he haluavat tekemänsä työn perusteella kuukauden lopussa. Uskoisin, että kristillisten edustajat olisivat hyvin tyytyväisiä tähän mahdollisuuteen. Silloin näkisimme, ovatko täällä populistit puhumassa korkeista palkoista, koska he itse voisivat valita palkan. Sen lisäksi esitän, että olisi toinen lista, josta voisi ruksata, ottaako kulukorvauksen vastaan vai ei.

30 **Kyösti Karjula /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Tämä lakialoite, joka koskettaa edustajanpalkkioita, on monellakin tavalla perusteltu. Mutta haluan kiinnittää lähinnä yhteen asiaan huomiota.

Jo vuosien ajan on keskusteltu kansanedustajien verottomista kulukorvauksista. Minusta tämä on yksi suuri periaatteellinen kysymys, jossa minä hämmästelen sitä, että me itse edustajina olemme ruokkimassa tällaista keskustelua, koska en tiedä mitään työyhteisöä, jossa kilometrikorvaukset, päivärahat olisivat verollisia. Jos ajattelen omaa viiden vuoden kokemustani täältä, olen ihan rakkaan aviopuolisoni kanssa pannut asioita ylös ja joudun kysymään, minkä verran kuukausittain nettopalkasta joutuu osallistumaan kuluihin.

Tässä mielessä, jos emme me edustajat nauti sellaista kansalaisten luottamusta, että me voimme yksinkertaistaa käytäntöjä, mikä on tämän nykyisen kulukorvausmenettelyn peruslähtökohta, silloin olemme, arvoisat kollegat, väärässä työtehtävässä. Sen vuoksi se arvonanto ja luottamus, mitä meidän pitää nauttia kansanedustajantyön kautta, pitää hankkia jotain muuta kautta kuin keskustelemalla tämän tyyppisistä asioista. Sen vuoksi, arvoisa puhemies, haluan vielä lyhyesti ottaa esille sen, että tänä päivänä kansanedustajan työn luonne, vaikka tämä on luottamustehtävä, on päätoiminen työtehtävä.

31 **Pentti Tiusanen /vas:** Arvoisa puhemies! Vielä sen toistan, että mielestäni tämän tehtävän arvo ei ratkea sen mukaan, miten paljon tästä maksetaan palkkiota. Edelleenkin mielestäni oikea ratkaisu on se, että meillä on yksi tulo, josta maksetaan myös vero mutta joka on sen suuruinen, että se pitää sisällään mahdollisuuden suorittaa tämä työ. Mielestäni — tämä on henkilökohtainen mielipide — nykyinen palkkio ja kulukorvaus muutettuna verotettavaksi tuloksi on sitä luokkaa omalla kohdallani, enkä koe, että sitä pitäisi nostaa.

32 **Mauri Pekkarinen /kesk:** Arvoisa puhemies! Minulla oli osaa tätä keskustelua tilaisuus kuunnella, ihan kaikkea valitettavasti ei. (Ed. Kuosmanen: Edustajan pitää olla paikalla!) — Olin hoitamassa ihan kansanedustajan tehtävän hoitamiseen liittyviä tehtäviä, ed. Kuosmanen. Voitte luottaa siihen.

Pyysin puheenvuoron kuitenkin asian vuoksi, jota ed. Karjula minusta perusteellisesti ja aivan oikein jo kommentoi. Palaan siihen hetken kuluttua, mutta samalla kertaa, kun korokkeelle tulin,

muutama havainto eräistä muista puheenvuoroista, joita on käytetty ja jotka kuulin.

Minusta ed. Kummola sanoo ymmärrettävät ja selkeät sanat kaikille niille, jotka ovat yrittäneet käyttää tätä tilaisuutta hyväkseen ja jollakin tavalla sälyttää tästä ratkaisusta vastuun tai syyn tai ansion, jonkin näistä, ed. Esko Ahon harteille. Jokainen meistä tietää, että tämä ratkaisu, palkkojemme tarkistaminen tai tarkistamatta jättäminen, ei ole ed. Esko Ahon ratkaisujen syytä tai ansiota. Kun kaikki näin tiedämme, älkäämme viitsikö myöskään sellaisia puheita ulos kertoa. Ed. Kummolan perustelut näiltä osin olivat järkeenkäypiä ja aivan oikeita. (Ed. Kuosmanen: Vain näiltä osin?) — Muiltakin osin.

Mitä tulee kulukorvaukseen, hämmästelin, kun kuuntelin, miten ed. Tiusanen perusteli kulukorvausten verollisuuden tai verottomuuden. Me voimme olla eri mieltä siitä, kuinka suuri kulukorvauksen tulisi olla. Me voimme olla siitä eri mieltä. Mutta minusta meidän ei pitäisi olla eri mieltä siitä, ovatko kulukorvaukset oikein ja järkiperustein mitoitetut ja ovatko ne verottomia vai eivät. Eivät tietystikään oikeat kulukorvaukset voi olla verollisia, niiden täytyy olla verottomia. Aivan niin kuin ed. Karjula sanoi, kenelle tahansa suomalaiselle, itse asiassa jokaiselle suomalaiselle, joka työnsä ja tehtävänsä hoidon vuoksi joutuu matkustamaan, asumaan vieraalla paikkakunnalla, maksetaan matkakorvaukset, maksetaan päivärahat, ja jos hänelle aiheutuu muita kuluja tehtävän hoidosta toisella paikkakunnalla, pääsääntöisesti myös näitä muita kuluja tiettyyn ymmärrettävään mittaan asti.

Aivan samasta, totta kai, täytyy olla kysymys myös kansanedustajan kohdalla. Kun hän tulee muualta, hän asuu täällä, hän tarvitsee asunnon. Totta kai asumisen laskennallisten kustannusten pitää olla veroton korvaus kansanedustajalle. Hän viettää täällä päivät ja yöt. Totta kai laskennallisen päivärahan myös hänelle täytyy olla veroton. Hyvä toki olisi, että jokin laskennallinen osuus myös niistä matkakilometreistä, mitä edustaja ajaa tehtävässään, olisi johonkin mittaan asti verotonta korvausta kansanedustajalle.

Nyt kulukorvaus, mikä lakialoitteeseen on sisällytetty, täyttää tämän vaateen. Se on veroton. Näiltä osin se on aivan oikein. Se, ettei sitä ole läpivalaistu, mistä eristä tuo kulukorvaus koostuu, on ehkä tämän lakialoitteen pieni heikkous. Olisi ollut parempi, jos olisi löytynyt edellytykset kertoa se ulos, rakentaa se läpinäkyväksi. Monta pulmaa kuitenkin tämän tavoitteen käytännön toteutuksen tiellä oli, ja siitä syystä päädyttiin tällaiseen laskennalliseen malliin, jota puolustan tässä. Parempi olisi ollut, jos se olisi voitu kirjoittaa ulos ed. Karjulankin täällä mainitsemalla tavalla. Eri syistä en käy niitä esteitä nyt lävitse, mutta muunlaiseen ratkaisuun ei tässä yhteydessä mahdollisuuksia löytynyt.

Arvoisa puhemies! Mitä tulee vielä tähän palkkatasoon tai siihen menettelyyn, miten palkka tästä eteenpäin ratkaistaisiin, minusta tämän lakialoitteen ehkä parhain ja ansiokkain osa on nimenomaan siinä, että kansanedustajan palkasta päättäminen, nimenomaan sen faktinen tasosta päättäminen, siirtyy eduskunnan ulkopuolelle erillisen lautakunnan tehtäväksi. Kansliatoimikunta ei voi muuttaa sitä esitystä, minkä lautakunta tekee. Sen on joko hyväksyttävä se tai palautettava, mutta se ei voi muuttaa lautakunnan tekemää ehdotusta. Näiltä osin minusta tämä esitys on kauan kaivattu. Kun olen täällä parikymmentä, kohta kolmattakymmenettä, vuotta ollut, eri vaiheissa jonkun tämän tapaisen järjestelmän perään on tavallaan puheltu. Nyt ensimmäisen kerran tällainen järjestelmä näkee päivänvalon.

Toinen kysymys on se, onko lakialoitteen perusteluissa hahmoteltu palkkataso — korostan hahmoteltu palkkataso, ei sanottu, määrätty eikä tarkkaan limitetty, mutta hahmoteltu palkkataso — oikea vai väärä. Minusta on rehellistä ja oikein, että aloitteen muodossa eduskunta itse pohdiskelee sitä, mitä kansanedustajan palkkatasolle on tapahtunut viime vuosien tai vuosikymmenten aikaan, suorittaa vähän myöskin vertailuja siitä, miten muihin maihin ja vastaaviin ryhmiin nähden Suomessa palkkataso on kehittynyt jnp. Eduskunta tekee tämän vertailun, mutta jättää viime kädessä kuitenkin ratkaisun erillisen lautakunnan tehtäväksi. Minä ymmärrän, että lautakunta voi kuitenkin kohtuullisella vapaudella päättää siitä, mikä palkkataso, mitä lautakunta esittää, lopulta on. Oman pohdiskelupohjaisen arvionsa määrittelevät tuon lakialoitteen perustelut, mutta kuten sanottu, viime kädessä lautakunta kuitenkin päättää siitä, minkälaista tasoa se esittää kansliatoimikunnan vahvistettavaksi.

Arvoisa puhemies! Näillä muutamalla ajatuksella, joista minusta kaikista tärkein on se, että emme itse antaisi väärää kuvaa julkiselle sanalle, uskon ja luotan siihen, että julkinen sana kyllä ymmärtää kulukorvauksen luonteen. Mutta toivon, että myöskään kentällä emme lanseeraa em-

mekä esittele kulukorvausta kansalaisille sellaisena asiana, jonka pitäisi olla veronalaista tuloa. Vielä kertaalleen: kukaan muukaan suomalainen vastaavista kuluista ei maksa veroa. Näin ollen myöskään kansanedustajan ei pidä niistä veroja maksaa.

33 **Anne Huotari /vas:** Arvoisa puhemies! Ed. Kummolalle sanoisin, että kutsu on eri asia kuin kutsumus ja vielä sen, että yleiskorotus tulee käsittääkseni automaattisesti. Nythän on kysymys palkkaluokkakorotuksesta. Normaalit palkankorotuksethan tulevat kansanedustajan palkkioon myös, koska se ymmärtääkseni on sidottu siinä mielessä virkamiessysteemiin.

Ed. Pekkarinen täällä ihmetteli, miten tämä on sidottu ed. Esko Ahon asiaan. En tiedä, tarkoittiko hän lausumaani, jossa sanoin, että tässä samassa aloitteessa annetaan puhemiesneuvostolle valta päättää, maksetaanko luvallisesti eduskuntatyöstä poissaolevalle edustajalle poissaoloajalta palkkiota. Siinä yhteydessä sanoin, että on ilmeisesti haluttu tässä yhteydessä tuoda esille asia, joka liittyy olennaisesti ed. Ahon vapautukseen.

Ed. Kalliomäeltä kysyisin: Miksi ette voi kertoa sitä, kenelle tai mille ryhmälle oli ylivoimaisen vaikeaa se, että palkkion korotus tulisi voimaan ensi kauden alusta, joka olisi paljon järkevämpi ratkaisu ja jonka pystyisi myös jollakin tavalla perustelemaan, koska kaikki tulevat kansanedustajat olisivat silloin samalla viivalla ja kukaan ei olisi silloin päättänyt omastaan? Mehän kaikki olemme täällä periaatteessa viimeistä kautta. Minulla on kyllä omat epäilykseni siitä, mistä vastustus on tullut.

34 **Ismo Seivästö /skl:** Arvoisa puhemies! Keskustelun yhteydessä ed. Kuosmanen esitti hyvin mielenkiintoisen mallin kuukausittain vaihtuvasta korvauksesta A20- ja A30-palkkaluokan välillä. Se on erittäin mielenkiintoinen malli varsinkin nyt, kun hallitus valmistautuu keskusteluun yleissitovuudesta, vaikka tässä on kysymys palkkiosta eikä palkasta. Mielelläni kuulisin ed. Kuosmaselta, oletteko te noudattanut omassa yrityksessänne tällaista mallia. Onko teillä käytännön kokemusta tällaisesta, ja miten moni on sitten ottanut välillä alhaalta ja välillä ylhäältä? Onko esimerkiksi kesä- ja talviaikana ollut teidän firmassanne eroja tässä kysymyksessä? Teillä on varmaan jonkun verran siitä aivan käytännön kokemusta, kun olette tällaisen ehdotuksen tehneet.

35 **Pentti Tiusanen /vas:** Arvoisa rouva puhemies! Ed. Pekkariselle haluaisin todeta, että nimenomaan kulukorvaukset, monenlaiset sellaiset, ovat ihmisten mielessä herättäneet kysymyksiä. Kuten itse totesitte, ehdotuksen heikkous siinä, ettei se läpivalaise, mitä tuo kohtuullisen suuri kulukorvaus merkitsee, on yksi ilmentymä tästä ongelmasta. Mielestäni tällainen yksi numero, yksi luku, joka on kuitenkin kutakuinkin nettotulokseltaan se, mikä tämän hetken kansanedustajan tulotilanne on, tuon asian tietyllä tavalla selvittäisi.

Oleellisintahan tässä on se, että nyt kuitenkin lakialoitteen 61/2000 vp sivuille yleisperustelujen 5. lukuun on tuotu noin 5 000—7 000 markan kuukausittainen palkkion korotus. Se ei vastaa käsitykseni mukaan yleistä oikeustajua.

36 **Mauri Pekkarinen /kesk:** Arvoisa puhemies! Aivan lyhyesti vain sanon, että mielestäni se taso, mihin tässä päädytään kulukorvauksen osalta, vastaa aivan oikein sitä tasoa, mihin päädyttäisi silloinkin, jos keskeiset kuluerät eriteltäisiin. Tästä syystä olen valmis tukemaan tätä lakialoitetta ja pidän sitä hyvänä. Vielä parempi olisi ollut, jos ne eivät olisi voitu selvästi kirjata, mutta toki nämä erät tietysti muuttuvat vuosien mittaan ja pysyvään lakiesitykseen, sen perusteluihin, näiden kirjaaminen on sekin tietysti vaikeata. Sen sijaan minä en kannata sitä, että korvaus lippujen ja lappujen perusteella määritellään, että pidät ajopäiväkirjaa tai puhelinkirjaa tai tällä tavalla. Minusta se ei ole perusteltua. Tämä on paljon parempi ratkaisu, laskennallinen tällainen, mihin tässä ollaan päätymässä.

37 **Raimo Vistbacka /ps:** Arvoisa puhemies! Tässä on useamman tunnin kuunneltu lähinnä lakialoitteen vastustajia, kun he ovat puhujankorokkeelta ilmoittaneet, että he vastustavat tätä lakialoitetta. Tuntuu vain käsittämättömältä, että asianomaiset henkilöt suurelta osin niin kristillisissä kuin ystävät tuolla vasemmallakin vastustavat sitä, että meidän kulukorvausjärjestelmäämme muutetaan vastaamaan yleistä käytäntöä. Mikä on sellainen kulukorvaus, josta menee veroa? Minä vain ihmettelen sitä, että te olette valmiita hyväksymään sellaisen järjestelmän, joka ei ole yleisesti tässä maassa käytössä.

Arvoisa puhemies! Lisäksi toteaisin sen, että minä en kyllä näistä kolmesta lakiesityksestä ole vielä löytänyt sanallakaan mainintaa palkankorotuksista, ja minä olen ymmärtänyt, että tämän tarkoituksena on nimenomaan se, että ulkopuolinen taho arvioi, mikä on oikea taso kansanedustajan palkalle, jolloin kansliatoimikunnalla on, aivan niin kuin ed. Pekkarinen totesi, ainoastaan mahdollisuus joko hyväksyä tai hylätä se. Minun mielestäni tämä keskustelu on lähtenyt aivan väärille urille nimenomaan vastustajien taholta. Olisin toivonut, että olisitte lukeneet kunnolla tämän esityksen ja puhuneet nimenomaan pykälien sanamuodosta.

[38] **Esa Lahtela /sd:** Arvoisa rouva puhemies! Ihan lyhyesti täältä paikaltani.

Sivulla 7 todetaan kyllä taloudelliset vaikutukset, ja luettu on tiukasti tätä paperia. Siinä todetaan, että tarkoitus on nostaa palkkoja ylimääräisesti, ja sillä sipuli. Se näkyy tuosta.

Pyysin puheenvuoron oikeastaan ed. Tiusasen puheenvuoron johdosta, kun hän näkee, että kulukorvaus pitäisi laittaa verolle eli olisi könttäsumma, josta kaikesta perittäisiin vero. Minusta menoista ei kyllä pidä periä veroa eli sen pitää olla selkeästi erillään. Jos on kuluja, niin ne ovat kuluja, ja sen kyllä ihmisetkin ymmärtävät. Sen sijaan, kun lukee lehtiä, niin pitkin matkaa menneitä aikoja, viime eduskuntakaudellakin, huomasi kyllä hyvin paljon meidän itse syyllistyneen semmoisiin kommentteihin, joissa todettiin, jotta jos tämä kaikki muutettaisiin verolliseksi, niin se olisi niin ja niin paljon bruttona, joka minusta on hyvin hämäävä käsite kokonaan. Miksei puhuta, että nämä ovat kustannuksia elikkä menoja? Sen takia ei pidä enää hämmennetä lisää tätä, panna kustannukset verolle. Se nyt on aika pöljä homma.

Keskustelu päättyy.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava asiasta lausunto.

14) Hallituksen esitys eduskunnan suostumuksen antamisesta Sonera Oyj:n osakkeista luopumiseksi

Lähetekeskustelu
Hallituksen esitys HE 47/2000 vp

Puhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan, jolle talousvaliokunnan on annettava asiasta lausunto.

Keskustelu:

[1] **Liikenneministeri Olli-Pekka Heinonen:** Arvoisa puhemies! Sonera on lyhyessä ajassa kehittynyt perinteisestä kansallisesta puhelinmonopoliyhtiöstä merkittäväksi kansainväliseksi toimijaksi matkaviestintään perustuvissa palveluliiketoiminnoissa. Meneillään olevan konsolidoitumiskehityksen jälkeen Eurooppaan arvioidaan jäävän muutama suuri alan operaattori, joiden toiminta-alueet ovat osittain jopa maailmanlaajuiset. Matkaviestinnän isoiksi yrityksiksi nousevat ne, joilla on pääomaa, ja ne, jotka ovat osakehinnaltaan korkealle arvostettuja. Turvatakseen Soneran liiketoiminnan ja arvon kasvun hallitus pyytää eduskunnalta Soneran osakkeiden myyntivaltuuden laajentamista nollaan.

Joustavan ja kattavan valtuuden saamisessa on kysymys siitä, että on tilaa kasvattaa ja levittää Soneran osaamista ja että on halua ja tahtoa jatkaa sitä myönteistä Soneran osakkeen arvonkehitystä, joka tähän saakka on tapahtunut. Tähän tarvitaan paitsi innovaatioita ja osaamista yhtiössä, myös viisasta omistajapolitiikkaa valtiolta. Osakepohjaiset järjestelyt ja tilan luominen niille kasvattavat Soneran maailman laajuista mahdollisuutta. Ilman tätä Soneran kehitys on todennäköisesti rajallinen ja edessä voi piankin olla näivettyminen ja marginalisoituminen.

Jo pelkkä valtuuden olemassa oleminen avaa uusia mahdollisuuksia. Valtuuden käyttäminen tapahtuu harkitusti tilanteiden mukaan. On annettava mahdollisuus toimia silloin, kun se parhaiten sopii omistajan ja yrityksen suunnitelmiin. Soneran arvoon ja liiketoimintaan liittyvien keskeisten tavoitteiden toteuttamiseen tarvitaan nyt haettua valtuutta nollaan asti.

Soneralla on käsissään merkittävät liiketoiminnalliset lähtökohdat: innovaatio, tuotteet, osaaminen ja konseptit. Jos tässä globalisoitumisessa, jota rakennetaan Soneran uusien palvelu-

tuotteiden, kuten Smart Trustin, Zedin ja muiden, varaan, onnistutaan, luodaan merkittäviä taloudellisia arvoja. Näiden arvojen synnyttäminen edellyttää Soneran liiketoiminnan osakepohjaisia kehittämismahdollisuuksia. Se merkitsee yrityskauppoja, fuusioita tai muita järjestelyjä kaikkien osakkeenomistajien hyväksi, eikä valtio tietysti ole näistä osakkeenomistajista vähäisin. Valtuus merkitsee Soneran aktiivista roolia kehityksessä, jossa yritykset liittoutuvat yhä herkemmin, ja Soneran on pienuudestaan huolimatta kyettävä kääntämään tämä kehitysvaihe omaksi edukseen.

Valtio on tähän mennessä saanut 40 miljardia markkaa Soneran osakkeiden myynneissä. Se on enemmän kuin Suomessa olemme joutuneet käyttämään rahaa pankkitukeen. Jos Sonerasta luodaan täysin maailmanlaajuinen yritys tai osa tällaista yritystä, arvot ovat vielä nyt saavutettuja merkittävämmät. Niiden merkitys valtiontalouden tai kansantalouden kannalta on silloin todella suuri ja pitkävaikutteinen. Pyrkimys maailmanlaajuiseksi toimijaksi edellyttää joustavuutta osakejärjestelyissä ja myynneissä. Täyttä joustavuutta rajoittavalla ratkaisulla antaisimme väärän, yhtiön omaehtoista kehittämistä yksiselitteisesti rajoittavan signaalin. Se olisi yhtiön kehittämisen, mutta myös veronmaksajien kannalta väärä signaali.

Soneran palvelut Suomessa vahvistavat koko suomalaista tietoyhteiskuntaa. Ne luovat vahvan tietoliikennepohjan yritystoiminnalle. Ne palvelevat kaikkia kansalaisia asuinpaikasta riippumattomasti. Tänä päivänä lainsäädäntö on se valtion instrumentti, jolla nuo mainitut palvelut taataan, ei enää omistajuus. Lainsäädäntö takaa kiinteän verkon palvelut kaikille. Kehittyneet telepalvelut vahvistavat koko yhteiskunnan kehitystä.

Meillä Suomessa on useita palvelujen tarjoajia, ja kilpailu kehittyneen lainsäädännön myötä toimii meillä hyvin. Palvelut ovat kansainvälisesti vertaillen Suomessa hinnoiltaan kohtuullisia. Ne ovat kaikkien saavutettavissa, ja tähän kehitykseen ei sisälly mitään uhkia. Tästä lähtökohdasta Soneraa on hyvä kasvattaa kansainvälisesti ja maailmanlaajuisesti.

Vahva kansainvälistyvä operaattori takaa tehokkuudellaan parhaiten myös kotimaiset palvelut. Jos Sonera ei kasvaisi ja vahvistuisi, luonnollisesti sen resurssit olisivat pienemmät myös kotimaassa. Kasvun ja kansainvälistymisen vaikutus on siten päinvastainen, kuin uhkakuvissa monesti esitetään. Jos Soneran liiketoiminta kasvaa ja kansainvälistyy, myös kotimaiset tavoitteet toteutuvat parhaiten. Soneran menestys luo edellytykset kasvattaa Suomen merkitystä tietoyhteiskuntaan liittyvän liiketoiminnan osaamiskeskittymänä.

Lainsäädännöllä ja regulaatiolla varmistetaan telepalvelut koko maassa ja kaikille kansalaisille. Alan lainsäädännössä Suomi on eurooppalainen mallimaa. Lainsäädännön mukaan ilman kiinteän yhteyden haltijan suostumusta liittymää ei voi lakkauttaa. Matkaviestiverkot ovat hyvin kehittyneet ja kattavat koko maan. Matkapuhelintiheys on jopa suurempi kuin kiinteiden liittymien määrä. Erilaiset lisäpalvelut ovat pitkälle kehittyneitä nimenomaan Suomessa, ja kuten totesin, maksutaso on Euroopan alhaisimpia. Siten omistuksen kautta ei ole enää tarvetta ohjata teletoimintaa, vaan ohjaus toteutetaan vastakin lainsäädännön, regulaation ja toimilupapolitiikan avulla.

Verkkoja ei myöskään myydä jollekin taholle, joka ei niitä hoitaisi. Tämä pelko on aiheeton, mutta pelon hoitaminen omistuksen rajoitusten kautta estää yhtiön markkinaehtoisen kehittymisen ja sitä kautta vahingoittaa yhtiötä ja pahimmillaan laskee sen arvoa.

Soneran henkilöstö on vahvasti yhtiöönsä sitoutunut. Optiojärjestelmät kattavat koko henkilöstön. Puolet soneralaisista on yhtiönsä omistajia. Henkilöstö on edustettuna hallituksessa. Omistuksen rajoitusten jatkuminen ja siitä johtuva uskottavuuden puute olisi riski, ja se varmasti näkyisi ainakin pidemmällä aikavälillä myös Soneran kurssissa. Tämä puolestaan heijastuisi myös henkilöstön pysyvyyteen, koska henkilöstö haluaa kehittää yhtiötä.

Lopuksi haluaisin vielä kiinnittää yhteen asiaan huomiota, johon Soneran osalta ehkä eniten on poliittisessa keskustelussa kiinnitetty huomiota, ja se on Soneran myyntivoitoista tulevaisuudessa mahdollisesti saataviin rahoihin. Suhtaudun kriittisesti ja ennenaikaisina sen kaltaisiin innovatiivisiin ehdotuksiin rahojen käyttömuodoista, joita on varsin laajasti esitetty. Tärkeä on huomata, että niitä rahoja ei vielä ole olemassa. Myöskin mielikuvien luominen Soneran lihoiksi panemisesta on mielestäni virheellistä. Tärkeä on vahvistaa, että tässä asiassa on kysymys yhtiön kehittämisestä, arvojen luomisesta ja kasvattamisesta, Soneran kasvusta ja suomalaiseen osaami-

seen pohjautuvan kasvumahdollisuuden vahvistamisesta. Kyse on siis valtion kannalta omistajapolitiikasta, jota hoidetaan mahdollisimman hyvin, ammattimaisesti ja tulevaisuuteen katsoen. Tähän vastuuseen tarvitaan hallituksen esityksen mukaista valtuutta eduskunnalta.

[2] **Esa Lahtela /sd:** Arvoisa rouva puhemies! Aikanaan, kun ed. Hellberg keräsi lakialoitteeseen nimiä, jotta Soneraa voitaisiin myydä, niin lykkäsin nimeni. Yhä edelleen olen sitä mieltä, niin kuin hallitus nyt esittää, jotta myyntivaltuutta annettaisiin. Ilmeisesti ed. Hellbergin aloite johti hallituksen toimenpiteisiin, joita nytkin käsitellään.

Yksi pieni toive tässä on: Onko pakko myydä ihan jokaista osaketta myöten, vaikka valtuutta annettaisiinkin? Olisihan se nyt hyvä olla siellä yhtiökokouksissa, mahdollisesti ainakin kutsu tulla myös valtion taholle, jolloin edustaja voisi olla paikalla kuuntelemassa, mitä siellä tapahtuu, jos edes sen verran pidettäisiin siellä korvia paikalla.

Itse myynnin nopeudesta muutama kommentti. Tässä lähinnä Soneran luottamushenkilöt ovat olleet huolissaan siitä, mitä tapahtuu, jos valtion osuus putoaa alle 50 prosentin, PT:n Eläkesäätiön osalta. Tämänhetkisen lainsäädännön mukaan lienee, jos lakeja ei nopeasti muuteta, käymässä sillä tavalla, jotta PT:n Eläkesäätiö joutunee vaikeuksiin. Nämä ihmiset ovat huolissaan, mitä tapahtuu, koska siellä ilmeisesti on aika useista kymmenistä, sadoista miljoonista kysymys. Se lienee kytketty laajemmin sellaiseen ajatteluun, että valtio on enemmistöosakkaana, ja sen jälkeen koko säätiö purkautuu. Tarkkaan en tunne tätä problematiikkaa, mutta ministeri tiennee tästä kuviosta. Sen takia toivoisi, jos henkilöstön huoli, mitä on esitetty, on aiheellinen, myös puututtaisiin siihen välittömästi, jotta tehtäisiin ne järjestelyt sillä tavalla, että ei tämmöistä ongelmatiikkaa tulisi Eläkesäätiön osalta. Olkoon tämä toiveena ja esityksenä myös, kun ministeri on paikalla.

Sitten myynnin nopeudesta. Tässähän onnistuttiin suhteellisen hyvin, myytiinkö Soneraa valtion toimesta 12 miljardin edestä juuri oikeaan aikaan oikealla kurssilla, korkeimmalla kurssilla, mitä on mahdollista. Nyt tietysti jälkiviisaana on hyvä todeta se, jotta sen jälkeen kun kurssi putosi sitten kahdella kolmanneksella, tänä päivänä hinta olisi enää ollut 8 miljardia tai vähän allekin, jotta aika nopeasti tässä arvo heiluu. Tällä hetkellä en osaa sanoa, onko Sonerassa kuplaa, mutta silloin aikanaan, kun tätä käytiin läpi vielä korkean kurssin aikaan, niin muistan, että tässä salissa jotkut epäilivät, onko järkevää myydä siihen aikaan, koska hinta voisi nousta. Mutta nyt voi todeta, jotta jostain syystä tässä voi antaa kiitokset. Nenä on kunnossa niillä myyntimiehillä, ketkä olivat puuhassa mukana.

Sen takia nyt jatkoa ajatellen missään tapauksessa semmoinen lihoiksipano ei ole hyvä asia, mitä tuossa ministeri totesi, että semmoista luuloa on ollut olemassa, koska minusta kuitenkin tässä on valtion merkittävästä omaisuudesta kysymys. Sitä pitää hoivata ja hallita sillä tavalla, että siitä saadaan mahdollisimman hyvä hinta, koska ollaan sitä realisoimassa. Mitä aikaisemmin on puhuttu, suurin osa tietysti siitä saadusta tulosta pitää käyttää valtionvelan lyhentämiseen, mutta osa käytettäköön uusiin innovaatioihin ja uusiin työpaikkoihin ja siihen myös, jotta turvataan verkot kaikkialle maassa. Yhtään syrjäseutuakaan ei voi jäädä pelkästään kännyköiden varaan, vaan kiinteät lankaverkot tarvitaan siellä, jos aiotaan turvata myös se, jotta siellä yritystoiminta voi toimia sitten sillä tavalla, että Internetyhteydet ja kaikki uusi tietotekniikka toimivat.

Tietysti se on jo laissa, mutta sitä tarkkaan en tiedä, millä tavalla sitten sataprosenttisesti aikanaan yhtiöitetty taikka valtion hallinnasta myyty Sonera tulee hoitamaan sen velvoitteen. Siinä voi tapahtua sillä tavalla, jotta joudutaan käymään keskusteluja siitä, jotta jossakin tuolla Lieksan perukoilla eivät yhteydet olekaan kunnossa. En tiedä siinä vaiheessa, mikä toimenpide tulee olemaan, mutta jos lainsäädännöllä se säädetään niin, jotta pitää lankaverkko olla, niin siinähän Sonera vetää. Voi olla, että valtio joutuu maksamaan vähän pientä panosta siihen, kun se toiminta ei ole kannattavaa. Mutta sinällään olen myyntiä kannattamassa, mutta toivon, jotta hallitus jättäisi kuitenkin siemenet sinne pohjalle, jotta olisi korvat paikalla ja voidaan käyttää puheoikeutta.

[3] **Kirsi Ojansuu /vihr:** Arvoisa rouva puhemies! Minusta hallitus on tässä esityksellään menossa pidemmälle, kuin olisi tarpeen. Osakkeiden myyntivaltuudet ovat tällä hetkellä huomattavan laajat. Valtiolla on vielä liki 20 prosentin verran käyttämättä pelivaraa. Koko hallituksen esitys, niin kuin pörssikauppa yleensäkin, perustuu rankkaan spekulaatioon tulevaisuuden kehi-

tyssuunnista. Olisiko sittenkin parempi elää hetki nykyisillä 34 prosentin myyntivaltuuksilla? Näin saisimme ehkä hieman valistuneempia arvailuja siitä, mitä osakkeiden myynnistä seuraa. Katsoisimme tarkemmin, mitä seurauksia mahdollinen ulkomaisten osakkeenomistajien lisääntyminen tuo tullessaan. Aikalisä auttaisi myös arvioimaan paremmin, miten valtion omistusosuuden väheneminen vaikuttaa palveluiden monipuoliseen tarjontaan, hintoihin ja ylipäätään alan kehitykseen. Avoimia kysymyksiä on aika paljon.

On tietysti totta, että valtio voi ohjata televiestintätoimintaa lainsäädännöllisin keinoin. Se valta, jota valtio harjoittaa osakkeenomistajan ja lainsäätäjän roolissa, on kuitenkin erilaista. Olisin toivonut, että myös hallituksen esityksessä olisi tarkemmin pureuduttu näihin vallankäytön erilaisiin mahdollisuuksiin ja niihin liittyviin vastuisiin. Kun viime vuosina on näkyvästi ja hyvin voimakkaasti vaadittu sitä, että markkinavoimille asetettaisiin poliittiset reunaehdot ja suitset, se osoittaa sitä, että politiikalla on yhä tehtävä tällä kentällä. On kyse vain rohkeudesta, otammeko sen haltuun.

Hallituksen esityksessä valtio-omistaja näyttäytyy vanhanaikaisena ja takapajuisena: Se rajoittaa toimintaa ja hidastaa kehitystä. Tämä on mustavalkoinen ja yksipuolinen näkökulma. Sama argumentti toistuu kaikkialla, missä julkista sektoria yksityistetään tai luottamushenkilöiden päätäntävaltaa vähennetään. Tämä on markkinavoimien läpiajama mantra, joka vahvistuu lumivyöryn tavoin. Kai valtion ja julkisen sektorin omistajaroolista on joskus jotain hyötyäkin ollut, mutta se halutaan unohtaa nyt, eikä sille ole annettu painoarvoa tulevaisuuden arvioinnissa. Kun ajatellaan, mitä on kymmenen viime vuoden aikana tapahtunut, kun on myyty valtava määrä kunnissa sekä valtion taholta niin sanottuja infrayrityksiä, jotka luovat selkeästi elämälle perusedellytyksiä eli sitä yhteistä omaisuutta, joka on luotu verovaroin, niin olisi syytä hieman hidastaa vauhtia ja miettiä ja katsoa, mitä seuraamuksia tällä kaikella on.

Viime aikoina on ollut puhetta hallintoneuvostojen roolista pörssiin listatuissa valtionyhtiöissä. Ne voisivat lunastaa paikkansa tuomalla yritysten toimintaan yhteiskunnallisen näkökulman eli juuri sen poliittisen ulottuvuuden, jota äsken peräänkuulutin ja jota laajemminkin odotetaan. Ehkä hallintoneuvostojen vallankäyttöä voitaisiin ajatella samalla tavalla kuin uuden presidentin roolissa opittiin ajattelemaan, eli kyse on enemmän vaikutusvallasta kuin vallasta. Hallintoneuvostot tai hallituspaikat tarjoavat yhden valmiin kanavan yhteiskunnan ja markkinoiden vuoropuhelulle.

Hallintoneuvostojen ohella valtio käyttää omistajavaltaansa siinä, millä perusteilla se ostaa ja myy osakkeitaan. Voisi olettaa valtioomistuksen tuovan tiettyä vakautta ja varmuutta yhtiön pörssikurssien kehittymiseen varsinkin tällaisena aikana, jolloin koko pörssimaailma heiluu keinottelijoiden varassa. Voisi kuvitella, että valtio olisi aivan päinvastainen voimavara. On mielenkiintoista, ettei näin vakaasta omistajasta nähdä olevan minkäänlaista hyötyä. Eikö ole hyvä, että omistaja on kiinnostunut yhtiön pitkäjänteisestä kehityksestä? Valtio on varmasti sitoutunut yrityksen kehittämiseen aivan toisella tavalla kuin vaikka vain maksimaalista voittoa tavoitteleva rahoitussijoittaja. Luulisi tämän painavan edes maininnan verran siinä vaakakupissa, jossa näitä asioita puntaroidaan.

Arvoisa puhemies! Kauppa- ja teollisuusministeri Mönkäre on sanonut tuovansa eduskuntaan selonteon valtionyhtiöpolitiikasta. Minusta olisi huomattavasti järkevämpää käydä tämä selontekokeskustelu ensin ja pohtia sitten vasta Soneran kohtaloa. Näin merkittävissä ratkaisuissa kannattaisi edetä varovaisemmin askelin. Tämänpäiväinen menettelytapa on vähän hölmöläisten hommaa: Ensin tehdään päätöksiä ja sitten vasta keskustellaan niistä periaatteista, joilla päätökset tehdään.

Puheeni on varmaan tehnyt selväksi, että en nyt kannata valtion koko omistusosuudesta luopumista. Se ei mielestäni ole viisasta, vaan olisi hyvä säilyttää tästä kruununjalokivestä valtiolla noin 10—20 prosentin osuus.

[4] **Mikko Kuoppa /vas:** Arvoisa puhemies! Yksityistäminen merkitsee monessa tapauksessa sitä, että valtio luopuu tuottavasta omaisuudestaan. Kerralla saatava myyntitulo voi olla merkittävä, mutta samalla valtio menettää pysyvän tulolähteen. Vuonna 1998 Soneran voitto ennen satunnaisia eriä ja veroja oli 2 057 miljoonaa markkaa. Vuonna 1999 Soneran voitto vastaavasti ennen satunnaisia eriä ja veroja oli 2 955 miljoonaa markkaa. Eli Sonera oli varsin tuottava yritys.

Pörssiin viedyt teollisuusyhtiöt ovat 1990-luvulla hankkineet melko paljon riskipääomaa pörssin kautta tai suunnatuilla osakeanneilla. Toisaalta esimerkiksi Soneran tapauksessa kyse on ollut valtion omistamien osakkeiden myynnistä, jolloin Sonera itse ei ole saanut penniäkään lisäpääomaa. Sen sijaan yksittäiset sijoittajat ovat hyötyneet merkittävästi.

Ed. E. Lahtela kertoi myynneistä ja Soneran kursseista. Saamieni tietojen mukaan tänään 16.5. Soneran kurssi oli 324,04 markkaa, kun se silloin, kun osakemyynti lokakuussa tapahtui oli 141,21 markkaa. Tässä on tapahtunut arvonnousu. Mielestäni Sonera on yksi merkittävä peruspalvelujen tuottaja tähän yhteiskuntaan. Se on tuottanut tietoliikennepalveluja ja hoitanut ne varsin hyvin ja menestynyt myös hyvin. Sitä taustaa vasten en näe oikeana, että valtio on luopumassa kokonaan Soneran omistuksesta. Kuten jo ed. Ojansuu totesi, luulisi myös yritykselle olevan eduksi, että on pitkäaikainen, vakaa omistaja, sijoittaja, joka ei käy pörssipeliä omistamillaan osakkeilla. Se on yritykselle eduksi.

Hallituksella on näillä kursseilla vielä valtuudet myydä osakkeita noin 48 miljardin markan arvosta. Mielestäni valtion ei tulisi luopua Soneran osakkeenomistuksesta, vaan säilyttää edelleenkin vähintään se osuus, mikä sillä nyt on. Missään tapauksessa ei pidä tehdä päätöstä siitä, että Soneran osakkeista luovutaan kokonaan.

Ministeri Heinonen totesi ja antoi ymmärtää, että kun valtio vähentää omistustaan Sonerasta, samalla Soneran kurssiarvo nousee ja liiketoiminnan arvo kasvaa. En oikein sitä ymmärrä, miten se, että valtio luopuu omistuksessaan olevista Soneran osakkeista, voisi nostaa yhtiön arvoa. Mielestäni vakaat omistajat ovat yritykselle paljon tärkeämpiä kuin keinottelijat.

Toisena asiana vielä: Mikä on se instanssi, mikä voi taata hyvän tietoliikenneverkon säilymisen koko maassa, kun ei ole sellaista valtion yritystä, jonka esimerkiksi eduskunta tai hallitus voisi edellyttää sellaista ylläpidettävän? Jos valtio luopuu kokonaan Sonerasta, on olemassa vaara, että se kansainvälistyy. Saattaa olla, että joku ulkolainen omistaja tulee kokonaan. Se liittoutuu sillä tavalla, että siirtyy vallan ulkolaiseen omistukseen. Mitä intressiä monikansallisella suuryrityksellä on hoitaa jonkun pienen Suomen syrjäseudun tietoliikenneverkkoja, jotka eivät ole liiketaloudellisesti kannattavia?

Mielestäni tämä kysymys on sellainen, jota ei voi sivuuttaa tässä yhteydessä, kun ollaan nyt jälleen tekemässä päätöksiä siitä, kuinka paljon valtio omistaa Sonerasta. Niin kauan kuin valtio omistaa vähintäänkin määrävähemmistön Sonerasta, valtiolla on myöskin sananvaltaa siihen, miten yritys toimii. Jos siitä luovutaan, sen jälkeen sitä sananvaltaa meillä ei ole, ja epäilen pahasti, että yksityisen yrityksen pakottaminen määrättyjen "sosiaalisten" tietoliikenneverkkopalvelujen järjestämiseen on täysin mahdotonta.

5 **Jukka Gustafsson /sd:** Arvoisa rouva puhemies! Vihreän puolueen varapuheenjohtaja, jollainen muistaakseni ed. Ojansuu on, ei ole nyt paikalla. Olisin kiittänyt häntä erinomaisesta puheenvuorosta, joka olisi voinut olla hyvin myöskin jonkun sosialidemokraattisen kansanedustajan käyttämä. On erinomainen asia, että vihreät myöskin alkavat pikkuhiljaa yltää tällaiseen laajempaan yhteiskunnalliseen analyysiin.

Arvoisa puhemies! Soneran taloudellinen menestys on ollut poikkeuksellisen huimaa. Suomen valtionyhtiöistä se on ehdottomasti mielenkiintoisin osakemarkkinoidenkin näkökulmasta. Nyt hallitus esittää tämän kultahipun myymistä kokonaisuudessaan. Perusteluna hallitus käyttää valtion jäykkää ja hidasta päätöksentekoa, joka ei hallituksen mielestä sovellu markkinoiden ja yritystoiminnan vaatimuksiin. Asiat ovat mielestäni harvoin kuitenkaan näin mustavalkoisia. Tähänkin asiaan liittyy monia seikkoja, joita hallitus ei esityksessään ole riittävästi pohtinut.

Hallitus käyttää esityksessään taloudellisia argumentteja puolustaessaan koko Soneran myymistä, niin minäkin vastustaessani täysien myyntivaltuuksien myöntämistä. Mielestäni valtion omistusosuus pitäisi säilyttää vähintään 20—30 prosentin tuntumassa. Soneran arvon osuus valtion omaisuudesta on merkittävä. Muut valtionyhtiöt eivät tällä hetkellä ole läheskään yhtä kiinnostavia. Herääkin kysymys, mitä tapahtuu Soneran myynnin jälkeen. En ole pessimisti, mutta tuntien kapitalistisen markkinatalouden toimintarakenteen uusi lama vielä joskus koittaa. Jos realisoisimme nyt koko Soneran, mitä jää pahan päivän varalle? Valtionyhtiöiden myyminen onkin yksi varma tapa vähentää valtion lamansietokykyä. Seuraavalla kerralla ei ole enää, mitä myydä.

Soneran nykyisellä arvolla voisimme puolittaa valtionvelan. Tällöin myös valtion korkome-

not puolittuisivat, mikä merkitsisi huomattavaa liikkumatilaa valtion taloudenpitoon. Tämä esimerkkini on tietysti käytännön mielessä teoreettinen. Mutta jos jatkan ajatuksenjuoksua, vähempikin riittää. Suomi on Euroopan unionin mallioppilas, mitä tulee valtionvelkaan. Meillä ei ole asian suhteen mitään hätää. Miksi siis valtion tulisi lyödä omaisuutensa rahoiksi, kun velka on kontrollissa, ja samalla vetää matto pois tulevien sukupolvien alta?

Toinen argumenttini perustuu Soneran strategiseen merkitykseen. Hallituksen esityksessä kuvaillaan, kuinka monella alalla Sonera tekee ja toimii huippuosaajana. Mikä onkaan sen parempi näköalapaikka tulevaisuuden tiedon valtateillä kuin paikka viestintäteknologian huippuyrityksen hallituksessa, sen toiminnoissa? Siinä kyydissä hallitus ja eduskunta varmasti haluavat olla, sillä ala kehittyy kiihtyvää vauhtia ja perässä pysyminen tai edes seuraaminen on entistä vaikeampaa. Siksi kokoaan Soneran osakkeista luopuminen olisi lyhytnäköistä. Sonerasta voi olla myös valtiolle hyötyä, jota emme vielä osaa edes tänään uumoilla. Myöskin tältä osin ed. Ojansuu edusti hyvin mielenkiintoisia näkemyksiä tällaisen pidemmän aikavälin kehittämisajatuksesta Soneran kohdalta.

Kolmanneksi, Sonera tuottaa peruspalveluita eli myös puhelinpalveluita. Onko siis järkevää antaa pelkkien markkinatalousoppien määrätä peruspalvelutuotantoa tälläkin alalla? Perinteinen televerkko on käsitykseni mukaan strategista infrastruktuuria, jota ei voi päästää yksinomaan markkinoiden valvontaan, ei varsinkaan ulkomaiseen omistukseen ja kontrolliin.

[6] **Toimi Kankaanniemi /skl:** Arvoisa rouva puhemies! Muutama viikko sitten Posti Oy:n hallintoneuvoston puheenjohtaja ed. Antero Kekkonen moitti Esko Ahon hallitusta Suomen Postin nykyisestä postikonttorien alasajosta. Vastasin hänen puheenvuoroonsa ja totesin, että hän olisi voinut muistaa myös Ahon hallituksen aikana alkuun pannun nykyisen Sonera Oy:n synnyn eli Posti-Telen toiminnan jakamisen ensin kahdeksi liikelaitokseksi ja sen jälkeen osakeyhtiöiksi. Onneksi tuolloin 90-luvun alussa tehtiin ne päätökset, jotka ovat meillä tänä päivänä koko valtiontaloutemme pelastajia Sonera Osakeyhtiön myötä. Silloin tehtiin kauaskantoinen ja todella arvokas päätös, josta nyt voimme todellakin nauttia, on pystynyt Lipposen hallitus nauttimaan erityisen vahvasti. Jos Sonera Oy:tä ei meillä olisi, hallitus olisi erittäin suuressa ahdingossa, tämä on tosiasia. (Välihuuto) — Pekka Vennamolla on oma osuutensa tässä, se tunnustettakoon, niin kuin postitoiminnan alasajossakin jo negatiivisena ansiona.

Arvoisa puhemies! Nyt hallitus pyytää valtuuksia luopua jopa kokonaan Sonera Oyj:n osakkeista. Minulla ei ole sosialidemokraattisia ja vasemmistolaisia painolasteja menneisyydestä, niin kuin ed. Gustafssonilla tuntui olevan. Ideologisista syistä minun ei tarvitse puolustaa tai kannattaa jotakin toimenpidettä, mutta vaikka tällaisia painolasteja ei ole, siitä huolimatta olen varsin kriittinen tätä hallituksen esitystä kohtaan. Perustelut ovat pitkälti ne, mitä edustajat Ojansuu ja Gustafsson edellä totesivat.

Ensinnäkin Sonera Oyj vastaa pääosassa maata — ei nyt tietysti ihan kaikkialla mutta pääosassa maata — kiinteästä puhelinverkosta yhä edelleen. Se on siis palveluyritys, joka on tavattoman tärkeä koko maalle ja erityisesti maaseudulle, maakunnissa, joissa yksityiset yritykset eivät ole mukana eivätkä ole sinne niin suurella halulla tulemassakaan, koska siellä tuotto ei ole niin hyvä kuin suurissa keskuksissa. Tämä palveluvelvoite on otettava koko ajan huomioon ja sitä on pidettävä hyvin vahvasti esillä, kun valtion puolesta harkitaan tämän yhtiön tulevaisuutta. Jos kokonaan luovutaan tästä yhtiöstä, sen tulevaisuus on poissa meidän käsistämme kokonaan.

Mihin se johtaa, sitä ei kukaan tietysti tiedä, mutta voimme arvioida, että on mahdollisuuksia sellaiselle kehitykselle, että pääkonttori siirtyy pois tästä maasta. On mahdollista, että käy niin kuin usein näissä tapauksissa käy, että suurin huomio kiinnitetään tuottavuuteen, ja silloin koko maan kattava palvelutavoite pääsee toissijaiseksi, eikä tämä silloin välttämättä turvaa tulevaisuudessa sitä tehtävää, mikä sille on alun perin annettu, kun se on valtion ja veronmaksajien varoilla alkuun pantu. Jos myydään osakkeet pois, arvo voi nousta, mutta osakkeiden arvo ja niiden tuoma tuotto menevät myös vieraisiin käsiin, siitä ei valtio enää hyödy sen jälkeen, kun omistusosuutta ei ole.

En ole aivan varma siitä, mitä ministeri Heinonen totesi. Ymmärtääkseni totesitte, että sen arvon kannalta on tärkeää, että hallituksella on valtuus myydä osakkeet kokonaan pois, vaikka ei sellaista tarkoitusta nopeasti ainakaan olisikaan, luopua kaikista osakkeista. En ole aivan varma,

että asia on väistämättä näin. Voi olla hyvinkin merkittävää, että valtiolla on siinä pieni siivu edelleen.

Kuinka paljon valtiolla pitäisi säilyttää osakepääomasta? Ainakin aiemmin, kun näitä asioita valtioneuvostossakin pohdittiin, oli monien asiantuntijoitten kanta se, että 20 prosenttia riittää valtion pitkälle menevän määräysvallan säilyttämiseen siksi, että se 80 prosenttia hajaantuu niin laajasti, että ne 80 prosenttia eivät koskaan pysty valtaansa käyttämään vaan 20 prosentin yksittäinen omistaja pystyy pitkälti hallitsemaan yhtiötä edelleen ja tekemään sen tärkeät päätökset, jolloin siis noin 20 prosentin osuuden säilyttäminen mielestäni on vakavasti otettava lähtökohta, kun tätä hallituksen esitystä käsitellään.

Edellä kuultujen puheenvuorojen perusteella hieman ihmettelen, että tämä esitys täällä kuitenkin on yksimielisenä hallituksen esityksenä, kun vasemmisto ja vihreät kritisoivat näin voimakkaasti, jopa vihreätkin puolueensa varapuheenjohtajan suulla. Eikö heitä ole kuultu, vai onko näin suuri itsenäisyys hallituksella, että voidaan tällaiset päätökset tällä tavalla viedä eteenpäin eduskunnan kantaa ennakoimatta?

Arvoisa puhemies! Valtio niin kuin kuka tahansa voi myydä omaisuutensa vain yhden kerran. Kun se on myyty, se pitää ostaa takaisin. Tätä mahdollisuutta tuskin tultaisiin koskaan käyttämään. Jos on kaikki myyty, se on kerralla mennyt eikä sen jälkeen ole, mitä myydä. Yhdyn siihen, mitä ed. Gustafsson totesi, että voi tulla taantuma-aika, jolloin tarvittaisiin jälleen valtion omaisuutta, jolla voidaan silloin, siinä tilanteessa, siirtää kriittisiä ratkaisuja, joihin usein joudutaan, niin kuin historiasta muistetaan. Vakaviin leikkauksiin esimerkiksi jouduttiin, kun 90-luvun alussa ei ollut tällaista tilannetta eikä sitä, mitä olisi voitu myydä ja sillä korjata valtion taloutta.

Mikä sitten on tämän lainsäädäntöohjauksen merkitys näitten osalta, kun on esimerkiksi telepalveluista ja Soneran toimialan tehtävistä kysymys? Näyttää siltä, että lainsäädäntöohjaus ei kuitenkaan ole kovin tehokas. Varmaan hallituksella ja eduskunnalla on valtaa lainsäädännössä aika paljon, mutta jos koko toimija on annettu yksityisten ja vielä ulkomaisten omistajien käsiin, sitä lainsäädännönkin kautta on aika vaikeaa todella ohjata ja antaa uusia velvoitteita tällaiselle yritykselle. Omistaja pystyy antamaan paljon paremmin kuin lainsäätäjä yksityisiä yrityksiä koskevia ohjeita ja määräyksiä.

Arvoisa puhemies! Edellä todettiin, että ministeri Mönkäre on tuomassa eduskuntaan selonteon valtionyhtiöpolitiikasta. Tällaisia selontekoja on aikaisemminkin täällä käsitelty, ja varmaan olisi paikallaan, että tällainen selonteko nytkin saataisiin tässä tilanteessa, kun ollaan etenemässä näissä asioissa. Todella on niin, että jos selontekoa valmistellaan, olisi syytä käsitellä selonteko ensin ja sen jälkeen vasta tehdä näin pitkälle meneviä valtuuspäätöksiä kuin hallitus tässä pyytää.

Arvoisa puhemies! Hallintoneuvostoproblematiikkaan en mene tämän syvemmälle mutta totean, että eipä taida Sonerassakaan hallintoneuvostolla enää mitään merkitystä olla, lakkauttaa sen ehkä voisi.

Ed. Löv merkitään läsnä olevaksi.

---

[7] **Pertti Turtiainen /vas:** Arvoisa rouva puhemies! Edellisen kerran, kun Sonera-asiaa käsiteltiin myyntivaltuuksien antamismielessä, vastustin valtuuksien antamista 34 prosenttiin. Silloin puheenvuorossani totesin, että ne perusteet eivät kestä, jotka esitettiin, että tällä vahvistetaan Soneran pääomatilannetta ja markkina-arvoa. Olen samaa mieltä kuin ed. Kuoppa toi myös esille, että millään tapaa osakemyynneistä saatu raha ei ole tuloutunut Soneran kehittämiseen ja pääomien vahvistamiseen. Jos tietoni ovat väärät, niitä voi kyllä oikaista.

Valtio-omisteisuudesta, johon ministeri Heinonenkin viittasi ja josta on eri yhteyksissä ollut lehdissä kannanottoja, että se olisi tietynlainen rasite Soneran tulevaisuutta ajatellen ja Soneraa kehitettäessä ajatellen markkinaehtoista kehittämistä, olen kyllä täysin eri mieltä. Näin hyvin hoidetussa yhtiössä kuin Sonera on valtio-omisteisena ollut ja tähän asti edennyt, ei ole osoitusta siitä, että se olisi ollut haittana. Siinä mielessä tämän suuntaiset väitteet, että se on este ja haitta, eivät ole mielestäni kestäviä.

Soneran kohdalta ei ole myöskään käyty keskustelua siitä, miten Sonerassa huolehditaan henkilöstöstä, henkilöstön asemasta tulevaisuudessa, jos mahdollisiin omistusjärjestelyihin lähde-

tään. Tästä meillä on kielteisiä esimerkkejä varsinkin niin Tielaitoksen kuin Postinkin osalta, mihin yksityistämislinja johtaa osaltaan. Sonerassakin ovat ainakin verkkoasentajat varsin huolestuneita siitä, mikä heidän tulevaisuutensa tulee olemaan, koska toimintalinja on tällä hetkellä sellainen, että enenevässä määrin oma väki ei näitä töitä tee, vaan työt siirtyvät muualle, ja sen seurauksenahan hyvin todennäköisesti tulee eteen se, että omaa väkeä tullaan vähentämään, jos ei tästä huolehdita.

Samoin laajakaistaverkkojen rakentaminen koko maahan on äärimmäisen tärkeä asia, ja en usko siihen, että markkinat hoitavat tämän. Tässä mielessä teollisuusalojen neuvottelukunnan muistio, joka on myös osoitettu ministeri Heinoselle, on varsin hyvä. Lainaan siitä paria kappaletta: "Valtiovallan on turvattava Suomessa merkittävä suomalaisomistus ja siten yhtiön ydinosaamisen, pääkonttorin ja muiden toimintojen sekä työpaikkojen pysyvyys Suomessa. Osakkeiden myyntipäätöksissä on edettävä harkiten ja otettava huomioon muutkin kuin valtionvelan lyhentämiseen liittyvät strategiset näkökohdat. Tulevaisuusohjelman osana ja Soneran pääomistajana valtiovallan on huolehdittava siitä, että huippunopeat tietoliikenneyhteydet ovat yritysten ja kansalaisten ulottuvilla koko maassa. Tiedon valtaväylä, niin sanottu laajakaistaverkko, on rakennettava maan kaikkiin asutuskeskuksiin. Hallituksen tietoyhteiskuntaprojekti edellyttää ajanmukaisten tietoliikenneverkkojen ulottamista koko maahan. Kansantaloutemme kilpailukyvyn kannalta on aivan keskeistä, että aivan keskeistä hanketta ei voi jättää pelkästään telealan yritysten vastuulle." Näissä edellä käytetyissä puheenvuoroissa on viitattu aivan tähän samaan suuntaan kuin teollisuusalojen neuvottelukunta on todennut ministerille muistiossaan.

Jatkossa Sonera on varsin kiinnostava yritys ja sillä on suuret mahdollisuudet edelleenkin kehittää toimintaansa. Ajatellen Euroopan laajuisesti, mihin ministeri Heinonenkin viittasi, Euroopassa tulee olemaan tietynlaisia järjestelyjä alueen kohdalta. On neljä viisi yhtiötä, jotka voivat aika lailla merkittävästikin vaikuttaa toimintaan eurooppalaisittain, ja Sonera on siinä yhtenä kiinnostuksen kohteena.

Tähän liittyy osaltaan omistuksen rajaus ja laajuus. Jos nyt lähdemme sille tielle, että annamme hallitukselle valtuudet kokonaan Soneran osakkeiden myyntiin, silloin menee tietynlainen mahdollisuus vaikuttaa jonkinlaisen konsortion syntymiseen, mahdollisuuksiin, joita se voi avata, sanotaan, taloudellisessa mielessä. Saattaa tulla eteen sellainen tilanne, että joku tekee varsin hyvän tarjouksen osakkeista ja raha sokaisee ja myydään osakkeet pois kokonaisuudessaan huolimatta puheista ja perusteluista, joita täällä on esille tullut. Sitten todetaankin, että suuri mahdollisuus meni. Jos on edelleenkin omistusosuutta, uudelleenjärjestelytilanteissa 20 prosentin osakemäärällä esimerkiksi voidaan aika paljon pelata jatkoa ja hyödyttää koko eurooppalaista toimintaa Soneran kohdalta tai mikä uusi yhtiö tuleekaan olemaan. Silloin on tietynlainen kortti vielä takataskussa, jolla voidaan vielä pelata, ja voidaan saada vieläkin suurempi etuisuus kuin osakkeiden myynnillä täysin valtion omistuksesta.

Tähän perustuen olenkin sitä mieltä, kuten täällä on tullut esiin, että Soneraa ei pidä kokonaan myydä. Valtiolla pitää säilyttää tietty omistusosuus. Jos tarve vaatii lopunkin omistusosuuden myymistä taikka, sanotaan, järjestelemistä niillä osakkeilla, niin kyllä varmaan tästä eduskunnasta tahtoa ja halua löytyy sitten siinä tilanteessa, jos se hyödyttää tätä yhteiskuntaa koko laajuudessaan. Olen 20 prosentin kannalla, että se voitaisiin säilyttää. Mutta mitä tulee siihen kuvitelmaan, että sillä 20 prosentilla, johon ed. Kankaanniemi viittasi, ohjaillaan täysin yhtiön toimintaa, ei osakeyhtiölainkaan mukaan ole täysin mahdollista, että 20 prosenttia määrää yhtiön toiminnasta yksiselitteisesti. Kyllä siinä muutkin yhtiön hallituksessa olevat voivat sanoa mielipiteensä siitä, mihin yhtiötä johdetaan. Se ainoa mahdollisuus tietysti on, jos valtion edustus on yhtiön hallituksessa, että voidaan vaikuttaa tämän yhtiön strategioihin osaltaan ja yhtiön kehittämiseen näiltä osin, mihin aiemmin viittasin.

[8] **Ola Rosendahl /r:** Arvoisa rouva puhemies, värderade fru talman! Statens nominella skuldbörda är ännu mycket hög och den amortering som skett har i stort sett uppslukats av valutakursförändringar då euron försvagats i förhållande till andra valutor. Räntekostnaderna är höga, enligt budgetramarna fortsättningsvis 25 miljarder mark nästa år. Trots att skuldernas andel sjunkit procentuellt sett av bnp förblir belastningen på statsekonomin ändå i det närmaste oförändrat hög, ifall ingen kännbar låneamorte-

ring sker utöver den som budgetöverskottet tillåter.

Samtidigt har staten en aktieportfölj som kraftigt stigit i värde under högkonjunkturen. Detta gäller särkilt teknologiaktierna. Portföljens avkastning är dock liten ifall den inte realiseras. Man kan faktiskt hävda att knappast någon skulle investera 6 procents lånade pengar i en aktieportfölj, i en riskportfölj, vilket staten i praktiken har gjort. Därför kan en lättare aktieportfölj motiveras. Detta minskar lånebördan och räntekostnaderna som inte på långt när täcks av dividenderna i detta nu.

Värdet av statens återstående aktier i Sonera överstiger värdet före de två tidigare försäljningarna. Regeringen framhåller i sin proposition att det är fråga om ett högriskbolag. Detta äger sin riktighet, eftersom kursutvecklingen i huvudsak baseras på förväntningar. Värdet på statens 53 procent av aktierna i bolaget har i år varierat mellan 120 och 240 miljarder mark, vilket måste betecknas som en mycket stor fluktuation.

I detta nu är aktiekurserna starkt volativa inom it-sektorn och Soneras kurs ligger i detta nu vid 50 euro jämfört med 90 euro tidigare under året. En fortsatt utförsäljning bör givetvis ske under en högkonjunktur och vid ett relativt stabilt kursläge. För större aktieposter kan måhända dessutom uppnås fördelaktig aktiekurs som bör utnyttjas för att trygga den framtida utvecklingen och garantera att Sonera skall stiga i värde, precis som minister Heinonen nyss framhöll.

Arvoisa puhemies! Kuten tiedämme, Sonera-yhtiö tavoittelee maailmanlaajuista markkina-asemaa, joka tietysti edellyttää osakepohjaisia yrityskauppoja. Osakepohjaiset kaupat ja fuusiot ovat tässä yhteydessä luonnollisia, ja valtion suurta omistusosuutta Sonerassa on hyödynnettävä tätä tarkoitusta varten. Valtion ei myöskään enää tarvitse omistaa osakkeita teleyhtiössä turvatakseen toimivat telemarkkinat Suomessa. Telemarkkinalainsäädäntö ohjaa tätä toimintaa ja telepalvelujen tarjontaa. Soneralla on vajaa kolmannes kiinteistä puhelinliittymistä Suomessa ja loput ovat alueellisten yhtiöiden hallussa. Tämä suhde on tyydyttävä ja tarjoaa riittävän kilpailutilanteen.

Soneran omistuksesta luopumiseen annettuja valtuuksia voidaan hyödyntää pitkän ajan kuluessa, eli kuten yllä totesin, osakepohjaisiin strategisiin hankkeisiin yrityksen kehittämiseksi ja valtion osakeomistuksen arvon lisäämiseksi. Olisi tietysti mahdollista käyttää samaa mallia kuin Enso-yhtiön yhdistymisessä Stora Kopparberg Ab:n kanssa, jolloin järjestely esiteltiin eduskunnalle ennen kuin valtuudet myönnettiin.

Soneran tapauksessa on ilmeisesti tarpeen, että hallituksella on vahvempi neuvotteluvaltuus ilman sitä riskiä, että ehdotettu järjestely myöhemmin hylättäisiin eduskunnassa. Tämä erittäin suuri valtuus, joka käsittää 100—200 miljardin markan myyntiarvon, edellyttää, että hallitus käsittelee asiaa erittäin taitavasti ja tarvittaessa tiedottaa talousvaliokunnalle ja valtiovarainvaliokunnalle mahdollisista järjestelyistä.

Valtionyhtiöiden osakkeiden järjestely on aikaisemmin johtanut ministerin eroamiseen. Meidän on syytä muistaa, että valtiolla on mahdollisuus käyttää vaikutusvaltaansa yhtiössä sekä enemmistöomistajana yhtiökokouksissa että myöskin hallintoneuvostossa. Soneran suhteen on harvinaista, että pörssiyhtiössä työntekijöillä on kaksi paikkaa työnantajana toimivan yhtiön hallituksen seitsemästä paikasta. Tällainen järjestelmä saattaa herättää sijoittajien epäilyjä. Kaksinkertainen johtajuus, jossa on pääjohtaja ja erikseen kokopäiväinen hallituksen puheenjohtaja, joka on osoittautunut epäonnistuneeksi esimerkiksi Fortumissa, on jostain syystä otettu käyttöön Sonerassa. Voidaan kysyä, miksi.

Voidaan myöskin kysyä, miksi Sonera teki kaupat 18. päivänä huhtikuuta tänä vuonna erittäin pienestä ruotsalaisesta it-yhtiöstä, jonka kauppahinta oli 5 miljardia markkaa. Kannattaisi selvittää, mitä Sonera itse asiassa on saanut vastineeksi suurelle kauppasummalle. Valtion pääomistajana pitäisi näyttää enemmän kiinnostusta siihen, miten tämä ja muut ajankohtaiset yrityskaupat vaikuttavat osakekurssiin. Nämä kysymykset ovat kuitenkin marginaalikysymyksiä verrattuna pääasiaan, jota periaatteessa kannatan, siis hallituksen esitystä.

[9] **Liikenneministeri Olli-Pekka Heinonen:** Arvoisa puhemies! Muutamaa käytettyä puheenvuoroa haluaisin kommentoida. Ensinnäkin aika useassa puheenvuorossa täällä käsiteltiin Soneraa edelleen perinteisenä kansallisena teleyhtiönä. Sitä Sonera ei tänä päivänä ole. Sonera on kansainvälistyvä yhtiö, ja Soneran merkittävästi kasvava liiketoiminta-alue on nimenomaan matkaviestinten palveluliiketoiminnoissa, ei perin-

teisissä teleoperaattori-infrastruktuurin tuottajatoiminnoissa.

Jos katsotaan niitä arvojen kehityksiä, joita Soneran osalta on tapahtunut, on tietysti selvää, että ei se Soneran arvon kehitys, myönteinen kurssikehitys, ole tapahtunut sen takia, että Sonera on hoitanut hyvin infrastruktuuria kotimaassa, vaan se on tapahtunut sen takia, että Sonera on kyennyt luomaan uusia innovaatioita matkaviestinnän palvelusektorille, Smart Trust ja Zet hyvinä esimerkkeinä näistä. Siksi myös osakemarkkinat arvottavat Soneran sillä tavalla ja osakearvoltaan niin korkeaan tasoon kuin ne ovat tämänkin vuoden puolella arvottaneet.

Me olemme myöskin tilanteessa, jossa valtio omistajana ei koskaan aikaisemmin ole ollut. Valtio ei koskaan aikaisemmin ole ollut omistajana tämän kaltaisella korkean riskin toimialalla, mutta nyt me olemme. Se edellyttää valtiolta omistajana aivan toisenlaista otetta: herkkyyttä ja joustavuutta, kuin on ollut perinteinen valtion omistajapolitiikan vaatimus.

Täällä on oikeastaan useammassa puheenvuorossa, muun muassa edustajien Ojansuu ja Gustafsson puheenvuoroissa, tullut esille se ajatus, että valtio voisi nyt toimia vähän varovaisemmin ja lähteä katsomaan, että ei olla markkinoiden vietävissä vaan voisimme odottaa tämän kruununjalokiven kanssa vähän myöhäisempään ajankohtaan ja katsoa, mitä vaikutuksia tässä on olemassa. Valitettavasti kun Soneran arvot niin voimakkaasti ovat nimenomaan korkean riskin toimialalta, meidän on otettava myöskin huomioon ne lainalaisuudet, mitä sillä toimialalla parhaillaan on menossa. Siellä oikeastaan on kaksi asiaa, joita haluaisin kommentoida.

Toinen on nimenomaan se kehitys, joka Yhdysvalloissa on hyvin voimakkaasti menossa ja joka on Euroopassa myöskin hyvin voimakkaasti menossa, se, että yhtiöt hakevat kokoa ja markkinoita pärjätäkseen tällä toimialalla. Hyvin voimakkaasti tapahtuu yritysostoja, fuusioita ja muita osakepohjaisia järjestelyjä alan yhtiöiden kesken. Niin kuin sanoin, on arvioitu, että tietyllä aikavälillä Euroopassa olisi muutamia isoja toimijoita näillä toimialoilla, joiden tuotteet ovat globaaleja. Muut toimijat ovat sitten pieniä kansallisia toimijoita. Kyllä hallituksen ajattelu tässä lähtee siitä, että me haluamme antaa tuolle yhtiölle mahdollisuuden toimia aktiivisesti tässä konsolidoitumiskehityksessä, siinä koon ja voiman hakemisen kehityksessä, joka toimialalla on selvästi menossa.

Soneran osalta on niin, että Soneran mahdollisuus osallistua tähän kehitykseen edellyttää osakepohjaisia järjestelyjä. Täällä joissakin puheenvuoroissa on puhuttu ikään kuin tavallaan valtion osalta ainoa omistajapoliittinen instrumentti olisi se, että valtio vain myisi omia osakkeitaan. Hallituksen esitys itse asiassa aika voimakkaasti puhuu sen kaltaisista vaihtoehdoista, joissa yritysostojen, yrityskauppojen, fuusioiden kautta Sonera on mukana tässä prosessissa. Kyllä tämänhetkisellä Soneran omistuksen tasolla ja tuon valtuuden tasolla joudutaan toteamaan, että se valtuuden taso rajaa sitä, miten Sonera tämän kaltaisissa keskusteluissa voi olla mukana. Me emme kaikilta osin ole edes keskusteluissa mukana Soneran osalta sen takia, että on tieto siitä, mikä valtion omistusrajoitus tänä päivänä on. Siinä mielessä kyllä sillä on vaikutusta siihen, miten Sonera yhtiönä voi kehittyä.

Toinen kysymys, joka on tullut esille, on ollut kysymys aikataulukehityksestä, se ajatus, että me voisimme vähän odottaa ja katsoa, mitä tapahtuu. Valitettavasti Sonera ei ole mikään sen kaltainen kortti, joka voidaan laittaa takataskuun ja kaivaa sieltä sitten esille siinä vaiheessa, kun on seuraava taloudellinen taantuma, ja realisoida siinä vaiheessa, tai sen kaltainen jalokivi, joka voidaan pistää kaappiin odottamaan sitä hetkeä, jolloin sitä tarvitaan, vaan kyllä me joudumme katsomaan sitä, miten tämä toimiala jälleen kehittyy. Niin kuin sanoin, näyttää siltä, että meillä on nyt tällä toimialalla menossa tietty aikaikkuna, jossa yritysten muotoutuminen on hyvin nopeassa vaiheessa. Valtion omistajana tällä korkean riskin toimialalla tulee antaa tuolle yhtiölle kehittymisen mahdollisuudet.

Myöskin koen niin, että jos me näivetämme Soneran kansainvälisen kehittymisen ja kasvun mahdollisuudet, kyllä me silloin myöskin heikennämme Soneran mahdollisuuksia hoitaa niitä kotimaisia palvelutehtäviä, joihin täällä useassa puheenvuorossa on viitattu. On kysytty, miten me takaamme tietoliikenneinfran olemassaolon ja kattavuuden koko maan osalta.

Niin kuin totesin, jo tänä päivänä lainsäädäntö on se keino, jolla infrastruktuuri taataan. Ei valtio sillä omistusosuudella, joka sillä tänä päivänä on, takaa perustietoliikenneinfran olemassaoloa, vaan kyllä se on lainsäädäntö, se että meillä on useita toimijoita rakentamassa verkkoja ja palve-

luja tarjoamassa. Toimiva kilpailu eri toimijoiden kesken on se tapa, jolla tämä hoidetaan ja on tarkoitus hoitaa jatkossakin. Meillä tulee olla sen kaltainen lainsäädäntö, joka takaa yleispalveluna tietyt peruspalvelut, niin kuin se takaa tänä päivänä kiinteän puhelinyhteyden.

Varmasti tulevaisuudessa ollaan tilanteessa, jossa yleispalvelu laajenee, kun tietoliikenneyhteydet tulevat entistä tärkeimmiksi. Varmasti jossain vaiheessa Internet-luonteinen yhteys on niin itsestäänselvä asia, että se rupeaa olemaan hyvin lähellä yleispalvelumuotoisuutta, ja silloinkin se on lainsäädäntö, joka tämän asian takaa.

Meillä on tänä päivänä myös ulkomaisia toimijoita suomalaisilla telemarkkinoilla toimimassa, enkä ole kokenut mitään ongelmaa myöskään heidän suhteensa siinä, ettei täällä suomalaista lainsäädäntöä noudatettaisi, vaan kyllä näin on ja näin varmasti tehdään.

Jossain puheenvuorossa on myös asetettu yrityksen tuottavuus ja palvelutehtävän hoitaminen ristiriitaan. Mielestäni tällainen ristiriita on aika omituinen, koska yritys, jonka tuottavuus on hyvässä kunnossa, kykenee myös paremmin hoitamaan ne palvelutehtävänsä, mitä yrityksellä mahdollisesti lainsäädännön kautta on. Taas yrityksen, joka on tuottavuudeltaan huono, todennäköisesti on huomattavasti vaikeampaa toteuttaa myös kotimaiset lainsäädännön edellyttämät palvelutehtävät. Tässä mielessä mielestäni se, että Sonera on tuottava ja hyvin menestyvä yhtiö, antaa parhaat eväät myös siihen, että palvelut tulevaisuudessa tulevat taattua.

[10] **Matti Kangas /vas:** Arvoisa rouva puhemies! Monet ovat puhuneet Sonerasta luopumisen puolesta, mutta haluan muistuttaa, että kauppoja ei pidä tehdä hintaan mihin hyvänsä. Tärkeintä tässä tilanteessa on, että toteutuu valtion ja veronmaksajien etu. Kyse on isoista rahoista, joilla pitää kehittää maata jatkossa.

En pitäisi turhaa kiirettä Soneran kaikkien osakkeitten myynnissä, koska kurssit tulevat vielä muuttumaan. Mielestäni olisi valtion edun mukaista pitää omistuksessaan 10—15 prosentin osuus ja näin olla mukana vaikuttamassa yhtiön tulevaisuuteen. Ministerin toistama pelko, että ellei valtio luovu kaikista Soneran osakkeistaan, yritys ei pääse laajenemaan ja kehittymään, voi olla pelko näinkinpäin, mutta se voi olla liioiteltukin. Uskon, että kaikkien etu on pitää valtio jonkin suuruisella panoksella Sonerassa.

On sanottu, että kun Sonera on kerran myyty, sitä ei voi toista kertaa myydä. Näinhän se on. Sen takia Soneran myynnistä saatavat rahat pitää sijoittaa niin, että ne tukevat kansantalouden kehitystä. Näillä rahoilla on lisättävä investointeja suomalaisen teollisuuden kehittämiseksi. Soneran rahoilla on syytä lyhentää valtionvelkaakin, mutta osittain. Mielestäni näistä rahoista voisi parantaa tiestön kuntoa ja ylläpitoa. Se on pysyvää omaisuutta maassamme. Samoin Sonera-rahoja olisi suunnattava asuntojen rakentamiseen asuntopulan hillitsemiseksi.

Sonera on ollut menestystarina ja tuonut hyvää maallemme ja työllistää tuhansia ihmisiä Suomessa. Sen takia yhtiön menestyksestä tulee pitää huoli jatkossakin.

Menestyvien yritysten uhkana on se, että ne ovat kiinnostavia ja voi tulla yrityksiä, jotka nielaisevat ne. Voi käydä niin, että Sonera häviää pois Suomesta, ainakin yhtiön johto ja pääkonttori. Tästä kumminkin pitäisi pitää huolta, että mahdollisimman pitkään toiminnot ovat Suomessa.

Sonera-rahoilla ei tule rahoittaa verohelpotuksia ainakaan suurituloisille. Siitä pitäisi myös pitää huolta.

[11] **Klaus Hellberg /sd:** Arvoisa rouva puhemies! Tässä on paljon puhuttu valtion omistusosuudesta yleensä suomalaisessa yritystoiminnassa. Kyllähän se on todettava, että se, että valtio on aikanaan perustanut monia yrityksiä, on luonut hyvinvointia Suomeen ja vahvistanut suomalaista yrityskulttuuria ja -toimintaa. Jos katsotaan ajassa taaksepäin, niin on Finnair, Neste, Kemira, Valtion metalli eli Valmet ja Imatran Voima jne., eli hyvin paljon on saatu aikaan sillä, että valtio on sijoittanut yritystoimintaan. Sillä on pystytty hoitamaan aluepolitiikkaa jne.

Mutta tässä ollaan nyt aivan toisenlaisen tilanteen ääressä, kun puhutaan Sonerasta. Soneran koko arvo, oikeastaan 97—98 prosenttia, perustuu odotusarvoihin nimenomaan kansainvälisillä markkinoilla. Vaikka valtio vieläkin omistaa yli 50 prosenttia siitä, niin tätä kehitystä ei voi pysäyttää, ilman että samalla romahdutettaisiin Soneran arvo. Tässä mielessä on kysymys aivan toisenlaisesta asiasta kuin postipalveluista, joiden nimenomaan piti perustua, sanon: piti perustua, siihen, että Suomessa on hyvä postiverkosto. Postin puolella ei pystytty hoitamaan asioita niin kuin olisi pitänyt ja siellä ollaan nyt suurten on-

gelmien edessä, mutta Soneran tilannehan on todella aivan toinen. Minusta tämä hallituksen esitys on erittäin hyvä. Se lähtee siitä, että pyritään todella miettimään hyvin tarkkaan, miten tätä omistajapolitiikkaa hoidetaan. Tarvitaan joustavuutta mahdollisissa osakejärjestelyissä ja -myynneissä, ja nimenomaan, jos tämä hallituksen esitys hyväksytään, silloin tähän on mahdollisuus.

Kun on puhuttu siitä, miten Sonera voi edelleen edesauttaa suomalaista yhteiskuntaa ja sen kehittymistä, niin tietysti täytyy vastavetona kysyä, miksi tilanne on se, että meillä valtion taseessa on toisella puolella jättivelka ja toisella puolella jättisijoitus Sonerassa. Valtio on eräänlainen velkavetoinen pörssispekulantti. Minusta valtion päätehtävä on tuottaa turvaa ja oikeutta ja hyvinvointia kansalaisille. Aivan varmasti tämänkin kevään aikana, ennen kuin juhannusviikolla lomille lähdemme, monta itkua ja hammastenkiristystä väännetään siitä vielä, kun erilaisiin välttämättömiinkään hyvinvointipalveluihin ei rahaa löydy.

Kyllä tässä täytyy ottaa myös nämä muut asiat huomioon: Miten me selviämme tämän nykyisen velan ja varsinkin sen koron kanssa? Miten me pystymme hoitamaan ne velvoitteet, mitä meillä yhteiskunnassa on? Tai onko mahdollisesta Soneran myynnistä ja sen pörssiarvosta, jossa tänä vuonna on heitellyt valtion osuus 120 ja 240 miljardin välillä, mahdollisesti jotain apua?

Tässä on tietysti aika paljon asioita, jotka pitää selvittää. Minä uskon, että hallitus pystyy nämä asiat ottamaan huomioon ja selvittämään. On esimerkiksi lankaverkko, jossa Soneralla on noin kolmasosan osuus, kaksi kolmasosaa on alueellisilla teleoperaattoreilla. Tämä täytyy turvata tavalla taikka toisella. Olisivatko siinä esimerkiksi yhtiöjärjestelyt yksi vaihtoehto, jolla tämä turvattaisiin, tai olisiko se muuten turvattavissa nykysysteemilläkin ja nykyomistajajärjestelyillä, se täytyy tietysti hyvin tarkkaan miettiä.

Mutta minusta hallituksen esitys, joka meillä nyt on lähetekeskustelussa, on kyllä sellainen, että tältä pohjalta on hyvä Sonera-käsittelyä viedä eteenpäin, lähettää valiokuntakäsittelyyn ja sitä kautta jälleen tänne meille. 34 prosentin osuuden, mikä valtiolla tällä hetkellä on, alle menemisessä — esityshän lähtee nollasta prosentista — ja siinä, mihin sitten mennään ja kuinka ja millä lailla, on tietysti hyvin tiukan ja viisaan miettimisen paikka hallituksella. Tätä kautta uskon, että kun me myönnämme nämä oikeudet, hallitus kykenee tekemään järkevät päätökset. Niillä se pystyy joustavuuteen näissä järjestelyissä, ja sitä kautta tämä meidän päätöksemme varmasti tulee koko suomalaisen hyvinvointiyhteiskunnan hyväksi.

12 **Tapio Karjalainen /sd:** Arvoisa puhemies! Olin yhtenä allekirjoittajana siinä toimenpideloitteessa, joka käsitteli tätä asiaa, oli tämän hallituksen esityksen suuntainen. Ilmoitan, että tältäkin pohjalta pidän hallituksen esitystä hyvänä.

Minusta ministeri Heinonen eritteli hyvin puheenvuorossaan Soneran luonteen muuttumisen vanhasta teleyhtiöstä nykyiseen tehtäväänsä. Minä mielelläni jakaisin sen uskon, mikä monen edustajatoverin puheissa on täällä ollut siihen, kuinka Soneralla vielä tehdään isänmaallisia tekoja. Minä näen, että ohjausväline Sonera Oyj ei enää yhteiskunnallisesti ole, vaan jos näitä yhteiskunnallisia toiveita halutaan toteuttaa, niin suomalainen yhteiskunta ostaa ne Soneran asiakkaana, ei osakkaana. Valtio on nyt yhtenä sijoittajana, omistajavoittoja hakevana osakkaana. Laman puskureista puheen ollen sinä yönä, kun riskialueella elävä Sonera saattaa menettää suuren osan arvostaan, valtion velat eivät häviä. Tämä asetelma on syytä pitää etukäteenkin mielessä.

Voi yhtyä tähän hallituksen esityksen johdantoon, jossa hallitus toteaa, että tämä ei välttämättä merkitsisi valtuuden nopeaa käyttöä, vaan antaisi valtiolle omistajana mahdollisuuden reagoida monin eri tavoin omistuksensa arvoa turvaavalla tavalla.

13 **Kyösti Karjula /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Esillä oleva hallituksen esitys Sonera Oyj:n osakkeista luopumisesta on varsin merkittävä asia erityisesti siinä mielessä, että Sonera Oyj merkittävästi valtio-omisteisena yhtiönä on ollut, rohkenen sanoa näin, tietyn tyyppinen jopa onnenkantamoinen siinä vaikeassa taloudellisessa tilanteessa, missä me valtiontalouden osalta olemme viime vuosina eläneet. Kun sanon, että onnenkantamoinen, en millään tavalla vähättele sitä työtä, mitä Sonera Oyj:n puitteissa on tehty, mutta rohkenen sanoa sen vuoksi, että tuskin kukaan kansanedustajista olisi osannut muutama vuosi sitten arvioida, minkälainen mahdollisuus Soneran osakkeiden myyntitulojen kautta avautuu.

Sen vuoksi kannatan tätä periaatteellista ratkaisua ja olen muutamassa keskusteluyhteydessä sanonut, että jos tällainen mahdollisuus tulee, niin se pitää mahdollisimman nopeasti myös hyödyntää. Ajattelenkin, että tämä perustarkoitus, joka on tähän esitykseen kirjattu, että valtuutta käytetään aktiivisena omistajana arvojen kasvattamiseksi ja realisoimiseksi, molemmilta osiltaan pitää hyödyntää elikkä totta kai vaikuttaa siihen, että osakkeista luopuminen luo mahdollisuuden sille, että aktiivisesti kasvatetaan lisäarvoa, mutta tarvittaessa myös vaihtoehto realisoida ja luopua todella kirjaimellisesti kokonaan valtion omistajuudesta on nähtävä vaihtoehtona.

Arvoisa puhemies! Siksi haluankin oikeastaan kahteen ehkä periaatteellisempaan kysymykseen tarttua. Me olemme aika vähän loppujen lopuksi keskustelleet viime vuosina siitä, mitä valtion omistusosuuksista luopuminen parhaimmilla liiketoiminta-alueilla merkitsee. Siksi nostaisinkin esille sen, olisiko syytä syvällisemmin pohtia sitä, jos Suomi toimii korkean teknologian ja toisaalta myös tietoyhteiskuntakehityksen laboratoriona, tuottaa uusia innovaatioita ja tällä tavalla vaikuttaa kansainväliseen ja eurooppalaiseen kehitykseen, että ei vain toimittaisi niin, että luovutaan kaikesta valtio-omisteisesta yritystoiminnasta, vaan nähtäisiin tämä yhtenä modernina tapana myös valtiontalouden elvyttämisen kannalta, että Suomi osallistuisi tietyillä toimilla myös innovaatioiden jalostustoiminnan vauhdittamiseen ennen kaikkea sellaisilla uusilla liiketoiminta-alueilla, missä tarvitaan hyvin merkittäviä pääomia.

Perustelen tätä näkökulmaa nimenomaan sillä, että se vuosikymmenien saatossa tehty työ, mikä on pohjana Soneran osakkeidenkin tämän päivän arvonnousulle, on ollut mahdollista nimenomaan sitä kautta, että valtion panostus on tämän kaiken kehittymisen ja kehitystoiminnan mahdollistanut. Tätä kautta me tavallaan hyödynnämme niitä maailmanlaajuisia mahdollisuuksia, mitkä meillä ovat käytettävissämme. Näen jopa yhteyden siihen, jos ajattelemme tämänhetkistä valtion velkaantumista. Jos me haluamme säilyttää tämän hyvinvointiyhteiskunnan peruspalvelut, on varsin epätodennäköistä, että muuta kautta me pystymme valtionvelan osuutta kovinkaan nopeasti alentamaan. Tässä mielessä tämä näkökulma, sanoisin näin, Suomen käyttäminen kehitys- ja innovaatiolaboratoriona, jolla on suora yhteys myös valtiontalouden aseman parantamiseen, pitäisi ottaa myös laajempaan keskusteluun.

Tähän liittyy toinen näkemys, jonka kytken Euroopan unionin kokonaiskehittämiseen. Suomen asema yhtenä tietoyhteiskuntakehityksen kärkimaana tuleekin hyödyntää paremmin koko Euroopan unionin kehitysvaatimuksia ajatellen. Vaikka arvoisa ministeri edellä tavallaan torjuikin sen ajatuksen, että näitä myyntituloja kohdennettaisiin johonkin tämän innovaatiotoiminnan lisäksi, minusta meidän kuitenkin kannattaisi sitä harkita ja esitänkin hallitukselle harkittavaksi ja pohdittavaksi, että me tekisimme vahvan aloitteen, ottaisimme perustamisvaroja käyttöön näistä Soneran myyntituloista ja perustaisimme Euroopan unionin tietoyhteiskunnan kehittämis- ja tutkimuskeskuksen Suomeen.

Nimittäin tietoyhteiskunnan rakenteisiin, yritysten toimintalogiikkaan, ihmisten hyvinvointiin ja poliittiseen päätöksentekoon kohdistuvien vaikutusten selvittäminen vaatii nykyistä keskitetympää ja määrätietoisempaa tutkimustiedon keräämistä ja uuteen ympäristöön liittyvien toimintamallien ja hyvinvoinnin mittarien kehittämistä. Kun myyntiluvat annetaan Sonera Oyj:n osakkeiden osalta, niin meidän tällä tavalla pitäisi eduskuntana varmistaa myös pidemmälle tulevaisuuteen suuntautuva perusratkaisu.

Arvoisa rouva puhemies! Viimeisenä näkökulmana otan lainsäädännöllisen näkökulman, että kun myyntivaltuudet annetaan, niin minusta meidän pitää samanaikaisesti eduskuntana huolehtia siitä, että tietoyhteiskuntakehitys ja mahdollisuuksien tasa-arvo lainsäädännöllisesti turvataan kaikille suomalaisille.

[14] **Markku Markkula /kok:** Arvoisa puhemies! Ed. Karjulan toteamus juuri tuossa edellä, että tietoyhteiskuntakehitys pitää todella turvata kaikille suomalaisille, on tietenkin mitä kannatettavin. Valtioneuvoston esitys Sonerasta on kuitenkin varmasti ainoa mahdollinen oikea tie, jos todella haluamme turvata tietoyhteiskuntakehityksen ja ainakin erityisesti, jos korostamme sitä, että haluamme, että Suomi ja suomalaiset jatkossakin ovat edelläkävijöitä ja aivan tietoyhteiskuntakehityksen eturintamassa.

Arvoisa puhemies! Ajattelin hieman tarkastella laajemmalti, mitä tällä alalla nyt kaiken kaikkiaan tapahtuu, jotta voisimme arvioida myös poliittista ratkaisua, mitä Soneran omistuksesta

luopuminen jollakin aikavälillä, mikä se sitten käytännössä tulee olemaankaan, tarkoittaa. Informaatio- ja tietoliikenneteknologia on todella voimakkaimmin jokapäiväiseen elämään vaikuttava tekniikan alue. Alan painoarvo suomalaisessa yhteiskunnassa jatkaa varmasti edelleenkin kasvuaan. Voimakkaan kasvun vuoksi joudutaan kansallisia voimavaroja priorisoimaan aiempaa enemmän. Alan kehityksen ja valtion omistajapolitiikan kannalta ei valtion nykyinen omistusosuus Sonerasta ole miltään osin mielekäs. Priorisointi, siis kansallisten voimavarojen kohdentaminen mittavasti alan kehittämiseen, on mahdollista vain, kun todella varmistamme, että yritykset silloin kun niillä todella on kansainvälisen operoinnin edellytykset, voivat toimia nopeasti, tehdä niitä ratkaisuja, jotka yritykset liiketaloudellisin arvioin todella tulevat tekemään.

Alan teknologia kehittyy vauhdilla ja tulee tarjoamaan nopeita murros- ja kehitysvaiheita, joiden hyödyntäjät vahvistavat asemaansa entisestään kansainvälistyvillä markkinoilla. Tämä tarkoittaa todella sitä, että suomalaisilla yrityksillä hyvin laajallakin rintamalla on valtavat mahdollisuudet, joista todellisen hyödyn saajana ovat tietenkin omistajat, mutta välillisesti mitä suurimmissa määrin suomalaiset, sillä erittäin paljon toisaalta sekä osaaminen on suomalaista huippuosaamista ja myös työllisyysvaikutukset ovat niin mittavat, että niiden avulla suomalainen hyvinvointiyhteiskunta kykenee vastaamaan haasteisiin, joiden edessä kiistatta olemme.

Kun useat kansanedustajat ovat tässä keskustelussa pitäneet valtion Sonera-omistusta taloudellisesti kannattavana, toteanpa vaan, että näissä puheenvuoroissa käytetyt perustelut pikemminkin johtavat poliittiseen linjaukseen, jonka mukaan valtion tulisi innokkaasti sijoittaa uusiin, syntyvaiheessa oleviin uusmediayrityksiin ja myös uusien alojen high tech -yrityksiin. Varsin nopeasti todella valtion tulisi irtautua, jos johdonmukaisesti ajatellaan niitä perusteluja, joita täällä useat kansanedustajat ovat todenneet, tämän tyyppisistä, vahvan kansainvälisen operoinnin perustan itselleen jo luoneista yrityksistä.

Mitä tällä alalla kaiken kaikkiaan sitten tapahtuu? 90-luvun loppupuolella Suomeen syntyi nopeasti suhteellisen tiheä Internet-liittymien verkosto, jonka soveltaminen hyötykäyttöön on maassamme pankkisektoria lukuun ottamatta ollut kuitenkin hitaampaa kuin esimerkiksi USA:ssa. Langattomien monitoimisten ja liikkuvien päätelaitteiden yleistyminen nyt alkaneen vuosituhannen alussa tulee muodostamaan uuden teknologisen hyppäyksen, jonka yhteydessä on mahdollista siirtyä nopeasti uuden verkkoteknologian entistä laajempaan hyödyntämiseen. Tämä todella avaa valtavat mahdollisuudet niin alan yritystoiminnalle kuin kansalaisten toiminnalle yleensäkin.

Toisaalta kiinteiden verkkojen tiedonsiirtokapasiteetti nousee hyvin merkittävästi uusien teknisten ratkaisujen myötä. Sitä kautta nimenomaan kotona tapahtuva työ ja harrastustoiminta saa aivan uudet ulottuvuudet. Kotimaisten teknologiayritysten klassisia kompastuskiviä on kiistatta ollut vaikea pääsy kansainvälisiin markkinointi- ja jakelukanaviin, mitä osittain voidaan kompensoida tietenkin tietoverkkoja hyödyntämällä.

Sonera on kuitenkin hyvä esimerkki toimenpiteistä, joilla kansainvälisille markkinoille on päästy. Siinä mielessä alan kehityksen näkymiä kuvaavat todella ne linjaukset, joita ministeri Heinonen täällä totesi reagointiherkkyydestä ja siitä, että alalle syntyy yhä voimakkaampia, myös voimakkaita todella monikansallisia eurooppalaisia toimijoita. Siten Soneran itsenäisyys Sonerana ei suinkaan ole itsetarkoitus, vaan pikemminkin pitää myös tämän yhtiön kyseessä ollessa katsoa siihen, mitä alalla tapahtuu, mikä on liiketoiminnallisesti ja sitä kautta omistajapolitiikan ja myös Suomen kansalaisten kannalta mielekkäintä.

Totean lisäksi pari muuta kehitysnäkymää. Ensinnäkin rajat hämärtyvät niin eri toimijoiden kuin teknisten toimilaitteiden väliltä. Tämä merkitsee todella monipuolista kehitystä ja hyvin nopeaa yritystoiminnan uudelleenorganisoitumista. Niin kuin valtioneuvostokin lakiesityksessään perustelee, on valtion merkittävä omistusosuus Sonerassa yrityksen itsensä kannalta jopa täysin mahdoton. Perustelen tätä muutamilla Soneran uunituoreesta, muutaman viikon takaisesta osavuosikatsauksesta ottamillani tiedoilla, joita ennen tätä täysistuntoa selailin Webistä.

Ensinnäkin alalla tapahtuvaa kehitystä kuvaa se, että Soneran Internet-verkkomedian Sonera Plazan suomalaisilla sivuilla vierailee keskimäärin yli 400 000 eri kävijää viikoittain ja myös Sonera Plazan hollantilaisilla sivuilla noin 60 000 kävijää viikoittain. Tällä tavalla on luontevaa, että Sonera todella laajentaa koko ajan ydinosaa-

miseensa perustuvaa toimintaa myös muissa maissa.

Maaliskuussa Sonera ilmoitti yhtiöittävänsä verkkoriippumattoman Sonera Plaza -liiketoimintansa ja selvittävänsä yhtiön listautumismahdollisuuksia alustavasti tämän vuoden tai ainakin seuraavan vuoden aikana. Sonera aikoo myös lisätä finanssipalvelujen tarjontaa merkittävästi Sonera Plazassa, mitä silmälläpitäen on yhteistyöneuvottelut Sammon ja Leonian kanssa.

Toinen mielenkiintoinen piirre, jota niin ikään osavuosikatsaus hyvin monipuolisesti kuvaa, on se, että Sonera on yhtiöittänyt ensinnäkin langattoman varmenneliikennetoimintansa tämän vuoden alusta Sonera Smart Trust Oy:ksi ja myös yhtiöittänyt langattoman portaaliliiketoimintansa helmikuun alusta Sonera Zed Oy:ksi. Lisäksi helmikuussa Sonera on tiedottanut tehneensä useita yhteistyökumppanisopimuksia eri maissa toimivien yritysten kanssa. Sonera-operoi, kuten aika monet kansanedustajatkin tietävät, merkittävästi myös USA:ssa, ja siellä tapahtuva kehitys on luontevasti sellaista, jossa tarvitaan merkittävästi nopeaa reagointikykyä.

Edelleen kolmas kuvaava ominaispiirre Soneran omassa toiminnassa on, että uusiin palveluihin tehtävät panostukset tietenkin tulevat lähiaikoina heikentämään mediaviestinnän ja uusien palvelujen tulosta tämän vuoden osalta. Sonera toisaalta arvioi käyttävänsä tämän, ensi ja seuraavan vuoden aikana yhteensä puoli miljardia euroa uusien palvelujen kehittämiseen. Näiden panostusten ajoitus ja lopullinen määrä ovat tietenkin riippuvaisia markkinoiden tilanteista ja resurssien saatavuudesta. Tämäkin on hyvä esimerkki siitä, miten nopeaa reagointikykyä tulee toteuttaa, jolloin tällainen merkittävä valtion omistus ei luonteva ole.

Arvoisa puhemies! Lopuksi totean, että digitaalisen infrastruktuurin nopea käyttöönotto ja hyödyntäminen luovat selkeää strategista kilpailuetua tietoliikenneteollisuuden ohella muillekin teknologian aloille sekä koko suomalaiselle yhteiskunnalle. On yhteiskuntamme kokonaisedun mukaista, että myös vastaisuudessa olemme edelläkävijöitä uuden teknologian ja tekniikan käyttöönotossa. Näin toimien ovat myös vaikutusmahdollisuutemme kehityksen suuntaan huomattavasti suuremmat kuin seurailijan roolissa.

Edellä toteamani perusteella on varsin luontevaa, että me annamme valtioneuvostolle sen pyytämät valtuudet tehdä ratkaisut Soneran omistuksen osalta ja tehdä ne ratkaisut silloin, kun liiketaloudellisesti ja talouspoliittisesti tarkoituksenmukaista on.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan ensimmäinen varapuhemies Anttila.

---

15 **Esko Kurvinen /kok:** Arvoisa rouva puhemies! On erinomainen asia, että alun perin kokonaan Suomen valtion omistama korkean teknologian yhtiö on yltänyt sellaiseen merkittävään kansainväliseen menestykseen, että yhtiön osakkeet ovat haluttua tavaraa tänä päivänä kansainvälisillä osakemarkkinoilla. Vähättelemättä Soneran johdon ja työntekijöitten hyvää työtä täytyy tässä yhteydessä antaa myös täysi tunnustus Soneran menestyksestä hallitukselle ja sen taitavalle omistajapolitiikalle. Soneran menestys on ollutkin suomalaiselle veronmaksajalle laman laskuja selvitettäessä erittäin merkityksellinen taloudellinen tekijä. Valtio on jo nyt saanut Soneran osakkeiden myynnillä 40 miljardia markkaa. Ensimmäinen osakkeiden myynti avasi mahdollisuuden osakekurssien myönteiselle kehitykselle, ja toinen myynti osui ajankohtaan, jolloin teknologiaosakkeet olivat tähänastisessa huipussaan.

Korkean teknologia-alan toimintaympäristö muuttuu jatkuvasti ja erittäin nopeasti. Niin on myös alalla toimivien yritysten jatkuvasti kehityttävä. Niiden on haettava kansainvälisiä yhteistyökumppaneita, muodostettava liittoutumia ja tehtävä omistajajärjestelyjä joustavasti ja nopeasti. Ed. Markkula kuvasi äsken laajasti ja asiantuntevasti, mitä sillä alalla, jolla Sonera toimii, on tapahtumassa maailmanlaajuisesti, enkä käy tässä kertaamaan. Voin kyllä yhtyä kaikkiin niihin ajatuksiin, mitä hän esitti. Totean vain, että Sonera on kasvanut tällä hetkellä sellaisiin mittoihin, että sen edelleen kasvu ja menestys edellyttää juuri näitä valmiuksia.

Omistuksen rajoitukset ovat suuri riski Soneran kaltaisen yhtiön kiinnostavuudelle ja vaikuttavat tätä kautta myös osakkeiden kurssikehitykseen merkittävästi. Tämänhän kokee suurimpana omistajana Suomen valtio kaikkein voimak-

kaimmin. Jos eduskunta antaa, niin kuin uskon, hallitukselle valtuudet osakkeiden myyntiin, se on vahva signaali markkinoille, että Soneraa voi ja sitä on tarkoitus jatkossakin kehittää ja antaa sille merkittävät menestyksen mahdollisuudet. Valtion ja veronmaksajien yhteinen etu on, että on olemassa edellytykset valtion omaisuuden taitavalle hoitamiselle.

Arvoisa puhemies! Osaavan omistajapolitiikan hoitamisen jatkamista varten olen valmis antamaan hallitukselle valtuudet myydä Sonera Oyj:n osakkeet sopivana ajankohtana tarkoituksenmukaisina erinä tai tehdä muita Sonera Oyj:n ja valtion kannalta järkeviä omistajajärjestelyjä.

16 **Unto Valpas /vas:** Arvoisa puhemies! On ollut mielenkiintoista kuulla keskustelua Soneran myynnistä. Varsin yllättävätkin tahot ovat tänä iltana rankasti spekuloineet Soneran osakkeiden arvoilla ja tulevilla odotusarvoilla. Näyttää siltä, että markkinat ovat saaneet monet edustajat ehkä liiankin innokkaiksi osakeasiantuntijoiksi. Osakkeet ovat kysyttyä tavaraa, on täällä todettu tänä iltana monta kertaa. Ainoa, jolle osakkeet eivät kuitenkaan tunnut kelpaavan, on Suomen valtio.

Hallituksen toiminta on mielestäni ollut kovin poukkoilevaa tässä asiassa. Lyhyen ajan sisällä pyydetään lisävaltuuksia osakkeiden myyntiin. Näyttää siltä, että tietynlainen yli-innostus on vallannut hallituksenkin tässä asiassa. Myyntiä perustellaan kovin amerikkalaisen mallin mukaan populistisesti: Valtion omistus on rasite, se ei mahdollista joustavaa toimintaa jne.

Nykyiset myyntivaltuudet ovat mielestäni aivan riittävät. On väärin, että valtiovallan edustajat itse pyrkivät luomaan mielikuvaa siitä, että valtion ei pitäisi omistaa mitään kannattavaa ja hyvää. Kaikki kannattava pitää myydä sijoittajille, vaikkapa ulkomaille asti. Näyttää siltä, että heidän mielestään valtion pitää hoitaa vain kannattamatonta yritystoimintaa. En ymmärrä tällaista logiikkaa. Miksei valtiolla voi olla omistusta myös menestyvissä yhtiöissä ja yrityksissä?

En ymmärrä myöskään sitä, miksi sinivalkoisesta pääomasta pitää luopua kovalla kiireellä muuallakin kuin Sonerassa. Olisi ollut mielenkiintoista kuulla ministeri Mönkäreen selonteko valtionyhtiöistä, ennen kuin tähän myyntioperaatioon ryhdyttiin. Tämähän on tullut tänä iltana täällä monesti esille. Mutta tämä kiire osoittaa myös, kuinka poukkoilevasti tässä asiassa toimitaan. Valtionyhtiöiden omistuspolitiikalla ei näytä olevan selkeää päämäärää, ja se onkin johtanut monenlaisiin ylilyönteihin muun muassa näiden yhtiöiden henkilöstöpolitiikassa. Siellä palkitaan johtajia aivan perusteettomasti, samanaikaisesti kun muuta henkilökuntaa ajetaan yhtiöistä ulos.

Täytyy kuitenkin muistaa, että valtionyhtiöt ovat olleet maassamme pääsääntöisesti menestystarinoita ja ne ovat tuoneet hyvinvointia muun muassa Pohjois-Suomeen. Tätä ei aina muisteta. Olen sitä mieltä, että näitä yhtiöitä tarvitaan jatkossakin. Olen samalla kannalla kuin monet ammattijärjestöt ja monet edustajatkin, että Soneraa ei pidä kokonaan myydä. Sinivalkoista pääomaa ja valtion ohjausta tarvitaan jatkossakin tässä yhtiössä.

17 **Jari Koskinen /kok:** Arvoisa rouva puhemies! Keskustelu on ihan mielenkiintoista ja olisi monta asiaa, joita voisi kommentoida, mutta ed. Valppaan puheenvuoron pohjalta ihan yksi kommentti, mikä liittyy selontekoon omistajapolitiikasta.

Voisimmehan me tietysti odottaa vaikka minkälaisia selontekoja, ja varmaan se on ihan mielenkiintoinenkin selonteko, kun se aikanaan tulee. Täytyy kuitenkin muistaa, että valtiolla on erittäin paljon yhtiöitä, jotka ovat erittäin erilaisia yhtiöitä. En tiedä, millä tavalla valtion omistajapolitiikka voisi olla samanlaista esimerkiksi Vapossa tai Sonerassa tai Rautaruukissa tai Finnairissa. Kyllä omistajapolitiikka varmasti vaihtelee sen mukaan, minkälaisilla markkinoilla valtion osaomistamat tai kokonaan omistamat yhtiöt toimivat. Yhtä, yksiselitteistä omistajapolitiikkaa ei varmaan olekaan eikä voikaan olla olemassa, varsinkin kun muistaa, että maailma muuttuu kohtalaisen nopeata tahtia. Voi olla, että ei ehkä pysytä perässä, vaikka täällä istuttaisiin joka ilta puhumassa Sonerasta.

Puhemies! Sonera-tapaus on ollut monellakin tapaa mielenkiintoinen opinkappale. Ensinnäkin olen ilokseni pannut merkille, että aika monet kansanedustajat tuntuvat seuraavan entistä enemmän pörssin tapahtumia ja osakekurssien kehittymistä. Pörssi tulee tutuksi monessakin mielessä, paitsi ehkä markkinapaikkana myös siinä mielessä, että toimiva pörssi on yksi osa toimivaa markkinataloutta. Jos valtiolla ei olisi ollut tällaista kultamunaa, Soneraa, jota kansanedustajatkin seuraavat, voi olla, että monet muutkin pörssissä tapahtuvat asiat olisivat jääneet

huomaamatta. Siinä mielessä tämä on toiminut erinomaisena oppimateriaalina. Toivottavasti tämä oppi leviää tästä eteenkinpäin.

Pörssissähän toimii monenlaisia toimijoita. Siellä on sijoittajia, jotka sijoittavat pitkällä tähtäimellä. Siellä on niitä, jotka haluavat käydä lyhyttä kauppaa ja hyödyntää nopeita kurssivaihteluita. Siellä on piensijoittajia ja monenlaisia muita toimijoita. Kaikki nämä toimijat yhdessä muodostavat nämä pörssit, ja siellä tarvitaan erilaista osaamista ja erilaisia tekijöitä.

Monta kertaa on väitelty siitä, että osakesijoittamista ei voi tehdä eikä saa tehdä velkarahalla. Se on varmaan aika hyvä oppi. Kasinotalousvuosina moni karvaasti koki senkin opin, että jos kurssit joskus nousevat, ne varmasti tulevat alaskinpäin. Kysyä voi tietysti Soneran kohdalla, onko valtio sitten sellainen spekulantti omistaja, joka voi omistaa osakkeita velkarahalla, sillä siitähän on kysymys. Jos Soneran omistuksesta luovutaan enemmän ja niitä rahoja käytetään velan lyhentämiseen, niin siinä mielessä valtion tase tulee paljon terveempään kuntoon.

Onneksi tämä keskustelu ei ole hirveästi liikkunut siinä aiheessa, mihin mahdollisia tulevia rahoja, jos niitä ylipäätään tulee, käytetään. Pääsääntö kai kuitenkin on se, että suurin osa käytetään velan lyhentämiseen ihan pelkästään tasehallinnankin kannalta. Mutta täytyy muistaa, että vaikka edellinen kauppa tehtiin hyvillä hinnoilla, kukaan ei tiedä, koska seuraava kauppa tulee ja mikä on sen hintataso vai tuleeko mahdollisesti joitakin muita järjestelyjä. Sen takia esitys lähteekin siitä, että kysymys ei ole siitä pelkästään, että voidaan edelleen myydä valtion omistamia Soneran osakkeita, vaan voidaan tehdä myös muunlaisia yritysjärjestelyjä, sellaisia kuin Euroopassa ja maailmassa on tapana tehdä nykyaikana.

Sen takia tarvitaan myös valtuuksia neuvottelujen käymiseksi. Valtuuksia ei voi pyytää täällä viikoittain. Pitää antaa kerralla selkeät valtuudet, koska sitten jos neuvotteluja käydään, luulen, että ratkaisujakin syntyy erittäin nopeasti. Siinä vaiheessa ehkä ei voi tuoda eduskuntaankaan jokaista asiaa erikseen ratkaistavaksi. Pörssiyhtiö kun Sonera on, sitä koskettavat samalla tavalla kuin kaikkia muitakin pörssiyhtiöitä tietyt säännöt elikkä sekin, milloin pitää tiedottaa esimerkiksi merkittävistä ratkaisuista ja muista vastaavista.

Arvoisa puhemies! Kaiken kaikkiaan mielestäni hallituksen esitys on hyvä ja erittäin hyvin perusteltu.

[18] **Erkki Pulliainen /vihr:** Arvoisa puhemies! Ed. J. Koskinen kommentoi ed. Valppaan puheenvuoroa sillä, että valtionyhtiöiden osalta ei voi olla olemassa yhtä politiikkaa, vaan se politiikka riippuu aina siitä kulloisestakin yhtiöstä ja tilanteesta. Tässä suhteessa olen ed. J. Koskisen kanssa aivan samaa mieltä. Näinhän se on. Nyt on vain tässä otettava huomioon se, mihinkä kaikkeen se juuri saattaa johtaa eräiltä osiltaan. Mutta ennen kuin menen siihen, totean sen arkipäivän realismin, mistä tässä oikeastaan on kysymys.

Tässä on kysymys siitä, että kasinopelin tuotoilla maksetaan kasinopelin laskua. 80-luvun lopun kasinopelihurvittelu toi meille valtaisan velkaantumisen, kaikkiaan yli 400 miljardiin nousevan velkaantumisen. Siinä sivussa Arsenal on tuottanut meille pankkikriisin kautta 50 miljardin markan ylimääräisen laskun, jonka tilinpäätöstä juuri näinä päivinä tehdään noin numeerisesti. Ehkei vielä aivan kaikkia vastuuvapauksia ole perustetta myöntää, mutta markat alkavat olla selvillä. Nyt sitten Soneran kautta kerätään kasinopelimarkkinoilta rahoja ja uhrataan sillä tavalla Posti-Lennättimen lennätinosuus niin, että kasinopelin laskut voidaan maksaa. Siitähän tässä on kysymys.

Se mekanismi, millä se lasku maksetaan, on hyvin yksinkertainen. Se on sillä tavalla, että kun tietylle tielle on lähdetty, on sanottu a, niin sen tien pelisääntöjen mukaan pitää sanoa myöskin b ja c. Tässä tapauksessa sen b:n ja c:n lausuvat amerikkalaiset osakkeenomistajat, jotka ovat Soneraa hankkineet ja jotka ilmoittavat hyvin karusti, että he eivät tykkää siitä, että Suomen valtio omistaa Soneran osakkeita. Vähintä, mitä voi olla, on se, että Suomen eduskunta on myöntänyt valtuudet viimeisenkin Soneran osakkeen myymiseen, ja sillä sipuli. Näistä asioista on syytä tässä talossa ja tässä salissa puhua juuri sillä kielellä, kuin tämä maailma puhuu. Näiden kuvailu jollakin muulla tavalla on itsepetosta ja sitä paitsi markkinapoliittisesti hölmöä. Nämä markkinat tykkäävät siitä, että arkiproosa on karua ja reipasta. Tämä on mitalin tämä puoli.

Se, mikä tämän jälkilasku suomalaiselle yhteiskunnalle on, on paitsi se, että yksi tämmöinen tukijalka häviää markkinoille, ilman että sii-

nä on minkäänlaista yhteiskunnallista kontrollia, myös se, että sillä on oma merkityksensä huoltovarmuuden kannalta sillä tavalla, että kaikki on mahdollisesti hyvin pian täydellisesti ulkomaalaisomistuksessa, jolloinka siellä määrätään se hintataso, mikä kilpailumarkkinoilla sitten määräytyy. Ne käyttävät jopa määräävää markkinaasemaa tietyssä tilanteessa ehkä hyväkseen jnp., ja sillä tavalla maksetaan eräänlainen jälkiverolasku tästä kaikesta korkeitten maksujen muodossa.

Se alue suomalaisesta yhteiskunnasta, joka varmuudella maksaa kaikkein suurimman laskun, ovat syrjäseudut, sen takia että ne vanhat puhelinlinjat pannaan rullalle. Tästä on Sonera ilmoittanut harvinaisen selvästi. Näin on, eivätkä markkinat tuo sinne rinnakkaisia linjoja, kilpailijoitten linjoja. On ilmoitettu, että tuodaan kännykkämastoja. Kukkuluuruu, arvoisa puhemies, kukkuluuruu. Se on 600 000 markkaa masto. Ei sellaisia mastoja rakenna Sonera, ei Telia, Telenor eikä mikään muukaan. Tämä on se arkirealismi, missä tässä ollaan. Nyt ollaan pakkotilanteessa, että valtuudet on pakko myöntää, koska ne markkinat, joille on lähdetty kasinopeliä pelaamaan 80-luvun jälkipuoliskolla, sanelevat asiat näin, ja silloin on pakko pelata niin, sillä sipuli.

[19] **Olli Nepponen /kok:** Arvoisa rouva puhemies! Soneran kehittyminen valtion omistamasta teleyhtiöstä nykyiseksi korkean teknologian yritykseksi perustuu osaavaan henkilöstöön, erinomaiseen omistajapolitiikkaan ja tietenkin myöskin siihen kehitykseen, mikä yleismaailmallisesti on tapahtunut. Se kauhukuva, mitä tässä nyt ed. Pulliainen loi (Ed. Pulliainen: Se ei ole mikään kauhukuva, vaan tosiasia!), ja myöskin se kuva, minkä ed. Valpas loi valtion omistajapolitiikasta, eivät varmasti ole ihan sellaisia.

Minä näen, että oikealla omistajapolitiikalla eduskunnan myönnettyä valtuudet Sonerasta on mahdollisuus edelleen kehittää huipputeknologian suomalainen yritys, joka tuottaa hyvinvointia. Voi olla, että tulevissa omistusjärjestelyissä on kaikki edellytykset valtion olla myöskin mukana uudessa, vielä suuremmassa yrityksessä. Se nähdään, miten kehittyy tämä tilanne. On vain oltava sitten niitä pelinappuloita, millä omistajapolitiikkaa viedään eteenpäin niin, kuten toivon, että Sonera on huipputeknologian suomalainen yritys jatkossakin ja me voimme sitä osaamista viedä eteenpäin kautta maailman.

[20] **Erkki Pulliainen /vihr** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ystävällisenä huomautuksena ed. Nepposelle: Sonera tulee olemaan Suomessa toimiva huipputeknologian yritys, mutta ei suomalainen.

[21] **Mauri Pekkarinen /kesk:** Arvoisa puhemies! Pari havaintoa. Toinen liittyy omistajapolitiikkaan — täällä tätä käsitettä on aktiivisesti käytetty — ja toinen siihen kysymykseen, mitä pitäisi tehdä niillä tuotoilla tai tuloilla, joita Soneran myynnistä on saatu tai ollaan jatkossa saamassa, kun kenties realisointia tapahtuu.

Kun puhun omistajapolitiikasta ja seuraavat ajatukset esitän, varmemmaksi vakuudeksi sanon niille, jotka epäilevät sitä, josko suhtaudun myönteisesti yksityistämiseen, että olin silloin tasavallan hallituksessa, kun merkittäviä yksityistämisratkaisuja tehtiin. Olin avaamassa päätä niille ratkaisuille monien valtionyhtiöiden osalta, joilla yksityistämisen tielle lähdettiin tilanteessa, jossa osa tätä salia — tuolla puolella istuva osa — suurelta osaltaan vastusti niitä liikkeellelähtöjä.

Mitä on sen jälkeen tapahtunut esimerkiksi juuri Soneran osalta? Onhan se ollut mahtava tarina. Ellei niitä ratkaisuja, ensiksi yhtiöittämisen tielle ja sitten Postin ja Telen eriyttämisen tielle ja sitä kautta vähitellen yksityistämisen tielle Soneran osalta pala palalta olisi lähdetty, ei se kehitys olisi ollut sitä, mitä se tällä hetkellä on.

Tämän jälkeen, kun näin sanon myönteisesti, perin myönteisesti, yksityistämisestä, minun on pakko herättää kysymys siitä ja hivenen duubioida tai kyseenalaistaa sitä käsitystä, että tällä tiellä, Soneran menestyksen edelleen rakentamisen tiellä, se askel, minkä hallitus esittää tässä otettavaksi, olisi ainoa oikea askel. Epäilen sitä tai kyseenalaistan sen väitteen. Kyseenalaistan sen arvion, että se on erinomaista omistajapolitiikkaa, että valtiolla ei ole mitään omistettavaa enää Sonerassa. Se ei ole ainakaan kovin vaikeaa omistajapolitiikkaa heittää kokonaan, sataprosenttisesti, omistus käsistään, ei ollenkaan sitä.

Muistutan siitä, että Sonera tällä hetkelläkin on yli puoliksi valtion omistama ja silti sen menestys on ollut hyvä. Minä kannatan sitä, että valtion omistus radikaalisti laskee siitä, mitä se tällä hetkellä on, menee paljon alle sen 34 prosentinkin, sitäkin kannatan vielä. Mutta sen kyseenalaistan, onko jotenkin itsestäänselvä asia, että valtion omistus vedetään nollille.

Olen tänä päivänä viimeksi keskustellut eräiden sijoitusasiantuntijoiden — itse kun en sitä ole — kanssa tästä kysymyksestä, mitä merkitsee tämän tyyppisen yrityksen kannalta, jos sen omistajien joukossa on yksi merkittävä institutionaalinen sijoittaja ja niinkin merkittävä, mitä Suomen valtio parhaimmillaan voisi olla. Heikentääkö se jotenkin yrityksen uskottavuutta, että sillä on yksi merkittävä omistaja, merkittävä omistaja, joka ei kuitenkaan tosiasiassa pysty käyttämään puhevaltaa yrityksessä? Jos esimerkiksi 10 prosenttiin tai alle lasketaan valtion omistus Sonerasta, valtiolla ei ole enää tällaista puhevaltaa. Heikentäisikö tällainen tilanne, jossa valtio omistaisi esimerkiksi 9 prosenttia Sonerasta, jollakin tavalla Soneran markkina-arvoa?

Osa on sitä mieltä, että sillä seikalla, että on yksi merkittävä institutionaalinen sijoittajaomistaja, ei suinkaan ole heikentävää merkitystä, vaan voi olla monessa tapauksessa jopa päinvastoin. Siinä tilanteessa, jos valtio on niin iso omistaja, että se käyttää faktista puhevaltaa, ilman muuta se heijastuu markkinoille, ei huonompana seikkana kuin tällä hetkellä, koska tällä hetkellä, ed. Hellberg, valtio omistaa muistaakseni 54 prosenttia Sonerasta.

Mutta voidaan parantaa paljon markkinoiden uskottavuutta ja luotettavuutta siihen, että Sonera on joustava, että siellä ei ole yksi puhevallan käyttäjä jnp., ja voidaan jättää se mahdollisuus, että siellä valtio on kuitenkin jonkinmoisella osalla edelleenkin mukana monien syiden summana. Markkinoiden itsensä kannalta sillä ei välttämättä ole kielteistä merkitystä, ja myöskään välttämättä se ei ole Suomen valtion kannalta huono asia, että se jos jossakin niin juuri tämän tyyppisessä yrityksessä on pienellä siivulla mukana.

Tämä johdanto päätyy tavallaan siihen johtopäätökseen omalta osaltani, henkilökohtaisen näkemykseni osalta, että ennen kuin olen valmis muitta mutkitta hyväksymään sen, että valtio kokonaan luopuu, sataprosenttisesti antaa mennä yksityiselle sektorille, haluan paljon lisäperusteluita siihen esitykseen, minkä hallitus on näiltä osin tänne tuonut. Tällä hetkellä olen taipuvainen ajattelemaan, että valtion kannattaa jättää ainakin muutaman prosentin omistajuussiivu Sonerasta monien syiden summana, monien niidenkin syiden, joita tässä en tarkemmin käy erittelemään ja perustelemaan.

Kun näin ajattelen, vielä kertaalleen näen, että normaalin markkinaehtoisesti toimivan yrityksen toimintaedellytykset hyvin Soneralle jäävät silloin, jos siitä esimerkiksi 91 prosenttia on yksityisten normaalisti omistamaa siivua. Näin ajattelen, arvoisa puhemies, tästä asiasta tällä hetkellä. Paljon pitää tapahtua, jos tämä perusnäkemys tästä olennaisesti muuttuu. Mikä se prosenttiosuus on, onko se 9 prosenttia tai jokin prosenttiyksikkö, mielestäni kaikkineen olisi hyvä, että siellä jokin siivu valtiolla on.

Toinen kysymys, johon halusin parilla sanalla kajota, liittyy siihen, miten näitä varoja käytetään. Muistutan vielä, että vaikka täällä on sanottu, että on hienoja omistajapolitiikan oivalluksia se, että Soneran kurssi on näin mennyt, en ota itselleni ja toivoisin, että nykyisenkään hallituksen edustajat eivät ota kuitenkaan itselleen kaikkea sitä ansiota, ei ollenkaan näin. Viime kädessä se, että on näitä tiettyjä ratkaisuja tehty, mutta ennen kaikkea se, mitä on yrityksen sisällä tehty, on luonut ne eväät, joilla Sonera on sitä, mitä se tällä hetkellä on.

Kuitenkin minusta koko kansakunta on vaikuttanut viime kädessä siihen, että Soneralla on mennyt aika hyvin viime vuosien aikaan, ja kun on mennyt, on tärkeää, että myyntituloja voidaan käyttää tavalla, joka tapa koituu koko kansan hyväksi. Silloin kun velkaa lyhennetään, kyllähän se tietyllä tavalla koituu koko kansan hyväksi ainakin painokkaasti.

Mutta jokin siivu tästä voisi mielestäni olla sellaista osuutta, jota voitaisiin käyttää teknologian ja osaamisen ja taitamisen viemiseen, tavallaan lisäpanostukseen myös eri puolilla Suomea, ei vain niissä muutamissa keskuksissa, joihin tällä hetkellä tämän puolen rahat menevät, vaan laajemminkin eri puolilla Suomea. Minä toivoisin, että jatkossa hallitus aktiivisesti katsoisi tämän mahdollisuuden, ja kun niitä myyntihetkiä aikanaan tulee — en käy sanomaan, milloin pitää myydä, mutta joskus se vastaan tulee — niissä tilanteissa arvioitaisiin mahdollisuudet juuri äsken sanottuihin panostuksiin. Se välttämättä ei johda saman toimialan yritysten uuteen nousuun, vaan voi syntyä eri toimialoille kuitenkin uutta teknologiaa, informaatioteknologian maailmaan liittyviä uusia yrityksiä, uusia soneria tai pikku sellaisia, jotka voivat olla koko kansantalouden kannalta onneksi ja menestykseksi. Ainakin tämän tyyppisiin asioihin toivon, että näitä varoja voitaisiin jatkossa käyttää.

22 **Markku Markkula /kok:** Arvoisa puhemies! Ed. Pulliainen äsken sydäntä särkevästi todella puhui kasinopelistä ja jälkilaskusta suomalaisille. Hän olisi voinut tietenkin puhua todellisesta kauhukuvasta, joka voisi seurata siitä, että valtion omistajapolitiikka epäonnistuu, ja se kauhukuva tietenkin olisi, että Soneran arvo todella romahtaa. Kuvaavaahan on tälle alan tilanteelle se, että kun valtio myi omaa osuuttaan maaliskuussa, silloin hinta oli 92 euroa ja eilispäivän kurssi, jonka katsoin webistä, oli 52 euroa ja risat. Tällä alalla nimenomaan liiketoiminta edellyttää nopealiikkeisyyttä ja sellaista päätöksentekoa, jossa ei voida erikseen tulla kysymään eduskunnalta, tehtäisiinkö nyt joitakin operaatioita.

Itseisarvoista ei tietenkään ole se, että valtion omistusosuus on nolla. Tämä lakiesitys mahdollistaa kuitenkin hyvin monet erilaiset toimenpiteet ja ratkaisumallit. Mielestäni viimeistään viime kuukausien kehitys, jonka ehkä tyypillinen suurin eurooppalainen ilmentymä on se, että brittiläinen Vodafone ja saksalainen Mannesmann fuusioituivat, on hyvin kouriintuntuvasti tuonut esille sen, että eurooppalaiset liittoutumat muodostuvat nyt erittäin nopeasti. Tässä mielessä on ainoa oikea ratkaisu se, että valtioneuvosto voi todella tehdä nopeasti ratkaisuja, minkälaisia ne ratkaisut sitten tarkoituksenmukaisesti tietyissä tilanteissa ovat, ja me täältä eduskunnasta evästämme. Olen aivan samaa mieltä, että tällä hetkellä olevilla tiedoilla on luontevaa, että valtio säilyy kohtuullisen pitkään vielä jollakin pienellä osuudella Soneran omistajana ja tätä kautta vahvistetaan suomalaista teknologiaa ja tutkimus- ja liiketoimintapolitiikkaa.

23 **Unto Valpas /vas:** Arvoisa puhemies! Puheenvuorossani kaipasin ministeri Mönkäreen selontekoa valtionyhtiöistä sen takia, jotta voitaisiin kuulla, onko valtiolla tarkoitus myydä loputkin valtionyhtiöt Soneran malliin. Jos näin on, silloin ne uhkakuvat voivat toteutua, joihin muun muassa ed. Pulliainen viittasi. Tällaisessa tilanteessa ainakin me Raahen seutukunnassa olisimme kovin huolestuneita, huolestuneita nimittäin Rautaruukin takia, joka siellä on.

24 **Ismo Seivästö /skl:** Arvoisa puhemies! Tämän asian kohdalla on varmasti viisasta varautua erilaisiin uhkakuviin ja toivoa, etteivät niistä ainakaan pahimmat toteutuisi. Minulle on jäänyt hiukan epäselväksi se, mikä on se valtava este operoida Soneralla sillä tavalla, että siinä on valtion osuutta 10 prosenttia tai 20 prosenttia, mikä on sitten se negatiivinen signaali tässä markkinatilanteessa ja alan kehityksessä siitä, että valtio on omistajana. Onhan Suomi nyt Euroopan unionin jäsen, tunnustetun unionin jäsen, osa sitä, mikä luo tiettyä tällaista toimintaturvallisuutta ja luottamusta maailmalla, vaikka euron kurssi onkin erittäin heikko dollariin verrattuna. En nyt oikein ymmärrä tätä, että meidän pitäisi tästä nyt ihan suin päin päästä pois.

Toivottavasti valiokunta perusteellisesti tutkii tämmöisen mahdollisuuden säilyttää tuommoinen 10—20 prosentin siivu, koska tässä ehdotuksessakin loppupuolella todetaan, että tämä ei välttämättä merkitsisi valtuuden nopeaa käyttöä eli sitä ei tällä hetkellä ole näköpiirissä. Saattaa tietenkin olla niin kuin ed. Markkula totesi, että yhtäkkiä tapahtuu jotain sellaista, mutta kyllä tähänkin taloon aika nopeasti esitys siinä tapauksessa saadaan, ihan muutaman päivän kuluessa.

Keskustelu päättyy.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan, jolle talousvaliokunnan on annettava asiasta lausunto.

15) Hallituksen esitys laeiksi julkisesti tuettujen vienti- ja alusluottojen korontasauksesta sekä julkisesti tuettujen vienti- ja alusluottojen korontasausyhtiöstä annettujen lakien muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Hallituksen esitys HE 48/2000 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti talousvaliokuntaan.

16) Hallituksen esitys laeiksi vähittäiskaupan aukioloajoista ja elinkeinon harjoittamisen oikeudesta annetun lain 3 §:n 23 kohdan kumoamisesta

Lähetekeskustelu
Hallituksen esitys HE 49/2000 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään talousvaliokuntaan, jolle työ- ja tasa-arvoasiainvaliokunnan on annettava asiasta lausunto.

Tämän asian yhteydessä sallitaan keskustelu myös päiväjärjestyksen 24) ja 25) asiasta.

Keskustelu:

[1] **Susanna Huovinen /sd:** Arvoisa rouva puhemies! Aivan ensiksi täytyy pahoitella sitä, että näin tärkeä asia aloitellaan vasta näin myöhään iltayöstä.

Voisi kai sanoa, että ei eduskuntakautta ilman liikeaikalain laajennusta. Tuntuu välillä siltä, että olemme sellaisella tiellä, jolla tätä asiaa ja vapaita aukioloaikoja ajetaan kuin käärmettä pyssyyn. Viimekertaisen käsittelyn yhteydessä lupailtiin paljon uusia työpaikkoja. Nyt niistä on sentään oltu aika hiljaa, kun ei niitä viime kerrallakaan luvattuja ole vielä nähty.

Mielestäni tämänkään esityksen kohdalla ei voida puhua mistään uudistuksesta. Käyttäisin itse mieluummin ehkäpä sanaa takapakki, sillä siitä tässä on mielestäni kyse. Hallitusohjelma lupaa tämän asian yhteydessä selvittää nykyisten aukioloaikojen vaikutuksia kuluttajien etuihin, kaupan rakenteeseen ja kaupan henkilöstön asemaan. Paljon on aiheesta tutkimusta tehty, mutta näihin kysymyksiin todellisten vastausten löytäminen onkin ilmeisesti ollut kiven takana. Siltä ainakin tuntuu, kun näitä hienoja selvityksiä tämän esityksen taustalla lueskelee. Nimittäin ne selvitykset, joiden pohjalta hallitus tätä asiaa nyt on tuomassa käsittelyyn, ovat lähinnä yhteenvetoja tehdyistä tutkimuksista. Varsinaista uutta selvittelyä ei ilmeisesti ole katsottu tässä asiassa tarpeelliseksi.

Silti vastauksia esimerkiksi siihen, kuinka moni lähiö- ja korttelikauppa on joutunut ovensa sulkemaan isompien yksiköiden jyrätessä markkinoilla, ei ole saatu. Toki on tieto siitä, että kauppakuolemia on aiheutunut, mutta syynä tähän on nähty vain ja ainoastaan kioskien ja huoltamoiden vapaammat aukioloajat. Kaupan rakenteen yksipuolistumista on kuvailtu tutkimuksissa ja niiden yhteenvedossa vähäisesti. Lainkaan ei ole pohdittu, miten nyt esitettävä lisäys aukioloihin vaikuttaa esimerkiksi kunnissa perhepäivähoidon, vuorohoidon ja viikonloppuhoidon kysyntään. Asia on varmasti hankala selvitettävä, mutta koska tiedossa on, että vuorohoidon kysyntä on jo nykyisten aukiolosäännösten voimassaolon aikana kasvanut kaksinkertaiseksi, olisi asiaa ehkä voitu yhteenvedossa edes sivuta. Nyt se ei ole ansainnut edes sivulausemainintaa.

Kampaamot eivät ilmeisesti edes kuulu selvitettävien asioiden joukkoon, koska niitä ei ole käsitelty lainkaan tutkimusten yhteenvedossa. Käsittääkseni tämän naisvaltaisen alan kokonaan vapauttaminen ehdotuksen mukaisesti tulee jotenkin vaikuttamaan moniin edellä jo mainitsemiini asioihin, mutta kuten sanottu, kampaamoala ei ilmeisesti valmistelussa ole saanut minkäänlaista huomiota. Se on vain ikään kuin kirjauksenomaisesti menossa läpi, vaikkei kukaan oikein edes tiedä, onko jokin taho erityisesti vaatinut vapaita aukioloja tälle alalle. Kukaan esimerkiksi omista kampaamoyrittäjätutuistani, joita on melkoinen liuta, ei pienen empiirisen gallupin mukaan ainakaan tälle ehdotukselle aivan äkkiseltään ollut lämpenemässä. Ainoa peruste, joka tuntuu tämän ehdotuksen taustalla olevan, on se, että nytkin jo sunnuntaisin ja pyhinä tehdään hää- ja muita juhlakampauksia. Tämä ei mielestäni ole kuitenkaan riittävä peruste vapauttaa koko alaa täysin. Epäilenpä, että mikäli tämä esitys läpi menee, tullaan vielä näkemään sekin tilanne, että suuret yksiköt tässäkin asiassa jyräävät pienet yrittäjät ja palvelut, mikäli tällaiselta pohjalta ehdotuksia hatusta vedellään.

Arvoisa rouva puhemies! Jussi, 7 vuotta, sanoi eilisessä tv-ohjelmassa, jossa tätä esitystä käsiteltiin, että on kurjaa, kun joutuu olemaan myöhään päiväkodissa, kun äiti on pitkiä iltoja töissä kaupassa. Poika oli huolissaan siitä, että äiti saattaa joutua tulevaisuudessa olemaan myös sunnuntait työssä. Suunnilleen saman ikäinen Toni kertoi, että kaikki perheenjäsenet ovat tavatessaan niin väsyneitä, että perhe-elämä on yhtä huutamista, koska sekä isä että äiti joutuvat tekemään pitkää päivää. Tuntuu kornilta, että tässä salissa, jossa niin monet kerrat on pyhästi puhuttu perheiden puolesta, järjestetty sen seitsemänlaista seminaaria ja vino pino kissanristiäisiä perheiden yhdessäolon vuoksi, ollaan nyt tekemässä lainsäädäntöä, jolla yhä useampi äiti ja isä, sisko ja veli, kummi ja kaveri on poissa perheensä ja ystäviensä luota. Mielestäni näiden näkökulmien välillä on melkoinen ristiriita.

En tiedä, kuinka monella tässä salissa on sellainen kokemus myyjän hommista kuin itselläni. Moni tulee varmasti tässä keskustelussa, sen tiedän jo etukäteen, kehuskelemaan kesätyökokemuksiaan kaupan kassalla, mutta voisin silti ehkä väittää, että oma kokemukseni lienee ainakin salin tuoreimmasta päästä, sillä minut on tänne Arkadianmäelle valittu osa-aikakassan paikalta,

vaikka oma koulutukseni onkin aivan jotain muuta. Tämä tilanne on todellisuutta edelleenkin liian monelle koulutetulle nuorelle. Oman alan töitä ei löydy, mutta jollakin on elettävä. Moni päätyykin ainakin tilapäisesti esimerkiksi kaupan kassalle tekemään niitä pätkätöitä, joiden tuntimäärä ei kuitenkaan läheskään aina riitä takaamaan toimeentuloa.

Eilisessä ohjelmassakin puhuttiin työntekijän halusta tehdä sunnuntaityötä. Toinen keskustelussa mukana olleista kauppiaista kuulutti, että kyllä sunnuntaitöille tekijöitä löytyy. Myönnän toki itsekin sen, että vähäisen tuntimäärän takia olin aika valmis tekemään sunnuntaisin töitä, koska kaksinkertainen palkka tuli tarpeeseen. Mutta kaupan kassalla istuu toki muitakin kuin nuoria opiskelijoita. Siellä on myös ikänsä kaupan alalla työskennelleitä ihmisiä, suurimmaksi osaksi naisia, äitejä, jotka eivät välttämättä enää jaksa työskennellä seitsemänä päivänä viikossa. On aivan selvää, että tehtävät tuntimäärät eivät ole kovin pitkiä. Mutta kuka kehtaa itse asiassa näille ihmisille mennä sanomaan, ettei 6 tunnin kassalla istuminen kahdella 12 minuutin tauolla varustettuna ole juuri mitään, kyllä se semmoinen työrupeama jotenkin pitää jaksaa? On turha tulla sanomaan, että kyllä tilapäistyövoima, nuoret ja rahan tarpeessa olevat ihmiset tekevät nämä tarpeelliset sunnuntaityöt.

Tällä takapakkiesityksellä, jossa alle 400 neliötä käsittävät kaupat saavat täysin vapaat aukiolot, yhä useampi kauppa on auki ja yhä useampi kaupan työntekijä siellä töissä. Nämä laajennetut aukiolot eivät kyllä tule hoitumaan pelkästään nuorilla opiskelijoilla, vaan jokaisessa liikkeessä kaikki työntekijät tulevat tekemään sunnuntaitöitä. Tämä on tosiasia, jota ei kannata tässä salissa ainakaan alkaa kaunistella.

Muistuttaisin myös siitä hälyttävästä ja tuoreesta tutkimustuloksesta, jossa kerrotaan, että kaupan myyjät pelkäävät töissään yhä enemmän. Tässä Terveenä kaupan töissä -julkaisussa luetellaan muun muassa seuraavaa: Lähes joka kolmannella eli 29 prosentilla on ollut uhkaavia tilanteita edeltäneiden kahden vuoden aikana. Fyysisen väkivallan, kuten kiinnipitämisen tai tönimisen, kohteena on ollut noin 7 prosenttia eli noin 7 000 kaupan työntekijää. Uhka- ja väkivaltatilanteet ovat yleisimpiä pienissä päivittäistavarakaupoissa. Muistanpa itsekin muutaman uhkaavan kaljanmyyntitilanteen, jossa aggressiivinen asiakas ei suostunut uskomaan, ettei hänelle myydä. Minä olin sentään töissä suuressa automarketissa, jossa vartija on puhelinsoiton päässä ja muita työntekijöitä sekä asiakkaita lähettyvillä. Pienemmissä myymälöissä uhkaavat tilanteet voivat herkemmin johtaa pahempaan tulokseen kuin pelkkään uhkaavaan tilanteeseen, koska yksin työskentely on hyvin yleistä. Olisikin odottanut, että hallitus olisi ainakin puuttunut tämän esityksen yhteydessä jollain lailla myös yksin työskentelyn problematiikkaan, josta tässä talossa on tehty myös lakialoitteita.

Puhemies! Tiedän, että tämän keskustelun aikana täällä tullaan sanomaan, että joutuvathan jo nyt monet työntekijäryhmät tekemään sunnuntaisin töitä. Sanavalintamme tässä yhteydessä usein paljastaa meidät. Omassakin päässämme sunnuntaisin "joudutaan" olemaan töissä. Se on siis vielä poikkeus normaalista. Jos jo nyt monet siis "joutuvat" tekemään sunnuntaisin töitä, niin miksi ihmeessä laajentaa tätä joutumista yhä useammalle ihmiselle? Mistä me tiedämme, missä kulkee se raja, jolloin voidaankin todeta, että koska niin monet ovat jo sunnuntaisin töissä, niin eihän se ole mikään erikoinen päivä muiden joukossa, vaan ihan tavallinen työpäivä? Miksi siitä pitäisi jotain erityisiä lisiä maksaa? Silloin ehkä vasta näemme tehtyjen muutosten todelliset vaikutukset, ne pitkälle ulottuvat ihmisten ajankäyttöä ja kulutustottumuksia muuttavat seuraukset, joita emme nyt tästä asiasta keskustellessamme osaa edes vielä nähdä. Silloin ei enää köyhä opiskelijakaan tai työtön nuori muista, miksi itse asiassa sunnuntaisin kannatti haluta töihin.

Arvoisa puhemies! Haluan tämän asian käsittelyssä nimenomaan korostaa yhteiskunnan isompia muutoksia. Minä en halua, että sunnuntaista tehdään yleinen kulutus- ja hössötyspäivä kuuden muun jatkoksi. Kyllä kuutena päivänä viikossa ehtii kaupassa juosta jo aivan riittämiin, ja jollei ehdi, kannattaa ehkä miettiä vähän oman elämänsä ajankäyttöä. Uskon, että ihmiset näin tekevätkin, mutta silti mielestäni on huolestuttavaa, jollei suomalaisilla perheillä ole yhdessä muuta tekemistä kuin ajaa huristella autolla hehtaarihalliin hypistelemään ja kokeilemaan erilaisia tuotteita. Tässä tapauksessa puhun ihan omasta kokemuksestani. Olen tämän tilanteen useita kertoja nähnyt.

Voi kysyä, mitä on tapahtunut perheen yhteisille retkille ja leikeille. Ovatko ne nykyisin vain kaupparetkiä? Kestävän kulutuksen kannattajana en voi myöskään ymmärtää tällaista kulutta-

miseen opettamista. On toki selvää, että jos lapsi halutaan siihen opettaa, että kaikki on ostettavissa ja kaupassakäynti on ainoa perheen yhteinen hetki päivässä, niin varmasti se kyllä onnistuu jo nykyisilläkin aukioloajoilla. Silti en voi hyväksyä sitä, että yhteiskunnan pitäisi vain sivusta seurata yhtäältä perheiden ajanpuutetta ja pahoinvointia, toisaalta säätää lakeja, jotka heikentävät perheiden mahdollisuuksia viettää aikaa yhdessä, ja näin lisätä pahoinvointia.

Kokoomuksen entinen kansanedustaja Minna Karhunen kirjoitti huhtikuun alussa kolumnissaan Metro-lehdessä näin: "Sunnuntai on ollut minulle aina perhepäivä. Kun kauppojen aukioloajat jonain päivänä mitä ilmeisimmin lopullisesti vapautuvat, menettää yhteiskunta viimeisenkin otteen yhteisestä turvallisesta rytmistä. Onko tavoitteena täydellinen tasa-arvo, jolloin kenelläkään ei ole oikeutta perhepäivään? Pitäisikö kunnanvirastotkin pitää avoinna sunnuntaisin ihan vain periaatteesta?" Minäkin toivoisin Minna Karhusen tavoin, että tulevaisuudessa sunnuntai erottuisi selkeästi muista hössötyspäivistä. Haluaisin jatkossakin erottaa, olenko päiväkävelyllä lauantaina vai sunnuntaina, koska sillä on väliä meidän jokaisen jaksamisen kannalta. Jatkuvaa tohinaa ja kiirettä ei kukaan kestä. Niin kuin piispa Ville Riekkinen ja professori Timo Veijola tämän päivän Helsingin Sanomissa kirjoittavat, ihmisen hyvinvointi vaatii hiljaisuutta, joutenoloa ja arkirutiinin katkaisevia juhlia. Heidän mielestään sapattikäsky on maailman vanhin työsuojelulaki.

Yhteiskunta ei voi nostaa käsiään pystyyn näin merkittävien ajankäyttöä muokkaavien asioiden edessä. Kuluttajalla on nyt jo tarpeeksi valtaa valita kaupassakäyntiaikansa. Arvoisa rouva puhemies! Tätä muutosta ei enää tarvita.

[2] **Kirsi Piha /kok:** Arvoisa puhemies! Ensin ihan lyhyt kommentti ed. Huovisen puheenvuoron johdosta. Hän sanoi, että ei halua, että sunnuntaista tulee markkinahössötyspäivä, kuusi päivää kyllä riittää. Mihin ovat jääneet perheiden yhteiset retket ja leikit? Ovatko retkien kohteet pelkästään kauppoja? Voisi sanoa, että tässä on kyllä ajauduttu hiukan kummalliselle sivuraiteelle lakiesityksen tiimoilta, sillä uskoisin, että perheiden retkien määrää, laatua taikka kohdetta ei voida kyllä liikeaikalain puitteissa säätää eikä kontrolloida. (Ed. Huovinen: Voidaan vaikuttaa!) Uskoisin, että se on kokonaan erilaista politiikkaa, ja uskon, että lailla ylipäänsä on hyvin vaikea säätää perheille laatuaikaa. Se on kyllä hyvin yksilöllinen asia ja perheiden oma asia.

Arvoisa puhemies! Lakiesityksen tiimoilta käyty keskustelu saa kyllä muutoinkin hieman hämmentyneeksi. Jotenkin tuntuu siltä, että kuvitellaan, että tämä yksi hallituksen esitys saa aikaan suomalaisen elämänmuodon rappeutumisen ja näännyttää kansamme materialismin alle. Hämmentävää keskustelu on ollut siksikin, että mielestäni hallituksen esitys on varsin huono kompromissi, joka ei muuta nykytilaa niin radikaalisti kuin kommenteista voisi päätellä. Esityksen valmistelu on kestänyt varsin kauan, ja lähes jokainen ylimääräinen valmisteluun mennyt viikko on huonontanut esitystä kuluttajan kannalta. Esityksen valmistelussa on muistettu kuulla jos jonkinlaista etujärjestöä, mutta asiakkaan näkemys on jätetty sivuseikaksi.

Viime kesän aukioloajoista tehdyn tutkimuksen mukaan 78 prosenttia kuluttajista käytti laajennettuja aukioloaikoja hyväkseen. (Ed. Gustafsson: Miksei kokoomus puhu ihmisistä? Pitää puhua ihmisistä!) Puolet kuluttajista piti sunnuntaiaukioloa tarpeellisena. Kauppiaitten saamat kokemukset olivat hyviä. Maasta siis löytyy kauppiaita, jotka haluavat palvella asiakasta esimerkiksi sunnuntaisin, ja asiakkaita, jotka haluavat suorittaa ostoksensa silloin. Miksi eduskunnan pitää toimia tässä niin sanotun oikean elämänmuodon vaalijana ja estää asiakkaan ja kauppiaan välinen sopimus? Jos itse en halua käydä kaupassa sunnuntaina, ei se tarkoita sitä, että kukaan ei halua sitä tehdä. Miksi minun pitäisi pitää omaa elämänmuotoani ainoana oikeana?

Ehdotan lakialoitteessani liikeaikalain kumoamista, kuten Ruotsissa on tehty jo vuonna 1972. On vaikea nähdä siellä sen suurempaa elämänmuodon rappiota tämän päätöksen johdosta. Kaikki kaupat eivät ole auki eivätkä aina, mutta jotkut pitävät oviaan auki sunnuntaisin tai myöhäiseen iltaan. Liikeaikalain kumoaminenhan, kuten hallituksen esityskään, ei tarkoita aukiolopakkoa, vaan aukiolomahdollisuutta. Kauppa on asiakasta varten, ja siksi kauppiaan kannattaa kuunnella asiakasta.

Peruslähtökohtana kauppojen aukioloaikakysymyksessä tulee olla sen, että valtion puuttumista ei tarvita. Asiakas ja kauppias ovat parhaat asiantuntijat omissa asioissaan. Peruslähtökohta on myös se, että kysymys ei ole kulutuksen lisääntymisestä tai materialistisen ajattelutavan lisäänty-

misestä vaan mahdollisuudesta suorittaa tarvittavat ostokset itselle sopivaan aikaan. Peruslähtökohta on se, että ketään ei pakoteta pitämään putiikkiaan auki, mutta mahdollisuus siihen annetaan. Ketään ei pakoteta töihin sunnuntaina, mutta sekin mahdollisuus lisäansioihin annetaan. Ketään ei pakoteta ostoksille sunnuntaina, mutta tilaisuus siihen annetaan. Peruslähtökohta on myös se, että haja-asutusalueilla kaupoilla on jo vapaat aukioloajat. Kaupunkien asukkaat tulee saattaa tasa-arvoiseen asemaan.

Peruslähtökohta on myös se, että tänä päivänä kilpailu on vääristynyttä ja huoltoasemakauppa kukoistaa. Samaan aikaan kun pakotamme keinotekoisesti lähikauppamme yrittäjän pitämään ovensa kiinni, voi hän seurata, kuinka markat kilautellaan huoltoasemien ja minitavarataloiksi kehittyneiden kioskien kassoihin. (Ed. Hyssälä: Niistähän voi lailla säätää niistäkin!)

Eräs paljon käytetty vasta-argumentti on ollut kaupan henkilökunnan tilanne ja vapaapäiväriisto. Tämä samainen eduskunta on kuitenkin säätänyt hyvin kattavan työlainsäädännön, joka säätelee muun muassa työpäivän ja työviikon pituutta. Myös vapaapäivät pyhitetään, ei varmasti aina sunnuntaita, mutta vapaapäivä kuitenkin.

Keskustelussa on myös unohdettu tehokkaasti kaikki ne suomalaiset, jotka jo nyt tekevät töitä sunnuntaisin eli elävät tuota niin sanottua rappiollista elämää, omaa, yhteisöstä poikkeavaa elämänrytmiään. (Ed. Korkeaoja: Tämä on huono argumentti!) Näitä ovat muun muassa sairaanhoitajat, poliisit, kukkakaupan myyjät, huoltoaseman työntekijät, ambulanssikuskit, ravintolatyöntekijät, museoiden työntekijät, Linnanmäen henkilökunta, kätilöt, R-kioskin myyjät, linja-auton kuljettajat, televisiouutisten toimittajat, lehtien toimittajat, paperitehtaan vuorotyöntekijät, lentoemännät, elokuvateattereiden popcornin myyjät ja monet muut. Onko sitten niin väärin, että sairaanhoitaja voi vuorotyöstä tullessaan sunnuntaina käydä kaupassa matkalla kotiin ja ostaa perheen aamumurot, vai suljemmeko yhteisen sunnuntainpidon merkeissä sairaalatkin? (Ed. Gustafsson: Mielellään hän käy lauantaisinkin!)

On myös unohdettu, että maassa on hyvin erilaisia kaupan työntekijöitä. Kuulluiksi ovat tulleet ammattijärjestöjen nokkamiehet. Eivät he edusta kaikkia kaupan työntekijöitä. Eivät kaikki kaupan työntekijät ole naisia, joilla on kotona pieniä lapsia. Suuri osa kaupan työntekijöistä on osa-aikaisia tai nuoria ja opiskelijoita, joille työn tekemisen mahdollisuuksien lisääntyminen on merkittävä toimeentulon tekijä. Onko eduskunta todella työttömyydestä huolehtiessaan valmis kieltämään näiltä työhön ja lisäansioihin halukkailta ihmisiltä työn tekemisen ja miksi?

Talousvaliokunta on hyvin omituisen tehtävän edessä, kun se pohtii hallituksen täysin absurdia lausumaa suomalaisesta elämänmuodosta ja kauppojen aukiolon vaikutuksista siihen. Ei ole enää mitään yhtenäistä suomalaista elämänmuotoa. Ihmisillä ja perheillä on oma yksilöllinen elämänrytminsä, ja niin saa ollakin. On vaikea kuvitella, että eduskunnan 200 valittua pystyisi päättämään ihmisten elämästä tai määrittelemään sen oikean elämänmuodon. On myös erittäin vaikea tehdä tutkimusta siitä, mikä milloinkin vaikuttaa tai on vaikuttanut esimerkiksi elämänrytmien eriytymiseen. Kauppojen aukioloaikojen laajentamisella ainakin on ollut minimaalinen vaikutus siihen.

Niinpä toivon, että talousvaliokunta konkretisoi hallituksen lausumaa. Helppoa se ei tule olemaan. Jo nyt on huomattu, kuinka helppoa on vetää tuulesta temmattuja tutkimuksia ja erityisesti niistä tehtyjä päätelmiä koskien kauppojen aukioloa.

Hallituksen esitys huonona kompromissina vie kuitenkin asiaa oikeaan suuntaan eteenpäin. Annetaan enemmän vastuuta ja valtaa kuluttajille ja yrittäjille ja vähennetään valtion puuttumista. Alle 400 neliön kauppojen kaikkinainen vapauttaminen on jo hyvä askel eteenpäin ja antaa pienemmille kaupoille kilpailuedun suuria marketteja vastaan. Huonekalu- ja autokaupan ja kampaamoiden vapauttaminen on myös hyvä asia. Edelleen voidaan valitettavasti tehdä järjenvastaisia esimerkinomaisia vertailuja siitä, miksi parturi tai kukkakauppa saa olla auki mutta kirjakauppa ei.

Oleellinen parannus sekä asiakkaan että kauppiaan kannalta on se, että erikseen määrätyistä mielivaltaisuuteen perustuvista sunnuntaista päästään kokonaisiin kuukausiin, jolloin kauppa pitää ovensa auki, jos haluaa. Näin kuluttajien kannalta varsin sekavaksi käynyt arvuuttelu siitä, oliko se kauppa nyt sitten tänä sunnuntaina vai vasta ensi sunnuntaina auki, jää pois. Kauppiaan ja asiakkaan kohtaaminen on täten todennäköisempää.

Arvoisa puhemies! Itse toivoisin tietysti lakialoitteeni hyväksymistä, mutta en ole niin naiivi, että tämän keskustelun ilmapiirissä uskoisin siihen olevan riittävästi tukea. Valitettavasti tavallisen kuluttajan toiveet eivät näytä kiinnostavan eduskunnan enemmistöä. Näen, että pitkällä tähtäimellä etenemme vääjäämättä oikeaan suuntaan. Tosin täytyy sanoa, että tällä vauhdilla kestää varmasti satoja vuosia, ennen kuin eduskunta on valmis vapauttamaan aukioloajat kokonaan, lopettamaan epäloogisen hurskastelun yhteisöllisestä vapaapäivästä ja päästämään ihmiset elämään omaan elämäänsä sopivan rytmin mukaan.

[3] **Esa Lahtela /sd:** Arvoisa rouva puhemies! Edellisiä puheenvuoroja kuunnellessa voisi todeta, että tämä koroke on toisella puolella kuin tuo koroke. (Ed. Gustafsson: Näin se on!) Onneksi on kaksi puhujankoroketta olemassa. Nyt tässä välissä joutuu taiteilemaan, asettelemaan sanoja.

Edellisessä puheenvuorossa kuvastui hyvin oikeastaan se sama ajattelu, mikä oli esillä aikanaan liikeaikalakia käsiteltäessä. Silloin käytiin samat argumentit läpi siitä, onko liikeaikalailla vaikutusta työllisyyteen. Ed. Piha edellisessä puheenvuorossa kysyi, kieltääkö tämä eduskunta niiltä nuorilta, jotka haluavat tehdä työtä, työnteon. Siihen sisältyy nimittäin harhakuva. Tämä liikeaikalain väljennys ei lisää yhtään työtä. Sen todisti jo tämä aikaisempi väljennys. Se on hatusta tempaistu, ei mistään tilastosta, vaan hatusta tempaistu juttu.

Yksin työskentely on lisääntynyt. Sen olen kuullut monelta ihmiseltä, jotka ovat kaupoissa töissä. Siellä yksinkertaisesti tulos ei kuulemma kestä palkata lisää porukkaa. Näin väitetään. Se tarkoittaa sitä, että ne yhdet ihmiset joutuvat yhä tiukemmalle. Heistä puristetaan enemmän irti, ja he työskentelevät iltaan myöhään yksinään siellä peläten ja monessa tapauksessa jopa, kun joutuvat ryöstön uhriksi, joutuvat sitten mahdollisesti käymään hoidossa. Kaiken näköisiä tämmöisiä ongelmia on olemassa. Jotkut eivät kestä sitä painetta ollenkaan.

Mistä tässä kaiken kaikkiaan on kysymys? Kannattaa miettiä, miksi Keski-Euroopassa ei tämmöistä hinkua ole olemassa. Miksi siellä vältetään tätä, jopa monikymmenmiljoonaisissa maissa, missä ihmiset asuvat tiheässä? Millä ihmeen tavalla he elävät ja saavat muronsa kaupasta? Selitys on, että siellä on toisenlaiset arvot. Siellä ei välttämättä kaikkea uhrata rahan eteen. Se ei ole heidän jumalansa välttämättä.

Näyttää, että meillä ei ole olemassa kohta enää arvoja ollenkaan. Palvotaan yksinomaan sitä, että kaikki annetaan markkinavoimille, rahan vallalle, joka on meidän päätavoitteemme tässä yhteiskunnassa. Unohdetaan kokonaan, mitkä sen työntekijän kaupan kassalla tai kaupassa tai perheessä olevan ihmisen tarpeet ovat. Kuitenkin on sisäänrakennettu systeemi, joka suojelee meitä ja joka vaatii määrätyn lepoajan, se vaatii määrätyt arvot. Jos niistä linksahdetaan sivuun, se tekee sitten ongelmia. Tämä on yksi puro, ei sillä ratkaista tätä asiaa, jos pannaan myymäläkoko 400 neliöön, että kaupat voidaan pitää auki jatkuvasti, tai muutama pyhä lisää vuodessa. Ei sitä tällä tehdä. Mutta se ensimmäinen porras otti yhden askeleen ja me menemme eteenpäin.

Niin kuin ed. Piha totesi puheenvuorossaan, varmaan jo sadan vuoden päästä kaikki on vapaata tai vähän aikaisemminkin. Todennäköisesti tällä vauhdilla sata vuotta riittää, koska yleensä kaikki nopeutuu. Muutaman vuoden päästä todennäköisesti eduskunnassa ovat jo kovemmat arvot taas vallalla ja unohtuvat tämmöiset ihmistä suojaavat arvot. Sitten on kaikki vapaata ja kaikki saa mennä.

Mutta toivon mukaan me emme välttämättä otakaan kaikkea mallia Amerikan mantereelta. Otetaan vaikka katolisista maista mallia. Kun meillä nyt ei tiedetä, mikä tämä Suomen malli on, niin otettaisiin sieltä mallia kuitenkin niistä arvoista, jotka ovat suojanneet ihmisiä. Ne eivät ole pahoja arvoja. Siellä on jopa sellaistakin, olen saanut sen nähdä jollakin valiokuntamatkalla, että kouluissa on kaikilla lapsilla samanlaiset vaatteet. Täällä siitä sanottaisiin, että se on sosialismia, mutta siellä sitä ei koeta edes sosialismiksi.

Minusta kuitenkin lepopäivällä on oma arvonsa. Yhä edelleen olen sitä mieltä, jotta nyt ei laajennettaisi kauppojen aukioloa. Olisin jopa valmis siihenkin suuntaan menemään, josta ed. Räsäsen tekemä lakialoite lähtee, jotta palattaisiin lähtöruutuun. Sekin on kova juttu. Mutta miksi ei voitaisi käydä sitäkin keskustelua, onko siinä semmoisia arvoja, semmoista järkeä? Mitähän tapahtuisi? Jospa suoritettaisiinkin semmoinen kokeilu tässä yhteiskunnassa, että palattaisiinkin takaisin, katsottaisiin, miten se vaikuttaa työllisyyteen tai mihin se vaikuttaa.

Raha ei joka tapauksessa lisääntynyt viime kerralla, kun laajennettiin aukioloaikaa, se raha vain ripisee pitemmälle välille ja vähemmän tulee tuntia kohti. Sitä hypistellään todennäköisesti enemmän, niin kuin ed. Huovinen totesi, että tullaan kaukaa hypistelemään vaatteita ja kamoja ja katsellaan. Se tekee juuri sen, että se ei välttämättä enää ole tarpeellista, vaan siitä tulee tavallaan sellainen uskonto, halutaan shoppailla tai miksi sitä nyt sanotaankin täällä etelässä päin. (Ed. Hyssälä: Miksi sitä sanotaan Kiteellä?) — Meillä mennään kahtelemmaan jonninjoutavia roinia siellä kaupan hyllyssä.

Näillä ajatuksilla en ole kannattamassa tätä. Toivon, että eduskunnassa syntyy oikein vilkas keskustelu asiasta. Katsotaan, kaatuuko hallitus nyt tähän, kun se viime kerralla aikoi kaatua tämmöiseen. Ei ole pikku juttu, ovatko kaupat auki iltaisin ja sunnuntaisin.

[4] **Kirsi Ojansuu /vihr:** Arvoisa rouva puhemies! Hienoa, että meitä on sentään näin monta täällä tähänkin aikaan vielä ja tämä asia kiinnostaa, koska kyllä tämä on erittäin merkittävä asia. Kauppojen aukioloajat ovat ennen kaikkea eettinen kysymys.

Ed. Kirsi Pihalle sanoisin, että nimenomaan valintamme lainsäätäjinä kertoo siitä, mitä me ihmiselämässä pidämme tärkeänä, minkälaiseen elämään haluamme kannustaa ja mitä edellytyksiä yhteiskunta antaa hyvälle elämälle, miten se määritellään, mitkä ovat sen suuntaviivat, joita halutaan vahvistaa. Selkeästi hallituksen esityksessä asetetaan taloudelliset arvot muita tärkeämmiksi ja ihminen nähdään vain kuluttajana; se näkökulma on tärkeä. Monet laskeskelevat, saavatko vähittäistavarakaupat suuremman osuuden kuluttajien ostovoimasta. Tai sitten otetaan vaativan asiakkaan ympärivuorokautinen palvelu ensisijaiseksi arvoksi. Loppujen lopuksi nämä ovat niin pieniä kysymyksiä, että niistä ei pitäisi etsiä lopullista perustetta päätöksenteolle, koska kyse on paljon arvokkaammista asioista.

Sunnuntailla on vakiintunut kulttuurinen paikkansa lepopäivänä, päivänä, joka mahdollisuuksien mukaan vietetään perheen tai ystävien parissa, kuten puheenvuoroissa on aikaisemminkin tuotu esille. Siinä pyhäpäivän joutilaisuuden ilmapiirissä on jotain säilyttämisen arvoista. Toivoisin, että yhteisönä kunnioittaisimme myös "pyhän" käsitettä. "Pyhä" on "arjen" tarpeellinen vastapari, tilaisuus hiljaisuuteen ja rauhoittumiseen.

Tänään mietin, onko kyse siitä, että hiljaisuus ahdistaa. Eikö pyhäpäivää enää kestetä? Onko hämärtynyt mielikuva siitä, että onnen saa muulla tavalla kuin ostamalla tavaroita? Ihminen on henkinen olento kuitenkin... Kaikkien muiden vaihtoehtojen, mihin sisältyy kulttuurista tarjontaa, kuten museot, kirjastot ja elokuvat, tai ulkona liikkumisen, kaiken sellaisen, niiden arvo ikään kuin vähenee. Ajatellaan, että kaupat ja ostosparatiisit olisivat se areena, jolle haluaisimme perheet ennen kaikkea tuoda. Toivoisin, että meillä olisi enemmän kulttuurista herkkyyttä ymmärtää päätöksentekomme seurauksia. Kuten sanoin, olisi sääli, jos sunnuntaista pikkuhiljaa tulisi yleinen shoppailupäivä.

Sitten minä mietin visuaalista mielikuvaa siitä, että jokainen meistä aistii sunnuntaipäivän hengen tuolla kaupungissa. Se rytmi on ihan erilainen kuin arkipäivän tai lauantain ostoskiireiden keskellä. Siinä on jotain pysähdyttävää. Siinä on jotain hirveän hyvää. Jotain menettämistä siinä olisi suuresti, jos se henkilöautoliikenne, kaikki melu ja kiire tulisivat sunnuntaihin. Tiedän, että ihmiset tarvitsevat yhteistä lepopäivää. Kuten ed. E. Lahtela äsken kertoi, Euroopan maissa eivät kaupat ole auki sunnuntaisin. Siihenkään ei voida vedota tässä lakiesityksessä.

En halua ottaa holhoavaa näkökulmaa, mutta en myöskään halua kannustaa ihmisen roolia kuluttajana, kuten aikaisemmin jo sanoin. Ehkäpä sunnuntai on nyt helpompi pyhittää muille asioille, kun on tiedossa, että kauppareissua tai muita arjen asioita ei silloin voikaan hoitaa, elikkä näille kulttuurisille vaihtoehdoille ja muille, joista puhuin aikaisemmin, olisi tilaa. Näen, että kyllä kuusi päivää riittää ostosten tekoon eikä "pyhän" kulttuurista arvostusta kannata särkeä sen takia, että joku joskus lauantaina unohtaa ostaa maidon. Sen verran toivoisin suhteellisuudentajua jokaiselta keskusteluun osallistujalta.

Toinen tärkeä eettinen valinta tehdään työntekijöiden ja etenkin lapsiperheiden kannalta. Niistä on puhuttu tässä nyt paljonkin, eikä minusta ole mitenkään perusteltu se argumentti, johon on osa viitannut, että onhan monilla muillakin aloilla töitä sunnuntaisin. Ei kai valintojemme logiikan tule olla sellainen, että mennään sen heikoimman tilanteen mukaan. Sunnuntaiaukioloaikojen laajennus on todella huono päätös siinä tilanteessa, jossa kaikkialta kuuluu viestejä lasten

kasvaneesta ahdingosta ja siitä, kuinka vaikeata on työn ja perheen yhteensovittaminen. Viime vuosikymmenellä lasten vuorohoitopaikat kunnissa ovat jo lisääntyneet kaksinkertaisiksi. Nyt tämä hallituksen esitys johtaisi siihen, että yhä useammat perheet menettävät sen ainoan päivän, joka on ollut lapsille ja vanhemmille yhteinen.

En myöskään jaksa uskoa siihen, että kaikkialle sunnuntaityöntekijöiksi löytyy innokkaita opiskelijoita, joille ei sunnuntailla siinä elämäntilanteessa olisi niin suurta henkilökohtaista merkitystä. Uskon, että moni työntekijä joutuisi sunnuntaitöihin vastentahtoisesti. Kyllä vapaus valita yleisellä tasolla väistämättä kapenisi eikä lisääntyisi, niin kuin jotkut tahtovat uskoa. Sitä paitsi pelkään, että useimmissa tapauksissa raha vain kiertäisi huonoa kehää. Kauppias maksaisi äidille sunnuntaityöstä houkuttelevaa palkkaa. Tällä tavalla raha olisi nimenomaan peruskysymys, jolla tehtäisiin valintaa. Tai sitten yrittäjä menettäisi itse ainoan vapaapäivänsä.

Yhteiskunnalle taas koituisi yhä enemmän kustannuksia lapsien päivähoidosta ja ehkä jossain vaiheessa myös vanhemmuuden puutteesta. Kaiken päälle kuluttaja maksaisi kasvaneet palkkakulut korkeampina hintoina ja pienyrittäjät joutuisivat elämään yhä kovemman työpaineen alla. Loppujen lopuksi voittajat ovat vähissä tässä lakiesityksessä.

Toivon, että valiokunta ottaa nämä eettiset kysymykset pohdintansa lähtökohdaksi ja antaisi niille itseisarvon, niin etteivät taloudelliset arvot kävelisi niiden yli.

Arvoisa puhemies! Valitettavasti paikalla ei ole ministeriä, jolta varmistaisin, että kysymys sunnuntaiaukioloajoista on sen laatuinen, että jokainen meistä edustajista voi tehdä ratkaisunsa vain omaan arvomaailmaansa nojaten. Kysymys todellakin on omantunnon kysymyksestä. Itse en kannata tätä hallituksen esitystä ja aion äänestää sitä vastaan.

Ensimmäinen varapuhemies: Yhden minuutin vastauspuheenvuoro, ed. Piha.

[5] **Kirsi Piha /kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Yhteisen pyhän käsite on hyvin hurskasteleva, kun samaan aikaan ed. Ojansuu mainitsee elokuvat, museot ja muut, monelle meistä kylläkin vapaa-ajan palvelut, joissa on toki ihmisiä, perheellisiä ihmisiä, töissä myös sunnuntaisin. Sunnuntaistako sitten moraalirappion yleinen shoppailupäivä? Se on tietysti suomalaisista kiinni. Ed. Ojansuu voi itse omilla jaloillaan äänestää käymättä kaupassa sunnuntaisin, mutta miksi estää se niiltä, jotka haluavat valita toisin?

[6] **Kirsi Ojansuu /vihr** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kyse on siitä, että jos perhe valitsee elokuviin menemisen, he kuitenkin tekevät valinnan sen eteen, että hakevat yhdessä jotain muuta kuin tavaralla ostettavaa yhdessäoloa, jotain josta voi keskustella. Se yhteinen tekeminen on henkisen laatuista. Totesinkin, että ei pidä sen heikoimman vaihtoehdon mukaan katsoa tätä työtilannetta, koska tosiasia on, niin kuin sanoin, ed. Piha, että tuhannet ihmiset ovat töissä. Mutta minkä takia pitäisi heidän määräänsä lisätä? Ei ole mitään syytä lisätä kymmenientuhansien ihmisten töissäoloa. Se ei riitä päätöksenteon perusteeksi.

[7] **Leea Hiltunen /skl:** Arvoisa rouva puhemies! Minunkaan mielestäni tämä hallituksen lakiesitys ei ole suinkaan sen kaltainen, että voitaisiin puhua uudistuksesta vaan melkoisesta takapakista, aivan niin kuin ed. Huovinen täällä jo totesi. Olisin todella toivonut, että tätä hallituksen esitystä olisimme voineet käsitellä toisenlaiseen aikaan, että täällä olisi myöskin edustajia ollut enemmän paikalla ja ennen kaikkea ministeri olisi ollut käymässä keskustelua salin kanssa.

Kauppojen aukiolo ja nimenomaan sen laajentaminen on askarruttanut todella jokaisella eduskuntakaudella niin kuluttajia kuin kauppojen työntekijöitä ja myös kansanedustajia. Ymmärsin kuitenkin, että kun edellisellä kaudella asiasta keskusteltiin, suinkaan ei sellaisia paineita jäänyt ilmaan, että nyt pikaisesti ja nopeasti olisi ollut tarve nimenomaan tällaisen lakiesityksen tuomiseen käsittelyyn.

Varsinkin edustajille on tullut erittäin paljon viestejä nykykäytännöstä. Viestien sisältö on ollut sitä, että on kerrottu liikelain laajentamisen kielteisistä seurauksista. Myöskin liikealan työntekijäjärjestöjen taholta on viestejä tullut. Väistämättä tulee siis mieleen kysymys, kenen ääntä on haluttu ja halutaan kuulla. Onko niin, että pienet yksityisyrittäjät, perheyrittäjät ja työntekijät on unohdettu? Kuluttamisen arvot näyttävät voittavan, samoin voittavat markkina-arvot ja lähinnä suurpääoma.

Kysyttävä on myös, miksi näin voimakkaasti ajetaan kaupan vapautta, lähes rajoittamatonta markkinavapautta, eikä samalla kuitenkaan puhuta työllistämisestä, kaupan työntekijöiden työterveydestä, turvallisuudesta, hyvinvoinnista, jaksamisesta eläkeikään saakka, kulttuurin merkityksestä jne. Toisaalta kysyn, miksei esimerkiksi haluta selvittää tilannetta, jossa kioskien ja huoltoasemien kaupan rakennetta olisi kehitetty siten, että kilpailu vähittäiskauppojen ja pienten myymälöiden kanssa saataisiin terveelle pohjalla ja vielä suhteessa erilaisiin supermarketteihin ja isoihin liikkeisiin. Olisi pitänyt etsiä erilaisia, uudenlaisia ratkaisuja esille tulleisiin ongelmiin, kipukohtiin.

Se, että hallitusohjelman mukaan hallitus on selvittänyt voimassa olevien aukiolosäännösten vaikutuksia kuluttajien etuihin, kaupan rakenteeseen ja henkilöstön asemaan, on toki tarpeellista. Mutta ihmettelen, miksi hallitus tuo näin pikaisesti tämän esityksen, kun koko kevät on odotettu tärkeitä esityksiä käsittelyyn. Nyt tämä esitys saatiin kaiken ruuhkan keskelle. Jään kysymään, mikä oli tutkimusten ja selvitysten todellinen viesti ja vastataanko tällä esityksellä niihin kysymyksiin, jotka tietääkseni tulivat esille jo edellisen kerran lakiesitystä käsiteltäessä ja ainakin niissä viesteissä, joita itse olen saanut. Miten selvitettiin jo aikaisemmin esille tulleita kielteisiä seurausvaikutuksia?

Mielestäni nyt olisi todella aika ottaa vähintään aikalisä ja palata varmasti enemmänkin taaksepäin kuin lähteä tätä esitystä viemään eteenpäin. Mielestäni asiaa pitää paljon kokonaisvaltaisemmin ja perusteellisemmin selvittää ja miettiä, mitä tällä esityksellä todella halutaan. Olisin toivonut, että enemmänkin tässä yhteiskunnassa mietittäisiin palvelujen parantamista, nimenomaan henkilökohtaisen palvelun lisäämistä, asiantuntijoiden lisäämistä eli varsinaisten kaupan alan ammattilaisten työllistämistä ja myös heidän kouluttamistaan. Monet muut tekijät olisin toivonut esille otettaviksi, kuten kaupan turvallisuuskysymykset ja monet muut vastaavat.

En voi siis hyväksyä tätä lakiesitystä, ja keskeinen perusteluni on myöskin eettinen. Tässä on mielestäni kysymys merkittävästä arvovalinnasta. Viime päivinä ja viikkoina hyvinkin usein on toistettu ja peräänkuulutettu arvokeskustelua, ja sitä kysyn minäkin, mihin se unohtui tämän esityksen kohdalla hallitukselta.

Kristillisen uskon näkökulmasta kristityssä maassa ajattelen, että kristillisellä uskolla on oltava selkeä vaikutus siihen yhteiskunnalliseen lainsäädäntöön ja tilanteeseen, jossa tässä maailmassa kulloinkin eletään. Mielestäni on tärkeää, että ihmistä suojellaan kaikin tavoin, ja tärkeää kristityssä maassa on myös noudattaa kristillistä sunnuntain lepopäiväperinnettä. Aikaisemmin valtiovalta on tunnustanut lepopäivän merkityksen perheiden hyväksi. Mielestäni on erittäin tärkeää ihmisten hyvinvoinnin ja elämän mielekkyyden kannalta, että on tietty rytmi työn ja levon, arjen ja juhlan välillä. Ei ole mielekästä, että kaikista päivistä tehdään markkinapäiviä, kuten jo ed. Huovisen ja ed. Ojansuun puheenvuoroissa erittäin hyvin asiaa esiteltiin tältä osin. Valtiovallan, hallituksen, tulisikin kaikin tavoin ja erityisesti lainsäädännöllä edistää sellaista kehitystä, joka auttaa ihmisarvon toteutumista, suojelee heikkoja sekä edistää ihmissuhteiden ja erityisesti perhesiteiden eheyttä, yhteiskunnallista hyvinvointia ja turvallisuutta.

Olen ymmärtänyt, että yleinen mielipide on se, että ollaan tyytyväisiä nykyisiin aukioloihin ja että päinvastoin monet liikealan työntekijät ovat enemmänkin viestittäneet sitä, että haluttaisiin rajoittaa aukioloja ja arvioida nimenomaan kaupan rakennetta uusiksi.

Edelleen peräänkuulutan arvokeskustelua tämän lakiesityksen perusteiksi. Vasta riittävän arvokeskustelun pohjalta voidaan arvioida, onko tarvetta laajentaa vai rajoittaa kauppojen aukioloja. Vasta sen jälkeen päästään myöskin lähemmäksi asian ydintä eli sitä, mitkä ovat todelliset ongelmat kaupan alalla ja ovatko ne lainsäädännöllä korjattavissa.

Toivon ja odotan myös sitä, että käydään keskustelua työn ja vapaa-ajan merkityksestä, kuluttamisen merkityksestä ja kilpailun arvomaailmasta. Viime vuosina on puhuttu työssäjaksamisesta ja tutkittu nimenomaan jaksamisen problematiikka. Hälyttäviä viestejä tulee jatkuvasti siitä, miten ihmiset väsyvät työssä. Ylityöt ovat monelle taakka ja sairastumisen syy. Pätkätyöt kuluttavat työntekijöitä, luovat epävarmuutta ja pelkoa tulevaisuuden suhteen.

Raamattu on monella tapaa hyvä ohjekirja terveeseen elämäntapaan, turvalliseen yhteiskuntaan. Sieltä löytyy monia perusteltuja ohjeita siitä, mikä olisi hyvä niin yksilön kuin yhteisön ja yhteiskunnan kannalta. Näistä ohjeista yksi parhaita on varmasti se, että muistutetaan pyhäpäi-

vän kunnioituksesta ja siitä, että lepopäivällä on tietty merkitys. Sillä on siunaus, jos näin tässä yhteydessä voin todeta.

Samalla kun tiedämme, että oikeus työhön ja mahdollisuus tehdä työtä ovat perusturvallisuuden tukipilareita, tulisi myös nähdä se, mikä merkitys on lepopäivällä, yhteiskunnan lainsäädännöllä ja erilaisilla esimerkeillä, toimintamalleilla, ihmisten elämäntapoihin ja elämänmuotoihin. Ihmisten valintoja ohjaavat monet tekijät, myös ja ennen kaikkea lainsäädäntö. Tätä me emme voi kieltää. Näin ollen valtiovallalla on valta vaikuttaa. Elämällä tulee olla rytmi. Jos näitä perusteluja vasten tarkastelen asiaa, niin mielestäni kauppojen aukiolo sunnuntaisin olisi pitänyt kieltää.

Kaupan alan työntekijät ovat enimmäkseen myös naisia ja perheellisiä. On arvioitavissa, että tuskin edelleenkään yhteiskuntamme tulee saamaan pysyviä työpaikkoja lisää tämänkään lain myötä, vaan todennäköisesti käy päinvastoin. Joka tapauksessa lisäkustannukset maksaa kuluttaja. Kustannusten nousu näkynee hinnoissa. Yhä useamman kaupan alalla työskentelevän on revittävä toimeentulonsa niin itselleen kuin koko perheelleen sieltä ja täältä pätkätöinä, jolloin viikon rytmi voi olla hyvinkin epämääräinen ja raskas. Vapaapäivät, kokonaiset sellaiset, voivat jäädä hyvinkin vähäisiksi. Työterveyden ja työssäjaksamisen kannalta toivon, että valiokunta kuulee laajasti asiantuntijoita. Asiantuntijoiden toivoisin lausunnoissaan keskittyvän myös siihen, mihin tämä lakiesitys johtaa työntekijöiden fyysisen ja psyykkisen terveyden kannalta.

Mielestäni on erittäin naiivia todeta, että kauppojen aukiololla ei lapsia tahi perheitä pelasteta ja että työssä väsyminen ei myöskään hoidu tällä, ei voida ohjailla ihmisten elämää, yksityistä elämää. Samalla tiedämme, että sitä juuri ohjaillaan hyvinkin monilla laeilla ja ohjeilla. Tutkimustulokset ovat osoittaneet lisäksi, että väkivaltaa ja turvattomuutta on erityisesti liikkeissä, joissa on vähän henkilökuntaa ja pitkät aukioloajat. Tällä lailla ei suinkaan paranneta kaupan eikä kuluttajien tilannetta, vaan odotettavissa on moniakin kielteisiä seurauksia yrittäjille samoin kuin kuluttajille.

Toivoisin, että valiokunta kuulee todella asiantuntijoita ja perehtyy tähän puoleen ja myös siihen visioon, miten kaupan rakenne muuttuu käytännössä. Kuultaneen myös erilaisia kaupan alan edustajia, kun tiedämme, että tämä ei ole kaupan yhtenevä esitys. Taustalla on siis hyvinkin erilaisia intressejä. Ostajia ei tule lisää tulevina vuosina, ehkä päinvastoinkin. Sama raha kiertää, mutta missä se kiertää, se pitäisi nähdä ja se, miten sen toivotaan kiertävän.

Lopuksi, arvoisa puhemies, mitä yhteiskunnallista hyvää saadaan aikaan, jos kaupat ovat aina auki, siihen meidän pitäisi myös pysähtyä. Yhteiskunnan instituutiot eduskunta ja hallitus ovat nimenomaan tahoja, joiden tehtävä on miettiä juuri yhteiskunnan hyvää.

[8] **Kirsi Piha /kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Otetaanpa asiaan jälleen oikeat mittasuhteet. Muille kuin alle 400-neliöisille ruokakaupoille tämä esitys ei tuo juuri minkäänlaista muutosta. Alle 400-neliöisille ruokakaupoille avataan aukiolon mahdollisuus. Sen lisäksi parturit, kampaamot ja huonekalukaupat voivat olla auki. Tällä vaatimattomalla askeleella tuskin saadaan aikaan kristillisen arvomaailman tuhoutumista.

Ed. Ojansuulle sanoisin myös, että on melko epätodennäköistä, että juuri tämän esityksen takia perheet sen sijaan, että menisivät sunnuntaiksi yhdessä elokuviin, päättävätkin mennä parturiin koko sunnuntaipäiväksi.

[9] **Leea Hiltunen /skl** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minä haluaisin vain todeta ed. Pihan puheenvuoroon, että siksi juuri kysyn, miksi tämän esityksen sitten piti tulla nyt käsittelyyn. Kun se nyt on käsittelyssä, niin olen näkemässä näin, että tässä halutaan kuitenkin ehkä pitkässä juoksussa viedä tätä asiaa laajempaan vapauteen. Siinä mielessä minä toivoisin, että tätä asiaa todella vakavasti pohdittaisiin vielä.

[10] **Liisa Hyssälä /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Kauppojen aukioloa on Suomessa säännelty ainakin vuodesta 1734. Silloin säädettiin rikoslaki, jonka mukaan rihkamakammiot eli muut puodit piti pitää sunnuntaisin kiinni paitsi ruoan ja juoman myymiseksi hätätarpeeksi sen jälkeen, kun jumalanpalvelus oli ohitse.

Me olemme taas näilläkin valtiopäivillä päättämässä laajemmista kauppojen aukioloajoista. Yhdistän tämän keskustelun ja päätöksenteon laajempaan kokonaisuuteen, kysymykseen julkisen sektorin roolista. Hallitus on ajanut alas julkisia palveluja, kuten posteja. Niistähän teimme

välikysymyksenkin, ja kansalaiset ovat huolissaan peruspalvelujen kohtalosta.

Kauppojen aukioloaikojen laajentaminen on tämän asian kääntöpuoli. Hallitus on valmis heikentämään julkisen vallan roolia alueella, jolla valtiovallalla on vuosisatojen ajan ollut vahva asema. Onko kyse siitä, että Lipposen hallitus nostaa tässäkin asiassa kätensä ylös markkinavoimien vallan edessä? Kestävä kehitys on asetettu yhteiseksi tavoitteeksi. Yhteiskunnan tekemillä ratkaisuilla on merkittävä vaikutus yleiseen ajattelutapaan. Valtiovallan ei mielestäni tulisi tehdä ratkaisuja, jotka merkitsevät ihmisen arvon ja kestävän kehityksen alistamista markkina-arvoille.

Arvoisa puhemies! Pyhäpäivän pyhittäminen tarkoittaa eri uskonnoille, kulttuureille, perheille ja yksittäisille ihmisille eri asioita. Silti lähes kaikille pyhäpäivä tarkoittaa eri asiaa kuin arki. En tiedä yhtään kieltä, jossa pyhä ja arki eivät olisi kaksi eri asiaa, jossa niillä ei olisi kahta selvää eri merkitystä. Pyhä on arvo, joka kuuluu kulttuuriimme.

Tämänkin ratkaisun yhteydessä, kuten viime kaudellakin, on puhuttu myös ratkaisun työllisyysvaikutuksista. Perustelut eivät ole kestäviä. On selvää, että joku alkupiikki saattaa olla, mutta mielestäni riittää nykytilanne tai sitä edeltävä tilanne, mikä vallitsi, että kaupat ovat auki ruuhka-aikoina ennen joulua, koulun alussa ja mahdollisesti ennen kevätjuhlia. Kun arki saattaa todellakin kaatua niin pahasti perheen päälle, että pitää vähän lainata pyhästäkin, saattaa olla tarpeita siirtää osa arkisesta toiminnasta pyhään. Muilta osin en usko, että mitään ylimääräistä rahaa kauppaan tulee tässä pyörimään, vaan kyse on siitä, niin kuin monet muutkin ovat sanoneet, että sama raha liikkuu hiukan pitempinä aikoina.

Jos tässä oikeasti on kyse siitä, että jotkut eivät ehdi kuluttaa kaikkea rahaa suomalaisessa kansantaloudessa, niin paljon järkevämpää olisi silloin viimeinkin muuttaa kotitalouksien työllistämismahdollisuuksia niin, että ne ihmiset, joilla on suuri puute ajasta, voisivat järkevin ehdoin palkata ihmisiä koteihinsa tekemään osan arkisista töistä, niin että heille jää aikaa sinäkin aikana käydä ostoksilla. Jos idea on tässä, että kaikki ihmiset eivät todellakaan ehdi käydä kaupoissa, on olemassa järkevämpiä ja työllistävämpiä vaihtoehtoja muuttaa tämä asia.

Aivan turhaa on tässä yhteydessä myöskään hehkuttaa huoltoasemien ja kioskien ongelmaa. Aivan yhtä loogista olisi, että seuraavaksi kysyttäisiin: Jos kerran kaupat ovat auki sunnuntaisin, miksi eivät virastot ja kaikki muutkin ole? Tällöin päätellään, että kun jokin on, siitä seuraa sitten aina toista.

Ainoa oikea lähtökohta tässä on mielestäni se, että annetaan pyhälle se, mikä pyhälle kuuluu. Olkoon meillä tässä alati muuttuvassa, yhä sirpaleisemmassa, pätkityssä ja monella tavalla joustoja vaativassa arjessa ja elämässämme jotakin pysyvää: kerran viikossa sunnuntai. Olkoon meillä päivä, jolloin kansalaisten vapaaehtoisella ajankäytöllä, harrastuksilla, hyväntekeväisyydellä ja perheillä on selvästi suurempi tila kuin muina päivinä. Siitä, että esimerkiksi lääkärit tekevät sunnuntaisin usein töitä — itsekin olen tehnyt hammaslääkärinä — ei seuraa se, että myös muiden pitää tehdä sunnuntaisin töitä.

Arvoisa puhemies! Tässä ei ole ollenkaan otettu huomioon kuntien tilannetta. Nythän meillä on subjektiivinen lasten päivähoito-oikeus eli sunnuntaina on mahdollista myöskin kampaamoiden tai huonekaluliikkeiden asiakkaiden viedä lapsensa päivähoitoon, kun he kerran menevät näitä palveluja käyttämään. Samaan aikaan tietenkin päivähoitoon voivat viedä lapsensa yrittäjäpariskunnat ja yksinhuoltajavanhemmat, joilla ei todellakaan sunnuntaina ole muuta vaihtoehtoa kuin päivähoito. Jo nyt kunnissa paikoin 10 prosenttia päivähoitolapsista on niin sanotussa ympärivuorokautisessa hoidossa. Jos päivähoitolasten määrä nousee, myöskin näitten oheispalveluiden tarve kunnissa kasvaa. Tarvitaan kuljetuspalveluja, ruokapalveluja, siivouspalveluja ja varmasti myöskin hallintopalveluja.

Entä sitten leikkitoiminta? Nyt on kannettu huolta iltapäivisin yksin kotona olevista lapsista. Tämän jälkeen niitten lasten osuus lisääntyy, jotka ovat yksin sunnuntaisin koko päivän. Tarvitaan sunnuntaisin myöskin leikkitoimintaa alakoululaisille, jotta heidän ei tarvitsisi olla koko sunnuntaita yksin, jos vanhemmat ovat huonekaluliikkeissä, partureissa, kampaamoissa tai itse myyjinä tai yrittäjäpariskuntina työssä. Mitä tämä kaikki maksaa kunnille? En ole nähnyt minkäänlaisia laskelmia tästä kuntien taholta.

Myöskään lasten kannalta tämä tilanne ei ole millään tavalla toivottava. Sunnuntaina hoidossa olevien lasten ryhmät aina vaihtuvat, heillä on aina vaihtuva henkilökunta, eikä heille ei ehdi tulla päivähoidossa kiinteitä ihmissuhteita. Tämä

saattaa olla joillekin lapsille erittäin haitallista, kun normaali rytmi näin poikkeaa.

Arvoisa puhemies! Ministeri Soininvaara oli äitienpäivänä huolissaan perheen ja työn yhteensovittamisesta. Ihmiset, erityisesti nuoret aikuiset, ovat yhä tiukemmin kiinni työelämässä. Tämä lakiesitys vain pahentaa tätä tilannetta. Yrittäjien ohella kärsivät myyjät, kuten täällä on todettu. Yli 40 prosenttia myyjistä työskentelee osa-aikaisissa ja epätyypillisissä työsuhteissa. He ovat yleensä siinä asemassa, että on mentävä töihin silloin, kun pyydetään.

Viime vuonna Kuluttajatutkimuskeskus tutki myyjien mielipidettä kauppojen aukiolosta. Vain joka kymmenes myyjistä kannatti vapaata aukioloaikaa. 56 prosenttia haluaisi rajoittaa nykyisiä aukioloaikoja. Vaikka on väitetty, että kauppojen aukioloaikojen lisääminen parantaisi työllisyyttä ja toisi esimerkiksi opiskelijoille työpaikkoja, kokemukset aukioloaikojen pidentämisestä eivät tue tätä väitettä. Esimerkiksi Liikealan ammattiliitto kysyi viime vuonna luottamusmiestensä näkemyksiä. Heistä kolme neljäsosaa ilmoitti, ettei kesäkuukausina palkattu uusia työntekijöitä sunnuntaiaukiolon takia.

Käsiteltävänä olevan lakiehdotuksen tarkoituksena on joustavoittaa liikeaikoja, poistaa yrittäjyyttä rajoittavia esteitä, parantaa kaupan palveluja. Nämä ovat sinänsä mielestäni asioita, joita voisi kannattaa, ja ne ovat hyviä pyrkimyksiä sinänsä. Yritysten toimintaedellytysten parantamisessakin on kuitenkin välttämätöntä ottaa huomioon tiettyjä eettisiä arvoja, jotka tähtäävät ihmisten suojelemiseen sekä työntekijöinä että kuluttajina. Lepopäivän rauhoittamisen tarve ei nouse vain uskonnollisen elämän tarpeesta, vaan sillä on vahvat yhteiskunnalliset perusteet. Sunnuntain rauhoittaminen on tähdännyt ihmisen suojelemiseen työn ja markkinoiden ylivallalta. Ihmisen elämän mielekkyyden kannalta on tarpeellista tietty rytmi työn ja levon, arjen ja juhlan välillä.

Tämä muutosesitys tuskin nousee kuluttajien tarpeista. Pieni vähemmistö kuluttajista elää siinä tilanteessa, että kauppojen aukioloaikojen lisääminen olisi heille tarpeen. Yhteiskunnan ei ole nähdäkseni tarpeen edistää esimerkiksi lapsiperheiden kohdalla kulutuskeskeistä elämäntapaa, jossa perheen yhteiset harrastukset ja tavoitteet kytkeytyvät keskeisesti kuluttamiseen. Kauppojen aukioloajat ovat nyt arkisin ja lauantaisin niin pitkät, että kauppa-asiat kyllä tulevat hoidetuiksi.

Arvoisa puhemies! Miksi tämä lainmuutos on tarpeellinen ja kuka sitä tarvitsee? Oma sisareni omistaa pienen kauppaliikkeen, jota pyöritetään perheen voimin. Soitin hänelle tänään ja kysyin tätä asiaa. Hän sanoi omakohtaisena kokemuksenaan pitkän kauppiasuransa jälkeen, että jos tämä toteutuu, myös hänen on pakko pitää kauppaliikettä auki viikonloppuisin, ja kun se on täysin perheen varassa, heillä ei sen jälkeen perheen yhteistä sunnuntaita ole lainkaan. Tämä on aivan tosiasia silloin, kun pyöritetään pientä liikettä, jossa vuokra on koko ajan noussut ja perheyrittäjälle jäävä kate on yhä pienempi.

Jos kansalaisten paremmista palveluista kannetaan huolta, niin miksi ei sitten esitetä kaikkien julkisten virastojen aukiolojen laajentamista sunnuntaipäiviin, jos palvelunäkökulma on tässä keskeinen? Virastojen aukiolojen laajentamisistahan on jo keskusteltu maissa, joissa kauppojen aukioloa on vapautettu.

Arvoisa puhemies! Lain hyväksymisellä eduskunta ottaisi mielestäni pitkän askeleen siihen suuntaan, että keskustelemme samoista kysymyksistä pian monien muidenkin alojen kuin liikealan kohdalla. Yhteiskunnassa, jossa työntekijät ja yrittäjät kärsivät jo nyt laajasti työuupumuksesta, ei työviikkojen venyttäminen voi olla kestävä suunta, ei varsinkaan silloin, kun ei ole kunnon merkkejä siitä, että aukioloaikojen venyttäminen olisi lisännyt olennaisesti yhteistä jaettavaa.

Ensimmäinen varapuhemies: Koska listalla on vielä 17 puheenvuoroa, en myönnä nyt vastauspuheenvuoroja.

11 **Irina Krohn /vihr:** Arvoisa puhemies! Joskus 70-luvulla, kun oli paljon uudistuksia yhteiskunnassa, muistaakseni haluttiin kehittää neliön mallinen kananmuna. Ajateltiin, että soikean mallinen kananmuna on irrationaalinen, epäkäytännöllinen, ja toivottiin, että muna olisi neliön mallinen ja siten helpompi pakata. En tiedä, eikö tässä onnistuttu, mutta joka tapauksessa kananmunamme ovat edelleen soikeita. On ehkä huomattu, että ei olekaan niin kamalaa, että kaikki asiat maailmassa eivät olekaan prikulleen samanlaisia tai tehokkuusajattelun läpitunkemia. Soikea kananmuna on edelleen meille elämän uudistumisen ja kaiken muunkin symboli.

En tiedä, kuka tätä kananmunauudistusta ajoi, mutta muuten 70-luvulla yhteiskuntauudistuksia, ehkä hieman raflaavia, tuli paljon vasemmiston puolelta. Nyt tuntuu, että tällä vuosituhannella meillä on saman kaltainen ylilyöntien aika ja suunta, mistä ne tulevat, on kyllä oikeisto. Mietin, mikä uudistus on todella se, että kun meillä tähän saakka on viikonloppuna sekä lauantai että sunnuntai, niin meillä sitten olisi kaksi lauantaita. Sehän on kulttuurin biodiversiteetin ohentamista. Tiedämme kaikki, että elämän alku on rytmiä. Lapsen elämä alkaa siitä, että hän alkaa hengittää. Kun ihminen kuolee, silloin sydänkäyrä tulee yhdeksi tasalaatuiseksi viivaksi. Ihminen on silloin kuollut. Elämää voidaan pitää vaihtelevajaksoisena ilmiönä. Siinä mielessä kulttuuriin liittyy arjen ja pyhän ja eri vuodenaikojen rytmi: Meillä on joulu, pääsiäinen, vappu. Elämää määrittää rytmit, ja se on meillä kulttuurinen mielenterveysongelma.

Itse en voi sanoa, että tämä olisi minulle kristillinen omantunnon asia, kun en kuulu kirkkoon, mutta minulle on kulttuurihistoriallinen omantunnon asia, että ymmärrämme, että yhteisön rytmi vaatii myös kollektiivisia erilaisia kokemuksia. Täällä varmaan on paljon hyvin älykkäitä ja matemaattisia edustajia. Itse en ole semmoinen. Yritin kävellessäni miettiä perhettä, yhteisöä, jossa olisi vaikkapa viisi jäsentä — kuusivuotiaan poikani kanssa mietimme tätä illalla — joilla kaikilla olisi sattumanvaraisesti vapaapäivä eri viikonpäivänä. Mietimme, kuinka usein tapahtuisi niin, että sattumanvaraisesti vapaapäivät osuisivat samaksi päiväksi. Rudolf on vielä esikoulussa, ja hänen äitinsä ei kävellessään ehtinyt sitä laskea. Tosin jos on viisi ihmistä, varmasti joku voi vähän jo vaikuttaakin siihen päivään, mutta tuollainen tilanne tekee vaikeaksi löytää yhteistä aikaa. Se, että on periaatteessa jonkinlainen päivä, joka on erilainen, helpottaa koko yhteisön sosiaalisen verkoston toimintaa.

Olen kuullut, että usein käytetään esimerkkinä sunnuntaityöläisistä teatterilaisia. On totta, että kun teatteri on hyvin selvästi vapaa-ajan toimintaa, teatterilaiset työskentelevät sunnuntaina, mutta samanaikaisesti koko teatterialalla on maanantaipäivä vapaa. Kaikissa teattereissa on sama vapaapäivä, ja tästä syystä teatteritaiteilijoiden muodostamalla yhteisöllä ja verkostolla on kuitenkin mahdollisuus kollektiiviseen kohtaamiseen. Ei suinkaan ole niin, että siellä elettäisiin kuin pellossa ja ihmiset tapaavat, miten sattuu, vaan sielläkin on rytmi.

Ei tietenkään voi väittää, että tämä uudistus tuhoaisi kaiken tai parantaisi kaiken, mutta meidän kaikki valintamme ovat askelia tietyllä polulla johonkin suuntaan tai toiseen suuntaan. Kun tässä kuitenkin hyvin keskeisenä vastustajana on osa-aikatyötä tekevä, usein pienipalkkainen nainen, josta tiedämme, että hänen neuvotteluasemansa työmarkkinoilla ei ole ollut se kaikkein vahvin, juuri hänen kaltaisensa työntekijät tarvitsevat myös kollektiivista suojaa neuvotteluasemansa parantamiseksi. Kun muutamme heidän työolojaan niin, että yhä enemmän on yksinäistä työtä, pitkiä aukioloaikoja, niin me tiedämme, että me saatamme ihmisiä vaaraan joutua väkivallan uhriksi. Heidän työolonsa olennaisesti huononevat, ja ikään kuin vastapainona on asiakas, jonka on aivan välttämättä juuri sunnuntaina ostettava jotain tuotetta. Itse olen aina ajatellut, että tässä oikeiston trendissä tällä hetkellä kavennetaan ihminen jollakin tavalla vain asiakkaaksi. On varmaan totta, että on ihmisiä, jotka olisivat asiakkaita siellä ja jyskyttävät oveen, että nyt on pakko saada hiustenleikkuu tai jotakin, ja voi olla, että pitäisikin saada hiustenleikkuu.

Mutta tämä sama ihminen ei ole yhteiskunnassa vain asiakas. Seuraavassa hetkessä hän on veronmaksaja, joka tuohtuu siitä, että kunnallisveroäyriä nostetaan siitä syystä, että päivähoitomenot nousevat niin paljon. Meillä Helsingissä on kaksinkertaistunut yölasten osuus. (Eduskunnasta: Ei voi pitää paikkaansa!) — On kaksinkertaistunut iltahoidon määrä Helsingissä verrattuna aikaisempaan. — Yhä enemmän tulee työntekijöitä, jotka tarvitsevat hoitoa epäsäännöllisinä aikoina, ja kunnan pitää, silloin kun on kysymys työasiasta, tuottaa tämä palvelu. Kun tiedämme, että sunnuntaikorvaus on kaksinkertainen, niin näiden palvelujen tuottaminen on myös sunnuntain vuoksi paljon kalliimpaa.

Eli silloin asiakas, joka ensin oli siellä kaupan oven takana ja halusi päästä sisään, kun hän tulee kotiin ja kuulee, että kunnallisvero on nousemassa, ehkä ottaakin toisen roolin. Ehkä hän huomaa, että kun ammattikunta on muuttunut osa-aikaiseksi ja työn raskaus on lisääntynyt ja se ei ole houkuttanut alalle elinikäiseen ammattiin suuntautuneita ihmisiä, vaan se on välivaihe ja ehkä tehdään työtä väärissä työasennoissa ja väärällä tavalla, syntyykin kulumia, sairaanhoidon tarvetta, pahimmillaan eläkepäätöksiä. Silloin tämä ih-

minen, joka hetki sitten oli asiakas, kansalaisena ei välttämättä ole niin innostunut tästä. Minusta on banalisointia supistaa kansalainen vain yhdeksi toimijaksi tässä tilanteessa.

Olenkin miettinyt, mikä on tämä laki. Todella en voi väittää, että maailma tähän kaatuu, mutta en myöskään voi ymmärtää, miksi tämä uudelleen on täällä. Tehän muistatte viime kaudelta, että tämä oli se laki, jonka eduskunta jo tyrmäsi. Sitten kahden tunnin kuluttua tuli myrtyneen näköinen pääministeri ja valtiovarainministeri, jotka olivat sopineet, että tämä onkin hallituskysymys, ja sitten juuri ennen joulua tehtiin kompromissi, ja nyt uudelleen tämä asia on auki. (Ed. Gustafsson: Voi käydä samalla tavalla nytkin!)

Minä en ole tällaista tarvetta kohdannut. Minä olen kuitenkin helsinkiläinen nainen, joka tekee epäsäännöllistä työtä, jolla on hyvät tulot, tyypillinen sunnuntaiasiakas varmaan, ja minun tuttavapiirinikin on semmoista, ja ehkä äänestäjäkuntanikin on semmoista. Minulle ei ole tullut kansalaispainetta, että nyt pitäisi olla kauppojen sunnuntaina auki, ei ole tarvetta kansalaisten tai kuluttajien tai asiakkaan puolella.

Minun täytyy sanoa, että emme vielä tiedä näidenkään eduskuntavaalien vaalirahoituspohjaa ja ainoa, mitä me tiedämme, on vaalirahoitukseen liittyvä skandaali: se että kaupat ovat rahoittaneet yksittäistä ehdokasta semmoisilla summilla, mitä kuitenkin yleinen oikeustaju piti epäsopivina. Tiedämme, että tässä on kysymys juuri kaupan sisäisestä muutoksesta. Tätä uudistusta eivät ole ajaneet työntekijät, eivät yrittäjät, eivät pienkauppiaat, vaan tietty kaupan osa, se kauppa, jolla on pääomaintensiivistä investointia kaupan alalla.

Toinen taho, joka tätä on ajanut, on se maakunta- ja valtakunnan lehdistö, joka haluaa maksamakkaramainoksen etusivullensa myös sunnuntaisin. Me tiedämme, että printtimedia kilpailee mainosmarkoista hädissänsä ja keskeinen ilmoittaja ovat juuri nämä kaupat ja on hirveä paine saada ilmoituksia myös sunnuntaisin. Ihmettelen esimerkiksi Helsingin Sanomien uutisointia tämän lain käsittelystä hallituksessa, kun lehdessä annettiin ymmärtää, että asia meni sopuisasti, eikä mainittu ollenkaan sitä, että tiedättehän, että vihreä eduskuntaryhmä tulee äänestämään lakiesitystä vastaan. Mielestäni se oli virheellistä uutisointia, ikään kuin asian peittämistä villaisella.

Minun mielestäni tässä on sellaisia tahoja, joilla on selvästi painetta ajaa tätä muutosta, he hyötyvät siitä. Ja sitten on tunnettuja tahoja, jotka eivät hyödy siitä. Ja silloin se on meidän poliittinen arvovalintamme, kumman puolella me tässä asiassa olemme. Minä olen tässä asiassa sen kansalaisen puolella, jonka uskon katsovan yhteiskuntaa kokonaisuutena, joka vieläkään ei usko, että koko maailmasta pitää tehdä näitä neliön mallisia kananmunia.

[12] **Mikko Kuoppa /vas:** Arvoisa puhemies! Tätä lakia ajavat varmasti kaupan suuret keskusliikkeet, sillä eihän tämä voi olla kenenkään muiden etujen mukaista. Ainakin pienyrittäjät ja pienkauppiaat hyvin laajasti vastustavat kauppojen yleistä aukioloaikojen lisäämistä. Nythän tämä periaatteessa on, voi sanoa noin leikkisästi, liikeaikalain viides käsittely tässä eduskunnassa, ja näyttää olevan niin, että se tuodaan aina uudestaan ja uudestaan.

Ed. Piha puheenvuorossaan kertoi siitä äidistä, joka sairaalasta tulee yövuorosta sunnuntaiaamuna kotiin ja hakee muroja sitten, että saa aamupäivällä lapsille kotona muroja. Ed. Piha, murot säilyvät kyllä useita viikkoja. (Ed. Piha: Entä maito?) — Maitokin säilyy useita päiviä jääkaapissa, jos se säilytetään asianmukaisesti. Elikkä ne tuotteet voidaan hakea kyllä kauppojen nykyisinä aukioloaikoina.

Kaupat keskimäärin ovat auki noin 69 tuntia viikossa nykyisillä aukioloilla, tavalliset korttelikaupat, noin 69 tuntia viikossa, ja nyt tähän 69 tuntiin ollaan lisäämässä sunnuntaiaukioloaika alle 400 neliön kaupoille kello 12:sta kello 21:een, elikkä kaupat olisivat käytännössä auki noin 78 tuntia viikossa. On tietenkin kauppoja, jotka ovat vieläkin pitempään auki, koska tämä ei ole aivan se ääriraja. Näin ollen on aivan uskomatonta, että näiden 69 tunnin aikana, kun kaupat ovat maanantaista perjantaihin auki kello 9:stä 21:een, joku ihminen ei jossain vaiheessa joko työhön mennessään tai työstä tullessaan voisi käydä kaupassa. Tämä on siis aivan uskomatonta.

Kun täällä samalla sitten puhutaan kaupan työntekijöitten asemasta, että kaupan työntekijäthän voivat valita, haluavatko he tehdä sunnuntaityötä vai eivätkö he halua tehdä, niin tosiasiahan on kyllä niin, että kaupan osa-aikaisella työntekijällä ei ole valinnan mahdollisuuksia. Se on vapaaehtoinen pakko. Jos ei suostu tekemään sunnuntaityötä, ei tarvitse tulla koko firmaan lain-

kaan töihin. Näinhän se on. Onhan siellä valinnan mahdollisuus, mutta muistetaan samalla, että tuhansittain kaupan työntekijöitä on edelleenkin työttöminä. Helsingissä saattaa tilanne olla toinen, mutta maaseudulla ja Kehäkolmosen pohjoispuolella ihmisiä on paljon työttöminä. Ei ole mahdollisuutta valita, koska minä haluaisin tai koska minun perhetilanteeni sallisi olla töissä, salliiko se sunnuntaityöt. On mentävä töihin silloin, kun työnantaja työajan osoittaa. Siis näinhän se pelaa käytännössä eikä niin, että kaupan kassa tai myyjä ilmoittaa, että ei hän voi tänään tulla töihin, että hänellä on nyt sunnuntaina lapsenhoito-ongelmia, vaan kauppias ilmoittaa, että kauppa on silloin auki ja silloin on työaika ja silloin tullaan töihin. Se on taas työntekijän ongelma sitten järjestää lapset hoitoon tai muuten tämä asia. Sanoisin, että tämä on vapaaehtoinen pakko.

Vaikka osa-aikaisten työntekijöiden työehtosopimuksen mukaan pitäisi olla kaksi vapaata, käytännössä tämä johtaa siihen, että työntekijät joutuvat tekemään kuusipäiväistä työviikkoa, muutaman tunnin päivässä, mutta ovat sidottuna vähintäänkin kuutena päivänä viikossa näihin työaikoihin. Sitten yksi päivä on vapaapäivä, milloin se sitten onkin, mutta ei varmasti aina läheskään joka sunnuntai, vaan hyvin usein he ovat töissä. Tämähän koskee noin 6 400:aa työntekijää.

Kun viime kerralla kauppojen aukioloaikoja lisättiin, silloin vakuutettiin, että tulee uusia työpaikkoja mutta otan esimerkin erään suuren myymäläketjun pikku myymälästä. Työtunteja oli silloin 140 viidellä henkilöllä viikossa, siis viisi henkilöä teki 140 tuntia viikossa. Kun kauppojen aukioloaikaa lisättiin, heille ei tullut yhtään uutta työtuntia, vaikka siellä oli osa-aikaisia työntekijöitä, vaan he joutuivat työskentelemään entistä enemmän, useampia tunteja, yksin. Sunnuntaiaukioloaika, joka nyt kesäaikana on ollut, on johtanut juuri siihen, että sunnuntaisin ja arkiiltaisin nimenomaan kello 20:stä 21:een joudutaan työskentelemään yksin. Tämä uusi laajennus 9 tuntia, mikä nyt lisätään, johtaa siihen, että 9 tuntia vähemmän käytännössä on jälleen aikaa, jolloin useampi työntekijä on yhtä aikaa töissä. (Ed. Korkeaoja: Miksi teidän hallituksenne antoi tällaisen esityksen?) — Sitä minäkin syvästi ihmettelen, miksi hallitus on tällaisen esityksen antanut. Minä en tätä esitystä hyväksy. Tämä on aivan yksiselitteinen asia.

Todella ihmettelen: Aikaisemmin — muistan sen ajan — kaupat menivät kuudelta kiinni. Ne eivät olleet sunnuntaina auki, se ei tullut kysymykseenkään, ja ihmiset pystyivät hankkimaan kaiken, mitä tarvitsivat, ja käyttämään kaikki rahansa. Nyt kaupat ovat paljon enemmän auki, mutta uskallan väittää, että ihmisillä ei patoutunutta ostovoimaa kyllä ole. Yleensä ihmisillä on rahapula eikä niinpäin, että heillä on niin paljon rahaa, etteivät nykyisinä kaupan aukioloaikoina pysty rahojaan kuluttamaan.

Minun mielestäni tämä on selvästi takaisinpäinmenoa, huonompaan menevää kehitystä. Itse vuorotyötä, sunnuntaityötä, tehneenä tiedän, miten se vaikuttaa perheiden elämään. Jos perheenäiti — usein tässä tapauksessa työntekijä on naispuolinen — joutuu sunnuntaityöhön ja jos vielä sattuu tosiaan niin, että aviopuoliso tekee vuorotyötä, niin siinä tulee sitten näitä avainkaulalapsia, jotka vaihdetaan työpaikan portilla, ja kumpaakaan vanhempaa yhtä aikaa eivät nämä lapset näe käytännössä koskaan.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan toinen varapuhemies Mikkola.

---

[13] **Jukka Gustafsson /sd:** Arvoisa puhemies! Kun katselen kelloani, on syytä asian luonteenkin vuoksi todeta, että on puoliyö, siirrymme toisen vuorokauden puolelle ja käsittelemme tosiaan ensisijaisesti kauppojen sunnuntaiaukioloajan laajentamista.

Me eduskunnassa säädämme lakeja, jotka vaikuttavat monissa yksityiskohdissa ihmisten elämään aika merkittävästikin. Mutta ei kovin usein ole lakeja tai asiakohtia, jotka vaikuttavat aika syvällisesti meidän elämäntapaamme ja elämisen muotoomme. Mutta silloin, kun puhumme kauppojen aukioloajasta ja ihmisten ajankäytöstä, ollaan hyvin isojen periaatteellisten asioiden kanssa tekemisissä.

Kun katselin puhujalistaa ja täällä liikehtii kokoomuksen nuorehko kansanedustaja Karttunen-Raiskio ja täällä tätä esitystä on tiukemmin puolustanut myöskin kokoomuksen nuorehko kansanedustaja Kirsi Piha ja vielä puhujalistalla on kokoomuksen nuorehko kansanedustaja Tiura ja myöskin nuorehko kokoomuksen kansanedusta-

ja Harkimo, ajattelin muutama minuutti sitten, että tämä on aika mielenkiintoinen yhteiskunnallinen kysymys: Onko nyt näin, kokoomuksen uudet nuoret kansanedustajat, että teidän yhteiskunta- ja ihmiskäsityksenne on sellainen, että te ette todellakaan halua nähdä, mistä syvimmiltään tässä asiassa on kysymys? Minä en halua täältä heittää kiveä mihinkään suuntaan. Sen verran tunnen mainittuja kansanedustajia, että monessa mielessä arvostan heitä kansanedustajina ja ihmisinä, mutta en voi mitään sille, että ajattelen tavallaan sitä yhteiskunnallista, poliittista, ajattelutapaa, jota te täällä nyt hengitätte ja ilmaisette. Olen kauhean hämmästynyt, jos edustajat Karttunen-Raiskio, Tiura ja Harkimo asettuvat jotenkin kriittisesti suhtautumaan tähän hallituksen esitykseen. Löisin ison vedon siitä, että te luultavasti puolustatte tätä ja pidätte hyvänä sitä, että kauppojen aukioloa sunnuntaisin voidaan laajentaa.

Pidän verrattain naiivina ed. Pihan jatkuvaa retoriikkaa siitä, että ovathan sunnuntaina elokuvateatterin lipunmyyjät, näyttelijät ja hampurilaisten myyjät töissä. On asioita, joissa kansanedustajat, Suomen eduskunta, voivat vaikuttaa yhteiskunnalliseen kehitykseen, sen muotoihin, elämän arvoihin. Minä hämmästelen sitä, että kokoomuksesta, joka aiemmin — joskus vuosia, vuosikymmeniä sitten — esiintyi jonkin tyyppisenä kulttuuri- ja sivistyspuolueena, ei nouse yhtään ääntä sen puolesta, että pidetään pyhä pyhänä, sunnuntai sunnuntaina, ei ainuttakaan puheenvuoroa ole vielä kuulunut. (Eduskunnasta: Täältä tulee!) — Se on hyvä, jos tulee, mutta edellisen vuorokauden aikana ei tullut ainuttakaan, ja minä olen kuunnellut tämän keskustelun käytännöllisesti katsoen alusta loppuun. O tempora, o mores! (Eduskunnasta: oletteko nuorehko?) — Nyt ei ole kysymys siitä, kansanedustaja on sillä tavalla valistunut, että ymmärtää tavallaan tämän nuori—keski-ikäinen-viitekehyksen tässä. Se ei ole ollenkaan relevantti. Halusin tässä vain kysyä, missä on tavallaan sen sivistyspuolueen ääni, koska minullakin on periaatteessa ihan positiivinen käsitys joistakuista kokoomuspoliitikoista ennen vanhaan ja on tänäkin päivänä, mutta semmoisia syvällisiä äänenpainoja ei täältä enää löydy.

Arvoisa puhemies! Tästä ikään kuin johdatuksesta on jo käynyt ilmi se, että itse myöskin eettisistä ja aika syvällisistä kulttuurikysymyksistä lähtien haluan toimia ja puhua sillä tavalla kuin olen toiminut aiemminkin, kun nämä asiat ovat olleet eduskunnassa tapetilla. En missään tapauksessa halua olla laajentamassa sen tyyppistä kauppojen sunnuntaiaukioloaikojen kehitystä, mitä tässä nyt hallitus kyseenalaisessa viisaudessaan esittää. Itse myöskin minä olen kirkon jäsen. Minulla nyt on joitakin eettisiä arvoja, joista haluan pitää kiinni. Tämä on semmoinen kohta, jossa minä voin omalla napinpainalluksellani vaikuttaa siihen, millaiseen suuntaan minä haluan Suomen kehittyvän. Se on se, että sunnuntai saa mielellään olla sunnuntai, ja siihen liittyy sen kaltaisia sisältöasioita, joita ed. Krohn muun muassa ansiokkaasti esitteli ja monet muut.

Minulle on myöskin tärkeätä henkilöstön asema, kaupan työntekijöiden asema, perheiden asema, mutta minulle on itse asiassa jossain määrin tärkeämpää ikään kuin kulttuuri ja yhteiskunta ja ihmiskäsitys, mikä tässä on taustalla. Sen takia tulen toimimaan määrätietoisesti ja voimakkaasti sen puolesta, että tämä hallituksen lakiesitys tulee hylättyä eduskunnassa. (Hälinää)

Toinen varapuhemies (koputtaa): Pyydän hiukan rauhoittumaan.

[14] **Toimi Kankaanniemi /skl:** Arvoisa herra puhemies! On keskiyön hetki. Vähän jo väsyttää, pitkä päivä. Aamulla piti lähteä kuuden aikaan liikenteeseen, ja tässä ollaan, pitkä asialista on edessä. Tämänkin asian kohdalla näyttää olevan vielä 14—15 puheenvuoroa ja lisää tuntuu tulevan.

Hallitus hautoi lakiesityksiä kuukausikaupalla saamatta yhtään mitään eduskuntaan. Nyt sitten viime viikolla jonkinlaisella pakkosaumalla hallituksessa ajettiin läpi kaikki esitykset, joita siellä nyt oli, ei varmaan vielä ihan kaikkia, mutta kaikki ne, joita ajateltiin kevätkauden aikana tänne tuoda. Yksi on kauppojen aukioloaikaa koskeva hallituksen esitys. Vihreät tätä vastaan taistelivat kovasti mutta sitten lopulta tyytyivät johonkin ympäripyöreään lausumaan. Niin tämä esitys nyt täällä on.

Tähän liittyy kaksi lakialoitetta, jotka jaettiin tämän istunnon alkaessa meille. Asia ei mielestäni ole missään mielessä kiireellinen. Luulen, että tämän istunnon päiväjärjestyksessä jäljellä olevien noin kymmenen asian osalta on kiireellisiäkin asioita, jotka on kevään aikana saatava valiokunnista ulos ja täältä läpi ja voimaan. Kun tällä asialla ei ole mikään kiire, kun edustajista on pää-

osa poissa ja kun ministeritkin ovat jo autuaasti nukkumassa, arvoisa puhemies, katson perustelluksi, että voimme tutustua tähän asiaan paremmin. Ehdotan, että asia, hallituksen esitys ja lakialoitteet, jätetään pöydälle eduskunnan seuraavaan istuntoon.

Tämä antaa myös mahdollisuuden siihen, että edustajat voivat tarkemmin harkita omia puheenvuorojaan, niiden sisältöä, ettei käy niin kuin tätä samaista asiaa muutama vuosi sitten käsiteltäessä, että pääministeri Lipponen ja ministeri Niinistö tekivät tästä hallituskysymyksen, jolloin vastaan taistelleet edustajat joutuivat pyörtämään kaikki sanansa ja nöyrästi pitämään hallituksen pystyssä. Näin on vaarassa nytkin käydä, ja siksi hallituspuolueitten edustajien on syytä harkita sanojaan, ja jotta harkinta olisi hieman levon jälkeen tarkempaa, on syytä mennä nukkumaan välillä ja jatkaa keskustelua sellaiseen aikaan, että ministerit ovat paikalla ja edustajat ovat virkeinä eikä tällä lailla aamuyön hämärinä tunteina.

Arvoisa puhemies! Ehdotan siis, että asia jätetään pöydälle seuraavaan istuntoon.

Toinen varapuhemies: Kun ed. Kankaanniemi on ehdottanut asian pöydällepanoa, pannaan asia työjärjestyksen 57 §:n mukaan pöydälle. Onko muita ehdotuksia pöydällepanon ajankohdasta?

Keskustelu pöydällepanosta päättyy.

Toinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Kankaanniemi ehdottanut, että asia pannaan pöydälle seuraavaan täysistuntoon.

Selonteko hyväksytään.

Ed. Kankaanniemen ehdotus hyväksytään ja asia pannaan pöydälle seuraavaan täysistuntoon.

17) Hallituksen esitys eräiden sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan virastojen ja laitosten johtokuntien lakkauttamista koskevaksi lainsäädännöksi

Lähetekeskustelu
Hallituksen esitys HE 50/2000 vp

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

Keskustelu:

[1] **Eero Akaan-Penttilä /kok:** Arvoisa puhemies! Käsittelyssä on hallituksen esitys eduskunnalle eräiden sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan virastojen ja laitosten johtokuntien lakkauttamista koskevaksi lainsäädännöksi, asia, joka tietysti sietäisi myöskin keskustelua vähän toisenlaisissa olosuhteissa. Mutta koska tämä laki on ollut jo etukäteen käsittelyssä ja asiantuntijat kuultavana meillä valiokunnassa tänään, en esitä asiaa pöydälle huomiseksi vaan toivon, että muut osallistuvat keskusteluun vielä tänään.

Tässä on kysymyksessä kolmen viraston ja laitoksen johtokuntien lakkauttaminen, johtokuntien, jotka perustettiin 90-luvun taitteessa sekä Kansanterveyslaitokseen, Lääkelaitokseen että Stakesiin. Näihin johtokuntiin yritettiin tehdä muutoksia vuonna 95, niiden toimintavaltuuksiin ja toimintatapaan, mutta tuolloin valtiovarainministeriö oli kielteisellä kannalla, ja nyt tämä esitys vasta tulee eduskuntaan.

Perusteena mainitaan nykyisin se, että johtokunnissa on tullut toimintavaikeuksia tulosohjaussyistä ja myöskin erilaisista jääviyssyistä. Kun erilaisia tulossopimuksia tehdään suoraan ministeriön ja virkamiesten välillä, esittelytekstien mukaan, että johtokunnan asema on jäänyt tässä välissä hivenen epämääräiseksi.

Tämä tuntui aluksi tekstiltään pelkästään tekniseltä muutokselta, mutta kun siihen paremmin perehtyy, tämä on aika mielenkiintoinen kuvio. Luulen kyllä, että tämä hallituksen esitys tulee sinänsä toteutumaan, mutta mahdollisesti pitäisi vähän analysoida kuitenkin, mihin se saattaa johtaa.

Esittelytekstin mukaan nimittäin kerrotaan, että johtokunnalla on selvää päätösvaltaa ainakin kahdessa asiassa. Se nimittää ylijohtajan ja johtajan sekä määrää pääjohtajan sijaisen ja on kuitenkin viraston tai laitoksen ylin päättävä elin. Toisin sanoen sillä on selvää päätösvaltaa, vaikka toiminnan vastuu onkin suunnattu virkamiesjohdolle. Mutta toimintapolitiikasta vastuu on ihan selvästi johtokunnalla. Esittelytekstissä ei varsinaisesti miltään osin mainita voimassa olevaa asetusta koskien esimerkiksi tässä tapauksessa Stakesia, jonka otan esimerkkitapauksena esille. Siellä on 3 §:ssä kuusi kohtaa, jotka ovat johtokunnan tehtäviä. Ne ovat oikeastaan aika isoja asioita:

"1) asettaa yleiset tavoitteet sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskuksen toiminnalle sekä päättää sen toimintalinjoista;" aika iso asia, jos johtokunta lakkautetaan. Kenelle tehtävä siirtyisi? Siirtyisikö se tosiaan esimerkiksi yksin pääjohtajalle?

"2) päättää sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskuksen toiminta- ja taloussuunnitelmasta sekä talousarviosta;" siis budjettiasia ja budjetin seuranta, tilinpäätökset.

"3) vahvistaa sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskuksen pitkän aikavälin tutkimus- ja kehittämisohjelmat;"

"4) ohjata ja valvoa sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskustelulle asetettujen tavoitteiden toteutumista;"

"5) tehdä aloitteita sosiaalihuollon ja terveydenhuollon lainsäädännön kehittämiseksi; sekä"

"6) käsitellä muita sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskuksen kannalta merkittäviä asioita."

Arvoisa puhemies! Nämä ovat kaikki minusta seikkoja, jotka ovat tosi tärkeitä. Mielenkiintoista on, että asetustekstissä ne ovat mutta esittelytekstissä niitä ei lainkaan mainita ja kuitenkin oletetaan, että johtokunta voisi kokonaan lopettaa toimintansa ja ilmeisesti asetusluontoisesti nämä kaikki sälytettäisiin sitten esimerkiksi Stakesin tapauksessa pääjohtajalle ja hänen johtokunnalleen. Näin mahdollisesti voidaan tehdä, mutta luulisi, että se olisi tässä hallituksen esityksessä kyllä aivan toisella lailla otettu huomioon, sillä esimerkiksi Stakesin erilliskustannukset ovat 176,5 miljoonaa markkaa, joten mistään pienestä niin sanotusta puulaakista tässä ei ole kysymys.

Toisaalta kun johtokunnat perustettiin kymmenen vuotta sitten, silloinhan luultiin, että niistä selvästi tulee lisäresurssi, joka tuo asiantuntemusta, yleisjohtoa ja erilaisia sidosryhmäkontakteja. Nimenomaan silloin oli tarkoitus, että kyseiset johtokunnan jäsenet ajavat viraston, siis tässä tapauksessa Stakesin tai yhtä lailla Kansanterveyslaitoksen tai Lääkelaitoksen, etua eivätkä oman edustamansa tahon etua. Nyt aiotaan palata päinvastaiseen tilanteeseen, jolloin heiluri kyllä näin lyhyellä aikavälillä minusta toimii hivenen kiusallisella tavalla. Tällä hetkellä siis tekniikan, tulosjohtamisen ja asioiden kannalta neuvottelukunta olisi kuulemma parempi.

Jos tarkastellaan, arvoisa puhemies, samaa tilannetta tämän meille jaetun Stakesin vuosikertomuksen mukaan vuodelta 1999, niin sitä taustaa vasten ihmetyttää, että meillä on tämmöinen lakiehdotus nyt täällä esillä, kun vuodenvaihteen jälkeen tehty vuosikertomus ei mainitse näistä ongelmista kyllä yhtään mitään. Sen sijaan siellä hyvin hienosti todetaan tapahtuneita asioita, muun muassa se, että kansallisissa ja kansainvälisissä arvioissa, jotka ovat valmistuneet, varsin nimekkäällä joukolla oli saatu hyvin positiivinen tulos Stakesin toiminnasta, joka käsitys monessa asiassa on myöskin minulla itselläni. Henkilökunta on totta kai siitä saanut ja siihen on kohdistunut sopiva määrä kiitoksia. "Tämän arvioinnin tuloksena yhteneväisten näkemysten mukaan Stakesin toiminnan sisällön suuntaamisessa ei ollut mitään erityisesti korjattavaa", kirjoittaa pääjohtaja omassa kappaleessaan, "mutta menettelytavoissa on kyllä eräänlaista viilattavaa ja talon sisäisessä synergiassa kehittämisen varaa".

Eli tuntuu, että ei olisi isoa hallinnollista muutostarvetta. Päädytään siihen, että tehtävien kokoaminen tiettyjen K-linjausten kautta, joissa oli kehittämistoimintaa, kuntasuhteita ja kokoamista, uudistus sai konkreettisen muodon, kun talon organisaatio tiivistettiin 14 tulosyksiköstä 4 tulosyksiköksi tämän vuoden alussa. Eli siellä on tapahtunut hyvin huomattava asioiden kohdentuminen tulosjohtamismielessä, varmasti aivan oikeaan osunut toimenpide, mutta tästä ei tämän lain perusteluissa siis kerrota kyllä minkäänlaisia elkeitäkään.

Minusta tämä vuosikertomus on hyvin tehty. Siinä luetellaan kyllä esimerkiksi johtokunnan jäsenet. Siellä on edustaja Oulun lääninhallituksesta, on hallintoneuvosta, on teknologia-asiantuntemusta, on Kuntaliiton asiantuntemusta, on sosiaalikeskuksen ja sairaanhoitopiirin asiantuntemusta ja on Stakesin oma pääjohtaja ja myöskin henkilöstön edustaja, siis monipuolinen kokoelma. Organisaatiokaaviossa johtokunta esiintyy omana ympyränään pääjohtajan yläpuolella ja koko Stakes siinä alapuolella. Mutta tässä vuosikertomuksessa, joka on 41 sivua käsittävä hieno teos, ei ole lainkaan omaa kappaletta, jossa jotenkin kerrottaisiin, mitä johtokunta merkitsee, mitä se on saanut aikaan tai miten sen toiminta on ollut hankalaa, miten sitä pitäisi muuttaa. Arvoisa puhemies! En minä tätä moittien tässä nyt ota esille, vaan enemmän analyyttisessä mielessä, toisin sanoen sen kannalta, minkälaista tietoa meille lakiesityksen yhteydessä tuodaan ja toisaalta miten tämä toiminta kentällä käy.

Nyt meillä oli alustava kuuleminen etukäteen eilen valiokunnassa, ja siellä ihan selvästi osa asiantuntijoista totesi, että tässä lakiesityksessä on myös hapuilevaa tunnetta muun muassa näiden seikkojen suhteen, joita osittain olen itse muualta tonkinut tähän lisää. Sanoopa jopa Valtion erityispalvelujen ammattiliitto, että he vierastavat johtokuntien lakkauttamista, koska se merkitsee paluuta päällikköjohtoiseen organisaatioon, jota se ei pidä henkilöstöjohtamisen kannalta hyvänä ratkaisuna. Kokemukset despoottisista päälliköistä pelottavat. Minusta se on yksipuolisesti sanottu kylläkin, mutta luen tämän sen takia, että hallituksen esityksessä myöskään ei tätä ole ja kysyttäessäkään en saanut vastausta siihen, miten esimerkiksi, jos käy niin, että johtokunnat lakkautetaan, niiden lakisääteiset tehtävät asetusteitse sälytetään pääjohtajan harteille ja miten vastuuasia siinä tapauksessa tulisi selkeämmin esille. Sen tietysti täytyisi tulostoimenkuvassa tai jossain muussa kyllä näkyä vähän paremmin.

Toisin sanoen, arvoisa puhemies, tämä lakiesitys kaikkinensa ei ollutkaan niin tekninen, kuin miltä se näytti. Tämä varmasti kokonaisuutena on oikean suuntainen, mutta toivon, että valiokuntakäsittelyssä kuitenkin tiettyjä vastuuasioita selvennetään ja tämä asetusteksti myöskin otetaan mukaan, niin että sen jälkeen se lopputulos, joka tulee, turvaa entistä paremmin näiden kolmen laitoksen johtokuntien toiminnan.

[2] **Marjatta Stenius-Kaukonen /vas:** Arvoisa puhemies! Ed. Akaan-Penttilän toivomaa laajempaa keskustelua tässä nyt tuskin syntyy. Mutta oli erittäin hyvä, että ed. Akaan-Penttilä oli tämän meidän vähän etukäteen aloittamamme kuulemisen johdosta paneutunut tähän asiaan perusteellisemmin. Tässä yhteydessä ehkä Lääkelaitoksen johtokunnan lopettamisen voi paremmin ymmärtää, koska sen tehtävä on valvoa erilaisia tahoja ja nyt nämä valvottavat tahot olivat siellä ylimmässä päättävässä elimessä mukana. Sitä ei ehkä voi pitää asianmukaisena.

Mutta erityisesti Stakesin kohta on sellainen, että on aivan aiheellista kysyä, onko johtokunnan lopettaminen todellakin perusteltua. Sen kyllä olivat hyväksyneet myöskin henkilöstön edustajat, mutta entä ne tehtävät, jotka tällä hetkellä johtokunnalla on? Avustin ed. Akaan-Penttilää hakemalla tämän asetuksen lakikirjasta ja samalla itsekin siihen tutustuin jo päivällä, ja täytyy todeta, että tehtävät ovat todella merkittävät ja on tärkeää tietää, miten nämä aiotaan jatkossa järjestää.

Tässä yhteydessä haluaisin kiinnittää vielä huomiota siihen, että nyt ollaan Kansaneläkelaitoksen tekemässä ulkopuolista hallitusta. Se on mielestäni täysin vastoin tätä periaatetta, joka näissä on otettu. Toivon, että muut ryhmät vielä miettivät kantaansa siihen, miten hallintoa Kansaneläkelaitoksessa, joka on eduskunnan alainen, halutaan kehittää.

Keskustelu päättyy.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

18) Hallituksen esitys laiksi urheilijoiden tapaturma- ja eläketurvasta ja siihen liittyviksi laeiksi

Lähetekeskustelu
Hallituksen esitys HE 51/2000 vp

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

Keskustelu:

[1] **Leena-Kaisa Harkimo /kok:** Arvoisa puhemies! Urheilun maailmassa suurinta ja myös arvokkainta osaa näyttelee perinteinen urheiluseurojen tarjoama vapaa-aikatoiminta. Tämän lisäksi urheilunäyttämöillä esittää suurta osaa myös ammatillistuva huippu-urheilu. Huippu-urheilu ja sen edistäminen ovat olleet Suomessa lapsenkengissä. Vasta viime vuosina juhlapuheiden ohella myös todelliset toimet ovat enemmän kohdistuneet esimerkiksi nuorten urheilijoiden koulutusmahdollisuuksien parantamiseen.

Urheilua ei ole perinteisesti pidetty ansiotyönä, eikä urheilun ammattilaiseksi valmistuta oppilaitoksista. On tapahtunut ilmapiirin muutos, ja olemme huomanneet, että huippu-urheilu vaatii kokopäiväistä harjoittelu- ja kilpailupanosta. Täysipainoinen harjoittelu, menestys ja kasvavat ansiot ovat loogisessa suhteessa toisiinsa. Tähän suhteeseen sopii myös urheilun erityistarpeet huomioiva työeläke- ja tapaturmavakuutusjärjestelmä.

Hallituksen esityksessä mainitaan, että nykyinen urheilun reilun 56 000 markan vuosiansioon perustuva sosiaaliturva koskee arviolta noin 800:aa urheilijaa. Näistä suurin osa kuuluu joukkuelajien, kuten jääkiekon, jalkapallon ja koripallon, piiriin. Kyse on siis perin suppeasta joukosta, mutta periaate on tärkeä. Lain tasolla urheilijoiden tapaturma- ja eläketurvan määrääminen korostaa erityisesti seurojen vastuullisuutta näkyvimmistä tuloksentekijöistään. Erittäin positiivisena kehityksenä pidän sitä, että lain myötä urheilusta ansionsa saavat urheilijat voivat luottaa siihen, että heidät on vakuutettu oikein urheilutapaturmien ja vanhuuseläkkeen osalta.

Arvoisa puhemies! Suomalaisen huippu-urheilun edistäminen on prosessi, johon sisältyy huippu-urheilijoiksi aikovien nuorten ja aikuisten elämän kokonaisvaltainen edistäminen sekä uramahdollisuuksien kehittäminen. Tämä lakiesityksen myötä on positiivista myöntää, etteivät vapaa-ajan urheilu ja ammattimainen huippu-urheilu ole toistensa vastakohtia, vaan molemmille löytyy oma paikkansa. Pidän tätä esitystä hyvänä.

Keskustelu päättyy.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

19) Hallituksen esitys rekisteröityjen lisäeläkejärjestelyjen sulkemisesta

Lähetekeskustelu
Hallituksen esitys HE 52/2000 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

20) Hallituksen esitys laiksi lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Hallituksen esitys HE 53/2000 vp

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

Keskustelu:

[1] **Liisa Hyssälä /kesk:** Arvoisa puhemies! Tässä esityksessä ehdotetaan lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annettua lakia muutettavaksi siirryttäessä euroaikaan. Tämä on osa laajempaa kokonaisuutta, jossa tarkastellaan varmasti muitakin etuuksia. Lasten kotihoidon tuesta ei enää viime aikoina täällä ole mielestäni puhuttu sen ansaitsemalla tavalla ottaen huomioon, että se askarruttaa perheitä kovasti ja on osa valikoimaa, jolla perheet arkeaan järjestävät. Tässä ovat pykälät vielä auki, joten ehkä muutoksiakin vielä ainakin pitemmässä juoksussa saattaisi tulla.

Kaikki kansanedustajathan saivat maaliskuun lopulla Mannerheimin Lastensuojeluliiton kuuman linjan yhteenvedon. Viimeisimmässä kuumassa linjassa oli kysytty työn ja perhe-elämän yhteensovittamista. Tämän raportin mukaan, jonka olemme saaneet, kuumaan linjaan soittaneet haluaisivat markkamääräisesti suuremman kotihoidon tuen ja soittajien mielestä sen pitäisi ulottua kaikkiin alle kouluikäisiin lapsiin. Perheet pitivät merkittävänä epäkohtana myöskin sitä, ettei kotona olevalle vanhemmalle kerry eläkettä. Myös verotus koettiin epäoikeudenmukaiseksi, ja monet arvioivat, että perheverotus kohtelisi lapsiperheitä paremmin.

Myöskin Kela ja Stakes ovat yhdessä tutkineet sekä kotihoidon tuen että päivähoitojen muuttuneiden maksujen kohtaantumista, ja tämän Heikkilän—Takalan tutkimuksen mukaan julkisen lastenhoidon tuen jakautuminen ja käyttö vaihtelevat selvästi perheen sosiaalisen aseman mukaan. Edelleen tämä tutkimus kertoo, että viime vuosien lastenhoitopoliittiset uudistukset ovat lisänneet perheiden eriarvoisuutta.

Kotihoidon tukea saavien ja kokonaan ilman julkista hoitotukea jäävien perheiden sosiaalinen asema on tutkimuksen mukaan vaatimattomin. Äidin koulutustaso on keskimääräistä alhaisempi, vanhemmissa on vähemmän toimihenkilöammattien edustajia, ja perheen käytettävissä olevat tulot ovat muita pienemmät. Kunnallista päivähoitoa käyttävät perheet ovat sosiaaliselta asemaltaan lapsiperheiden keskikastia. Hyvätuloisia on kunnallisen päivähoidon käyttäjissä kuitenkin keskimääräistä enemmän tämän tutkimuksen mukaan. Tähän ryhmään kuuluu kaksi kolmasosaa perheistä.

Lastenhoitopolitiikan hyväosaisten ryhmää ovat uusimman etuuden eli yksityisen hoidon tuen käyttäjät. Näiden perheiden äidit ovat paremmin koulutettuja ja vanhemmat työelämään paremmin sijoittuneita sekä perheet hyvätuloisempia. Ryhmä on pienehkö, mutta ainakin omassa kunnassani se on koko ajan ollut kasvava.

Lähes kolmannes tutkituista perheistä oli kokenut tämän Kelan—Stakesin tutkimuksen mukaan, että yhteiskunnan lastenhoitoon suuntaama taloudellinen tuki on heikentynyt, ja 4 prosenttia näistä perheistä oli havainnut, että tuki oli parantunut. Muutokset ovat lisänneet perheiden eriarvoisuutta, ja pienituloisimmat perheet olivat useimmin kokeneet, että yleinen taloudellinen hoitotuki oli heikentynyt. Kotihoidon tuen saajien taloudellinen tuki oli heikentynyt selvimmin, ja kuten tiedämme, päivähoitomaksun uudistukset vaikuttivat siten, että hyvätuloisilla maksut pienenivät ja keskituloisilla ne kasvoivat, koska tässähän oli kysymys nollasummapelistä eli kustannusneutraalista uudistuksesta silloin, kun se täällä toteutettiin.

Arvoisa puhemies! Tässä on kysymys paljon laajemmasta asiasta, kuin miltä äkikseltään näyttää, ja mielestäni tämä Mannerheimin Lastensuojeluliiton kuuma linja kertoo hyvin oleellisia asioita perheitten arjesta ja siitä, kuinka vaikeaa arkea on järjestää. Niinpä on lähdettykin esimerkiksi Lapsifoorumissa, johon kuuluu useita yhteiskunnallisia toimijatahoja, yhteistyön kehittämiseen työmarkkinajärjestöjen, yritysten, poliitikkojen ja lastensuojelutoimijoiden kesken. Tavoitteena on aikaansaada perheiden kannalta erilaisia vaihtoehtoja. Lasten ja perheiden oireilu on varmasti monilla tahoilla otettu hyvin vakavasti.

Arvoisa puhemies! Tässä on sama asia kuin jokin aika sitten edellä olleessa asiassa. Täällä on erittäin harvoin mahdollisuus puhua perheille tärkeistä asioista ja nytkin se on yöaikaan, joten katson kyllä, että nämä asiat ansaitsevat paremman ajankohdan. Näin ollen ehdotan tämän asian jättämistä pöydälle ja toivon, että ajankohtaa harkittaessa voitaisiin ottaa sellainen mahdollisuus huomioon, että mahdollisimman moni kansanedustaja voisi olla salissa perheiden asioista keskustelemassa. Kun olemme odottaneet hallituksen esityksiä koko kevätkauden, tuntuu aika kummalliselta, että ne nyt tulevat kaikki yhteen kasaan, niin että näistä täytyy yöllä puhua. Eikö jonkinlaista organisatorista muistutusta hallitukseen päin voitaisi tehdä, että näistä pääsisi puhumaan päiväsaikaan? Katson, että tämä asia on sellainen todellakin, ja ehdotan tätä jätettäväksi pöydälle.

Toinen varapuhemies: Mihin istuntoon ed. Hyssälä ehdottaa asian pantavaksi pöydälle?

Puhuja: Seuraavaan istuntoon.

Toinen varapuhemies: Kun ed. Hyssälä on ehdottanut asian pöydällepanoa, pannaan asia työjärjestyksen 57 §:n mukaan pöydälle. Onko muita ehdotuksia pöydällepanon ajankohdasta?

Keskustelu pöydällepanosta päättyy.

Toinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Hyssälä ehdottanut, että asia pannaan pöydälle seuraavaan täysistuntoon.

Selonteko hyväksytään.

Ed. Hyssälän ehdotus hyväksytään ja asia pannaan pöydälle seuraavaan täysistuntoon.

21) Hallituksen esitys laiksi potilasvahinkolain 10 a ja 11 §:n muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Hallituksen esitys HE 54/2000 vp

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

Keskustelu:

[1] **Eero Akaan-Penttilä /kok:** Arvoisa puhemies! Hallituksen esitys n:o 54 laiksi potilasvahinkolain kahden pykälän muuttamisesta juontaa oikeastaan hallinnollisesti juurensa siitä, että meillä on ollut aikanaan perusoikeusuudistus ja uusi perustuslakihan on tullut voimaan tänä vuonna. Nämä ovat ne kaksi seikkaa, jotka aiheuttavat muutoksia muun muassa tähän potilasvahinkolakiin. Sen lisäksi täällä toivotaan, että hyvän hallinnon edellytykset myöskin täyttyisivät ja että tulkintakysymyksiä olisi jatkossa mahdollisimman vähän.

Erilaisia vahinkolautakuntiahan on Suomessa ainakin kolme kappaletta. On liikennevakuutuslautakunta, potilasvakuutuslautakunta ja ympäristövakuutuslautakunta, ja näyttää siltä, että kaikkien näiden lainsäädäntöä tavallaan teknisessä mielessä täytyy uusia. Näin meille valiokunnassa ensimmäisessä kuulemisessa asiantuntijat mainitsivat.

Kuitenkin näyttää tosiaan siltä, että tämä on tekninen uudistus kaikkinensa, sillä kun nämä lakitekniset asiat saadaan kuntoon, niin potilaisiin kohdistuvia asioita ei näyttäisi nousevan esille eikä mitään selkeitä sisällöllisiä vaikeuksia myöskään. Potilasvahinkolautakuntahan on kokenut semmoisen historian, että se oli aluksi sosiaali- ja terveysministeriön yhteydessä julkisena toimielimenä, toisin sanoen toimi budjettivaroin. Sitten se irrotettiin valtionhallinnosta ja budjetista. Siitä tehtiin erillinen asiantuntijaelin, joka oli myös jollain lailla irrallaan vakuutuksen antajista, ja säätely tietysti sen seurauksena on ollut jonkin verran epämääräistä sen toiminnan suhteen. Tämä uusi jämäköityminen ilmeisesti ei tuo mitään voimakasta mullistusta tähän, mutta lähinnä juridisoppineiden mielestä tarvittaessa antaa selvää selkänojaa, jos joitakin erityisiä harmeja tulee.

Yhden asian olen näistä materiaaleista löytänyt, joka tiettävästi tulkinnallisesti tulee uutena asiana esille. Se on kohtuuttomuusperuste, joka on näin saatu nyt mukaan hankalissa tapauksissa, joissa potilaalle on tullut jokin haitallinen komplikaatio, ilman että kukaan on siihen ollut syyllinen, jolloin kohtuuttomuusperuste on tietysti tärkeä näkökohta, kun asiaa ratkaistaan.

Myöskin nykyisessä toiminnassa Potilasvakuutusyhdistyksen kautta on ollut tiettävästi jonkin verran vaikeuksia siinä, kun viranomaisilla ei ole ollut selkeää velvoitetta esimerkiksi kielilain vaatimuksissa, esteellisyysvaatimuksissa ja julkisuusvaatimuksissa. Nyt kun tämä muuttuu Potilasvakuutuskeskukseksi, niin näyttää, että tämä asia olisi mennyt hyvään suuntaan.

Arvoisa puhemies! Minä kannatan tätä hallituksen esitystä ja toivon, että tämä menee asiallisesti eteenpäin. Sen takia ehdotan pikaista valiokuntakäsittelyä.

[2] **Pentti Tiusanen /vas:** Arvoisa puhemies! Tämän asian pikainen käsittely on varmasti paikallaan. Ihan yleisesti totean vain potilasvahinkolaista ja sen soveltamisesta. Tämähän on vanha ongelma, että potilaiden käsitys Potilasvakuutusyhdistyksen toiminnasta on ollut aika huono, kokemukset heikkoja, ja arviointi, mitä Potilasvakuutusyhdistykseen, jonka nimisenä se on toiminut, on kohdistunut, on ollut aika huonosti läpinäkyvää, vähän verrattavissa vakuutusoikeuteen tai vastaaviin järjestelmiin. Siinä mielessä myös tämän puolen kehittäminen ed. Akaan-Penttilän aikaisemmin mainitsemien osien lisäksi olisi hyvin tärkeätä Potilasvakuutuskeskuksen tulevassa toiminnassa.

Keskustelu päättyy.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

22) Hallituksen esitys laiksi asumistukilain muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Hallituksen esitys HE 55/2000 vp

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään ympäristövaliokuntaan.

Keskustelu:

[1] **Lauri Kähköne /sd:** Arvoisa puhemies! Hallituksen esitys asumistukilain muuttamisesta mahdollistaa nopeamman reagoinnin asiakkaan olosuhteissa tapahtuneisiin muutoksiin, olipa sitten kyse asumismenojen tai tulojen tai molempien muuttumisesta riittävän paljon. Myös kynnys asumistuen tarkistamiseksi laskee, jos lakiesitys hyväksytään. Toisin sanoen asumistukea tarkistetaan nykyistä herkemmin. Asumistuen tarkistamisen tulorajaa on tarkoitus alentaa 2 000:sta 1 000 markkaan eli reagoidaan, onko sitten kasvua tai laskua siinä, ja täten tuen kohdentuminen entisestään paranee. Tulojen nykykäytäntö tässä on, että tuki tarkistetaan vuoden kuluttua tuen alkamisesta tai edellisestä tarkistamisesta, ja tämä on aiheuttanut muun muassa sen, että tilapäisesti on jouduttu turvautumaan toimeentulotukeen ja sen hakemiseen.

Toisaalta asumistukea ei ole voitu tarkistaa silloinkaan, kun tuensaajan maksamat asumismenot ovat alentuneet kesken tukikauden tai lakanneet kokonaan. Tulojen joustavampi huomi-

oon ottaminen varmaankin vähentää liikamaksujen määrää ja tätä kautta takaisinperintää eli näitä ikäviä töitä. Ennen kaikkea asiakkaan kannalta tämä on johtanut ikäviin tilanteisiin.

Toisaalta lakiesitys kenties lisää työmäärää paikallistoimistoissa mutta samalla se lisää päätösten oikeellisuutta, eli todella pidän tätä lakiesitystä erittäin hyvänä ja toivon, että se mahdollisimman nopeasti tulee myös voimaan.

[2] **Pentti Tiusanen /vas:** Arvoisa puhemies! Hallitus on aivan oikein antanut nyt tämän esityksen, ja voidaan sanoa, että tämä pohjautuu siihen keskusteluun, mikä aikaisemmin, esimerkiksi viime vuonna ja jo edellisen vaalikauden aikana, käytiin nimenomaan ed. Kähkösen mainitsemista ikävistä takaisinperintäasioista.

Kuitenkin tässä hallituksen esityksessä n:o 55 on myöskin tiettyjä sudenkuoppia, jolloinka tilanne saattaa muuttua niin, että huolimatta kohonneista asumiskustannuksista, jos myös tulot ovat kohonneet, asianomainen jääkin yllättäen miinukselle, kun muutosrajat ovat 1 000 markkaa menojen ja 300 markkaa tulojen kohdalla. Siis tosiasiassa saattaa syntyä tilanne, että asianomaisen nettomenot ovat kuitenkin nousseet, kun hänen asumistukensa pienenee. Tällaiset huomioitaneen, näin uskon, valiokunnassa. Ympäristövaliokunnan kannalta on tietysti positiivista, että tämä joustavampaan käytäntöön tähtäävä hallituksen esitys tulee eduskuntaan.

Keskustelu päättyy.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään ympäristövaliokuntaan.

23) Hallituksen esitys laiksi vuokratalolainojen lainaehtojen muuttamisesta annetun lain 5 §:n muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Hallituksen esitys HE 56/2000 vp

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään ympäristövaliokuntaan.

Keskustelu:

[1] **Pentti Tiusanen /vas:** Arvoisa puhemies! Tässä on kysymyksessä hallituksen esitys n:o 56, joka on käytännössä tiettyyn yksityiskohtaan tähtäävä, nimittäin siihen, että vuokratalolainojen viime vuosille, kun on kysymyksessä esimerkiksi 45 vuoden laina-aika, ei kerääntyisi tällaista maksupiikkiä. Sen maksupiikin estämiseksi on tämä hallituksen esitys annettu. Tämä on myös tietysti tätä hyvää politiikkaa, mitä tässä mielessä ympäristöministeriö on toteuttanut. Uskon, että myös tämä hallituksen esitys pystytään varsin nopeasti käsittelemään. Sekä tämä esitys että myös edellinen ovat varsin kompakteja, aika selkeitä asioita, jotka eivät vaatine näinä kiireellisinäkään aikoina eduskunnassa kovin pitkää käsittelyaikaa.

Keskustelu päättyy.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään ympäristövaliokuntaan.

24) Laki vähittäiskaupan ja eräiden työliikkeiden liikeajasta annetun lain kumoamisesta

Lähetekeskustelu
Lakialoite LA 59/2000 vp (Kirsi Piha /kok ym.)

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti talousvaliokuntaan.

25) Laki vähittäiskaupan ja eräiden työliikkeiden liikeajasta annetun lain muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Lakialoite LA 62/2000 vp (Päivi Räsänen /skl ym.)

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti talousvaliokuntaan.

26) Hallituksen esitys laeiksi tuloverolain ja vuoden 2000 veroasteikkolain 2 §:n muuttamisesta

Mietintöjen pöydällepano
Hallituksen esitys HE 16/2000 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö VaVM 7/2000 vp
Lakialoite LA 1, 3, 28, 43/2000 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon.

27) Valtioneuvoston tiedonanto 16.3.2000 annetuista määrärahakehyksistä

Mietintöjen pöydällepano
Valtioneuvoston tiedonanto VNT 1/2000 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö VaVM 8/2000 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon.

Toinen varapuhemies: Eduskunnan seuraava täysistunto on tänään keskiviikkona kello 14.

Täysistunto lopetetaan keskiviikkona 17 päivänä toukokuuta kello 0.49.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Seppo Tiitinen